ARCHIVES DE LA GRANDE CHARTREUSE

A-V
83 c

A-5
83 c

CHARTREUSE d'ERFURT

Mont-Saint-Sauveur

(PROVINCE D'ALLEMAGNE INFÉRIEURE)

Chroniques par ARNOLDI & LOTLEY

Manuscrit du Ven. Père Dom Palémon BASTIN

+

J. M. J.

Nova collectio

Chronica clarissimæ olim

Cartusiæ Montis Sancti Salvatoris

propè Erfordiam,

celeberrimam totius Thuringiæ

Metropolim, collecta anno 1610

studio et labore Fr. Joannis

Arnoldi ejusdem domûs

professi.–

Nota. — Cette chronique de D. Iean Arnoldi est conservée à la bibliothèque d. Erfurt. — Une copie en a été faite en 1892 pour la grande Chartreuse par un paléographe. — C'est cette copie que j'ai transcrite. — Les chiffres en rouge dans la marge indiquent les folio du manuscrit original. La signe × indiquera le commencement de chaque page.

Valsainte 7 Juin 1896.

P. Pal. B.

f. 2. Quinquennium pene effluxit Venerande in christo Pater clarissime pater Jacobe Bilag, quando primum novum hanc clarissimae olim domus nostrae Montis Sti Salvatoris Chronicae compilationem animo moliri coepi. Ea intentione, ut quae in vetustis ac veteranis quadripartitis Chronicis confuse promiscue de primis initiis domus ac Patrum nostrorum praedecessorum praeclare gestis, resecatis tamen passim non necessariis et inutilibus, ac novis insuper ac recentioribus, quae investigari potuissent, additis scriptis mandata invenirentur, quantum possibile in ordinem ac seriem quandam temporum simul digesta collectaque nova conscriptione Chronicae posteritati transmitterem. Transmisissemque dubio procul jam pridem nisi quorundam dehortationibus ab incepto invitus magis, quam voluntarie desistere coactus fuissem. Sed perperam an juste potius alterius relinquo judicio Hoc tantum in praesentiarum dixerim; quam cum ne cogitatione quidem de labore hoc postliminio resumendo animum meum amplius sollicitare ausus fuissem unquam; tu pro ingenita tibi et probe insita erga Patres et Praedecessores nostros gratitudine et affectu, quo nulli in eorum lucubrationibus ex tenebris eruendis tum ablattis et tineis paulatim corrodi incipientibus, nova descriptione defendendis, tum etiam dispersis in ordinem redigendis, dum inquam nulli non parum labori ac sudori, mihi quoque in parte hac, tibi licet longe inferiori ne dicam quicquam condonandum, sed usque eo pigrum ac desidem defatigandum putasti, donec tandem tuis assiduis cohortationibus quasi acrioribus quibusdam stimulis agitatum, unde jam pridem animum remiseram invitum, morem tamen vel sero gerentem retraxisses: Nec tua te fefellit plane confrater sic rarissime opinio; nov eras enim puto, qui dixit:

Gutta cavat lapidem non vi, sed saepe cadendo

quam circa me artem optime calere visus es. quale licet minime inscius esse possim denuo affuturos, qui studium hoc meum quale qualecumque a te tamen fraterne persuasum aut non sint probaturi aut me saltem de temporis minus utili expensione sint taxaturi, tuo tamen potius obsequi volui desiderio, quam refragari monitioni. Et: Scio equidem scio, ne me latet

latet tutum illud. Omnibus in omnibus neminem adhuc placuisse unum.
Quin ignoro nec illud, quod celebris cecinit poeta:

Nunc pluit, nunc claro Jupiter aethere fulget.

f. 3. In nomine ter Sanctissimae Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti

Incipit Chronica nova Cartusiae Montis Sti Salvatoris Erfordiae. –

Est inter Hassiam et Thuringiam ditio Archiproesuli Moguntino subjecta, quae vel a veteribus quercetis Eichsfeldia, vel a gelu et frigore Eisfeldia dicitur. In hac regione Mons est proecelsus avita relligione et miraculorum gloria insignis, imo circiter miliario ab Hassiae oppido Eschwee, in cujus vertice augustum visitur templum Sancto Salvatori sacrum. Quem veteres ob crebras et mirificas opitulationum variarum in morbis, vulneribus, claudicationibus aliisque id genus difficultatibus+ divinitus concessas operationes Auxilii seu Adjutorii dixerunt montem vernacula Sanct Gehülffensberg. Ad hunc ergo montem cum quod annis maximus fieret ob praedicta divinitus illic increbrescentia miracula concursus hominum, oblationesque et dona, quae larga et pia in Deum manus illuc peregrinantium turba obtulerat, in dies accrescerent. In tres divisa fuerunt partes. Ut unam et primam quidem partem qui in propinquo habitabant et locum ab injuria et deproedationibus impiorum defendebant, acciperent nobiles. Alteram, quae divinas inibi diu noctuque devote personabant laudes, moniales. Tertia vero in usum et utilitatem cederet, qui illic sacra curabat, sacerdotis. Quo circa qui anno ejus saeculi millesimo trecentesimo septuagesimo et sequentibus hujus Ecclesiae curam agebat, maximis inde auctus divitiis; cum ad extrema viam jam universae carnis ingressurus devenisset: Amico suo hererendo et Praenobili Domino Joanni Ortonis Ecclesiae tunc Derlanensis proeposito, viro pio negotium testamento dedit, ut in Dei honorem animoeque suae subsidium, illas ipse conferret. Spondet hic, et fatis sic in Domino succumbit ille.

f. 4. Volvitur interea a Christi gratiosa nativitate supra millesimum trecentesimum

simum septuagesimus secundus, cum ecce praedictus admonitus Reverendus et praenobilis dominus Joannes Orthonis de Boymelberg prope Eschwel in Hassia Reverendissimi Archiproesulis Moguntini provisor et Praepositus Ecclesiae Derlanensis (quae in H. Salza olim translata fuit) fidei et sponsionis suae minime immemor, sanctissimi et gloriosae admodum opinionis et sanctitatis Ordinis sacri cartusiensis odore suavitatis ejus (quem per ea tempora, licet in terra esset horroris et vastae solitudinis per diversa mundi climata longe lateque mirifice diffundebat) fama sanctitatis excitus provocatusque (divina prorsus instigante, ut mox ex sequentibus apparebit luculenter, benignitate) animum adjicere coepit, pro nova apud insignem Thuringiae metropolim Erfordiam scilicet praefati Ordinis Cartusiensis erigenda excitandaque domo insigni. Quapropter tam suarum quam supra memorati Plebani (sub testamento sibi creditarum) diligenti et accurata facta computatione facultatum: protinus Archiepiscopum Moguntinum Joannem hujus nominis primum pro licentia aedificandi demisissime interpellavit, impetravitque. Abiit deinde Erfordiam a Senatu ibidem locum in ejusdem urbis confinio proposito suo competentem petiturus. Senatus autem qua tunc erat prudentia et pietate in Deum, tanti viri petitione animadversa et probe intellecta: perhabita matura deliberatione locum eligendi proposito congruum, eidem liberam fecit potestatem. Quare plurimum gavisus providum quendam ac prudentem virum de Melchendorff ditionis Moguntinensis evocatum in praepositum et architectum seu magistrum totius fabricae praefecit, eumque ad locum negotio praesenti aptum ad inquirendum emisit. Qui statim a facie ejus digressus mandata sollicitius expleturus, pervenit primum ad locum qui vernacula lingua dicitur auff der Kuheweidte. Inde abiit in Hochain. At quia uterque hic locus angustior esse, quam nova exposceret structura, videbatur, inde quoque pedem referens, in eam (quae vulgari nomine nominabatur auff der Wolffsweide) planitiem contemplandam devenit; sed ea quoque accuratius inspecta, cum eandem aedificiorum ibidem construendorum necessitati minime sufficientem, immo longe inferiorem strictioremque

sive

sive arctiorem advertisset, animo et cogitatione turbatus est valde.* Diu
f. 5. itaque cum sic consiliis pariter inops, et aedificandi difficultate territus
Angelus hoesisset: ecce tibi illico quidam coelo delapsus adolescens forma spe-
apparet. ciosus, vultu floridus, ac totus decorus ei astitit dicens: Domine Henrice
pro qua re sollicitamini? conversus ille, tam inopinatum simul juve-
nis proestantiam ac venustatem admirans ac stupens, respondit: Domi-
nus Ortonis Praepositus misit me ad considerandum locum pro eleganti
monasterio Ordinis Cartusiensis construendo, quod ipse exstruere intendit.
Hac ego de causa sollicitus sum considerando utrum locus sufficiat
cartusiae commode hic aedificandae. Cui adolescens: Ne solliciteris,
locus enim pro exstruendo monasterio aptus et satis amplus spatiosusque
est. In tantum incipe et perfice. Atque haec quidem ita Juvenis locutus
est. Henricus autem oculos denuo ad pleniorem loci examinationem
direxerat: sed cum post pusillum animum mentemque in pulcherri-
mi juvenis specie contemplanda, liberius recreaturus respiceret: eun-
dem subito disparuisse advertit. Une postea frequenter affirmare
× solitus fuerat praedictus architectus;* ea jam dictum pulchritudine
et elegantia existisse sic juvenem, ut alterius lubenter oculi jacturam
subire vellet, si iterato eum semel duntaxat conspicari daretur.
Quocirca admiratione summa simul et gaudio delibutus ad Dominum
suum a quo fuerat emissus properiter est reversus: et quae sibi contigis-
sent, per ordinem cuncta enarravit. Unde Dominus Joannes Ortonis
Deo intelligens intentionem ac propositum suum probari, ipsi imprimis
gratias egit, deinde vero ejusdem auxilio apprime fretus et
mente mirifice exhilaratus in haec fere verba prorupit. Nemini
dubium gloriosum hunc adolescentem Angelum Domini exstitisse, qui
in sancto opere et Dei voluntatem et loci opportunitatem nobis
nunciaret. Itaque incipiamus et aedificemus. Ex parte meâ nihil
deerit sed in sumptus structurae pecuniae vim satis afferam copiosam,
quin et de annuis proventibus eidem sufficienter providebo. Dixit et
extemplo corpore licet tum ac viribus esset infirmus ac aeger; jungi tamen

tamen jubens currum, eoque consenso ad locum a Deo delectum tanquam alter David ad aram Arcunae Lebusaei advolat, ac locum alieno juri subjectum, pretio numerato in Dei servitium liberum constituit. Deo videlicet de sua magis quam aliena oblationem facturus substantia.[x] Sciebat enim scriptum esse: Honora Dominum de tua substantia.

f. 6.

Anno igitur circa festum Sti Gregorii Papae supradicto millesimo trecentesimo septuagesimo secundo (1372) aedificare incipiens, divina singulariter favente et ferente opem manu ac promovente opus, Ecclesiam, murum lapideum, monasterii terminos includendum in agro, cellas, refectorium, cellaria, minus majusque claustrum, cum caeteris requisitis aedificiis, ea celeritate et dexteritate exstruxit ut intra triennium haud integre elapsum supremam operi imposuerit manum.

Aedificatio Ecclesiae.

Cellarum tamen et utriusque Gallileae structuram non de lapidibus, sed ligneis parietibus viminibus intexit, ac luto linitis excitavit; quae successu temporis tamen, ut infra patebit, de lapidibus exstructa est.

Porro posteaquam capitulo generali zelus Domini Joannis Ortonis pro propagatione ac dilatatione Ordinis innotuit: Priores duos Domnum scilicet Joannem priorem cartusiae Moguntiae et D. Henricum priorem in Greunau quam primum ad eum commissarios Ordinis destinavit; qui domum recenter exstructam a Fundatore susciperent, illucque[x] personas Ordinis transmitterent. Dominus autem Joannes Ortonis eorum adventu gavisus, postquam honorifice eos ac comiter suscepit salutavitque, domum eis cum triginta millibus florenorum (etsi non omnia in paratis) assignavit. Praedicti vero Patres Priores ut jussi fuerant, domum cum dote de manu Fundatoris suscipientes, illico de domo Novae cellae in Greunau quatuor transmiserunt patres sacerdotes. Quorum haec fuerunt nomina: Primus D. Henricus Rockell Rector et primus Prior, secundus D. Bertholdus de Sue Vicarius, tertius D. Conradus de Uffingen procurator et quartus D. Hermannus senior statuarius

Commissarii Ordinis.

x

Statutarius et sacrista. Hi ergo primi domus nostrae recenter exstructae fuerunt incolae ac Rectores. Ipsa autem domus inquam haec nostra, noviter constructa, anno saeculi millesimo trecentesimo septuagesimo quarto (1374) incorporata est ordini glorioso ac specioso simul Montis Sti Salvatoris a generali capitulo, suggerente id scilicet ac petente domino Fundatore, a monte et templo, unde supra exordium Chronicae exorsus sum, unanimi Patrum assensu, titulo ac nomine est insignita. Quam obrem saeculi anno ejusdem millesimo tre-
f. 7 - centesimo septuagesimo quinto (1375) in Dominica× Judica, Ecclesia absque sollemnitate tamen et cantu, propter interdicti censuram (qua tunc icti fuerunt Erfordienses) consecrata dedicataque fuit. Ejus autem dies anniversaria in Dominicam post festum Sanctorum Martyrum Dionysii et Sociorum ejus proxime sequentem, certis ac justis de causis (quo die etiam nunc peragitur) fuit translata. Atque ex illa die divinus cultus primum coeptus ad hoec nostra usque tempora constantissime perduravit. Porro Fundator aetate ac senio, quod vel ipsum solum morbus est, et afflictio spiritus maxima, licet esset confectus, ac continuis podagrae divexaretur doloribus, nihil tamen de priori studio benefaciendi domui praetermisit; sed exiguo quo supervixit tempore, tanquam pius et sollicitus in filiam parens, infatigabiliter eidem non minus in annuis proventibus quam aliis necessariis utilibusque providere et consulere elaboravit. Inter coetera namque, ut pauca e pluribus referam, domum nostram toto itinere Herbipolim versus, ab omni vectigali ac tributo, si quando vina inde aut alia necessaria transferenda forent, liberam immunemque fecit. Decretales insuper proeclarissimos, missale, et Pas-
× - sionalia aliquot domui dono obtulit. Eleemosinam× etiam in die anniversaria famulae suae nomine Hessen perpetuis temporibus duraturam largam instituit: quae tamen successu temporis, ut suo loco patebit, auctoritate cujusdam Provisoris Moguntinensis est mutata. Cum et testamento aliam Patribus nostris satis copiosam reliquit pecuniam,

pro

pro hospitali in oppido Aldendorff condendo, aut alibi in alios pios usus convertendam. Quod et factum plusculis infra dicetur. Verumtamen anno vertente septuagesimo supra millesimum trecentesimum sexto, (1376), morbo in dies magis magisque ingravescente, pius Pater et consolator pauperum plenus dierum et operibus bonis, in oppido Arnstält non amplius duobus lapidibus ab urbe remoto, idibus Julii vitam cum morte commutans piam animam efflavit, et ad perennia coelorum gaudia transmigravit. Corpus ejus inde translatum in Ecclesia nostra ante gradus majoris altaris, ubi etiamnum ejus existat sepulchrum, devotae terrae mandarunt. Agitur ejus memoria quater in anno, ut videre est in calendario domus. Obiit etiam hoc eodem anno in oppido Aldendorff cognatus ejus Dominus Henricus Geilerus civium ibidem rector vir rarae admodum virtutis.

f. 8. Ob cujus praeclara de Republica merita et insignem stemmatis nobilitatem longo post tempore iidem cives mirum in modum sibi gratulati sunt: quia Dominum Wedekindum Geilerum praefati Domini Henrici filium, haberent plebanum. Isti Geulerenses pluribus in locis calendarii domus nostrae Albo pro perpetuis anniversariis inscripti visuntur. Porro quod silentio involvere nefas duco venerabilis pater D. Joannes Prior Moguntinus et visitator Rheni ad domum hanc, ut supra memini, cum Priore in Greunau missus commissarius, sub eadem commissione diem clausit extremum, et sepultus est infra sedem patris Prioris in choro monachorum. Cujus manibus et omnium fidelium Deus propitietur in regione vivorum. Amen.

Haec sunt fere, quae ex antiquis quadripartitis chronicis sparsim de primis initiis, atque ut ita dicam, cunabulis et incrementis domus nostrae scriptis tradita, eruere potui. Quare iis quantum licuit in ordinem redactis ac seriem quandam temporum. Quod superest stylum ac studium convertam nunc ad ea quae sequuntur. Quo autem id facilius commodiusque praestare valeam, et singula quaeque acta Patrum scriptis mandare. In certas mihi subdividenda videntur ordines, sive

cathal.

cathalogos. Hac ratione ut in priori quidem ordine ac indice comprehenderem ac recenserem legitimam Priorum domus successionem, tempus institutionis, deinde breviter, quo ad fieri poterit, servato ordine temporum attexerem etiam quae sub cujuslibet regimine specialiter ac sigillatim gesta aut contigisse exstarent.

In secundo autem omnes quotquot ab initio usque in praesens fuerunt domus hujus nostrae professi Patres et fratres, eo, quo ad ordinem ac Religionem venerunt receptique sunt ordine recenserem; quibus tamen, ut merito annumerandi, sic juste adjungerem hospites officiales. Alios vero alii et speciali itidem reservarem ordini, ita ut pro diversitate personarum Ordinis diversis etiam easdem assignarem et complecterer ordinibus. In quibus eandem prorsus dispositionem, modum ac ordinem tenerem procedendi. Haec benevole lector pro aliquali tui instructione breviter praemonenda putavi. —

f. 9. **Series seu Index sive legitima successio omnium Domûs hujus aliquando Priorum.**

Primus. — D. Henricus Röckel. — (1373–1380.)

Fuit venerabilis Pater, ut supra annotatum fuit, anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo tertio (1373) per commissarios Ordinis pro susceptione domûs nostrae recenter exstructae, a capitulo generali ablegatos, cum aliis tribus Novae cellae in Greunauw professis sacerdotibus ex obedientia huc translatus. Atque per eosdem commissarios institutus in receptione domûs in Rectorem, postea autem auctoritate capituli generalis in dictae domûs nostrae incorporatione, declaratus primus ejusdem Prior. Vir non tam conversatione et morum maturitate exemplaris, quam rerum gerendarum prudentia et pietate insignis. Testantur ejus praeclare gesta, et domui nostrae praestita beneficia mille ejus exantlati labores, quibus pro domus nostrae in utroque statu dum incremento tum maxime annuis procurandis proventibus accensibus insudavit. Ejusmodi sunt sexaginta marcae apud senatum Erfordensem. Quadraginta marcae in oppido Muhlhausen; et centum marcae in Nordlingen praeter alia plurima quae brevitatis studio silentio involvuntur.

Hic idem sub anno regiminis sui quinto vel circiter de unanimi Patrum consensu quartam partem omnium bonorum et facultatum domus, tam in personis, agris, quam in censibus, libris et aliis annuis proventibus pro fundatione domus Stae Elisabeth apud Ysenacum obtulit assignavitque. His iterum adjunxit pecuniam de qua supra, satis copiosam marcarum nimirum ducentarum, foelicis memoriae Domini Fundatoris (quam testamento pro Xenodochio construendo, aut aliter in pios usus convertendam post mortem reliquit) Hac tamen conditione, ut in casu quo domus ista destrueretur, ejusdem extunc facultates et deinceps omnes tam mobiles quam immobiles incorporarentur Domui huic nostrae propre Erfordiam: prout desuper etiam confectae testantur litterae.

Ds Stae Elisabeth

N.B.

Porro septimo administrationis suae anno dictus D. Henricus Prior optime de domo nostra meritus cum[x] magno filiorum suorum, quos jam Christo genuerat, luctu hinc avocatus ad domum cellae Mariae apud Norimbergam recenter exstructam missus est regendam inchoandamque ubi tandem etiam post plurimos exhaustos labores foelici fine consumatus obdormivit in Domino.

f. 100x

Ds Cellae Mariae

2us. – D. Conradus de Rinckleben. – (1380–1380)

Iste D. Conradus vir non minus doctrina quam vitae probitate ac morum honestate clarus vigesimus septimus domus filius, et ante conversionem suam Ecclesiae Sti Joannis Erfordiae et aliarum summa cum laude et fructu animarum perfunctus cura et officio. Anno ejus saeculi 1380 post translationem D. Henrici primi Prioris Norimbergam eidem canonice subrectus est in Priorem: Attamen cum non amplius dimidio anno profuisset in cartusia Novae cellae in Greunauw loethali percussus febri in humanis esse desiit.

3us. – D. Hermannus Wolfhagen. – (1380–

Hic D. Hermanus decimus quintus domus filius eodem anno quo praedecessor ejus[x] morti occubuit, ex Priore domus prope Ysenacum legitima patrum electione in Priorem hujus domus electus est. Vir profecto cujus religioso animi cum candore ipsa mater virtutum pugnare videretur. Marcas de quibus supra in gestis primi Prioris mentionem feci, ipse repoposcit et accepit, ac eisdem census perpetuos cum aliis allodiis in duabus pagis Walschleben et Gebesche comparatos domui perpetuo incorporavit; Verumstanen infeliciter

x

magis

magis quam prospere, et domus emolumento; census etenim illi ab hominibus utique pauperibus et qui solvendo vix fuerant difficillime colligebantur. Allodia item haud meliori fortuna et domus fructu multo tempore propriis expensis culta sunt atque utinam non etiam animarum.

Anno autem ejus saeculi millesimo trecentesimo octogesimo octavo (1388), 10° calendis Decembris, ad domum nostram divertit ex itinere Reverendissimus Dominus Philippus de Alenconio Cardinalis et Episcopus Ostiensis apostolicae Sedis Legatus, quem dictus D. Hermannus comiter excepit cum collatione. Benedictus qui venit in nomine Domini etc.. Cui Cardinalis apposite et pulchre respondit. In medio Ecclesiae aperuit os ejus. Exstant ejus praeclara et nulla unquam merito justeque oblivione delenda in domum nostram collata beneficia fusius in calendario ecclesiastico nostro veteri descripta. E quibus paucula haec exscripsisse hic sufficiat.[x] Quamdiu enim Erfordiae moratus fuit domum nostram valde glorificavit et ordinem, tam? tum praesentia sua regali, quam donis et spiritualibus et corporalibus perplurimis, praeter alia vero quae notanda veniunt est quod domui nostrae parochiam in villa Prembach incorporavit. Emptiones et earum contractus cum Abbate S^ti Petri et Portensis monasterii, super bonis in Walschleben-Brempach, et obringen majore approbans pro nobis auctoritate plenaria confirmavit. Aream a parte occidentali muro domus conjunctam, den hinder oder Ackerhoff ubi jam stabula equorum erant, a senatu, quod vix sperari poterat, impetravit. Eandem post alia summae demissionis et benevolentiae signa fratribus et domui praestita ducentos florenos superimpendit.

Cardinalis Philippus

f. 11.

Quocirca Prior cum toto conventu mirifice gaviscus Deo imprimis, qui locum hunc initio quidem Majestati suae placitum angelico mediante ministerio designasset, nunc vero eundem servi sui fidelis interventu dilatasset, gratias egit: locumque circumquaque muro cingens, pervio imprimis, quod transitum praeleeret, granario, ibidem a plaga meridiana pistrinam et braxatorium aedificavit: a plaga autem septem-

sem
septentrionali et occidentali stabula equorum, horrea pro foeno et
× stramine cubilia× item servorum et alia hujusmodi, quae omnia prius
intra tam strictum spatium locari minime poterant.

Dictus etiam Cardinalis aliquando Priorem diu non rasum intuens ait:
Non verecundaris tu transire barbatus ut latro in silva? Atque ex illo
tempore et deinceps rasura, quae singulis mensibus consueverat
fieri, quarto decimo quoque die fiebat. Eundem Priorem pro modica
culpa rerum se apud ipsum cardinalem proclamantem. Cardinalis
pugno manus suae verberans, Priorem absolvit dicens: Absolvo te
auctoritate qua fungor etc... Sciscitantibus etiam conventualibus ex eo,
et quaerentibus quantum vespere pro collatione liceret alicui sumere,
respondit: quanto minus, tanto melius jejunabis. Affirmans
strictissimam observantiam, optimam pitantiam esse.

Hoc eodem D. Hermanno domum moderante, D. Joannes de
Hagia filius hujus domûs successive quatuor incoepit ordinis exs-
truere domos. Scilicet in Lubeca, in Roststock, in Pomerania et in
Hildeshain. Hanc tamen posteriorem incoepit D. Henricus de Eschevee
idem domus nostrae filius. Cui absoluto ibidem dictus Joannes de
Hagia in prioratu successit, et ex hac nostra domo monachis
f. 12. sacerdotibus assumptis instituit domum in Roststock+ et duas
reliquas. D. vero Hermannus appropinquante tempore, quo ex hac
valle miseriarum transiret ad requiem, febri correptus, feeliciter
extinctus est. —

4us. — D. Joannes Spangenberg. — (

Filius sanctus professus almae domus nostrae vigesimus primus,
multo tempore vicarius et auctor collationis habitae in adventu Cardi-
nalis; de qua in actis praedecessoris. Cui ipse vita defuncto canonice
celebrata electione subrogatus, officium prioris subire compulsus est.
Qui tandem munere suo praeclare et summa cum laude et domus in
utroque statu emolumento et fructu perfunctus, carnis debitum solvens
coelos penetravit.

5us.— D. Sifridus Rorbocke.—

Hic D. Sifridus p. m. p. Joanne rebus humanis exempto, tertius decimus domûs hujus filius legitimo Patrum electione quintus in ordine Prior electus est. Vir bonus ac frugi, et in administranda domo x sedulus. Turrim Ecclesiæ majoris grandi labore et sumptuose erexit quam capro circumquaque affabre inclusam, contra injurias pluviarum, perpetuæ sedulitatis suæ monumentum, posteris reliquit. Ipse vero multis pro domus utilitatibus susceptis laboribus, Deo vocante spiritum reddidit anno millesimo trecentesimo (sic) (1300)

6us.— D. Alfardus de Hollandia.— (1400–14

Iste D. Alfardus verus amator fratrum, morum, vir admodum frugi ac benignus et in re domestica curanda summe dexter, Sifrido missa-cubeignes et in re domestica curanda summe dexter, Sifrido missa-tus est. Qui alienus licet filius et professus esset domûs; filialem tamen prorsus ad hanc nostram gessit (sic) voluitque affectum. Ad eo ut domum alienis onere aeris prægravatam, brevi reddiderit exoneratam. Ipse diurnitus debitis nonnullis concessit vestes. Sermones in capitulo diebus statutis habuit bonos et simplices; tamen ædificatorias etsi minime concionas sanctas (as) solemnes, post matutinas laudes decantatas summopere capiendum suadebat; affirmans quantum etsi doctatas summopere capiendum suadebat; affirmans quantum etsi doctrinæ non valeamus, membra tamen lassa et vires debilitatas instaura-mus non valeamus, membra tamen lassa et vires debilitatas instaura-mus

f. 13.— rentur. Gravi ~~ægritudine~~ quando adversa valetudine confectus, Dei beneficio cum pedetentim sanitati restitueretur. Curiositate tactus, vultum suum contemplari voluit in speculo. Sed en horribile visu, diabolum vidit in speculo, horribilem scilicet speciem quandam, sive faciem; quæ plurimum territus, et pœnitudine facti ictus, omni reliquo tempore vitæ dictam suam curiositatem querebatur, in cujus ob et damnabat. Sed hoc tricennio vix elapso, domui qui bene et utiliter profuisset, et fidelem, ac prudentissimum alienum; a suis hinc revocatus et electus in priorem, omnibus cogitatus processu fidelemque se exhibere suæ et propriæ, discessurus itaque et patribus filiisque discessum, ejus ægre ferentibus, calidasque largiter per genas profundentibus lacrymas

mos amoris, dolorem eorum benignius respondit: Filioli mei nolite
Sententia digna aureis characteribus. flere, nam Deus providebit vobis de bono priore, certissimum enim
hoc est: quod boni monachi semper habent bonum priorem: mali
autem et dissoluti nunquam habebunt qui eis placeat. Necessario
enim oportet fidelem et bonum priorem illis disciplinas et poenitentias
× pro excessibus × imponere. Ideo semper cum odio habent, licet sine causa.
O dignam profecto (ecquis inficiari ausit) cartusiano sententiam, dignam
quae aureis singulari characteribus, dignam profecto quam omnes cordi
nostro, qui cartusiani conseri et nominari volumus, ac prorsus eligamus.
Atque utinam die noctuque pro oculis eam habentes, ne ad latum un-
guem unquam ab ea recederemus, vere beati tunc essemus, vere
ac juste quidem cartusiani (quod carnis voluntatisque propriae mortifi-
cationem sonat) vocari mereremur.

7us — D. Albertus de Suntra — (1403–14

Vir magnae religionis, neque contemnendae doctrinae fuit. Quadragesi-
mus secundus domus filius. Et antequam cartusianae religioni nomen
dedisset, Dominus Medicus et Scholarum gloriosi oppidi in Aldendorff
f. 14. Rector plurimi celeberrimus: priori absoluto canonice nobilatus × est.
Et postliminio etiam a capitulo generali provinciae Alemaniae Inferioris
visitator proclamatus. Qui postquam in utroque genere officii stre-
nue ac egregie annis pluribus insudasset atque domus haec tam in
personis quam annuis proventibus divinae largitatis munere, et civium
Erfordiensium ope (quorum Deus vel sero divinae offensae in nos corda,
propitia mitioraque reddidit) et auxilio maximopere profecisset.
Devotus pater cum ex catharro infirmus cum sanguinem minuere
incautius attentasset; inde voce privatus, absolutus est anno millesimo
quadringentesimo decimo quarto (1414). Ac tandem, trigesimo quinto
naturae die in Domino concessit. —

8us — D. Joannes Rottöss de Neuwenburg. —

Gubernavit iste D. Joannes Rottöss de Neuwenburg domum Claustri
× Beatae Mariae prope Hildesium, multa animi × industria et dexteritate

aliquot annis. Veruntamen anno recuperatae salutis currente mil-
-lesimo quadringentesimo decimo quarto (1414) inde revocatus, in
locum praedecessoris sui canonica electione, septuagesimus septimus
ejusdem filius, subrogatus est. Artium magister, vir qua devotione
qua religione admodum insignis, Prudentiam industriamque ing-
-enii mira animi submissione ac modestia temperans. Et inter
praedecessores suos in re administranda familiari tam domi quam
foris, facile primus. Sed ejus acta percensebo unde clarius ex
paucis quae scriptis mandata reperiuntur, ejus virtus manifesta erit.

Anno itaque electionis suae statim secundo qui fuit 1416 litem
controversiamque propter hortum ante fores monasterii, inter mo-
-nasterium ipsum et Senatum sub praedecessore p. m. Alberto de
Suntra exortam, ea dexteritate prudentiaque composuit, ut sen-
-atus, qui aquam prius satis modicam pro piscina denegaverat,
post hortum simul cum vivario ultro citroque dimiserit. Eodem
fere anno vel circiter domus Passionis Jesu Xti prope Regnitz (Liegnitz)
Ds Passionis Xti in Silesia, ad quam inchoandam regendamque ex domo hac
nostra cum aliis sacerdotibus et filiis hujus domus missus est D.
Henricus Frölich procurator novae plantationis institutus Rector,
f. 15. ac inde primus ejusdem Prior

Idem anno 1418 extruxit locum rasurae cum contiguis aedificiis.
Eodem anno terrae defossum extraxit canalem ligneum, per quem
a braxatorio usque ad cellarium culinae proximum, transfusa
fuit cerevisia. Atque ex illa die cerevisia humeris deportari coepta
fuit ad cellaria. Dictus autem vetus canalis quotannis transmissa
anguilla mundari solitus fuit. Effossus autem propter corruptelam
cerevisiae, quae transfusione hac infici videbatur.

Anno 1419 idem pater aedificavit domum hospitum cum cellaria,
in quam successu temporis Priores suam transtulerunt cellam, qua
de causa amodo prioratus et non hospitum domus dicitur. Eodem
anno ex cartusia majori adduxit volumina infra scripta. Ilicet sic

Dominum Hieronimum super Isaiam, duodecim prophetas et Danielem, Epistolas Bti Pauli in duobus voluminibus.

Dominum Gregorium super Ezechiem, Moralia ejusdem super Job, Item Registrum ejusdem. — Dominum Augustinum de civitate Dei, de Trinitate, super Joannem quatuor volumina, super psalterium, Epistolas ejusdem, Item de verbis Domini et apostoli. Item de consensu Evangelistarum. Librum confessionum ejusdem.

* Dominum Ambrosium super Lucam, Exameron, Glossam ordinariam super Epistolas Beati Pauli, et canonicas.

Domini Bernardi sermones, Institutа Patrum. Ecclesiasticam hystoriam. Item diversos libros Beati Thome pro defensione religiosorum. Item expositiones super Regulas Bti Benedicti et Augustini. Jordanum de Sanctis. Bibliam emendatam. Flores concordantiarum. Biblia duo volumina magna pro refectorio. Partem estivalem, quam scripsit Joannes de capello, et partem hyemalem quam scribi curavit duodecim florenis. Et Papiam Magnum.

Lampas juxta refectorium

Anno Domini 1421 fundata est lucerna in parvo claustro ultra januam refectorii per dominum Henricum de Clivis Plebanum sancti Othmari Nimburgensem, cognatum domini Mathie quondam domus vicarii. Qui eodem anno magnus domus benefactor vita functus, ibidem requiescit sepultus, lucerna prodicta perpetim ejus illustrante sepulchrum.

Presenti anno dictus Prior innovavit pavimentum, sedium in choro, asseres siquidem vetustate temporum detriti et excavati, maximam insistenti molestiam patibus inferebant. Fuerunt tunc quidem qui innovationem hanc improbarent dicentes: contentos de patrum vestigiis, quorum ut insistant indignos se affirmabant. 1.12. at examine et commoditate animadversa: mox quam vituperaverant, amplius commendarunt postea.

Eodem item anno scilicet 1421 Reverendissimus in Christo Pater [illegible] Julianus sacrosancte Romane Ecclesie Cardinalis et Legatus apostolicus

apostolicus per Germaniam, concessit indulgentias omnibus orantibus pro extirpatione haereticae pravitatis Bohemorum. Quarum, ut fratres nostri participes efficerentur, semel quilibet hebdomadae jejunarent, septem psalmos poenitentiales cum Litaniis legerunt et missam celebrarunt. Hoc quo sequitur modo: Lectis missis privatis, et trina praemissa pulsatione convenerunt ad ecclesiam, et facto a Priore signo, super formas procumbentes legerunt in silentio Pater et Ave. Sacerdote et diacono in ultimis locis constitutis, quo facilius sese et commodius praepararent. Deinde presbyter lectis Pater et Ave, incepit submissa voce septem psalmos cum accentu circumflexo, sicut leguntur laudes defunctorum, quibus per choros finitis, sacerdos hebdomadarius legit Litaniam Ordinis itidem cum circumflexo, cui respondebant fratres. Sub precibus praeparabant altare sacerdos celebraturus cum diacono (sequebatur autem pro peccatis aut de Spiritu Sto, vel alia pro devotione) Ps precibus (et nemo nos) psalmos. Saepe expugnaverunt me.. et missa

Sed et Domnus Christianus N. monachus et filius hujus domus hoc ipso anno insignis et eximius scriptor, scribendo absolvit (in quo integro decennio ex injuncto elaboravit) Missale altaris Sanctæ Crucis* et tabulas duas pro cathedra sacerdotis et Evangelii. Huic etiam devotissimo patri aliquando se videndam præbuit Beatissima Virgo Maria, cum quo de rebus salutaribus animæ postquam conlocutus et consolatus apprime diuinit; qui postliminio hyprophius factus in summa animi tranquillitate et patientia, divinæ visitationis flagellum sufferens, tandem corpora excessit. Verumtamen qui nub idem fere tempus hic floruit D. Conradus Wida Franco patria Herbipolensis professione autem filius domus hujus, palmam ei longe præripuisse in scribendo videtur est. Erat is cantor et scriba itidem qua arte, qua voce, qua denique manu admodum insignis, dulcissimus et artificiosissimus. Instat manus ejus usque adhuc omnibus admirationi. Scripsit Missale optimum pro summo altari. Antiphonaria duo, Psalterium, Teretium, Epistolas Sti Pauli cum annexis homiliis et lectionibus. Sollemnissima volumina, præclara memoriæ et studii sui monumenta. Multos etiam informavit scribere texturam et notulam Maistralem. Qui tandem anno ejus seculi 1459 in domo Horti Sti hospes et luminibus orbus, feliciter et pie in Domino occubuit.

Anno 1430 præfatus Prior in capitulo novum curavit fundi parimentum et aliud hoc ipso anno† prædit Dominus Joannes Saxonis in capella Sti Joannis B^tæ, nunc Sti Salvatoris, erecta in eadem capella columna prægrandi, quæ una cum trabe oblonga et crassa admodum granario ferendis messibus auxilio foret. Construxit eadem opera et tempore domum artificum ostiariam, sartoris, sutoris et pellificis. Conscribi etiam mandavit chronicon domus quod postliminio anno 1453 omnium dolore et gemitu interiit.

Anno autem recuperatæ salutis millesimo quadringentesimo trigesimo primo (1431) Bohemi hæreticis de terra sua vi multa confisi, et furore percitis erumpentes, vastata Voitlandia applicuerunt ad Misniam. Quam ob rem timore valido et metu Thuringia universa concussa: tota hac civitate Erfordia totius Thuringiæ metropoli potissimum trepidatum est. Consules itaque obsidionem civitatis verentes, animum quanto cives

contra

f. 17. x

Apparitio Deiparæ

Scriptor insignis

Chronicon

Bohemorum excursus

contra inuersus hostium, ad communiendam ciuitatem adjuerunt. Ac primum quidem donis votiuis Deum per intercessionem Sanctissimae Matris Ejus sibi propitium reddere cupientes. ciuitatem argenteam sumptuose et fabrefactam, in qua mira caelatura et artificio, Ecclesia Beatissimae Virginis Mariae, praetorium, seu curia, monasterium Fredira-
-torum; cum muro argenteo elaborata exprimebatur ad domum hanc
f. 18. nostram allatam, magna animi submissione et confidentia devotis con-
-cepta patrem Priorem instanter interpellauerunt: ut ipse cum conuentu suo
dictam ciuitatem argenteam Beatissimae Virgini Mariae deuoueret, et
sumptibus diuinis, in Aquisgrano Eidem Deiparae Virgini domum ferret.
Prior autem benigne et humilis petitioni eorum, ut dignum fuit, annuens,
illico congregato conuentu ad minus claustrum, id est ad terram ad
exitandam arrogantiam, se ipsum prostrauit una cum conuentu. Deinde
dixit confiteor more solito cum conuentu et ciuitatem nomine suo, con-
-uentus et nomine totius Senatus Deiparae Virgini Mariae in Aquisgrano
offerendam, votum fecit In nomine Patris et Filii et Spiritus Sti. Amen. Consu-
-les autem voto emisso et numine diuino inuocato, illico quod reli-
-quum fuit ciuitatem munire coeperunt. Cum autem monasterium
nostrum maximum, affore posse subsidium hostibus ad oppugnandam
ciuitatem, consilio inito solo illud aequandum et alibi reaedificandum
judicarunt, jamque operi instanter incumbebant et monasterii
muros dissipare ac dejicere coeperant, cum ecce subito Prioris consi-
-lio Dei nutu mutato, parcendum monasterio quidem, fossatis tamen
profundis, tum muro turribus et propugnaculis ad reprimendos hostium
impetus eludendosque, quibus imis fortissimisque cingendum statuerunt.
dictum, factum. Verumtamen grauiori, quin imo grauissimo, ut his
temporibus patet, domus damno et dispendio quam commodo et utili-
-tate compulsi, nunquam potuerunt nostri et violenter adacti absque ingenti pecu-
-niae summa structuram cum fossatis, moenibus, turribus et portalitiis et ponte
et aliis necessariis, propriis sumptibus ita quod prorsus intollerabilibus
grauari onere alieno existimare coeperunt, donec plane deficerent, nec ultra
progredi

progredi proe nimia inopia poterant. Quibus tamen senatus nihilo motus aut mitior erga nos redditus. Cum ultra non potuissemus oedificando, currus tamen et equos, qui continuis senatus servitiis inservirent, domus sumptibus exegit extorsitque. Unde domus in extremam paupertatis angustiam redacta, et aere alieno praegravata id solum solatii (divina desuper respiciente gratia) accepit; quod ejus agente spiritu cives sine ullo foenore aut usura seu pensu praedictum aes alienum gratuito et lubenti animo accomodarint.

Consummatis autem omnibus quae ad defensionem civitatis videbantur necessaria, nec tamen interea timor et terror Bohemorum minueretur, sed in dies magis accresceret. Senatus civitatis utilitate mature ac tempes-
f. 19. -tive consulturus, supra molendinum nostrum trabibus firmissimis Gerae flumini valide infixis, asseribusque in transversum earum applicatis, aquae primum cursum inhibuerunt ac inde retrorsum coacta omnem circum civitatem ne hostibus pateret accessus, longe lateque patentem inundarunt campum aquis. Dum autem haec fierent, Patres nostri haud leviori timore caeteris consternati, omnes libros illico in principio, medio et fine taliter (cartusiensium prope Erfordiam) consignantes, exitum de domo hac ad monasterium Scotorum in civitate eo loco rei praestolaturi eventum, maturaverunt. Necdum egressi fuerant, cum ecce persona ordinis quaedam in precibus per noctem, de caelo delapsam taliter sibi loquentem audivit vocem: Ne timeas, ipsi non venient huc.

Verumtamen posteaquam Bohemorum Dei beneficio saevitia et furia fuit compressa: consolatus domus nostrae laborem et angustiam poenitudine facti, et sympatia erga ipsam divina largiente bonitate ictus recompensare volens fossatum cum aqua copiosissima pro educatione piscium gratis et propter Deum sub sigillo senatus ultronie donarunt. Ea tamen
× conditione ut pontem× cum suis pilis et aliis requisitis perpetuis temporibus, nostris et domus expensis conservaremus. Quade causa Patres nostri maximo se beneficio affectos reputantes, Deo imprimis tum senatui regratiantes mirifice exhilarati sunt. Et ideo unanimis statuerunt, ut

ut ista collecta Omnipotens sempiterne Deus aedificator etc... ab omnibus mo-
-nachis et clericis domus hujus perpetuis temporibus post matutinas
de Dominica (Domina?) aut nudum officium Salve Sancte Parens... ejusdem Virginis,
quod privatim solvitur in cellis, diceretur. Atque haec quidem de
damnis et excursu dicta sufficiant, restant alia quae qua brevitate
valeo, prosequar.

Eodem anno millesimo quadringentesimo trigesimo primo (1431.)
Conflagratio cellae in festo Sti Hugonis Lincolniensis cella litterae H negligentia et incuria
D. conradi de Landoia magistri novitiorum, qui casu et incaute nite-
-dulam seu cincidelam luminis emuncti ad lectum novitii, qui dictam
cellam inhabitabat, projiciens rei ignarus perrexit ad matutinas.
Sub Te Deum laudamus... flamma erumpente, tota, omnibus perma-
f. 20. nentibus in choro, conflagravit. Quam postea × Dominus Guntherus Bock
priori longe meliorem restituit reaedificando.

Anno millesimo quadringentesimo trigesimo tertio (1433.) idem
Prior emit villam in Rinckleben.

Circa hunc etiam decursum temporum et annorum domus nostra
amplius quam unquam tam in personis quam alias in utrique statu
summopere florere coepit. Anno siquidem qui proxime sequitur MCC
CCXXXIIII (1434.) novem domus hujus filii diversarum ordinis nostri
domorum Priores fuerunt et septem utriusque juris doctores monachi
professi residerunt in gallilea.

1us. Horti Christi prope Nordlingam fuit Prior D. Albertus Harhausen.
2us. Claustri Mariae prope Hildesium D. Joannes Mulhausen
3us. Novae cellae in Greunaw D. conradus de Landoia.
4us. Cellae salutis in Tuckelhausen D. Joannes Ostrauw.
5us. Domus Stae Elisabeth prope Isanacum D. Joannes Ulrici.
6us. Domus Passionis Jesu Xti prope Liegnitz D. Petrus Andernach.
× + 7us. Cellae Mariae Norimbergae D. Joannes Monasterii.
8us. Montis omnium Angelorum in Schnalss D. Joannes Francke.
9us. Domus hujus Montis Sti Salvatoris D. Joannes Rötlass de Neuwen-
burg

burg. Et tot tantique licet essent foris filii hujus domus dispersi per provincias ordinis et domos, nullam tamen domus haec sentiebat aut patiebatur penuriam sive inopiam personarum. Quod evenisse idcirco multis visum est, quod disciplina regularis apud plerosque imo forte omnes totius Thuringiae religiosos collapsa et neglecta fuerit, solis cartusiensibus exceptis, quorum disciplina in primaevo suo vigore, collabi et interire nescia, permanebat stabilis ac fixa. Qua de causa plurimi, quos propriae salutis tetigerat cura, et amor succenderat divinus, ad eos confluxerunt. Veruntamen caeteris religionibus reformatis passim major pars post eas iterum declinare coepit, utpote apud quas minori labore et molestia salutem suam operarentur.

f. 21. × Anno eodem molendinum nostrum juxta tenorem litterarum desuper conscriptarum domui nostrae assignatum est. Quin etiam aquae ductus, qui etiam monasterium leni susurrio perlabitur vulgo Ereyborn dictus a triplici scaturigine senatus munificentia domui provenit.

Trifons.

Annonae caritas.

Eodem anno 1434 scilicet universam ferme Thuringiam gravissima annonae charitas oppressit. Prior etiam jam saepe dictus quia annis superioribus incaute omne pene frumentum viliori pretio vendiderat, nunc carius singula scilicet maldra singulis decem florenis comparare compulsus fuit. Dominus Quocirca Guntherus Bock triginta maldra pro trecentis florenis vendidit. Quibus postliminio anno Domini 1438 in claustro minori fundavit altare Stae Mariae Magdalenae, cum una missa singulis septimanis perpetuo reddenda.

Molendini periculum.

Anno millesimo quadringentesimo trigesimo septimo (1437.) sabbato ante Dominicam Invocavit. glacies congregata ad nostrum molendinum, eidem praesentissimam eversionem minitare visa est. Quam ob rem cunctis fratribus, civibus, pistoribus et caeteris de molendino accurrentibus, molendinum × praesenti periculo eripere conati sunt. Diu itaque desudantes, sed in casum desperato jam humano ad divinum confugerunt auxilium. Prior ergo ad subsidium Deiparae Virginis Mariae fiducia plenus confugiens, missam de eadem legit. Dignum Deigenitrice beneficium ipsa nocte

× Deiparae beneficio liberatus.

Dominica

Dominica Invocavit... omnis nubito illa glacies ad molendinum conglomerata ad eo disparuit, ut nec vestigium quid em aliquod, in tanta licet aeris clementia et frigoris remanserit.

Anno salutis millesimo quadringentesimo trigesimo octavo (1438.) Beata et sancta defunctus est prima die mensis aprilis, sancto Adolario sacro D. Theodoricus Lamsfeldorff qui cum in vigilia omnium sanctorum, sacramento extremae unctionis more ordinis munierat, et dum in spiritu duos presbyteros Reverendissimos, crucis indutos tunicis ac novis rasos de parvite ad se procedentes, qui dictus Theodericus humanissime intuentes in anima et corpore mirifice ac sensibiliter refocillatum consolatamque recedentes reliquerunt. Qui duo presbyteri dubio procul sancti fuerunt Martyres Episcopi, Adolarius et Eobanus.

f. 22. In illo igitur die calendarii nostri alibi inscripti sunt, et annue commendantur sanctorum dies natalitiarum religiose agi consueverunt.

Hoc etiam anno sub vesperis die Stae Joannis Bae ad nos in anima cum comitiva visitandi gratia Reverendissimus Episcopus Ruthenus venit. Qui vesperis solutis juxta tenorem statuti cum osculo manum a patribus susceptus, ipse similiter inclinatus singulorum manus osculatus est. Et per interpretes tres humiliter orationes et preces Patrum pro se et unitate ac pace ecclesiae expetiit.

Hoc eodem anno quo supra scilicet 1438 glacie denuo, ut supramini, insurgente, idem prorsus molendinum, nostro in festo Stae Anthonii installat interitus. Pater prior coepit dies ac virginem Mariam pro auxilio implorandam, ratus quo certius jam in simili discrimine jus prosecutorium adjuvatorium. Missa itaque de eadem dicta, dum a cateris fieri per sacristam imperavit. Eumtibus interea patribus laicis, ut quantam possibile foret, impetum glacici reprimerent et molendinum interitus subtraherent, scilicet in ani labore lassi et defatigati difficilissimo prosecutum in hac prorumpente vorago: Mobffiu ugir arnuan nuapsau. Ffo ist allaf ünubpuuf, biffalatt ünpavun Gavn: Iro ünöf goo ninaw ifar gafoffau Iro palffo ünus ainf ünfo nuafo. (Que feront-nous, pauvres pauvres! Tout est en vain, recommandez à notre Seigneur; dites qui nous a aidés il y a un an, qu'il nous aide encore maintenant.

Dictum, factum. Nocte imminenti tota illa glacies resoluta denuo evanuit.

Duo procuratores. Anno millesimo quadringentesimo quadragesimo octavo (1448) a generali capitulo impetravit idem pater licentiam pro domo hac duos instituendi procuratores, quorum unus respiceret interiora, alius vero exteriora negotia exerceret. Exeundi etiam pro negotiis ejusdem domus, juxta discretionem patris Prioris tunc eidem Praesidenti. confirmata est haec licentia anno sequenti 1449 a R^do Patre majoris Cartusiae tempore capituli generalis.

Circa eadem fere tempora saepe dictus D. Joannes Prior optime de domo hac jam ultra viginti annos meritus aetate ac senio gravis, postquam multa religiosa opera perfecisset, domumque et gregem sibi commissum summa dexteritate et religione rexisset tandem supremam manu (manum?) quasi brevi operibus ac regimini suo impositurus,

f. 23. Hoc quod sequitur, religiosum facinus quasi coronidis loco ad jecit.

Monasterium in Hassiae partibus monialium olim situm fuit, dictum sive a Fundatore ejusdem sive ab ipsiusmet ejus cultricibus, Mons Sti Joannis Btae in . construxerat id ipse Lantgravius Hassiae anno ejus saeculi 1442. Dictae vero moniales, exiguo quo id habitabant tempore, inordinate ac prodigaliter vivendo totius pene monasterii bona tam immobilia quam mobilia consumpserant. Quare propediem certissimae desolationi ac interitui proximum fuit. Praefatum ergo monasterium ordini et praefato Priori nostro dono oblatum, quae decuit gratitudine, quamvis contra morem et formam statuti acceptavit tamen. Et statim paucis secum assumptis de hac domo personis scilicet tribus aut quatuor, desolatum monasterium ad formam ordinis extruere coepit. Effecitque solerti industria et labore ut rebus omnibus ad amussim compositis (vixerant namque multo tempore Patres ibi in magna paupertate, penuria et patientia) tandem pristino restitueretur splendori. Crescebat itaque in dies magis magisque tam in personis quam annuis proventibus et provisionibus, adeo ut brevi tempore

tempore, in piscibus, vino, cerevisia et ad honestam et religiosam vitam agendam necessariis abunde esset provisum. Domum itaque propriam re bene gesta dictus Prior reversus, post aliquantulum temporis, affectu et desiderio paterno filios in novella plantatione iterato revisendi consolandique impulsus, iter arripuit, venit, vidit, consolatus est. Statim adversa ibidem valetudine correptus, invalescente morbo, paucis post diebus saluberrimo in Domino, die qui sancto Brietio sacer erat, fine consummatus est, regiminis sui vigesimo quarto, salutis 1448. –

9us – D. Joannes Osterouw. – (1448–1453.)

Hic D. Joannes vir profecto qua pietate et religione, qua denique eruditione conspicuus fuit; domus hujus filius septuagesimus secundus, priusquam vero eidem domui canonico Patrum suffragio anno 1448 proficeretur, f. 24. pervigili animi* industria et sollicitudine gubernavit domum Cellae salutis in Tuckelhausen. Inde ergo revocatus est et Prior delectus hujus domus. Ipse anno secundo regiminis sui, qui fuit 1450 a parte occidentali in choro laicorum aedificavit locum illum eminentiorem seu ut uno verbo dicam pergulam; ex qua consules et alii magnates civitatis, item praebendarii et alii ad domum nostram diebus solennibus et festivis adventantes missarum solemnia et sacras conciones Patrum audire consueverunt. Veruntamen pluribus pro domus utilitate invicto animo toleratis laboribus ac molestiis, anno ejus saeculi 1453 primum quidem ab officio prioratus absolutus est, deinde vero 1473 pie in Domino, consummato cursu vitae, desiit esse inter vivos.

10us. – D. Tilmannus de Maidenburg. – (1453–1456.)

Iste D. Tilmannus legitimis votis praedicto D. Joanni absoluto immediate sublectus. Vir bene tam doctus tum pius, filius* autem domus Octuagesimus octavus. Anno primo institutionis suae qui fuit 1453 infra octavas visitationis Beatissimae Virginis Mariae conventum fecit plurium primariorum de civitate doctorum ac fautorum domus: a quibus consultatum fuit supra agricultura allodiorum nostrorum. Expediat ne ea propriis expensis colere an vero elocare. Maturiori igitur habito examine et consultatione finaliter determi-

determinarunt hujusmodi culturam allodiorum non modo nullam nobis allaturam utilitatem aut fructum; sede contra multo magis damnosam futuram, quin imo impossibile fore, ut cum fructu propriis sumptibus colere ea possimus. Ea propter pernecessarium esse, ut ea per emphiteosim elocemus pro certo annui pensus pignore. Placuit conventui sententia eamque ratam habuit. Ea propter caveant posteri nostri ne eadem bona propriis expensis denuo in dispendium grave domus quandoque colere praesumant. Dictus vero Prior anno tertio suae praesidentiae iterum absolutus, Deo quod reliquum supervixit tribuens tempus, vinculis tandem carnis solutus quievit in pace.

f. 25. × 11us. — D. Hermannus Reinbott. — (1456-1457.)

Professus et filius domus Cellae Beatae Mariae Norimbergae, patria vero oriundus Erfordia, eodem anno, quo praedecessor ejus D. Tilmannus fuit absolutus, hoc est 1456, institutus est in priorem domus hujus in festo Sti Viti et Modesti martyrum. Qui statim sub initium institutionis suae et quasi primis diebus novam compilationem Chronicae domus nostrae per D. Joannem Aldendorff, utpote qui priorum[em?] quoque annis superioribus conscripsisset, sed jam, ut ante notavi, perditam, comportari et instaurari voluit uti et praestitit. Verum vix integro vertente anno infra octavas Assumptionis Beatissimae Virginis Mariae denuo absolutus et prior domus suae professionis electus et confirmatus est. Priusquam vero huic domui nostrae praeficeretur duabus in domibus Prior extiterat Cellae scilicet novae in Greunau et Cellae Mariae Norimbergae domus professionis. —

12us. D. Joannes Hagen alias de Indagine. — (1457-1459)

Placet pro admirandi hujus et eximii viri meritis et perenni memoria gesta ejus ac vitam altius discutere. Patria quidem et parentes ejus scriptis non produntur, fuit vero adhuc puer ingeniosissimus, et caeteras animi dotes diligentius indagare ac spectare si quis voluisset, facile puto intellexisset impletum in illo, quod de se ipso scripsit rex sapiens et pacificus. Et animam sortitus bonam ac docilem. Juvenis autem vel potius adolescens, acumine ac velocitate judicii, memoria item et plurimarum maximarumque rerum doctrina suos coaetaneos longo post se intervallo excedens

excedens, summis quibusque ac doctissimis viris coepit esse summe
conspicuus et admirabilis. In continua vero et jugi lectione sacrorum
librorum, meditatione legis Dei, coeterarumque non tamen passim
omnium et humanae tantum sapientiae jactantiam, aut vanum ver-
borum strepitum exhalantium, intus autem virtutis vacuorum. Tales
enim tanquam meroe, ut vere etiam dignoscuntur, jactantiae et ins-
-ufflationis fomites et virtutum exterminatores odio prosecutus est.
Sed eorum qui animum primum quidem virtutibus imbuerent,
f. 26. deinde vero mentem sapientiae dono quod desursum est descendens
a patre luminum, illustrarent; illustratam in anteriora et viciniora sa-
-lutis apprehendenda incitarent, ac postremo conscientiam bonam non
solum conservarent, sed amplius augerent dirigerentque. In talium
inquam, lectione adeo fuit assiduus, indefessus et immobilis, ut dictu
id assequi facile dixerim impossibile. Optavit equidem et datus est
ei sensus intelligentiae; invocavit et venit in eum spiritus sapientiae,
quam ipse super salutem et speciem arctius dilexit. Proposuit eam
regnis et sedibus et divitias nihil esse duxit in comparatione ejus.
Aurum et argentum in collatione ejus tanquam arenam et lutum
existimavit. Quapropter annum agens quintum de viginti, divino
tactus amore, mox fallaces hujus mundi tam immundi et decep-
-trices blanditias subodoratus fastidivit et in florida adolescentia
ipsum mundum cum flore despexit et ad tutiora ac securiora satis
adipiscenda sese conferens castra, in hac domo nostra sacri ordinis
cartusiensis Deo militaturus, jugo suavi collum lubens ac sponte
submisit anno ejus saeculi 1440. Deo itaque veteris deposita con-
x_versatione hominis consecratus x quicquid temporis praeter id, quod ordo
divinis laudibus decantandis et aliis religiosis exercitiis attribuit, suf-
-furari potuit, tota animi intentione et affectu sacrorum aut lectio-
-nis librorum aut Dei mysteriorum, sive fidei contemplationi et medi-
-tationi impendit. Facta est itaque propediem cum Domino Hieronimo
ei cella et solitudo coelum seu paradisus: mundus autem deterrimus
carcer.

carcer. conversatio hominum odiosa, intra cellae autem parietes jugis cum Deo conversatio, deliciae summae, et suavissima animae refectio. Verum posteaquam jam annis multis sic ad pedes Jesu, optimam cum Maria eligens partem, sedisset, exetque anima ejus divinis consolationibus eloquiisque ubertim abundanter que referta, nec minus de torrente gratiae ejus et voluptatis gratiose proeventa et potata: Patres piis ejus exercitiis mirifice delectati, ut tandem in communem fratrum et domus profectum, quod Mariae sedulo hactenus incubuit parti, non minus circa Marthae frequens satis ageret ministerium, concordibus votis ac suffragiis eorumdem in praedecessoris sui locum, qui tunc fuerat D. Hermannus Rembothe, summa cum animi sui dolore et
27. moerore subrogatus est.

Et Prior institutus anno 1457. Licet igitur animus ejus a Marthae solicitudine plurimum abhorreret, ne tamen suo muneri minus fungeretur primum plurimas lites et causas controversiarum pendentes in judiciis et eorum principibus ad finem perduxit. Deinde vero anno saeculi 1459 pavimentum refectorii Patrum, quod passim vetustate et vermibus dum putrefactum dum corrosum fuerat restituit. Profecit etiam domus tam in disciplinâ quam redditibus et personis. Nec tamen ipse interim destitit omnem movere lapidem, causaque inquirere quomodo se gravi onere prioratus honeste iterum exueret liberaretque, et intra cellae secretum delitesceret. Voti tandem compos effectus, Anno eodem proxime supra memorato ab officio quidem hic ad breve tempus absolvitur, sed paulo post successive, aliarum vel invitus et renitens cogitur et impellitur subire domorum curam ac regimen. Nimirum domus Sanctae Elisabeth prope Isanacum, domus Gratiae Dei prope Stehnum, domus Misericordiae Dei prope Francofordiam ad oderam. Quid autem molestiae, quid sollicitudinis, vel unius domus cura generet, ne dicam plurium, quilibet apud semetipsum facile si voluerit, dignoscere poterit. Parit autem iis profecto qui Deo magis conjungi spiritu et familiares fieri percupiunt, nonnisi maximam eamque gravissimam. Sed hic noster eximius

confrater

confrater licet tot tantisque curis et solicitudinibus diversarum quibus
proefuerat domorum fuisset distentus. Adeo tamen scriptioni librorum
intentus fuit, et tantam in elucubrando diligentiam et in perseverando
constantiam exercuit, ut nedum quidem a commentandique scriben-
-dique labore quiescere potuerit, quando in paupercula quadam
cartusia simplex cellita delitescens, candelarum usu aliisque admini-
-culis ad elucubrandum necessariis omnino destitutus fuit. Ita namque
juvenes a patribus nostris accepimus, eum scilicet cum non posset
sufficienti lumine potiri, interdum ex offis pinguioribusque esculentis
luminis fomitem sibi ipsi concinuisse. Unde etiamnum multa ejus
scripta propria manu exarata pinguedine undique insigniter
sunt delibata et bene uncta. Scripsit autem iste unus pater tantam
f. 28. actam* ingentem molem pro communi Reipublicae christianae utilitate
librorum quingentos scilicet, praeter illos quos triplici aut quadruplici
sensu elucubravit in tota biblia pulcherrimos et insignes tractatus, de
quibus jam pro dolor plures, cum injuria temporum, tum forte etiam
negligentia eorum, qui eos conservare et tueri debuissent, sed flocci
pendentes neglexerunt nescientes thesaurum in eis absconditum, interi-
-erunt. Ut praesentes saltem intueri, merito quis mirari possit unum
eumdemque hominem tot tantaque litterarum monumenta legendo
percurrere, nedum scribendo componere potuisse. Veruntamen hic tan-
-tus et tam eximius vir post tot imperterritos pro ecclesiae utilitate
exantlatos sudores laboresque ultimo annum agens unum supra
quinquagesimum simplex cellita et monachus hic Infordiae in domo pro-
-fessionis suae spiritum Creatori devote reddens corpore excessit e vivis
anno assertae salutis humanae 1475.

13us. — D. Hermannus Wolfhagen. — (1459-1464.)

* Fuit iste tum animi industria tum eruditione et eloquentia sermonis
apprime clarus, moribus cultus, in cura animarum et re domestica
subeunda alter quasi Aaoth. Vir aetatis justae, domus autem filius nona-
-gesimus primus, ex procuratore domus selectus est in locum prioris anno
ejus

ejus saeculi 1459 ipso sancto Kiliano sacro. Ipse molendinum, quod labente tempore collapsum fuerat et pene ruinosum, integritati restituit. Domum item a plaga orientali in eodem molendino a fundamentis denovo excitavit. In villa etiam Ringkleben plurima alia aedificia et utilia exstruxit.

Anno vero 1460 aquaeductum qui domum perfluit, usque ad id temporis angustiorem, in formam vivarii dilatavit, tectumque accuminatum turris instar, eadem opera fonti in caemiterio superimposuit.

Sub idem tempus Praebendarius quidam nomine Henricus Eckersleben ad domum hanc nostram veniens paucis supervixit diebus. Vita igitur extinctus maximam vim pecuniae testamento domui reliquit.

f. 29. Cujus subventione domus, quae ab annis superioribus alieno gravata laborabat aere, tandem liberata respiravit. De reliquae quae superfuit aliis quoque domibus praesidium et eleemosina praestita fuit. Obiit dictus pater Prior in officio prioratus corpore robustus adhuc et omnibus charus et amabilis, unde etiam ejus immaturam mortem maximopere omnes doluerunt, Anno 1464.–

14us. – D. Hermannus de Monasterio. – (1464–1468.)

Exstitit hic pater filius domus septuagesimus octavus sacrista et procurator diligens et pervigil longo tempore. Verum aetate jam provectior ob sanctam religiosamque conversationem, animi candorem et columbinam simplicitatem omnibus tam saecularibus quam ecclesiasticis personis mire charus. Subrogatus est autem canonica electione in locum praedecessoris Anno 1464, 8a octobris.

Anno regiminis sui primo saeculi vero 1465 Dominus doctor Peregrinus de Goch fundavit cellam A nunc C littera insignita. Qua occasione et eadem opera, duae aliae de lapidibus proximae sequentes B et C nunc vero D. et E cellae constructae. Eodem anno cella crucis de albo cellarum exclusa, conversa inferius in carcerem conversorum; superius vero officina pro sartore pellifice et sutore constructa, ut hodie adhuc visitur, fuit. Quin imo anno immediate posito caemiterium

per

per lapicidas secantes et praeparantes lapides pro supra dictis cellis A. B. et C. occasione rixae et fusi sanguinis, violatum fuit. Quod Reverendissimus Dominus Bertholdus Ordinis Praedicatorum suffraganeus Episcopus Archipraesulis Moguntini Domini Adolphi de Nassauw reconciliavit.

Dictus porro pater curam salutis propriae magis quam rei familiaris gerens in desiderio a capitulo generali instanter misericordiam postulans, Anno 1468 impetravit. Et postliminio plenus dierum et operibus virtuosis obiit anno 1474.

15us. – D. Hammannus de Rudischeim. – (1468-1471.)

f. 30. Hic D. Hammannus professus D. Horti Angelorum qua religione in Deum, qua zelo disciplinae regularis adeo fervens fuit, ut fere alter Helias reputari potuisset: rerum tamen temporalium administrationem magis fastidivit quam gessit, Dei eum amore ad meliora trahente charismata. Domui nostrae praefectus est a capitulo generali in priorem Anno 1468 et post iterum ab eodem capitulo delectus in visitatorem provinciae.

Anno 1469 officio suo satisfacturus profectus est ad majorem Cartusiam, procuratore interim de ejus mandato murum gallileae (: Domino Conrado Ubelin:) a cella litterae M nunc lavatorio, et per totam aream culinae in gyro exstruente. Et quia simpliciores humiliores que fenestras posuerat, ut hodie etiamnum visuntur in area culinae, reprehensus a Magnatibus Senatus; reliquas paulo venustiores ampliores que fieri curavit. At vero praefatus pater Prius eadem qua fuerat auctoritate annis superioribus domui praefatus eadem denuo 1471 ab officiis praelaturae depositus est, et vita in Domino feliciter functus est.

16us. – D. Joannes Quirr. – (1471-1474.)

x Praefatus D. Joannes Quirr octuagesimus nonus vel circiter filius ex procuratore per compromissores conventus Priores scilicet Norimbergae et Isanaci provinciae Visitatores anno Domini 1471 electus et confirmatus est in priorem, ac deinde etiam a capitulo generali designatus prov.

provinciae visitator. Primo suae institutionis anno in vigilia Sti Andreae apostoli ad primum quasi ictum pulsus pro nona de Dominâ fracta est campana nostra egregia optimi sonitus pondere 429 librarum. Quam protinus restitutam alia tamen et minori forma et pondere 364 librarum tantum, et benedictam an° sabbato post festum Stae Luciae virginis et martyris abs Reverendissimo Domino Gunthero Abbate Sti Petri, et Vincentiam appellatam, suo loco suspendi curavit.

Idem anno 1472 exstruxit a fundamentis murum retro pistrinam et braxatorium pro praecavendo periculo ignis propter vicina horrea et stabula equorum; ubi foenum et stramina et id genus alia ignis nutrimenta reponi consueverunt. opus utile et commendatione dignum.

f. 31. Veruntamen dictus Joannes Quirr Prior* ante conversionem suam cum esset decanus in Halberstatt et aliis in locis pluribus beneficiatus venit ad domum nostram cum quatuor equis. At pro dolor ex incauto Patrum in ejus susceptionem consensu, gravissimae inquietudines et detrimenta domui provenerunt. Aere siquidem alieno et debitis plurimis obstrictus, de quibus tamen ante ingressum minime satisfecerat creditoribus, professionem emisit. Creditores ergo re comperta magna instantia coeperunt requirere debita, et dicti bona Joannis Quirr passim invadere. Oritur gravis contentio. Creditores appellant ad summum Pontificem. Pontifex protinus designat commissarios. Commissarii Patres nostros sub juramento compellunt facere restitutionem omnium quae acceperant. Quinimo ad redimendam vexam et perturbationem sedandam et importunitatem creditorum componendam, ultra quam debebant et acceperant solvere coacti sunt, gravissimo domus dispendio. Caveant igitur posteri nostri et successores hujusmodi imprudentes et inconsideratas susceptiones personarum maxime

* magnae famae et existimationis et nominis, districte* et severe admonentes, ut primum de suis disponant, debita solvant, causas pendentes

exped.

expediant. Et quae secum bona asportare non possunt, tempore novitiatus personis committant curanda custodiendaque saecularibus. Nec Priores talibus bonis, quae secum non asportarunt sive per se, sive per alios sese ullo modo intromittant. Scientes quam de talibus bonis custodiendis statuta nostra minime loquuntur, sed de iis duntaxat quae secum advexere. Veruntamen saepe memoratus Joannes Guir Prior anno 1474 a generali capitulo ab officio denuo absolutus obiit postea anno ....

17us. – D. Nentfridus Baldwini. – (1474-1477.)

Domnus iste Baldwinus si ingenium spectes vir fuit summe ingeniosus, si coeteras dotes, fuit morum elegantia cultus, conversatione suavis et modestus, religione exemplaris, salutis promovendae avidus, re familiari curanda mire dexter. Hic ergo anno 1474 circa festum Sti Joannis Btae canonica Patrum electione declaratus
f. 32. et confirmatus Prior. Anno recuperatae salutis 1475 e fundamentis ex lapidibus excitavit claustrum minus idque per totum concamerari fecit. Eodem anno renovavit et picturis illustravit refectorium Patrum in eoque arte et labore fratris Laurentii conversi fornacem ferream, quae malleolis calefiebat magno domus emolumento et patrum solatio exstrui erigique curavit. Eodem anno tabulam sive lapidem proegrandem crucifixi imagine insignem aliunde translatum in Altari Beatae Mariae Magdalenae cum duabus alis hinc et hinc Sanctorum Patronorum figuris illustres locavit. Inde manum studiumque ad altare quod ex opposito situm est Sanctae Foelicitatis dirigens idipsum quoque de novo exstruxit: atque eodem adhuc vertente anni circulo dicta duo altaria ipsa Sanctissimae Trinitatis solemnitate consecrari dedicarique fecit. Quin imo hoc ipso anno lapidem priori haud absimilem qua arte qua crucifixi imaginis pietate in gallilaea majori directe
× contra Sacrarium Venerabilis Sacramenti Eucharistiae muro ecclesiae × a latere, quod dictam gallilaeam respicit, inclusit: hac intentione, ut contra

dicti

dicti lapidis insculptam imaginem crucifixi venientes, Venerabile Sacramentum ex opposito retro intra ecclesiam altari summo inclusum et honorifice custoditum, qua dignum ac decet honore et reverentia prosequerentur.

Anno subsequenti qui fuit 1476 gutturnium fusile de auricalcho, pro patrum manibus refectorium intrantium abluendis, in fenestra loco ad hoc singulariter disposito constructoque in minori claustro collocavit.

Circa idem fere tempus anni praefatus pater Prior opera et cura germani fratris Domini Doctoris Werneri Baldwini testamentarii p. mortem Thomae Merckels ad ejusdem Thomae civis et mercatoris Erfordiensis et Norimbergensis perennem memoriam, clynodium aureum pro ecclesia, item caliam ex puro auro pro solennitatibus: qui de mandato dicti Thomae Merckels alienari nunquam debuit, liceret in magna et perurgenti necessitate impi-
.33x gnorari possit[x] quam cito tamen fieri potest redimi debet: fieri curavit ex mille florenis Rhenensibus quos domui, vita defungens, legaverat. His adjecit dictus pater Prior forte ex eodem aere capsam argenteam pro venerabili sacramento (quam ciborium alias Ecclesia indigitare solet) non tam devotione, quam pretio conspicuam et manu artificis satis fabrefactam, atque eandem intro summi altaris pedem, loco convenienti praeparato, constituit.

Nec hic ~~stitit~~ sic ejus affectus et devotio erga hoc praecelsum et augustissimum Sacramentum; sed reverentiae, sed amoris, sed singularis affectus prioribus longe augustius adjecit ediditque argumentum. Monstrantiam nimirum argenteam et inauratam. Opus admodum praeclarum. In quo dictum Sanctissimum Sacramentum Eucharistiae reclusum per octavas Solennitatis ejusdem populo christiano et patribus pio a majoribus tradito more proponeretur adorandum. Quin et galilaeam majorem, partem scilicet quae orientem respicit, asseribus pulchro arcu concammerari curavit,
x atque iterum et postremo tanquam coronidis loco, post plurima[x] dum exstructa aedificia, tum alia utilia domui nostrae digna aeterna memoria
Conradsburg. et commendatione beneficia, Domum Beatissimae Mariae Annunciatae in Conradsburg dono nuper ordini oblatam acceptatamque (fuit ista olim

olim monasterium Benedictinorum, sed ab annis amplius viginti, ex quo scilicet tempore dicti ordinis cultores eam desertam reliquerunt, administrata per quendam saecularem nomine Arnoldum Framiver.) dictus pater Prior pervigili cura et industria brevi pristinae integritati restituit auxilio potissimum et piis eleemosinis et expensis supra memorati domini germani fratris sui Doctoris Werneri Baldwini. Qui etiam postliminio nuncium hujus (saeculi?) fallacibus illecebris remittens in eadem domo habitum donatorum suscipiens ibidem foelici et fine consummatus.

Porro jam saepe dictus Prior anno Domini 1477 sub actu visitationis ab domus hujus onere prioratus absolutus dictae domui Mariae Annunciatae a se recenter instauratae praefectus est in priorem, ut quam collabentem erexisset, amplius nunc in utroque statu pervigili sua industria et solicitudine convalescentem reflorescentemque redderet. Obiit ibidem anno

f. 34. × NB. – Supradictus calix aureus cum monstrantia in tumultu rusticorum senatui cum aliis custodiendis datus, ut veteres et antecessores retulerunt nostri, etiamnum si credere fas est, delitescit ibidem.

18us. – D. Jodocus Christen. – (1477 – 1479.)

Iste D. Jodocus centesimus quartus domus hujus filius, absoluto D. Nentfrido, ex priore domus Passionis Christi prope Liegnitz legitime et concordibus Patrum suffragiis sublectus fuit et confirmatus in priorem hujus domus, anno 1477, circa festum Sti Michaelis. Vir non minus doctrina quam religione et rerum gerendarum dexteritate clarus: domum hanc brevi quo eidem licuit suam navare operam diligentiamque summa cum laude gubernavit.

Contigit equidem ut sub idem fere tempus institutionis suae

Domus Transfiguratio. nova moliretur domus Transfigurationis scilicet Jesu Xti in vale Sti Martini prope Krineschauw monasterium aliquando canonicorum Regularium atque nuper opera et instantia Reverendi Domini ejusdem loci + Praepositi ottonis per sedem apostolicam assignata fuit ordini nostro cartusiensi, exstructa vero ad formam Ordinis sumptibus et

et expensis Domicelli Joannis Federangellus et Annae conjugis suae. Quam iidem conjuges etiam annuis proventibus sufficienter dotarunt. Quocirca anno saeculi post humanae salutis assertionem 1479 ab ordine circa festum Sti Marci evangelistae suscepta, Visitatores provinciae dictum D. Todocum Christen, quod scilicet neminem tunc illo ad domum maxime hanc novellam regendam plantandamque aptiorem et habiliorem nossent, a prioratu domus nostrae de consensu Patrum nostrorum absolverunt, et praedictae novellae Plantationis primum praefecerunt Rectorem. Missoe tunc fuerunt simul ex hac domo primi ejusdem novae domus futuri coloni D. Christophorus de Egra, D. Melchior de Bruchatz, D. Nicolaus Hirschberg, D. Gerlacus N...

Veruntamen occasione hujus et alterius de qua supra in gestis hujusce D. Todoci praedecessoris mentionem feci, plantationis novae; ad quas ambas saepe dictae domus nostrae filii et professi tum habitandas
35. tum denique gubernandas destinati sunt; Domus haec nostra usque ad eo (luc?) in personis, vestibus, libris et aliis necessariis exhausta fuit: quod vix postea semetipsam recolligere et damna perpessa resarcire potuit. Quin imo in electione novi prioris potissima difficultas nata est. Ob praefatas namque emissiones et indiscretas personarum, jejunio de more ordinis praemisso, vix tandem canonice et legitime electus est in priorem omnium junior, aegre quinquennis in ordine, et qui vigesimum quintum aetatis difficulter expleverit annum. Quam ob causam etiam ferme et alia accidentia a visitatoribus fuisset refutatus, quamvis postliminio eundem more ordinis licet gravatim admodum confirmarint.

19us. — D. Joannes Falcke. — (1479-1511.)

Post absolutionem D. Todoci unanimi Patrum suffragio in locum prioris successit D. Joannes Falcke, qui licet aetate, ut jam me
x dixisse recordor, quintum et vigesimum non fuerit praetergressus annum, imo necdum quinquennium integrum steterit in ordine, domum tamen ea fidelitate et solicitudine industriaque qua in re maxime

maxime obeunda domestica plurimum pollebat, annis triginta et uno et septimanis duodecim una minus die administravit ut palam omnibus de se perspicuumque faceret: prudentiam non in annis sed sensibus computandum esse. Hic anno secundo regiminis hoc est 1480 exstruxit lavatorium in cella sacristae.

Ipso eodem patre auctore anno eodem Patres omnes unanimiter et conventualiter in capitulo congregati statuerunt firmiter ut praeter communia debita et beneficia, quae cuilibet personae professo hujus domus vigore statuti nostri post mortem debentur. In posterum perpetuis temporibus, quandocunque aliquem ex professis hujus domus (inclusis tamen Prioribus hospitibus) sive hic sive alibi (quia mortales sumus) diem suum obire contigerit. Statim ab die ipso, si fieri possit, obitus sui triginta continuis diebus, diebus singulis una missa peculiaris diceretur in privato pro hujusmodi defuncto. Ubi fusius confoederationis hujus scedula in veteri calendario ecclesiae descripta circa calcem libri omnia edocet.

f. 36. × Anno vero salutis humanae 1487 idem Prior in refectorio Patrum mensas novas (opus perenne) de ligno quercino et satis firmas fabricari fecit.

Deinde vero anno millesimo quingentesimo saeculari et jubilaeo duo illa insignia et fornicibus pulcherrimis recurva e fundamentis propemodum excitavit sacella. capituli scilicet et Salvatoris. Quorum deinde primum capituli anno assertae salutis 1503, alterum vero Salvatoris anno sequenti 1504 quodlibet cum suis altaribus consecratum dedicatumque fuit a Reverendissimo Domino Episcopo Sidoniensi Joanne Lassue, eximio sanctissimae Theologiae doctore. Qui dictorum sacellorum et eorumdem altarium diem anniversarium dedicationis transtulit in diem dedicationis majoris ecclesiae nostrae sequentem. Sed enim colophonem operi suo imposituros idem pater 1510 monstrantiam argenteam, quae etiamnum existat et in ecclesia reservatur (opus artificio spectabile) fieri curavit

curavit. Ac deinde anno confecto religiose cursu vitae suae diem clausit extremum, 1511, 8a Martii. —

20us. — D. Leonardus de Welzlaria. — (1511–1520.)

Hic D. Leonhardus fuit post D. Joannis Falcke Prutheni obitum ex procuratore canonica praecedente electione communi Patrum calculo designatus et confirmatus Prior die 27a mensis Martii anno 1511. Fuit autem annis plurimis, hoc est ab anno 1499 usque ad annum praesentem inaugurationis suae in priorem solers admodum et fidelis et in re familiari ac domestica summopere administranda dexter ac industrius. Ut ejus computorum liber testatum facit, quem a primo procurationis suae anno usque ad ultimum prioratus sui diem continuavit, cujus rei utinam habuisset imitatores. Porro cum status domus post confirmationem suam comitantibus senioribus ex conventu a patribus Visitatoribus requisitus fuisset; eum quo sequitur scemate annotatum exhibuit.

Status domus 1511. —

37. Personae domus sive monachi, incluso novello Priore, fuerunt octodecim. Conversi professi octo. Donati professi duo. Oblatus unus. Famuli cum una famula tredecim. Equi octo inclusa familia et equis molendini nostri. Promptuarium domus habet summatim 532 R. tritici et siliginis reperit in granariis domus, molendini et domus ad grues circa mille maldra. De avena circa sexaginta maldra: seminis reparandi octo maldra, Risarum circa quatuor maldra. De hordeo Brasio et lupulo tantum quantum sufficeret. Et pro cervisia braxanda ad unum annum futurum. De cervisia quantum sufficit usque ad festum Sti Michaelis ad bibendum. De vino circa triginta sex plaustra, quod sufficeret tribus annis, sed propter vineas colendas cogemur partem vendere. Habuit domus insuper eo tempore in censibus perpetuis et redimibilibus, inclusis allodiis et molendinis, secundum communem aestimationem 1200 florenos Rhenenses. De quibus dare debuit, aliis in censibus annuatim circa

× circa sedecim florenos: ad reemptionem viginti× florenos. In vitaliciis viginti tres florenos. Pauperibus pannos tres ad valorem decem florenorum. Agros octoginta quinque. Hoec anno 1511. — Quae et qualia iste Prior autem perfecerit aedificia ex computo quem fecit ab anno 1500 usque ad annum 1520 colligere potes. Inter alia anno 1517 novas sedes in choro monachorum et conversorum et ligno quercino satis pulchras et firmas fabricari fecit.

Hucusque quae in quadripartitis istis veteranis aut similibus aliis vetustis chartis consignata reperi fideliter transcripsi. — In sequentibus vero propter pestilentissimum haeresiarchae Martini Lutheri dogma et persecutiones frequentes catholicorum maxime ecclesiasticorum religiosorumque, cum prorsus, ut infra patebit, nihil aut pauca admodum scriptis commendata exstent, difficilior occurrit chronicae hujus prosequendae ratio. Quapropter quae sparsim tantum ex diversis
f. 38. × domus monumentis aut Patrum relationibus assecutus sum, breviter prout memoriae recurrunt, scriptis assignabo. Dogma igitur istud perversissimum quod annis superioribus pestilens homo sub praetextu reformationis abusuum fidei et Evangelii disseminare coeperat, cum paulatim serpendo cancri instar, ut Dominus Paulus ait, invaluisset; necnon quoslibet jam sive infimos de grege tantum, sed plurimos etiam magnates et proceres imperii adeo infecisset, ut ejusdem non fautores modo, sed et patronos et defensores acerrimos fortissimosque haberet. Unde toti Ecclesiae catholicae gravissima clades incubuit, contigit ut hinc frequentes nascerentur dissensiones, disceptationes, scismata, contemptus magistratuum, bella, seditiones, toto Romano imperio dispoliato; et invasio locorum ecclesiasticorum, monasteriorum, religiosorum contemptus et persecutio; adeo ferox, ut quicunque iniquior magis in eos existitisset (sic), gloriosior religiosorque crederetur, obsequium scilicet sese praestitisse Deo reputantes.

× Hac falsa et ementita imagine reformationis Evangelii intoxicatus et illectus Anno ejus saeculi millesimo quingentesimo vigesimo quinto (1525.) in bello et tumultu rusticorum dux Vinarrensis Joannes et Joannes Fridericus filius tunc elector Saxoniae, principalis defensor haeresiarchae votifragi Lutheri, monasterii nostri potiora bona et redditus de facto invasit et ibi usurpavit veluti pagum Rinkleben, allodium in Goldfonf cum haereditarii ibidem censibus redditus in majori minorique , majori minorique

invasio bonorum monasterii.

donec sopito nonnihil bellorum tumultu: Anno 1535 Lipsiae in conventu ibidem Principum imperii (cui etiam aeterna memoria dignus, interfuit catholicae fidei columna illustris Dux Georgius frater Electoris:) celebrato; omnia ablata bona ecclesiastica ecclesiasticis in integrum restituenda decretum fuit. Attamen minime stabilis aut diuturna haec restitutio fuit. Anno× siquidem 1538 eadem bona de facto iterum ad se recepit exceptis tamen minoribus vilioribusque redditibus

.39.×

. Duos tamen postea Joannes Fridericus dictus, filius Electoris depositi abs Caesare Carolo V° ab Electoratu et translato ob rebellionem, denuo in suam redegit potestatem omnes. Donec anno 1567 idem Joannes Fridericus in obsidione et occupatione Gottica captus et a Caesare captivus detentus fuit. Et frater ejus germanus Dominus Joannes Wilhelmus ei in regimine succedens, sub spe, ut putatur, gratiae aucupandae apud Imperatorem, atque inde liberationis Domini fratris Joannis Friderici e captivitate, monasterio omnes supra enumeratos ubique locorum redditus, exceptis tantum pago Rinkleben et Goldfonf, restituit in integro. Quos etiam monasterium in libera possessione et quieta retinuit et quotannis collegit usque post obitum dicti Domini Joannis Wilhelmi. Verum eo defuncto Elector tunc Saxoniae Augustus

Intor

× Tutor junioru[×] principum curatorio nomine eosdem redditus in majori minorique majori minorique Obringen

anno 1573 de facto iterum invasit et suae potestati subjecit: et usque in praesens retinent. Veruntamen cum in iis recuperandis supplicando, qua voce qua scriptis, nec Caesaris interveniente auctoritate nihil proficerent patres nostri Superiores, sed tantum inanibus verbis et sponsionibus eos lactarent. compulsi tandem patres Visitatores Ordinis anno 1581 Joannes Hauptius et Nicolaus comitius Priores domorum Cellae Salutis et Pontis B^tae Mariae litem Ducibus indixerunt; et in camera Imperiali Spirae maximis domus sumptibus hactenus prosecuti sunt, usque ad annum millesimum sexcentesimum trigesimum, quo mense septembri solenni ritu et publico loco sententia tandem finalis Spirae determinata, lata et publicata fuit. Qua dicti Duces Vinarenses damnati sunt

f. 40. ad plenariam restitutionem omnium in lite pendentium hactenus bonorum et redditum, fructuum perceptorum et omnium sumptuum expensarum. De qua suo loco plura infra dicenda erunt in gestis quadragesimi tertii Prioris, Deo volente et ipso superstite. Sed nunc unde digressus sum, ut tandem revertatur narratio. Supradictus interim Venerabilis pater Prior Leonhardus exulceratissimis his catholicae fidei et sacri Romani Imperii cladibus et persecutionum procellis et gravibus domus discriminibus moerore animi et senio simul confectus diem suum finiit extremum requiem quam hic nequiit adipisci, in coelestibus plenius perfectiusque consecuturus.

Quo demortuo Domus ob temporum partim injuriam et personarum, qua causa ignoratur, inopiam; partim, ut satis apparet, frequentes mutationes, institutiones destitutionesque officialium domus, hoc potissimum magis magisque periclitari et pessumire coepit; adeo ut domi forisque ab adversariis infestata, jamque desperatam cum omnes suspicarentur, nemo

× eorum qui tunc aderant, quicquam, licet tot exiguo tempore[×] usque ad omnimodam ejus desolationem defectionem habuerit Rectores, quoto tempore quisque institutus, quanto, qualiterque praefuerit, scriptis prodiderit; praeter

nudam

mudam personarum denominationem sine cognomine etiam et professionis domus consignatione, quod adeo mirum videtur. Quos hic ordine subjungam.

Usque huc se extendit chronica scripta a patre 50. Christ.

21us. — D. Conradus (1520-1525.)

Electus 1520 Prior profuit 5 annis. Sub hujus regimine rebellarunt rustici nostri in Rinckleben qui tamen implorato auxilio Ducis Saxoniae sedati sunt. Hic etiam deposuit originalia bonorum apud Principes Saxoniae ob metum belli, ut salvaret, sed spe fraudatus, cum maximo domus damno.

22us. — D. Henricus Dilburgus. — (1525 —

Rector. sub hoc senatus rapuit thesaurum ecclesiae nostrae sub praetextu custodiae sed nihil restituit. —

(les deux feuillets suivants ont été coupés.) note du copiste en allemand.

f. 41. + 29us. — D. Simon Krauss, Prior. — (

Hujus venerabilis viri frequens diversis in locis fit mentio, quantumvis nihil singulare monumentis traditum est.

Sub hujus Prioris regimine ut constanter praedecessores nostri tradiderunt, Agger circum civitatem comportari coeptus est. Quo causante gravem monasterium nostrum, quae hodie cernitur, jacturam aedificiorum subiit. Contigit ea devastatio circa annum millesimum quingentesimum quinquagesimum (1550.). Rem refero, uti ex senioribus civitatis hujus senatoribus et civibus, super hoc specialiter requisitis, cognovi. Retulerunt ii unanimiter incidisse hanc comportationem et aedificationem aggeris eo tempore quo Dux Brandeburgicus duaecesim Moguntinam ferro flammisque devastarit. Ea propter contigisse, ut cum ejusdem tyranni excursio Erfordiam versus nuncieretur. Subito machinas omnes pontium, quorum adminiculo terra quotidie, octingentis operi insudantibus, curribus minoribus, (ante se agitari solitis) subvehebatur, destructas esse; In quorum sumptus × et expensas singuli cives in singulos menses tres cum dimidio grossos contribuebant.

Supra tradidisse me jam memini, quomodo annis superioribus tempore Scyskae pessimi tyranni et antesignani haeretica pravitatis Bohemorum,

senatus

senatus timore eorumdem, monasterium nostrum muro fossaque inclusum, intra suburbium receperit. Nimirum inter moenia et murum monasterii tantum spatium intercessit, ut duo currus sibi invicem occurrentes commode et sine impedimento transire potuissent. Cum itaque in aedificatione et comportatione aggeris jam ad monasterii terminos ventum fuisset; Prior praefatus animadvertens quod praeforibus erat periculum devastationis monasterii senatui sese opposuit: (forte tamen indiscrete magis quam prudenter.). Senatus autem instantiam Prioris et protestationem flocci pendens, in proposito suo progressus est. Et in gravius damnum subire vellet cellarum et aliorum aedificiorum substructures mature deponendas monuit. Verum his nil territus Prior, sed senatus conatum

f. 42. Imperatoris auctoritate reprimendum suspendendumque ratus, rem totam Imperatori in propria persona refert; verum inani spe et effectu. Imperator enim, etsi de domus damno doleret, eamque indemnem vellet; attamen quoniam opus hoc in commune Reipublicae bonum dirigeretur, privato aliquo minime praepediri debere respondit. Senatus interim, Priore apud Imperatorem in cassum laborante, aedificia et cellas evertit, terraque, ut hodie cernitur, obruit sepelitque: duplici domus dispendio et jactura, aedificiorum scilicet et supellectilis. Ferunt namque in braxatorio terra obrutum cacabum praegrandem cum necessariis vasis et aliis quam plurimis ejusce modi domesticis instrumentis. Hic etiam non silebo quod saepius ab referentibus senioribus audivi, fides sit penes lectorem. Saepe dictum Priorem quingentis imperialibus potuisse redimere damnum hoc, si eos petenti Senatui dedisset, sed noluisse. Utut sit, non dubito, quin si apud Caesarem inaniter se laboraturum divinare potuisset; non quingentos sed mille etiam volenti animo, aere undequaque contracto, contulisset, quam irreparabile damnum hoc fieri permisisset.

× Sed scilicet bonus quandoque dormitat Homerus: Hic anno regiminis sui, in monumentum nominis sui perpetuum depingi curavit in minori claustro

claustro divae Virginis, Joannis Btae ac Sti Brunonis et Ducorum episcoporum Lincolniensis et Gratianopolitani imaginibus insignitam tabulam.

30us. — D. Jacobus Erbes. — (1557–1559.)

Prior institutus anno 1557 et absolutus 1559. Obiit 1567, 10 novembris. —

f. 43. 31us. × D. Henricus Kermpt. — (1559–1563.) —

Prior institutus 1559 et absolutus 1563.

32us. — D. Thomas Berckauu. — (1563–1566.)

Braburgensis institus anno 1563, Prior obiit 1566, 25 decembris.

33us. — D. Jacobus Haill. — (1567–1573.)

Prior institutus anno 1567 et absolutus 1573.

34us. — D. Georgius Zentgraff. — (1573–1575.)

Dictus der Brillen vatter, Prior institutus a capitulo anno 1573 denuo absolutus 1575.

× × 35us. — D. Joannes Rolandus. — (1575–1585.)

Ex Priore domus Aulae Beatae Mariae in Buxheim, ob culpam ibidem, quam contraxerat in prioratu, absolutus, pro poena domus hujus institutus a capitulo generali Prior. Unde intelligas quam laboriosus, lamentabilis et difficilis domus hujus status fuerit. Ipse aedificavit in molendino hypocaustum vernale pro Patribus concedentibus in minutionibus. Obiit plenus dierum podagra enectus anno 1585, 14 Novembris sepultus in minori claustro prope altare Mariae Magdalenae.

36us. — D. Joannes Shöttell. — (

f. 44. Devotus hic pater professus domus × Sti Viti prope Ratisbonam post obitum Joannis Rolandi a capitulo generali institutus in Rectorem domus hujus, cum vix gubernationem adiisset, interveniente morte Prioris domus professionis suae a comprefessis canonice electus Prior, hinc revocatus fuit. —

37us. — D. Sebastianus Piscator. — (1586–

Venerabilis hic pater religione et pietate insignis atque in re domestica satis industrius et fidelis, natione Thuringus, Patria Saltzensis. Magno semper

semper apud senatum favore et gratia valebat. Post revocationem D. Joannis praedecessoris sui a Visitatoribus provinciae D. Nicolao Hauptio, ex procuratore domus cellae salutis cujus professus fuerat, in Rectorem designatus et a capitulo generali proximo confirmatus in Priorem 1586 domum sibi commissam satis dextre administravit. Computa accurate reddidit. Hic vineas prope Dieffenthall de licentia
× * capituli generalis viginti scilicet agros nobilibus de Kurfstlichnarda Dominis in Gebesche mille quingentis florenis vendidit haereditarie. Quos diversis in locis ad reemptionem, ut apud communitatem in Erstsein apud senatum in oppido Wolckerus et Herbipoli apud patres et confratres nostros et alibi pro annuo pensu elocavit. Quos deinde post paucos annos quidam successorum prodigaliter verius quam frugaliter in nihilum dissolvit.

Idem pater perpetuum sui monumentum ex unionibus collectis de veteranis casulis et ornamentis ecclesiae insigne ornamentum pro ecclesia, nomen scilicet Jesu cum vulneribus quinque in holoserico nigro opere polymitario per sacras Virgines novi operis anno 1590 fieri curavit. Qui tandem summa cum laude recenter defuncto D. Visitatori provinciae D. Nicolao Hauptio sic Priori cellae salutis canonica electione a compressis sublectus, hinc eodem migrare compulsus fuit, ibidemque post liminio anno diem clausit extremum.

f. 45. × 38us. — D. Joannes Duringius. — (

Venerabilis Pater hic natione Franco, Religione in Deum et conversatione modesta omnibus gratus et acceptus, cum aliquandiu in domo professionis cellae salutis observandae regularis zelosum egisset vicarium anno 1594 translato praedecessore, Ipse auctoritate capituli generalis suffectus est in Priorem domus hujus. Qui paulo post initium susceptae administrationis domum hortulani novam efundamentis exstruxit. Inde anno 1600 molendinum, quod omnino temporum aetate ruinosum redditum fuerat magnis sumptibus et aere aliena et singulari artificio restituit. —

Post hoec conversus ad cellarum quarundam reformationem? an verius deformationem? nescio sane cujus suasu veteres cloacas profundas et amplas intra cellas K. L. et M. obstruens, pervio muro orientalis plagae, contra hortum hirci vulgari + Bocksgartten alias, sed prioribus longe capacitate et firmitate dispares, majori cellarum propter exhalationes dedecore, quam commoditate exstruxit. Insuper pro ornamento ecclesiae aliquot antipendia pro altaribus et diversicoloribus tapetis. Item onum ex damasceno albo floribus affabre figuratum, et ex holoserico rubro auro intextuto alterum pro majori altari curavit. Quinimo et rem librariam maxime auxit doctorum Ecclesiae operibus. Augustini, Hieronimi, Gregorii, Ambrosii et aliorum plurimorum recentioribus editionibus magno pretio et egregia ligatura. Qui tandem quapotissimum necessitate, occultum est, impulsus, suasu tamen quorumdam honorariis pecuniariis egregiam corruptelam ut post compertum fuit, integrum mansum hoc est triginta selectissimos agros cuidam rustico in Kirchaim nomine Henrico Hensigen, ad dictum ibidem allodium domus pertinentes vilissimo pretio, ad messem semente jam maturo clanculum et inscio conventu non amplius ducentis florenis vendidit haereditarie. Quam ob causam, ubi respatuit, anno 1603 in actu visitationis a prioratu fuit absolutus. + Quamvis postliminio per successores ejus, ut infra dicetur, maxima ejus consolatione hujuscemodi agri judicialiter sint denuo recuperati. obiit bonus pater in domo professionis anno 1609.

39us. – D. Joannes Vogelius. – (1603–1608.)

Qui ante suam institutionem aliquot annis domus suae professionis solers fuit procurator. Quapropter anno ut supra memini 1603, mense novembri, D. Joanne Duringio in visitationis actu absoluto, ad instantiam tunc Patrum professorum quorum pauci fuerunt a venerabili patre visitatore primario D. Joanne Mulnero Priore domus Horti Angelorum Herbipoli in Rectorem domus suffectus est. Quem deinde anno sequenti capitulum generale in priorem confirmavit. Hic quam primum domum

gubern.

gubernandam suscepisset eamque aere alieno satis praegravatam ani-
x -m advertisset creditoribus importune instantibus satisfacturus[x] summam
capitalem pretii vinearum in Dieffenthall quam pater Sebastianus
Prior, ut supra diximus, certis locis ad reemptionem elocaverat, una
cum pensionibus reposcit, accepit; et creditoribus partim satisfecit,
partim in alios necessarios domus sumptus expendit. Quinimo et
alios sexcentos imperiales apud Patres Societatis hic accomodato,
non mediocri domus damno suscepit: praeter mille florenos quos
testamento recenter professus frater quidam domui legaverat.
Quorum adminiculo domum anteriorem commodioribus habitationi-
-bus ut potissimum prioratum, cubilia hospitum instauravit, item
aedificiorum parietes in area domus intus forisque vitiosos calce,
luto, tinctura et passim picturis illustravit.

~~Ipse~~ Ipse sic mansum triginta agrorum selectissimorum, de quo
supra elam et imprudenter venditum in Villa Kirchheimensi a pro-
-decessore suo, in judicio repetere coepit. Atque allodium nostrum
in jam dicto pago contra antecessorum statutum ut supra ad annum
1558 (ict 1453) sub D. Tilmanno Priore decimo commemoravi, et
definitionem a doctioribus et prudentioribus civitatis hujus factam
f. 47. propriis iterum sumptibus et expensis colere incepit.[x] Sed gravissi-
-mo domus damno et certissima ejusdem omnimoda ruina ni ma-
-lo per successores mature restitum fuisset, prout infra plenius patebit.

Is ipse circa fere idem tempus anno si recte memini 1607
aliud haud equidem minus damnum et confusionem domui sua indis-
-cretione intulit; temere etenim et inconsultis imo contemptis civibus,
(quorum interest, et ad quos potissimum jus aquae Trifontis pertinet)
canalem per quem vetustissimo (vetussimo-sic) privilegio dicti fontis rivulus deri-
-vabat ad hortum nostrum pro vivario alendarum trutarum, cum,
inquam, propria auctoritate et insalutatis illis renovare attentasset
et conquerentibus et facti rationem exposcentibus dure et indiscrete
respondisset, rati se contemptos illi, exasperati (rudes enim homines
sunt

sunt et ad quasvis seditiones faciles) concitatis per eos contribulibus suis et parochianis Sti Thomae et aliis: unanimiter sese opposuerunt rivulumque aquae de facto inhibuerunt meatumque obstruxerunt. Nec ullis senatus auctoritatibus sive admonitionibus, quamvis juratorum testimonio praesente senatu et ipsis, manifesta signa veteris juris protulisset; placari minus ad restitutionem aquae ductus persuaderi potuerunt. Remansit ergo vivarium vacuum aqua et siccum multis annis, magna domus ignominia, confusione et jactura et sumptibus non contemnendis. Quibus tamen omnibus facile parcitum fuisset si amice eis propositum suum insinuasset, nihilque novi in praejudicium juris eorum se moliturum praeter renovationem canalis ostendisset. Rogari enim et respectari ut domini Trifontis omnino volunt unde sicut faciles sunt ad petita; ita offensi eadem facilitate concessa revocant. Expertus loquor. Nam praedictum rivulum non modo indignus procurator comiter cum iis agendo recuperavi, sed Prior insuper et alium pro irrigatione horti Hirci senatus consensu et confirmatione, ut desuper testantur confectae litterae, ab ipsis impetravi gratis.

His demum commendatione dignissimum opus adjecit hortum nimirum Nucum ita olim vocabatur, ex opposito monasterii hactenus plurimis annis sterilem et infrugiferum et civium tantum voluptati et recreationi commodam et cellario noxium. Repleto vivario quod antecessor ejus inutiliter foderat: maxima domus utilitate et civium senatusque displicentia in lupuletum convertit.

Caeterum cum annis quinque majori spe et opinione quam
48. effectu, ut post ejus translationem innotuit, rem domesticam solerte et frugaliter administrasset, defuncto D. Joanne Adriansonio majoris cartusiae professo et Priore domus cellae salutis in Euckelhausen professis ibidem ob discordiam electione privatis a venerabili patre Visitatore tunc D. Ludovico Hagero Priore in Asthaim ex domo hac ad domum cellae salutis designatus Rector translatus est. —

40.us — D. Andreas Bertzius. — (1608–1611.)

Dictus D. Andreas Aschaffenburgensis domus Horti Angelorum Herbipoli professus anno ejus saeculi 1608, circa festum Purificationis Beatae Virginis Mariae 4 februarii, D. Joanne Vogelio per visitatorem principalem R.dum patrem D. Ludovicum Hagerem ad domum cellae salutis designato Rectore, Prior a conventu postulatus a visitatore praedicto Rector institutus est et a capitulo proxime sequenti Prior × institutus et confirmatus fuit. Fuit autem prioribus tribus× annis domus vigilantissimus procurator. In officio autem Prioris confratrum suorum amator insignis, animi candore praecipuus zelo regularis disciplinae fervidus, pietate eximius et in re domestica admodum industrius et dexter. Proinde licet nullo praesidio pecuniario fulciretur, quo praedecessor ejus apprime fuerat suffultus, imo gravissimis quibus tunc domus adversis praemebatur cladibus et infortuniis, morte scilicet et interitu duodecim fortissimorum insigniumque equorum spatio vix integri anni, sive id jam praestigiis et malitia hominum, ut quidam putaverunt; sive indiscretis laboribus et negligentia famulorum circa debitam curam equorum, quod omnino creditur, contigerit: sua nihilominus singulari prudentia et dexteritate evicit, ut nedum oes alienum nullum contraxerit, sed econtrario de contracto ab antecessoribus suis plurimum exsolverit.

Hic anno primo regiminis sui qui fuit 1608 per Hugonem Sommer postea apostatam tabulam in majori gallilaea juxta litteram E, olim C parieti
f. 49. affixam pingi curavit.× Item eodem anno casulas duas ex tapetio serico floribus distincto, dono aliquando Reverendi et eximii Domini Jacobi Schollaeo sigilliferi Moguntini Archiproesulis et canonici Beatae Virginis Mariae Erfordiae oblato: Ex eodem cussinos duos pro altaribus, antipendium unum pro altari Sanctae Trinitatis. De alio etiam tapetio rubri viridisque coloris pro altaribus Sanctae Crucis et Apostolorum alia duo fieri fecit; his adjecit cussinos duos alios ex corrodis colorato auro argentoque conspicuos

cuos. Eodem tempore Icones Patrum Eremicolarum in choro monachorum eorumdem sedibus suspendit. Vela quoque quadragesimalia cum suis picturis et antipendio eodem anno in ecclesia pro altaribus curavit.

Anno sequenti 1609 agros hoereditarie in Kirchaim aliquando per antecessores perperam alienatos, judicialiter recuperavit restituto pretio ducentorum florenorum. Ibidem hortum allodio nostro contiguum a parte occidentali cum domo ad eundem pertinente ab quodam ibidem incola jure justae emptionis acquisivit. Pro ecclesia quoque sex candelabra ex stanno pulchra satis fieri curavit. Et in domo lapidea ad Grues hypocaustum nainus cum culina aedificavit.

Anno vero 1610 bibliothecam veterem ex sacristia sive capella sanctae catharinae et Elisabethae transtulit ad novam quam exstruxit in fornice sive capella sanctorum undecim millium martyrum, ubi etiamnum visitur. Eadem opera arcam sive custodiam casularum et caeterorum ornamentorum ecclesiae bene artificiosam fabricari curavit. Et ipsam bibliothecam selectissimis libris, et iis quam plurimis, illustravit et amplificavit. Eodem anno aliam partem horti Nucum, quam praedecessor incultam reliquerat, ipse similiter fodiendo lupulo fertilem reddidit domui admodum utili et proficuo opere. —

Verumtamen appropinquante jam tempore quo per multas tribulationes transiret de hoc mundo ad patriam aeternae retributionis et quietis consolationisque contigit hoc eodem anno ut ad instantiam et importunitatem conventualium in festo Sti Thomae Aquinatis morum et conversationis modestia omnibus amabilem, quam tamen mentiebatur foris, patrem Isaac Fabrum Mellerstadianum Franconem domus filium et meum comprofessum, memet repudiato et absoluto, in vicarium institueret. quare libertatem majorem jam nactus, juxta tritum illud, honores mutant mores sed raro in meliores, quem hactenus animo foviss et malum genium, cito manifestum fecit, namque veteres jam olim in novitiatu conceptas aversiones paulatim contra superiorem renovare, in eundem sub specie admonitionis invectivas scribere, cellae et solitudinis et alias regulares observantias negligere

negligere et fastidire, quaerere et delectari colloquiis saecularium, quinimo absque ulla verecundia, relictis divinis officiis videntibus et intuentibus confratribus, confabulari haereticis: quibuscum communicatis pessimis cordis sui propositis. Venerabili interim Priore in nundinis Naumburgensibus morante, × pridie quam inde reverteretur, die qui septem fratribus martyribus sacer fuerat, hoc est 10a Julii anno 1610 mane hora quarta, fugam iniit: et abjurata fide catholica et professione haeresim lutheranam complexus est magno luteranorum aggratulatione et jubilo. Atque mundi illecebris et voluptatibus continuo habenas liberius laxans, et se ipso quotidie pejor effectus commessationibus et ebrietatibus vacans peccatumque peccato accumulans, et scelus sceleri, donec tandem in profundum malorum semetipsum praecipitavit, et destestabili patricidii inaudito prope crimine post mille qua voce qua scriptis irrogatas calumnias et detractiones, tamen patientissime toleratas pyentissimum patrem ipsa S. Purificationis Beatae Virginis Mariae nocte hora decima in propria cella pugione e medio sustulit, quemadmodum ex sequenti pathetica descriptione admodum Rdi et eximii viri Domini Magistri Thomae Hoffmeisteri canonici Beatae Virginis Mariae et ecclesiastae ad sanctum Martinum extra et ibidem respective Praeposti clarius fusiusque patet, quae sic se habet.

f. 51. × Pathetica eaque circumstantialis descriptio nefandae juxta et deplorandae interfectionis Reverendi Patris ac D. Andreae Bertzii Aedis Cartusianae Erfordiae constituti Prioris sub nocte vigiliae Purificationis hora decima miserabiliter ad mortem usque sauciati, et post modum ubi devotissime sacramentaliter curatus interempti. —

A. — Fugitivo et foedifrago Patricidae Isaaco Fabro Minorstadiensi ejusdem ordinis olim professo, compassionis gratia elaborata,

A. — M. Thomae Hoffmeistero Breitenwormensi Eisfeldiaco.

f. 52. × Heu dolor, heu lachrymas! lachrymas quis temperet? atque
Irriget haud quaquam fletibus ora sua?
Vah scelus horrendum: quis non rumpatur et ira?

Qui Patris Andreae percipit aure necem?
Flere libet ne magis? magis aut proscindier (sic) ira?
Et libet irasci, flere libetque simul.
Irarum stimulos Isacus concitat, ille
Latro, cui similem secula nulla ferent.
Non Dismas, Gesmas, nec orestes tanta piacula
Nec Barabas crimen tale cruentus adit,
Quale hic sanguivorax flammanti morte piandum
Patravit facinus: Saxa cient lachrymas.
Saxa cient lachrymas, quid ni mortalia plaudat
Viscera? sanguineas saxa cient lachrymas.
Macario quondam Thlegetonticus obvius ibat
Rector, aromatibus vascla referta gerens:
Quo properas? un (sic) Deus ait: cui protinus ille,
Intro monasterium quod spicis ante, refert.
Unicuique ferens fratrum de vasibus haustum,
Pro gustu ac libitu quem sibi quisque leget.
Huic iroe, invidiaeque illi, fastusque sequenti,
Et veneris quarto pocula plena dabo.
Huic nummos, illi titulos, et gaudia mundi
Porrigo fallentis; quod placet ille bibat.
Idem ille, ille idem fallax revocatus ab orco
Carthusiae Erffurti limina Doemon adit.
Quaerit et Isacum Fabrum cognomine, cretum
Urbe Minorstadio de genitore pio.
Talibus aggreditur dictis: Heus victima nostrae
Agaeae Veneris, victima grata nimis,
Cur maestas sine fine dies, sine sonore tot annos
Ducis? et abjecto nomine serpis humi?
Cur tua, cur pateris cruciamine membra tenella
Viribus exutis examinanda dari?

Cur venerio lusus, cur millia gaudia mundi
Spernis, et in vivis mortuus usque paces?
Fac agedum cappam, fac sanctonicumque cucullum
Exue, cilicium projice, rumpe pede.
f. 53. + Ex tibi de carnis sapidissima fabula (prende)
Delitiis unctas de titulisque dapes
Ingreditor mundum, mundus tuus esto, dabitque
Mundus quaeque tibi, prospera quaeque tibi.
Dixerat: Isacus sic dein est voce secutus:
Sis quicunque voles venditor, emptor ero.
Vendita namque meae fragrantia pharmaca carni
Conveniunt, quantum, tu mihi vende, sat est.
Huc ades ô Cytharea Venus, tibi victima servor:
Detur in amplexus, ô Venus ne tuos.
Nunc age cappa vale, valeas cuculate cucullae,
Regulae risca vale, ciliciumque vale,
Diva Paphi salve, et quicquid sub climate mundi
Spectatur liberum, me faciat liberum,
Gratia me formae decorat, decoratque juventus
Atque acris ingenii gratia condecorat.
++ Non ea, non equidem patiar sic esse sepulta:
Delitias quaerant singula quasque suas.
Dixit: et optata advertens crepuscula noctis
Qua sibi perlustrat, sit patefacta domus.
Est locus extremus, cellas prope moenia, claudens
Adis carthusae, clausus et asseribus
Huc adit Isacus cacodemonis actus et astu
Projectat funem, et colligat asseribus
Et fune apprenso facilis defertur in altum
Daemona non dubium tetra tulisse supra.
Sic abit ille, ducis factus gladiator averni

Rite Panomphoei qui stratiota fuit.
Ast heu (maestifico queror, et quod clamito vultu)
Quantum mutatus pro dolor iste status!
Relligio nova, vita nova hic, maores que fides que
Et novus est habitus, Regula et ipsa nova.
Carthusianus erat, nunc est mundanus: et idem
Impius extreme, qui prius ipse pius.
f. 54. x Quique timore Dei prius intima cordis habebat
Effusa, effrenis currit in omne scelus.
Conjunctis manibus, palmisque sub oethera ductis
Curvatoque genu fudit is ante preces:
Nun socios omnes legis, vitoeque prioris
Scommate proscindit, fulminat inque preces.
Ante intempesta surgebat nocte precando
Evigilans, David ceu facit, atque monet.
Nunc totas grassando terit noctesque diesque
Et gladiis oedes saxaque quoeque ferit.
Primo in servitium qui membra redegerat escis
Ille saginatum corpus ob oesus habet.
Cujus libellus erat supplex ceu sponsa, puellas
Nunc colit obscoenas; saltitat, astat, amat.
Hoec est hoec, inquam, est fateor mutatio: sed non
Ecclesi dextroe ceu sacra lingua canit.
x x Ludicra sed memora, quin et puerilia narro
Si scelus horrendum dinumerabo sequens.
Devitio in vitium graditur, simul horrida nectit
Crimina criminibus, doemone dante vias.
Nullum tam scelus est infandum tamque nefandum,
Quod non tentat, adit, perficit atque struit.
Jam furit insanus minitans lethalia mente
Funera, et horrificam versat agitque necem.

Quam mihi materiem ratio, quae verba datura est?
Quas scelus infandum hoc explicuisse queam?
Mens stupet attonita, infrenis quoque lingua silescit,
Cor tremit, ancipiti membra tremore cadunt.
Foedifrago haud satis est pede conculcasse sacrata
Vota, latrocinii quin mage crimen adit.
Nox erat, et fratres cunctos sopor altus habebat,
Quando aderat Mariae Purificanda dies,
Perfidus Iscarioth cum debachetur, et omnes
Hac illacre vias, tentat aditque modos.
f. 55. × Ut Patrem Andream, sibi quem divina Priorem
Fata dabant (patrem nomine regum) necet.
Bis quinas dederat sonitus revolubilis hora
Cum dirum aggreditur corde fremente scelus
Egressum repetit, demisso fune, regressum
Assere dimoto, et nocta juvante parat.
Circumquaque obstacula videt remorantia, valvas
Adoritur clausas, quae patuere prius.
Clausa fenestrarum reserat munimina, corpus
Injectans frustra (ceu docuere nives)
Post varias technas et post tentamina tandem
Multa viam rabidus comperit, urget, init.
Per tres serpendo cellas, ceu squameus anguis,
Nempe per angusta, hic, dum loca, radit iter
Non pede naturae (verissima narro) sed astu
Et raptu stygii raptus ad ima ducis.
Tamque ubi cuncta videt cessisse obstacula, cautus
Innocui Patris se locat ante fores
× × Pulsat, et e somno ceu suscitet, ilicet illum
Provocat; ignarus pulsat itemque pater.
Ast latro post correcta modum insidiando priorem

Pulsandi repetit, sed graviore sono.
Tam Pater alto animo versat, sua membra thoraque
Surripit, atque fores obstupefactus adit.
Mox valvas aperit, directusque in limine quaerit
Quae duplicis pulsus causa sit, atque modus?
Haud mora laetifero accinctus fugione nefandus
Prorumpit latro: pro furiale malum
Viscera rimatur Patris nil tale timentis,
Atque agit ut citra corruat ipse fores.
Nec minus interea collectis viribus, ambas
Campanas solitas mox resonare facit.
Accurrunt adsuntque citi spectantque ministri
Quod malus Isacus fecerat ille malum.
Ex in caede furens Patricida et sanguine plenus
Qua prius erupit, quaque reversus abit.
f.56. x Nec tristis facti, nec acerbi poenitet acti
Ante coequales jactitat omne nefas.
O Isac, Risus tibi vota dedere parentum
Nomen, at haud usum, maesta sed ora cies.
O Faber, o fabri cognomen fata dedere.
Haud fabricas aurum, ast vulnera saeva nimis.
Quo nunc torvus abis foedatus sanguine? quis te
Angulus accipiet, dic ubi tutus eris?
Conscia mens ubi? dic, dic nonne caininus urget
Vermis? et in vasto denegat orbe quiem?
Profugus atque vagus super omni climate terrae
Quo te cunque voles vertere semper eris.
Quicquid agis, quocunque et abis, tibi vermis adhaeret,
Vermis qui nunquam (heu) interiturus erit.
Non ea non equidem carthusica norma pericla
Struxisset, vitae quae nova norma struit.

Ictus

Ictus nunc tandem sapias piscator et imo
compunctus repetas corde piacula tua.
× × Quoeque luenda tibi veniunt, patiare, cruorem
Effusum innocuum solve gemens lachrymis.
Persolvenda tibi nam poena gravissima restat.
Quam tibi mens jam jam conscia dictat, habe
Ast venerande Pater revocant tua vulnera venam
Luctificam nostram, morsque inopina vocat.
Ergo vocat lethum vulnus lethale ferale;
Intestina ruunt pallida, mota loco.
In medio positus vitae, medioque sinistrae
Mortis, amat mortem, provocat hancque Pater,
Omnia decurtat prius impedimenta, synoexi
Sacra animam refovet, noxa nec ulla gravat.
Iquoscitque in se facilis scelus omne patratum
Adfrugem ut redeat latro cruentus.
Hinc jubet extremo refici sua chrismate membra,
Membra cruore atro debilitata nimis
Amplexus terram, coeloque immobilis hoeret
Adnixus, cupiens jam superasse dies.
f. 57. × Dissolvi petit, Exurgam, ecce, in nomine Jesu
Fatur; et effundit, circumeundo preces,
Membra negant vires, acceptant pondere sellam,
Sellam claudentem morte premente dies.
Oscula crebra cruci figit, rossaria versat;
Et quod lingua negat, corde precante subit.
Singultu tandem facili, placidoque sopore
Insontem ille animam mittit, et aethre locat.
In Pater altitonans venienti porrige dextram,
Et solio aeternum da residere tuo.
Tuque age viviparens longum permane volantem,

Duc animam, et genios pelle parata malos.
Et vos Aligeri juvenes sanctique volucres
Abramicae sedis gaudia habere date,
Tuque anima heus per mane vola, proficiscere laeta;
In campo Elysio serta parata tibi.
Certamen certasse sat est, servasse fidemque
In campo Elysio serta parata tibi.

Post mortem hujus venerabilis Patris Patres conventualiter congregati concordibus? votis renovarunt et confirmarunt pro se et omnibus successoribus nostris perpetuo servandam confoederationem supra folio sub Joanne Falck 19° Priore factam.

Evivis itaque hoc pientissimo Patre violenter sublato intra quartam et quintam matutinam, cum primum rumor mortis ejus in civitate increbuisset sceleratissimus patricida, mox civitate egressus, ut alter cain profugus factus est. Et paulo post in Franconia in oppido Gassfurth deprehensus, agnitus ocyus ab episcopo Julio ut fugitivus et apostata captus est: et ordini ab eodem episcopo restitutus: in carthusia primum Asthaimensi, inde in cartusia Herbipolensi firmissimis carceribus inclusus fuit. Veruntamen ab Episcopo Julio cum primum de patricidio cognovisset, ex eodem iterum violenter extractus et publicis carceribus traditus fuit. Ex quibus tamen (nescitur fere quo stratagemate et dolo) cum jam poenas ultimas luturus fuisset, iterum evasit. Et sive angustiis undiquaque pressus, sive poenitudine facti salubriter ictus Ratisbonam ad patrem D. Georgium Faesilium convisitatorem provinciae se contulit; a quo ad R^dum Patrem deductus, ab eodem Mantuam amandatus et ibidem annis tribus fuit carceri mancipatus, donec a capitulo generali, matura habita consultatione super delicto ejus, ad perpetuos triremes damnatus est. –

58. * 41us. – D. Joannes Naundorff. – (1611-16

Antecessore pientissime ut dictum est defuncto; proemissis de more jejuniis et orationibus consuetis, praesentibus patribus visitatoribus D. Ludovico Hagero principali, canonice eidem sublectus fuit jam dictus D. Joannes Naundorffius

anno

anno praecedenti a capitulo generali per chartam hospes missus et post defectionem patricidae in vicarium institutus, alias professus domus Sti Sixti Rutilae.

Sub cujus prioratu quae jam plurimis annis senatum inter et domum exercebatur gravis discordia ob diversas et injustas exactiones, tum invasiones direptiones bonorum monasterii ac potissimum aedificiorum per aggeris comportationem exstructionemque eversorum et damni inde enascentis. Quo tempore maxime dictus senatus pervim quasi et de facto sibi appropriare conabatur hortum Nucum,* ut inibi pro suo libitu lustrationes civium celebraret, quam ob causam summopere laborabat impedire plantationem lupuleti. Verum per opportune tunc contigit congregari hic Erfordiae conventum Principum ob discordias quasdam eorundem et difficultates discernendas ratione defuncti Ducis Juliae, Cliviae et Montium et juris legitimae successionis in haereditate Principatuum ejusdem. Hac occasione et prudenter quidem rati Patres nostri visitatores utendum caesariae majestatis legatum generosissimum Dominum Joannem Georgium comitem de Hohenzolnern humiliter rogarunt, ut eadem opera discordiam nostram cum senatu componendam suscipere dignaretur. Enuit comes et qua erat eximia in ordinem affectus observantia, accepta protinus abs caesarea Majestate speciali commissione, auctoritate ejusdem, rem adeo difficilem, tanta dexteritate et prudentia composuit: ut utrinque et senatui et domui egregie satisfactum sit. Exstant hujusce accordationis et compositionis litterae quae plenius omnia docent, quae hic breviter tetigisse sufficit.

f. 59. * Eodem tempore hoc est anno 1613 horreum majus et amplissimum in allodio nostro Kirhaimensi aedificavit sumptibus tamen subministratis ab visitatoribus provinciae et munificentia clarissimi et praenobilis Viri Domini Joachimi Hirschbergeri, insignis benefactoris nostri.

Et sane cum omnibus summis infimisque sese humaniter et comiter novisset accomodare et insinuare, adeo ut maxime domus commodo primariorum et maxime consulum favore ac gratia excelleret: suos tamen interim domesticos quos maxime fovisse debuisset, negligentius curavit, imo sua indiscretione et proprii judicii inhaesione contra admonitiones Patrum etiam

etiam superiorum commissos sibi adeo reddidit aversos, ut hac sola de causa potissimum quarto regiminis sui anno qui fuit 1614, primo Augusti in actu Visitationis absolutus sit. Hinc translatus in Asthaim ibidem aliquot annis vicarium egit, ac deinde ad domum professionis rediens ibidem hactenus moratur.

42um. — D. Bruno Fleischman. — (1614-1620.)

Absoluto ut jam dixi 1a Augusti mane in capitulo D. Joanne Naundorffio Patres professi unanimiter apud Rdos Patres visitatores postularunt sibi praefici in Priorem Brunonem Fleischman tunc vicarium. Quorum petitioni visitatores satisfacere volentes, eodem die post vesperas regulariter persolutas, omnibus denuo in capitulo congregatis, eundem ut postulaverant in Rectorem domus praefecerunt. Qui deinde in sequenti capitulo generali Prior designatus est et confirmatus. Erat autem pietate et devotione fervidus, regularis disciplinae observantissimus, eruditione et prudentia tum dexteritate et industria in rebus agendis laudabiliter insignis cum primum humeros oneri administrationis domus supposuisset, ut erat devotionis actibus admodum addictus; ab ipso Jove (ut communiter dicitur) hoc est, cultu Dei principium sibi × et initium operum suorum statuendum prudenter ratus. Ideo anno 1615 et sequentibus de summa pecuniae, quam senatus tenore accordationis nuperrime confectae et confirmatae pro recompensa perpessorum detrimentorum et jactura aedificiorum monasterii per aedificationem aggeris solvit, quingentis scilicet florenis, ad ecclesiam, quae neglecta hactenus et inculta, insuper multo pulvere et caligine parietibus obductis, tenebrosa et horrida admodum apparebat, renovandam animum concepit. Igitur veteri solo templi dejecto, novum ex integro, ea quae nunc conspicitur forma et ornatu, arma Dominicae passionis angelis deferentibus, pulchro ordine et inauratis interlucentibus rasis, et variis picturarum emblemmatibus affabre elaboratum, et sumptuose restituit: Totamque ecclesiam tinctura et picturis et tabulis grandiusculis insigni pictura et devotione plenissimis, passim e parietibus suspensis; insigniter et eximie illustrem splen-

— dilamque

-didamque fecit.

x. x Chorumquoque monachorum, sublato interstitio, ampliorem reddidit, translato ostio templi. Eodem tempore et iisdem pecuniis et aliis absen-atu subministratis materialibus ut calce et lapidibus sectis murum in area culinae jam casum minitantem instauravit et pilarum firmitate fulciri curavit, superimposito pariete ligneo et tecto porrecto lignis pro culina tuto conservandis a pluviis loco accomodato.

Anno sequenti 1617 in villa Kirchaimensi novum e fundamentis in introitu portae excitavit cellarium. Eodem anno altare Stae Crucis in choro conversorum de novo consecrari fecit per Reverendissimum Dominum Christophorum Weberum Stae theologiae doctorem, Episcopum Ascalonensem Reverendissimi nostri Archiproesulis Moguntini suffraganeum.

Anno deinde 1618 vivarium majus in horto olerum, multo tempore neglectum et collapsum inutile prorsus, repurgari fecit sumptibus amplius 80 florenorum et in medio discrevit ut duo scilicet amodo essent; sed contrario quam sperabatur eventu, fructu et incremento piscium.x Veruntamen bene merendo de monasterio impiger et studiosus anno qui sequitur 1619 majus refectorium Patrum de novo tabulis pulchro columnarum ordine distinctis, opere ferinario satis eleganter vestiri curavit. Quamvis ex indiscreto artificis et impetuoso conatu in resolvendis veteribus asseribus, toli trabes (aliâs carie et senio per se parum firmae) grave vitrum, ut in dies magisque apparet, acceperint: cui nisi tempestive malo occurratur ruinam procul dubio minentur.

Delicentia etiam superiorum annis superioribus tres agros vinearum portis in Pruleto proximos cuidam hortulano cui pretio abunde charo sexcentorum florenorum vendidit. Pretio tamen proeter intentionem et spem male elocato: hominibus qui aut propria negligentia ad egestatem omnimodam sic redacti sunt, aut injuria temporum et militaribus exactionibus et sumptibus exhausti, ut solvendo nequaquam sint, verum x enimvero dum haec ita aguntur et in pace x videbantur firma omnia

et domus

et domus, domi forisque egregie floreret, ut in humanis nihil unquam est stabile diu, sic subito foris rumores belli armorumque strepitus personant et ex immatura R^di Patris Dionysii Fusslini Prioris domus Pontis B^tae Mariae in Asthaim morte, et domus haec haud equidem mediocriter concutitur et perturbatur celebrata namque de more canonica electione unanimi professorum calculo domus Pontis B^tae Mariae in Asthaim eligitur in priorem dictae domus venerabilis noster tunc pater Prior eorum comprofessus, Bruno Fleischman patria Cronacensis diocaesis Bambergensis. Quare juri suo cum cedere nollent comprofessi, auctoritate capituli generalis et patrum Visitatorum multo animi nostri dolore a nobis subtractus et Astheimii in domo professionis suae Prior inauguratus est anno 1620, 30 julii. —

Cui successit Venerabilis Pater Joannes Arnoldi 1620

(Is est auctor chronicae, f., Pal. 8. —)

Cathalogus

omnium personarum usque in praesens domus hujus professarum. Quibus tamen hospites officiales admixti sunt. —

+ D. Henricus Röckell 1us Prior. + 4 Janv. ex Necr. 1382! —

D. Bertoldus de Sue 1us Vicarius. + 7 Sept. ex necr.

D. Conradus Uffinger 1us Procurator. + 8 Dec. ex Necr.

D. Hermanus N... Senior statuarius et Sacrista primus. (+ 4 Janv. prob^ent ex ch. 1391.

1. D. Eberhardus N... primus professus, postea missus pro inchoanda domo S^tae Elisabeth prope Isanacum, ubi etiam sepultus quiescit. + 20 Dec. ex Necr.

2. D. Joannes Karola.

3. D. Hartungus de Rotenberg. + 29 Janv. ex Necr.

+ 4. D. Henricus Puschart postea Prior Isanacensis. — (obiit 1^a febr. 1412)

5. D. Ecklandus N..
6. D. Fridericus de Salfeldia. + 14 fer. 1418 ex ch. 1418.
7. D. Hartungus Schrecke obiit anno 1420. (+5 Mars ex ch. 1420.)
8. D. conradus de Schaden primo & anacensis, post hujus professus. + 17 Mars Nec
9. D. Henricus Flich. + 29 Mars ex nec.
+10. D. Sifridus Kerbecke Prior. + 16 Avril ex ch. 1400.
11. D. Joannes Norbach + 28 Mai, ex Nec. 1407 ex ch. 1408.
12. D. Hermanus Wolfhagen, habitator tamen de hoc utrum fuerit hujus domus fratris, 3 a martii obiit (cet un autre 1463,)
13. D. Henricus de Maidenberg. + 7 Aug. ex nec.
14. D. Joannes de Gössertelle + 5 julii ex nec.
15. D. Joannes Gressen obiit 1414.
16. D. christianus Franckenhausen. + 14 Aug. ex nec. 1418. (obiit ex ch. 1419.)
17. D. Joannes Halberstatt obiit 1411. (+21 Aug. 1410. ex ch. 1411.)
18. D. Joannes Schehausen. + 29 Aug. ex nec.
+19. D. Joannes Spangenberg vicarius & Prior. + 29 Aug. ex nec.
20. D. Erhardus Gross obiit 1451. + 5 Sept. ex nec. 1449 - 4 Sept ex ch (+ ex ch. 1450.)
1.63. x21. D. Joannes Blide + 10 Sept. ex nec.
22. D. Henricus Mulhausen procurator. + ex ch. 1407.
23. D. Joannes N... obiit in noviciato.
+24. D. conradus Rinekleben Prior. + 13 oct. ex nec. 1406 ex ch. 1407
25. D. Joannes de Isanaco. + 25 oct. ex nec.
26. D. conradus de Guntrane. + 13 Nov. 1413 ex ch. 1414.
+27. D. Joannes Hoige Rector novae plantationis in Pomerania, (+16 Nov. ex nec.)
28. D. Henricus Eschwege. + 29 nov. ex nec.
+29. D. Hermanus de Wolfhagen Prior 3us. (+ ex ch. 1395).
30. D. Henricus de Ulla. + 20 dec. ex Necrol. 1401. (obiit ex ch. 1402.)
31. D. Hermannus de Gremsauw.
32. D. Joannes de Linnasia hic obiit vicinitatem manens in jectionem in confratrum suum Carcer municipatus in Dortmund ubi cellae crucis, ossibus lapidibus foenestrarum ecclesiae ordinis sub regula canonicis

et similes (+Lottley)

cachinnando in ipsum chorum ecclesiae projecit et hujusmodi et alias plenes molestias domui facessit. calicem etiam dominicae sanguinis evertit totaliter. Sed anteaus in hodiernum diem, reliquiae cum corporali

sibit (+L.)

× tincto sancto sanguine in pede summi altaris (+L.) in summo altari. Testatur de hoc corporali D. Petrus Rotenberg quondam cum curiose diligenter inspexisset, tantus subito ipsum et horribilis invasit timor, qualem toto vitae suae tempore nunquam perpessus fuerit aut senserit (+L.) Verumtamen dictus Petrus quod devixit nunquam celebravit. Laborare enim coepit delirio, in quo tamen multa

Laborabat enim delirio, in quo nihilominus multa utilia in Patrum

bona et utilia maxime vasa lignea in usum patrum fabricatus fuit. (Les variantes sont tirées de la chronique de D. Jean Lottley.). (obiit ex ch. 1427)

usus fabricatus est (+L.)

+19 Aug. 1426 ex ch. 1427.

33. D. Joannes Kraula. + 9 Jan. ex Necr. (obiit ex ch. 1424.)

×34. D. Conradus Fussgall de Hohenberg. Hic patri retulit architectus Henricus quondam, beatae memoriae, subire voluisset, si iterato Juvenem, de quo supra in initio chronicae, videre et alloqui licuisset. obiit anno 1425. (+30 Juillet 1424 (obiit ex ch. 1425.)

35. D. Henricus Nören + 10 Aug. ex Necr. (ob. ex ch. 1424)

36. D. Hermannus Bruen + 6 Nov. ex Necr.

+ D. Alfaldus de Hollandia Prior sextus sed hospes. + 14 Aug. 1424.

+37. D. Joannes Wida Prior novae plantationis Hortus Viridis et multo tempore vicarius hujus domus, dictator chronicae. Hic ex ore dicti Architecti Henrici pulchritudinem et suavissima atque gratiosissima affabilitate Juvenis qui initio eidem apparuisset, referre patribus solitus fuit. (+10 Oct. 1463, ex ch. 1444.)

38. D. Joannes Pfauwe + 23 Nov. ex Necr. 1466. (obiit ex ch. 1465.)

+39. D. Albertus de Suntra Prior et visitator provinciae. +21 Nov. Necr. (obiit ex ch. 1435.)

40. D. Joannes Smirre obiit 1427. + 15 Avril (ob. ex ch. 1427).

41. D. Joannes Mülhausen obiit anno 1434. (obiit ex ch. 1436.)

+42. D. Albertus Harhausen Prior Hortus Viridis, visitator provinciae et procurator ordinis in Synodis constantiensi et Basiliensi. (+15 Avril 1446, ex ch. 1447.)

+43. D. Henricus Frölich procurator et Rector deinde domus Passionis Christi propre Lignitz, testamento legavit domui horum ostensorium obiit (1423.

(obiit ex ch. 1423.)

44. D. Joannes Francoforde obiit 1439. +28 febr. (obiit ex ch. 1439)

45. D. Henricus Arnstett. (ob. ex ch. 1448.)

46. D. Petrus Rotenberg instructorem habuit b. Hermannum unum e primis statutarium et sacristam.

47. D. Henricus Wimaria infirmarius et sacrista hujus-t.l. domus, postea vero procurator domus Passionis Xti. Vir magnae religionis,× piae conversationis et vitae admodum-t.l. sat austerae fuit, plantas pedum nunquam lavit nisi summa necessitate coactus-t.l. actus et cilicium fortissime corpori astrinxit etc.. De hoc refert P. Joannes Aldendorff quod cum adhuc infirmarius esset et curam ageret b. Joannis Kraula infirmi, et ejusdem-t.l. dicti infirmi jam quindecim integris diebus ac noctibus sine alimento jacentis, labia vino gallico inunxisset, protinus iterum-t.l. comedere inceperit. qui tandem ultra vires sub cantico Te Deum laudamus,.. cum vocem, quam habuit admodum valde-t.l. gloriosam, exaltasset, rupto linguae vinculo (usque) ad effusionem sanguinis, usque in-t.l. ad diem mortis suae nunquam non-t.l. convaluit. + vic. Legnitz ch. 1453.

48. D. Conradus Weissenburg obiit 1427. +17 oct. 1426. (+ ex ch. 1427.)

+49. D. Petrus Andernach Prior d. Passionis Xti prope Legnitz. (obiit ex ch. 1438.)

50.– D. Conradus Schöneman obiit 1421. +4 Julii 1420. (obiit ex ch. 1421.)

+51.– D. Joannes Rottlass de Nevenburg Prior obiit 1449. +13 nov. 1448.

52. D. Joannes Rynman obiit 1439. (+3 sept. 1438, ex ch. 1439.)

53. D. Joannes Sachsa

54. D. Conradus Wida insignis scriptor de quo plura vide supra fol. in gestis Prioris 8i. +1459. (+10 oct. 1443, ex ch. 1444.) cit. Jean

fol. 65.× D. Joannes Philippi +16 Janv. ex mar.

55.– D. Alwardus de Embrica obiit 1447. 10 Mai 1446. (ob. ex ch. 1447.)

56. D. Mathias N.. vicarius obiit 1433, (6 Mars) (obiit ex ch. 1433)

57. D. Gumbertus Beygarten hic plerosque libros medicinales legavit obiit 1436. +26 Avril 1435. (obiit ex ch. 1436.)

59.– D. Joannes Tuderstätt procurator, aedificavit ad Grues, obiit 1438, (2 M. (ob. ex ch. 1438.)

60.– D. Albertus Ilmana (obiit ex ch. 1459). +29 oct. 1458.

61.× D. Joannes Aldendorff conscriptor cronicarum Primae quae interiit anno

anno 1453, quam scripsit sub Priore 8° D. Joanne Rottlass 1430. Et alterius quae adhuc exstat unde potissimum haec nova transsumpta est, conscriptae jussu patris Prioris 11i D. Hermanni Reinbothi anno 1457. Religionem et habitum suscepit anno 1419. obiit 1467. (obiit ex ch. 1467.)

62. + D. Henricus Tryptis Prior D. Stae Elisabeth prope Isanacum, obiit 1452 (ob. ex ch. 1453.)

63. (D. Joannes Ulrici Prior Isanacensis n° 1) + 25 Febr. 1458 ex ch. 1458.

64. + D. Nicolaus Baldestette procurator, et post Prior D. Passionis Christi, obiit 1481. (ob. ex ch. 1480.)

65. – D. Nicolaus Northausen obiit 1463, (2 Mars). (obiit ex ch. 1463.)

66. – D. Guntherus de Ylmen obiit 1453. (obiit ex ch. 1453.)

67. – D. Nicolaus Flewitz obiit in apostasia anno secundo professionis suae Romae in hospitali Sti Spiritus.

+ × 68. – D. Conradus de Landoia vicarius et post Prior D. Novae cellae in Greunauw. Videplura de eodem fol. supra 20 obiit 1439. (obiit ex ch. 1439.)

+ 69. D. Joannes Osterauw procurator et Prior. obiit 1474. + 29 Sept. 1474 ex ch. 1474.

70. – D. Albertus Schass

71. – D. Walterus N... postea professus Domus Joannis Btae in Hassia, ultimo Domus Annunciatae Btae Mariae in Conradtsfurg ubi anno 1484 peste obiit. (29 Aug. 1484). (obiit ex ch. 1485 [illegible])

72. D. Tydericus Kumpffedorff de quo videplura supra fol. 22.

73. – D. Joannes de Westphalia. Hic in die Sti Crisogoni martyris institutus sacrista. Ea industria et solicitudine ea providentia et alacritate officio illo sat laborioso plurimis annis functus est ut nemo unquam patrum quispiam, etiam de minutissimo, quod ad ejus officium pertineret, conqueri potuerit. Sartatecta ecclesiae solicite ab imbribus conservavit. Ipse viam ad puteum lapidibus stravit. Horologium aequalibus semper horarum spatiis direxit. Errores circa collectas, quae rarius occurrunt in missis et commemorationibus sanctorum faciendis diligentissime

f. 66. × procavit; locum item sive foramen pro cuppa thuribuli parieti templi insculptum ipse formavit. Gravamina circa campanam et id genus alia solicite sustulit. Clenodium denique pulcherrimum pro ecclesia per D. Joannem Ulrici quondam priorem D. Stae Elisabeth tunc nobiscum

residentem

residentem mira animi industria procuravit. Altaria corio texit, ac demum ornamenta et omnem supellectilem ecclesiae quam mundissimam servavit. Foeliciter autem et pie in Domino defunctus in domo Horti Xti. — Huc adeste quotquot ejus vestigiis insistere aut jubemini aut delectamini. Ecce habetis formam ingredimini alacriter post eum, nolite labore frangi aut desidia. Deus numerat vestigia pedum vestrorum, nefas est dubitare. Ipse jam coelorum gaudiis et praemiis perfruitur, et quis obsecro vobis ea denegabit si boni et diligentes emulatores fueritis? Nemo profecto, nemo. — +14 Janv. neq. (obiit ex ch. 1456.)

+ × 74. D. Joannes Monasterii Prior cellae Mariae Norimbergae et visitator provinciae. Ite legavit domui 300 R. obiit 1464 (22 Janv. ex ch. 1464).

+75. D. Hermannus Monasterii sacrista, procurator et demum Prior fol. obiit 1474. (+11 Janv. 1474 ex ch. 1474). —

76. D. Joannes Cappel alias Beyer obiit 1473. (28 Mars) (obiit ex ch. 1473.)

77. — D. Henricus Mulhausen obiit 1484. (obiit ex ch. 1485.)

78. D. Jacobus Interbug obiit 1462. (15 Mai 1461) (obiit ex ch. 1462.)

79. D. Andreas (D. Andreas Seyfridi de Ezerwist, obiit ex ch. 1477.)

80. + D. Joannes Forchaim Prior domus Sti Joannis Bae in Hassia, prius procurator domus hujus. obiit 1491. — (+12 Julii 1490.) (obiit ex ch. 1491.)

81. D. Anthonius

82. D. Joannes Stauffencel

83. D. Joannes Pauli, 4 procurator et 1 sacrista obiit 1474. (obiit ex ch. 1477.) +30 Mars

84. D. Joannes Kerner obiit 1469. 2 februarii. (obiit ex ch. 1469.)

85. + D. Joannes Hagen alias de Indagine Prior obiit 1477 +19 Avril (obiit ex ch. 1477.)

86. + D. Tilmannus de Maidenburg Prior +19 Janvier. (obiit ex ch. 1459.)

87. D. Jacobus de Paradiso obiit 1466. Hujus eximii viri vitam et res gestas diligentissime ac fidelissime scripsit D. Jacobus Volradi. +30 Avril 1465. Et habetur in antiquo registro librariae, quam huc de verbo ad verbum transscripsi: × — Sollicitatus et Deo devotorum rogatu, necnon proprii pastoris commissione inductus, quatenus saltem aliqua brevissime quae occurrerent de vita foelicis memoriae fratris Jacobi sacrae theologiae professoris, in unum compendium colligerem, id revera sicut omnino insufficiens ita quoque indignus

f. 67.

sum

sum, effectui mancipare. Ut tamen ipsa humilis charitas, nulla ex parte videlicet tam pie tamque instanter petentium, quam humiliter desiderantis petitioni acquiescere non offendatur, nec detrimentum ex petiti desidia vel inidonitate (sic) patiatur, malui confusionem, ex ipsa mea insufficientia, quam ipsius charitatis offensam reportare. In primis protestando, quod nequaquam vel centesimam de his, quae scribenda forent, pro ipsius commendatione partem etsi totum posse, vellem et possem applicare, valeo brevi stylo, vel etiam protractiori commendare sed devotius et obnixius rogo, quatenus ipsi pii et devoti, qui ita instanter efflagitant rogatores, ad modicum, quod pro nunc occurrit suscipiant vel pro aliquali sive charitatis instantiae satisfactione ne offendatur ipsa haec charitas, quali pro dilectionis defectu, quam mutuo invicem et in orationibus et semper illaesam tenera obligamur.+ — Ego itaque frater Jacobus Volradi praefati ordinis professus omnino indignus, licet nominis ejusdem cum praenominati (nominati) foelicis recordationis fratris Jacobi Volradi (sic) doctoris vocabulo, tamen quoad vitae meritum et ejus auctoritatem sanitam (sic), quoad dignitatis praerogativam quoque ad ejus odoriferae famae aspersionem, et caeterorum suorum commendabilium per chaos magnum, quod etiam nec in minimo gradu aliquale ad invicem sustinet comparationem, disto ab eo. Cui tamen ut puto per viginti annos quasi alter Giesi Helisaeo fundens aquam super manus ejus, et in caeteris corporalibus servitiis ministrando, prae caeteris magis sui familiaris. Et ab eo tanquam filius et discipulus educatus, suis dulcibus colloquiis et suavibus exhortatoriis disciplinis, quibus admodum copiosus et praeclarus extitit confotus, finaliter etiam commorando secum in una eademque cellula usque ad ejus spiritus efflatum, in quo tempore explorare aliud non valui, nisi quod usque hodie pie credo corpus suum ab omni mulierum inquinamento, mundum conservarit, et ita virgo permanens ut pie credo agnum quocunque ierit sequatur et secutus est. Qui mihi sic secum commeanti familiarius proprio ore, circa vitae suae terminum retulit in hac verborum forma: Hodie, fili mi, octoginta quatuor annorum sum+ puto cito de hoc migraturus sum mundo sed ex post ut puto non longe spiritum domino reddidit, qui dedit illum. Fuit autem in ordine sacratissimo cistertiensi ut plurimum etiam forte ex proprio

f. 68.

proprio ejus ore audivi per quadraginta annos et ex post in ordine cartusien-
si similiter aestimo degit annos viginti duos vel circiter. Ex quibus omnibus
colligi potest quod in florida sua adolescentia aetate videlicet circa vigesi-
mum secundum vel vigesimum tertium anno[umi] mundo renunciavit, et domino
Deo pleno statuerit servitio in sacra religione adhaerere. Sed ingressum[sic]
religionis quid egerit omnino mihi incognitum est. Nisi quod ex posterio-
ribus priora conjecturo videlicet quia semper posteriore tempore indefessus
librorum fuit perquisitor et studiosissimus perscrutator, conjicio et quod
indubitatum habeo, quomodo et in sua pueritia et florente adolescentia,
pro fundamento ponendo artium liberalium vigilans fuerit indagator,
quo ad omnes etiam philosophiae partitiones videlicet sermocinalem,
naturalem et moralem, affectior tamen fuerit in partibus moralis phi-
losophiae videlicet in Ethicis, politicis et yconomicis[x]. Quae omnia conjectu-
rari possunt et quodam modo sciri, ex iis quos ad ordinem cartusiensem
codicibus et collectis asportarit, et pro usu ei concessis[sic] longo detinuit
tempore. Qui studiositatem quam in primordiis suae disciplinae assumpserat
luculenter declarant. Quod etiam quilibet lector, qui curiosior esse volue-
rit, ex opusculis eisque ex post, quasi apis negotiosissima comportavit
et compilavit, luce meridiana clarius valet prospicere. In quibus relucet
satis Stylus rethoricus cum grammatica bona, logicus argumentosus, cum
pulchris divisionibus et diffinitionibus, phisicus et metaphisicus cum rerum
notificationibus. Tandem in his fundatus etiam juridicam est aggressus
facultatem. Cujus non minus exstitit scolaris imo ita studiosus ut audivi a
quodam ei familiari quod si placuisset in ea baccalaureatus titulum
fuisset adeptus. Sed renuens veram et divinam sibi adoptavit in sponsam
donari sapientiam quam ex omnibus suis adamavit praecordiis, videlicet
ipsam doctrinam theologicae facultatis. Et pro ejus plena copula et conquisi-
tione quantum fuit possibile usque ad decrepitam senectutem omni
postrigato taedio nulli pro hoc pepercit labori. Et tandem ex ea et caeteris im-
fol. 69. butus[+] et impinguatus disciplinis scientiarum, tanquam ex adipe earum
quam plurimos edidit et comportavit moralium praesertim doctrinarum,
floridos

floridos tractatulos, veluti ex cordis sui si illustrati fonte scaturientes. Quos quidem nedum depinxit penna et stylo, sed etiam rigida et sancta, quam vixit, decoravit et confirmavit vita. Qui natione, ut puto, fuit Saxo vel de confinibus Saxoniae oriundus de oppido sub Archiepiscopatu Magdenburgensi nomine Interbugt. Ut se in sua adolescentia ut dictum est, adhuc florescente, ab hoc mundo evexit furibundo ad sacratissima Ordinis cistertiensis castra. Sub quo ordine in alma universitate studii Cracoviensis ascendit ad magisterium doctoratus, et studiose ibidem verbum Dei in ecclesiis seminando et theologice et philosophice disputando putatur non modicum attulisse fructum, adeo ut odor famae ejus dulcis longe lateque diffunderet. Et proinde assumptus est ad curam pastoralem Abbatialem videlicet dignitatem domus suae professionis, quae in confinio Poloniae et Silesiae narratur, nomine Paradysus, situata. Sed vir sapore divinarum et coelestium inebriatus et tanti oneris et distractionis, quibus viscera spiritualia[x] et praecordia animae enervantur, impatiens, videnscque onus tantum suarum virium excedere quantitatem, tanquam contemplationis avidus, cogitavit quomodo in fortitudine silentii et quietis Domino Deo securius cor suum praesertim jam saltem hora undecima in habitaculum sanctum et perfectum dedicaret. Molestias enim inibi, ut ei visum fuit, a diversis pertulit intolerabiles, praesertim ab ipso Rege Poloniae pro tunc existente, qui suis visitationibus et circumvolitationibus seu discursibus suum monasterium et caeterorum crebris valde molestat et extenuat. Et coetera incommoda in eodem loco non pauca perpessus ob majorem spiritualium charismatum frugem, licentia petita, licet forte non a suis praelatis, tamen a quodam legato Domini Papae, et puto etiam a concilio Basiliensi ad quod se contulit, obtenta, ad ordinem convolavit cartusiensem. Et inibi quasi ad concupitum stabilitatis, quietis et silentii portum pertingens cellulae cultor et amator indefessus, quasi avis in nidulo suo jucundus in otio sancto negotiosissimus exstitit, virtutum et disciplinarum et praecipue moralium doctrinarum negotiator usque ad ultimum suae valetudinis robur, videlicet ut dictum est, puto plus

quam

170. quam viginti annis. Et cujus ibidem indignis poenitentiae[x] fructibus austeritatis exstitit, eos qui secum conversabantur non latuit. Quales suae carnis castigationes, crucifixiones et afflictiones multipharias in jejuniis, in abstinentiis in pane et aqua raro ab eo intermissis et revera multis; in virgarum plagis, et asperis in duro stratu quasi continue, et in ejusdem carnis suae quae lenissimo[a] quasi sericum fuit, horribilibus excustionibus studiosissime exercuerit, si narretur, vix forte credulitatis consensus adhiberetur. Virgas asperas exacutas sub scamno scilicet habuit latentes in copia. Flamma ardentis luminaris, vel quo nescio modo alio, ipsi carni adjuncta, adeo graves ipsius cutis inflaturas procreavit, ut ad modum fabarum vel nucum avellanarum tumores humoribus aqueis seu aqueticis pleni, non parvo quidem numero excreverint? in altum. Et ego ipse propriis oculis aliquando in brachiis ejus sub manicis dependentibus sedens ex opposito sibi in suavi colloquio, conspexi. Et etiam pavimentum cellulae ejus maxime in oratorio, quomodo se suo cruore commaculavit silenter hoc ipsum prodens contra eum proclamavit, et introeuntium oculis innotuit. Quis sua, ex corde indubie doloroso,[x] vel in poenitentia vel ex sitibundo pro aeterna patria prodeuntia gemebunda suspiria ad plenum enarrabit? Et hoc factum non raro sed saepissime et fere quotidie eos edocuit, qui sibi familiarius convixerunt. Nec loco pro hoc nec tempori pepercit, nec quidem officio exiens et intrans ad divina solvenda vel etiam alios quocunque fere semper vel frequentius psalmos ruminando in ore et corde revolvit. Et hoc pro devitandis importunis cogitationibus praesertim culpabilibus, et etiam alios ad simile hortando hoc, quoniam utilissimum asseruit remedium. Et in omni solicitudine reverentia et devotione extendit exemplo et doctrina, ea quae ad divinum cultum nocturnum pariter et diurnum attinent maxime horas canonicas esse persolvenda. Et sicut in colloquiis pro solatio quandoque concessis dulcis fuit et jocundus, copiosus in doctrina et providus, tanquam mel et lac gerens sub lingua sua, ita nec ea quantum potuit et licuit protractiori extendit mora, sed quaerens occasionem festinanter abiit ad cellulam, in qua quasi avis in nidulo suo

suaviter

fol. 71. | huc iter commorabatur, multas vagus et vidua et ardenter fecit vus quae
terrae[x] pavimentum, totius corporis per modum crucis vel alio modo, humillimas prostrationes, vel queritans secrete si festum, ad cuius alicujus sancti seu
Ecclesiae altaria tempore et loco congruo consimiles faciens humiliationes
cum altis et multis suspiriis, et pavo vel nullo verborum clamore longius
hoc ipsum continuando si arridebat opportunitas. Sic etiam magna humilitas in non paucis vere humilitatis signis exhibuit, cum etiam ea, quae
forte a quibusdam pavi pendebantur nisus est adimplere opera. Quod
in hoc claret: quia cum claudus notabiliter in uno crure fuerit, et ex
senio incessus tunc sibi satis laboriosus tamen ambulatorium vel scabellum quod
in frigoris asperitate pro celebrantis mittam suffragio, de cocquina apud nos
ad ecclesiam deportabantur reducendo ad cellam, si quam reperisset, intactam non praeterivit, sed manibus arreptam, sine pudore etsi non sine
labore diligentius ab ecclesia ad cocquinam reposuit et asportavit. Denique
sua patientia longanimis vel alde in sua infirmitate ultima, quae plus
quam per quatuor annos continua nobis omnibus secum degentibus in
monasterio nullatenus occultabatur. In quo quidem probationis tempore,
x x ut cum a gravioribus absolveret poenarum debitis piissimus coelestis
pater, quae forte restabant in purgatorio exhibenda, quia nemo mundus a peccato fuit credo, quo ipse dispensatorie et clementer voluit eum
hic in misericordia plene a sordibus culpae et a poenarum compedibus
eliminare ut ipsa sancta anima carnis onere exuta libera ad coelorum evolaret palatia; et sicut qui hoc longo tempore paradysi monastici
prioris ordinis mei fuit discipulus in multis laboribus et tristitiis, ita in
perpetuum paradysi coelestis qui primordialis haereditarii fieret possessor in
inenarrabilibus consolationibus et gaudiis. O quam intimis desideriis,
o quam profundis suspiriis, o quam assidua recordatione credendus est
illam superexcelsam claritatem divinitatis illud divinorum, rationum
spectaculum et habitaculum animo suo tam illustrato retractare, dicendo:
O quando veniam, o quando erit, o quis hoc poterit dabit. Quando veniam
et apparebo ante faciem Dei mei. Ad enim capescenda sensus suos
extérieurs

72. exteriores ad interiora sua reduxit, ad omnipotentis Dei invisibilem* naturam, quantum possibile fuit videndo considerandam, et in ea se quietando per possibilem fructionem. Et ne extranea videantur et conficta, cui placet legat opuscula ejus et maxime de mystica theologia quae ex libris Sanctissimi Dionisii Areopagitae et aliunde extraxit, et sibi imbibit, et puto non erit incredibile et quod dico et de ipso pie credo. Nec opus est ut huic brevitati plura de eo commendabilia inserantur, quae cuilibet lectori suorum opusculorum faciliter possunt patere. Quae quidem opuscula non omnia apud carthusienses in Enfordia habentur, sed plura comportavit ante ingressum cartusiae, plura etiam post ingressum. Quorum nec omnes titulos habemus, sed puto me legisse fere omnes titulos in quadam scedula manus suae et aestimo quod fuerint circa sexaginta. Obiit autem circa annum Domini 1465 in vigilia Philippi et Jacobi Apostolorum. Verum non omnino certus sum an uno anno plus vel minus. Rogo autem humillime, quod nemo scandalum capiat ex his scriptis meis, quae nequaquam facere praesumpsissem conscius mihi de mea araiditate in memoriae labilitate, sed ne ita instanter rogatores desiderio non* frustrarentur, et mei Praelati commissioni satisfacerem, talia ut potui in multis aliis occupatus cursorie studui comportare, non quasi ad sufficientiam sed ad charitatis illaesionem conservandam anno 1482 circa inventionem Sti Stephani protomartyris.

88. D. Jacobus Volradi. Hic pater plurima utilia comportavit et scripsit manu optima, ipse supra signatam vitam D. Jacobi de Paradyso conscripsit. Testantur ejusdem indefessos et assiduos sudores, quae passim oculis obvia sunt, manuscripta, ex quibus facile prima sibi vindicat Dionisius et registrum antiquum librariae. — +19 Juillet 1498. (obiit ex ch. 1499.)

89. + D. Henricus Cappell Prior cellae Salutis et Sti Joannis Btae in Hassia primum procurator domus hujus. +10 oct. 1450. (obiit ex ch. 1451.)

90. + D. Hermannus Wolfhagen Prior +11 sept. 1464 (obiit ex ch. 1465).

+ D. Hermannus Reinboth professus cellae Btae Mariae Norimbergae Prior ultimo professionis obiit 1478. (+7 dec. 1477 ex ch. 1478.)

91. D. Nicolaus Isenberg procurator obiit 1464. (obiit ex ch. 1464.)

92.+ D. Nentfridus Baldwini Prior. +20 Mai 1501. (obiit ex ch. 1502.)

93 (D. Petrus Rotenburg ultimo prefus in Conradsburg) +7 sept. 1484.

94. D. Joannes Leckell de Gisenhaim obiit 1501. 12 sept. (obiit ex ch. 1502).

95. D. Jacobus Lusser de Gisenhaim ultimo professus Horti Angelorum. (ob. ex ch. 1494)

f. 73-96. D. Nicolaus Goschätt. Iste pater ob furiam et amentiam quam × incidit carceri inclusus fuit. Ipse furia eadem agitatus cellam X incendio involvit.

97. D. Conradus Ubelin procurator. Hic posthiminio apostatavit et in curia Romana in hospitali Sti Spiritus miserabiliter obiit.

98. D. Conradus Ebern

99. D. Joannes Seratoris +29 Juin. +forte ex ch. 1496.

100. D. Rothgerus Lauwenburg de civitate Hervordia in Westphalia, qui annis 34 stetit in ordine canonicorum regularium reformatorum. obiit 1474. (ob. ex ch. 1474.)

101. D. Joannes Bischoffshaim obiit 1519. (+ ex ch. 1519.)

102. D. Henricus Watheri obiit 1483. (+ ex ch. 1483.)

103.+ D. Jodocus Christen. Hic pater auctor fuit fundationis erectionis que novae plantationis Dni Transfigurationis Jesu Xti in Misnia Prior. +12 Jul. 1500. (obiit ex ch. 1501.)

104.+ D. Joannes Quirra Prior fol.. obiit 1486. (+ ex ch. 1486.).

105. D. Bartholomaeus N... Hic insignis et egregius fuit concionator, olim plebanus Btae Mariae Virginis. Ingenii autem ejus et pietatis tum religionis praeclarum exhibet testimonium manuscriptus cod. ex sub littera F. 34. obiit 1475. (D. Barth. de Lowen donna sa Bible à Erfurt en 1444) (obiit ex ch. 1475.)

106. D. Henricus Schölle primum monachus Sti Benedicti. (obiit ex ch. 1496.)

107.× D. Joannes de Braunschweig novitius. alias × G. Ha

G. Hartigasse de prosapia ducum Brunsvicensium, sed a latere, qui anno 1471 delirare coepit, et obiit in die conceptionis Btae Virginis Mariae 1472. + ex ch. 1472.

108. D. Ambrosius Brunick de Regnitz (Legnitz?) ultimo professus in Conradsburg. +

109. D. Michael Blachwitz de Regnitz (Legnitz?) procurator, vicarius et senior obiit 1517. +9 sept. 1516. (obiit ex ch. 1517.)

110. D. Nicolaus Arnauw vir devotissimus qui ob nimiam indiscretionem se inutilem reddidit. Erat enim adeo durus et austerus corporis sui castigator ut nec necessariis quidem indumentis illud foveret, unde corpus totum et membra

(obiit ex ch. 1487.)
membra stupida et insensibilia effecta, tandem obiit 1487. (5 nov. 1486 necr.)

111. D. Nicolaus Egra procurator d. Annunciatae ubi et obiit. + ch. 1485.

112. + D. Christophorus Egra praedicti Nicolai germanus, vicarius et sacrista, postea Prior d. Horti Xti. Professionem fecerunt simul uterque uterinus anno 1474. obiit vero hic Christophorus 1509. + 29 Aug. 1529. (obiit ex ch. 1530.)

113. D. Mathias Slesita sacrista professus anno 1474 die Sti Mathei apostoli, obiit 1506. + 7 nov. 1505. — (obiit ex ch. 1506).

114. + D. Christophorus Vratislavie sacrista, procurator et vicarius. Ultimo Prior Horti Btae Mariae in Unbach. 1477 professus. + 29 Aug. 1511 obiit 1512. (+ ex ch. 1512.)

+ f. 74. 115. × D. Melchior Bruchatz Selesita Prior d. Transfigurationis Jesu Xti in Misnia, obiit 1486. (obiit ex ch. 1486.)

116. + D. Joannes Falck Prutenus Prior et visitator provinciae. + 8 Mars 1511. (ob. ex ch. 1511.)

117. D. Laurentius Steinnavia Slesita diaconus + 9 oct. 1516. obiit 1517. (obiit ex ch. 1517.)

118. + D. Nicolaus Hirsberg Slesita Prior Transfigurationis Jesu Xti + 10 Mai 1512. obiit 1513. (+ ex ch. 1513.)

119. + D. Gerlacus ordinis Teutonicorum, Prior d. Transfigurationis (ob. ex ch. 1485)

120. D. Nicolaus Hallis bonus praedicator scriba et cantor + 28 Juin 1515 obiit 1516. (+ ex ch. 1516.)

121. D. Georgius Suevus. Hic egregius fuit scriptor plurima volumina pro choro eleganti charactere scripsit et notavit, professionem fecit 1479. quondam vicarius postea fugitivus, sed ex fuga quia non rediit, defunctus putatur in eadem.

122. D. Nicolaus Krimschauw primo ordinis Regularium professus est anno 1480, obiit 1494. (+ ex ch. 1494.)

123. D. Thomas ordinis Regularium obiit 1503. (obiit ex ch. 1504.)

124. D. Barwardus Willike de Hildeschain vicarius et magister novitiorum hic et in conradsfurg.

125. + D. Nicolaus Ruen ex Partibus Inferioribus, × Procurator. + 16 Mars 1507. (obiit ex ch. 1507.)

126. D. Otto Hacke vicarius obiit 1507. (10 Mars). (obiit ex ch. 1507.)

127. D. Udalricus Suevus obiit 1515. + 21 Juin 1514. (obiit ex ch. 1515.)

128. D. Georgius Wasserfuerer Prutenus procurator.

129. D. Mauritius de Sefelt. Hic statim post professionem suam in phantasticum sensum incidit et mansit inutilis usque diem mortis suae. Professionem fecit

fecit 1485. et obiit 1517. (obiit ex ch. 1517.)

+130. D. Leonhardus de Wetzlaria procurator, Prior. Intravit ordinem 1488. + ch. 152

131. D. Joannes de Erfordia sacrista, indutus 1489. (obiit ex ch. 1519?) -

132. D. Theodoricus Saxo indutus 1489 obiit 1512. (obiit ex ch. 1512)

133. D. Winoldus de Daventria infatuatus et inutilis factus, professus est 1491. + ch. 1532

134. D. Joannes Schreffeler Norimbergensis professus est 1429 (prob. abl. 1492?) (obiit ex ch. 1506)

135. D. Casparus Steinmetz professionem edidit 1497 die Sti Mathei, obiit 1507. (+ ex ch. 1507)

136. D. Joannes Hackenberg sacrista professus est 1503, obiit 1520. + ex ch. 1520.

137. D. Lucas Rasoris de confluentia professus 1503. (est encore à la ch. 1525) p. 53.

138. D. Nicolaus Claudicans de Koburg cantor professionem fecit 1505, obiit 1517. (+ ex ch. 1517

f. 75. + × 139. D. Marcellinus professionem fecit 1506, 2 januarii, Prior. (+ 5 dec. 1542 ex ch. 1543)

140. D. Georgius Francke vicarius, post procurator, professus est 1506, obiit 1535 (ch. 1535.)

141. D. Joannes Amicus de Kern vicarius et procurator, professus 1506 in festo Decollationis Sti Joannis, qui post anno 1620 (1520?) in cella Tau habitum deponens magno domus dispendio discessit.

142. D. Mathias Eisskirchen de terra Juliacensi primo donatus postea monachus fecit professionem in die Luciae Virginis 1508, secundo procurator domus, ultimo sacrista et collector posterioris chronicae quam scripsit 1519. (ob. ex ch. 1527)

143. D. Petrus Franco cantor et concionator bonus professionem fecit 1509 in octobre octava? Innocentum (sic)

144. D. Henricus Saxo professus est in festo Sti Michaelis 1514.

145. D. Joannes Goldtfach professus est 4o die post S. Valentini festum 1516.

146. D. Job Erfordiensis professionem fecit 1502 1520 (sic) in festo Sti Martini.

147. D. Theodoricus Jans obiit

148. × × D. Fridericus Conditz obiit 1418 1518 (sic)

149. D. Antonius Fraxino

150. D. Stephanus Schinck

\+ D. Conradus N.. Prior.

\+ D. Henricus N... Rector.

\+ D. Andreas N... Prior.

\+ D. Marcellinus N.... Prior.

+ D. Jodocus Hess Prior hospes. (+ 23 Sept. 1539 ou ch. 1540).
+ D. Conradus de Luttenberg Prior. (+ 5 Aug. 1561 ou ch. 1562.)
+ D. Benignus Lampe Prior. (+ 1er Janv. 1554 ou ch. 1554.),
D. Joannes Ellern procurator. Hi duo proxime ponti Prior et procurator declarati sunt a capitulo generali professi domus anno 1546.
c'est vrai pour D. Benigne et pour D. Joan.

Professi post recuperationem domûs
(per datam Domum)

+ D. Hermannus N.. Prior. (+ ou ch. 1555).
D. Petrus Henricia Misnensis.
D. Casparus Faner de Gotta. (obiit ou ch. 1564).
+ D. Simon Krauss Prior.
D. Joannes Mohr Northausensis obiit 1598. (obiit ou ch. 1586.)
+ D. Jacobus Erbensis Prior. (+ 10 Nov. 1567 ou ch. 1568.)
+ D. Jacobus Heill Kasperensis Prior. (+ 23 Janv. 1574 ou ch. 1574.)
D. Mathias Baumeister de Kalba
+ D. Henricus Kempf Prior professus cellæ Mariæ. (+ ou ch. 1566.)
f. 76. + × D. Thomas Berckaw Brandenburgensis Prior. (+ 25 Dec 1566 ou ch. 1567.)
D. Joannes Gerlach de Saltzung.
+ D. Georgius Zentgraff Prior. (+ 19 Sept. 1575 ou ch. 1576.)
D. Joannes Kelner Bambergensis. (obiit ou ch. 1576.
+ D. Joannes Rolandus Prior hospes. (+ 14 ou 16 Nov. 1585 ou ch. 1586.)
D. Joannes Lindstatt Langermundensis in Marchia filius peregrinationis.
+ D. Joannes Georgius Schöttell Rector hospes. (+ ou ch. 1598.).
D. Tiethelmus Blaser Helvetius, vicarius. Huic devoto patri, ut a patribus nostris referentibus accepi, mille diabolus struxit insidias ad expugnandam virtutem castitatis ejus. Cubanti equidem olim aliquando in statu puræ mortificationis, mane hora quasi quinta, inimicus humani generis formam mentitus et speciem ancillæ hospitalarii nostri, cubiculum introgressus lectulum gemens et flens mœstitiæ arbitrio stravit. Ille ad tam inopinatam ancillæ (pro inopinata f.l.) ingressum, territus, tremens ac stupens cum indignatione, cubiculi eam exterminare nititur, verbis etiam addens minas, nisi (nisi f.l.) mi cito recederet. At illa, dolorem inquam, in forma ancillæ præmens, ululansque rogare bat, ut misereatur in angustiis constitutæ foeminæ, immemor non sit sine culpa a
× Domino

domino suo hortulano male acceptam, et (et cognus domo t.l.) otius etiam domo exturbatam, querentem
ut ad medicum, tempus ipsam confoveret, obnixe et cum lachrymis postula-
vit. Atque hoc interim dum lachrymunda refarcbat, animum, dicti patris
lenire ac mulcere subinde procacis instar mulieris attentans, lectica ejus
propius se, (paulatim, ipso insidio et incaute ingressu adjunxit et admittitur t.l.) inscio illo, adjunxit ac demum etiam ipsam scandere dum
imprudenter intendit et admittitur. Ille protinus, divina cum protegente gratia
insidiis et periculo animadverso, lecto exiliens, et propere ad exturbandam, procu-
-ram superiores evocaturus excurrit. Veniunt illi, sed quam (ejiciunt aut exturbant) exturbent inveniunt
neminem, sed enim vestigia ejus diligacius investigant non hominis
sed pecudis subinde pavimento impressa offendunt. Rei ergo novitate latas
qui convenerant perculsi, veritatem (certius t.l.) verius explicaturi, protinus hortulanum
accersunt, cumque sinceram, mane male tractatam, domo expulerit
f.77.- inquirunt. Negavit ille, asserens (quoniam) quam nec duriori verbo quidem eam confu-
-lasset. Patres ergo discussa rei veritate insidias inimici agnoscentes, Dei
collaudaverunt misericordiam, et benignitatem, ut qui servos suos non sineret tenta-
-ri ultra id quam possent sustinere, sed faceret etiam cum tentatione
provectum (ventum t.l.). (obiit 1597, 9 sept. - ajouté par Lottley, dans sa chronique.) — (+anch. 1598.)

D. Joannes Wolfius Mulhusanus vel propter filios peregrinationis.

D. Jodocus Molitor Heiligenstadianus, egregius et industrius formator
specimen artis suae etiamnum monstrantium, videlicet, nunc piorum
eleemosyna auro argento que fulgentem, in ecclesia monumentum reliquit
sui. (obiit ca ch. 1601.)

+ D. Sebastianus Piscator Prior hospes. (+10 Mai 1610 ca ch. 1611)

D. Marcus Marini Brixiensis vicarius hospes. (+ ca ch. 1614.)

D. Joannes Romanus vicarius hospes, professus conventus Rutilanus
apostata,

D. Martinus Mohr vicarius hospes, professus Bruxellensis. (obiit ca ch. 1597.)

+ D. Joannes Durinquius professus cellae Salutis, Prior. +15 oct. 1607 ca ch. 1608.

D. Joannes Piscator procurator professus cellae Salutis obiit 1598. +16 Aug. 1597.

x x D. Bruno Eitelius Brixiensis procurator professus Ratisbonae obiit 1620. (+ ca ch. 1611.

D. Henricus Wolfius olim Societatis Jesu professus Friburgi, vicarius.

D. Joannes Schauerr filius perditionis.

D. Leonhardus Ebers Erfordianus professionem fecit in die nativitatis 1598. qui anno 1608 die vigesima Januarii, quo die celebritas sanctissimi nominis Jesu solenniter augebatur, in delirium incidit et usque hodie in eo perduravit annis scilicet 25 obiit 1636. – (obiit ex ch. 1636.)

D. Henricus Kirchoff Marianauensis sacrista et procurator, senior professus in Purificatione 1599. Obiit in captivitate extra monasterium anno 1635 + ex ch. 1636.
(le copiste accrit les mots penchés en encre bleue pour indiquer sans doute qu'ils ont été ajoutés)

D. Simon Weisserus procurator professus Horti Angelorum.

D. Conradus Hundt vicarius Aschaffenbergensis vicarius professus Horti Angelorum.

D. Hugo Summer Francfordianus ad oderam professus 1601. pictor et filius perditionis.

D. Joannes Weltz Franco Herbipolensis professus 1601 in festo Philippi et Jacobi, sacrista, vicarius, procurator. Obiit in captivitate suetica extra monasterium anno 1634 in domo ad caput porci contra scholam juris. + ex ch. 1635.

+ D. Joannes Vogelius Fuldensis professus Horti Angelorum, Prior.

+ D. Andreas Bertzius procurator, Prior.

f. 78. × D. Isaac Faber Minorstadianus professionem fecit anno 1602. vicarius, apostata, patricida. vide folio 5.

+ D. Joannes Arnoldi Villinganus ex Hercinia Sylva professionem fecit Herbipoli pro domo hac sub D. Joanne Mullero visitatore provinciae, eodem die Praesentationis Beatae Virginis Mariae eodem anno et sub eodem sacro quo nefandus et deplorandus homo iste Isaac. Vicarius, procurator et indignissimus Prior. In laboribus a juventute sua. Exaltatus autem et humiliatus et conturbatus. In me transierunt irae tuae et terrores tui Jesu conturbaverunt me. Elongasti a me amicum et proximum et notos meos a miseria. Veruntamen Domine Deus salutis meae misericordias tuas in aeternum confidenter cantabo. Obiit 1638. (ex ch. 1639 +)

200. D. Philippus Hunckell Levinensis procurator, professus 1606 in festo Sti Michaelis. Obiit 1637. (obiit ex ch. 1637.)

D. Philippus Pithan vicarius, professus Horti Angelorum, Patricius Francofurdensis ad Moenum.

D. Jacobus Bilag Osnabrugensis professus 1608. (ob. ex ch. 1633.)

+ D. Joannes Naundorffius Prior hospes. (obiit ex ch. 1637.)

+ D. Bruno Fleischman vicarius institutus in die Stae Trinitatis 1611. Prior 1614. (obiit ex ch. 1640.)

x D. Petrus Blatter Ehingensis Suevus Sacrista, procurator, professionem fecit 1611 in festo Sti Vincentii martyris. (obiit ex ch. 1645)

D. Joannes Kirsch Meringius professus est in die Sanctissimi Patris nostri Brunonis anno 1611, sacrista admodum diligens et sollicitus officio modigne fungendo. (obiit ex ch. 1653.)

D. Michael Dulcken Herbipolensis professus est anno 1615 in die conceptionis Btae Virginis Mariae, sacrista, procurator et vicarius (obiit ex ch. 1658.)

+ D. Sebastianus Boxberger professus D. Horti Angelorum, vicarius, modo Prior cellae salutis in Tuckelhausen.

+ D. Michael Bender professus cellae salutis, Franco, vicarius, modo Prior D. Montis omnium Angelorum in Snals.

+ D. Vitus Herbst Herbipolensis, professus 1621 Nativitatis Btae Virginis Mariae, procurator et Prior venit 10a Julii 1638. – + 27 dec. 1647.

D. Kilianus Stengell item Herbipolensis professus 1621 nativitatis Btae Virginis Mariae. obiit. (obiit ex ch. 1650).

(ce qui suit est écrit en bleu – et a été ajouté après D. Arnoldi.)

+ D. Franciscus Herbst professus in Ostheim, Prior. (obiit ex ch. 1664.)

+ D. Laurentius Wartenberg per chartam capituli institutus in priorem, venit ad domum die 17a Julii 1650 et 1653 in priorem cartusiae

f. 79. x in Regensburg+ institutus. (obiit ex ch. 1668.).

+ D. Joannes Lotley 19a Julii anno 1653 in Rectorem hujus D. institutus et a Rdo Patre supra annum in priorem institutus et confirmatus.

29a Junii anni 1657 venit ad nos Venlis in Xto P. Philippus Schauberger professus D. Moguntiae per chartam capituli in procuratorem institutus.

f. 80. ×

Cathalogus
Hospitum Monachorum.—

D. David Clericus professus D. Paradisi B.tae Mariae in Prussia obiit 1465.
D. Erasmus
D. Christophorus Schmidt
D. Jacobus Ubyt
D. Joannes Maudtgraff
D. Nicolaus
D. Andreas
D. Hermannus Affelius professionis coloniae.
+ D. Gerardus Agricola Lotaringus professus Moguntiae
D. Michael Werda
D. Joannes Australis professus cartusiae.

D. Joannes Hildesius. Hic Joannes diaconus eodem fere anno quo
× per capitulum generale hospes de domo Pontis B.tae× Mariae ad hanc domum hospitatum missus venerat, voti et religionis suae per summum nefas oblitus partim propria malitia et libidine, ut ipse nobis fateri consueverat interrogatus, partim etiam malevolorum hominum fallacibus promissis subversus fugam arripuit, et ad haereticos hic in civitate spe potiundae cujusdam honestae, ut promiserant, conditionis, ducta uxore confugit. At turpiter spe suadelusus fame cogente custodiam acceptat civitatis, et in sudore vultus sui, nec tamen ad sacietatem, quotidianum divina in eum apparenter ulciscente vindicta, cogitur comparare victum. Annum jam agebat trigesimum totus canus et bacilla innixus dum istae retulit 1606 et panem ostiatim amendicabat. Veruntamen licet omnibus esse spectaculo, ipse tamen nemini crudelior quam sibi metipsi (licet toties admonitus de conversione) exprobrantis quod valde verendum est, ad aeternam transivit miseriam anno 1608.

D. Joannes Leiger Philosophus Suevus. Iste vir fuit haud contemnendae
f. 81. doctrinae quare merito nomen philosophi obtinuit.× Curiositate quandoque ductus

ductus turrim ecclesiae, ignem inde, qui voracibus flammis cujusdam tunc civis domum circumdederat, spectaturus ascenderat. In descensu dum casu ad gradus offendisset, deorsum cadens per totum templi intra flores templi pavimento illiditur membris et corpore utcunque debilitatus, sed icto restitutus diu post supervixit.

D. Georgius Beyer [illegible].

D. Adrianus Dorpius Brabantus professus Bruxellae.

D. Georgius Schöttle professus Ratisbonae.

D. Reynerus Binn die Kuhe Daventriensis.

D. Antonius Van der Eleng professus Gandaviae

D. Bernardus Haim Suevus professus Herbipolensis.

D. Kilianus Balbach professus d. Pontis B.tae Mariae.

+ D. Jodocus Gross Helvetius professus Friburgi, Priorejusdem d. et Stingae et Rector in Illibach.

D. Joannes } ambo professi d. Valentiarum in Picardia.
D. Georgius }

D. Martinus Faber professus Aulae B.tae Mariae.

D. Joannes Pister professus Enevirensis.

x x D. Mathias professus in Snals.

D. Georgius a Gich professus Horti Angelorum,

D. Erhardus Winhaim Albimaenius professus Horti Angelorum, Instructor meus. –

D. Mathaeus Dinner Uberlinganus professus cellae salutis.

D. Dominicus Hertzog professus S.ti Viti Ratisbonae 1613.

D. Macharius Waldtchirchensis ex hercinia Sylvae Suevus professus d. Pontis Beatae Mariae 1615.

D. Bruno Butzmann professus in Snals Helvetius 1627.

D. Nicolaus Pfissus majoris Cartusiae.

f. 82.

Cathalogus,

Fratrum conversorum domûs professorum. —

Fr. Henricus primus conversus.
Fr. Joannes Sutoris obiit 1425.
Fr. Bernardus Korbeck obiit 1428.
Fr. Joannes Morth
Fr. Henricus Beltzer
Fr. Henricus von Saltza
Fr. Henricus Pfluger
Fr. Nicolaus Serwitzen obiit 1449.
Fr. Liborius
Fr. Nicolaus obiit 1419.
Fr. Joannes Lunger
Fr. Joannes Sartor. Hic frater Joannes in recenter exstructis et excitatis fundamentis domus hujus puer quinquennis vel circiter ludos pueriles exercere solitus fuerat. Et postquam adolevit anno aetatis vigesimo ordinem suscepit et habitum conversorum diu vita superstes. Ex ejus fideli narratione chronicon comportari coeptum est anno 1437 ipsius verè octogesimo. Hic eadem quae supra de Architecto dicta sunt de Juvene, ejus pulchritudine, elegantia, jactura oculi commemorare confratribus consuevit. obiit 1444. —

x Fr. Richardus germanus b. Hermanni professi[x] in Greunau, unius ex quatuor primis Patribus. —
Fr. Petrus Schmidt
Fr. Henricus Schulmeister
Fr. Gebenhardus
Fr. Jacobus
Fr. Joannes novitius
Fr. Paulus Dictator chronicae obiit 1439.
Fr. Joannes Pfanzgrebe obiit 1420.

Fr. Henricus Witzleben
Fr. Gerhardus von Prag
Fr. Tylo Becker
Fr. Joannes Gebuss
Fr. Joannes von Greunau
Fr. Henricus Ruckell
Fr. Joannes Tryptis
Fr. Hermannus
Fr. Joannes senior Becker und muller.
Fr. Henricus Pflüger
Fr. Henricus Koch
Fr. Henricus von Neuenburg
Fr. Georgius nobilis obiit 1465.
Fr. Hartungus von Mulhausen obiit 1464.
Fr. Titzell
Fr. Joannes calcifex
Fr. Laurentius Faber fabricavit fornacem ferream antiquam refectorii. ob. 1492.
Fr. Joannes Pellifex obiit 1492. -
Fr. Henricus Sutor
Fr. Nicolaus Cipser sutor obiit 1507.
Fr. Casparus Pellifex obiit 1496.
Fr. Thomas Pistor.
Fr. Joannes Tungschmidt prof.us 1480.
Fr. Paulus Prutenus, sutor obiit 1507.
Fr. Joannes Schmidt
Fr. Dionisius Prutenus Pellifex, professus 1481.
Fr. Antonius Sutor obiit 1507.
Fr. Conradus Figulus professus 1489
Fr. Antonius Slesita Sutor.
Fr. Jacobus Pellifex cellarius obiit 1523.
Fr. Joannes Westphalus sutor obiit 1567.

Fr. Jacobus Suevus

Fr. Michael Franco professus 1500.

Fr. Jodocus Slesita professus 1500 obiit 1507.

Fr. Bertoldus Sartor.

Fr. Joannes Ratz Pellifex professus 1509.

Fr. Balthasar Erfordianus sutor professus 1509.

Fr. Joannes de Affacha agricultor.

Fr. Franciscus

Fr. Andreas Pellifex.

Fr. Leonhard

Fr. Clemens Joannis vixit in ordine.

Fr. Henricus Keiser obiit 1507.

Fr. Jacobus de Otting.

Fr. Andreas Cocus fisch de Pregnitz.

Fr. Valentinus Schwab ex villa prope Buchsheim, cellarius 1566.

Fr. Joannes Muller sartor et portarius de Memmingen.

Fr. Georgius Mayer

Fr. Heinricus

Fr. Jacobus Haben

Fr. Jacobus Gabell Franco von Gminde professus 1606.

xx Cathalogus Fratrum conversorum hospitum.—

Fr. Stephanus conversus professus Pontis Btae Mariae.

Fr. Wigandus professus in Ilnbach.

Fr. Martinus Schreiner

Fr. Martinus Thalhammer

Fr. Martinus Rummermand

Fr. Georgius professus d. Herbipoli

Fr. Joannes professus d. Pontis Btae Mariae.

f. 84. Cathalogus Donatorum hujus domûs. —

Fr. Petrus Dusais

Fr. conradus Seber

Fr. Albertus Stoternhain

Fr. Friedericus sutor obiit 1439.

Fr. Hermannus Pellifex obiit 1464.

Fr. Stephanus portarius.

Fr. Otto Screiber obiit 1464.

Fr. Theodorus Ruttenberg

Fr. Erhardus sacerdos.

Fr. Joannes sacerdos.

Fr. Mauritius Serwitz hic cum parente satis magnam substantiam et vitalitia optima obtulit monasterio.

Fr. Krafft obiit 1508.

Fr. Henricus von der Sala

Fr. Laurentius obiit 1474.

Fr. Ernestus

Fr. Conradus portarius obiit 1518.

Fr. Joannes sutor obiit 1507.

Fr. Michael Franck obiit 1517.

Fr. Joannes suevus portarius obiit 1523.

Fr. Michael Hatell

× Fr. Mathias Eiskirchen intravit domum anno 1504, postea factus monachus fuit procurator et deinde sacrista, in quo officio scripsit ultimum chronicon domus quod disparuit.

f. 85. × Cathalogus Redditorum. —

Michaell

D. Joannes Eigentantz

+ D. Lentfridus Baldwini postea monachus et Prior domus folio....

Cathalogus Praebendariorum.

D. Theodericus Volcker
D. Joannes Steyr
D. Joannes von berge civis Gottensis.
D. Henricus Eckersleben.

Cathalogus Servorum perpetuorum sive Oblatorum.

Henricus Hesse
Joannes Koch
Titzell
Conradus hic fugit altero anno.
Conradus oblatus 1501.
× Andreas Grus oblatus obiit 1572, 27 Augusti. ××

à l'encre bleue : « Ultimus Prior Ambrosius Brunner professus domus hujus quo castente abrogata est carthusia 1803, 23 Martii per commissarios Regis Borussiae. —

Ita chronicon D. Joannis Arnoldi asservatum Erfordiae. Le manuscrit original a 85 feuillets écrits — La copie a 86 pages in folio (0,350 sur 0,218). —

Valsainte 16 Juin 1894
p. Pal. B. —

Chronica

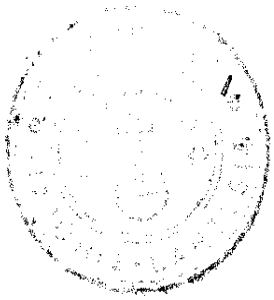

Cartusiæ Montis Stⁱ Salvatoris

Erphordiæ in Thuringia

Collectore Venerabili Patre

Joanne Lotley Priore

Nota. — Cette chronique de D. Jean Lotley ne nous a été signalée qu'après celle de D. Jean Arnoldi. Elle est plus complète, mais elle reproduit le plus souvent Arnoldi. On a fait faire une copie fotographique sur la grande Chartreuse en 1893. C'est sur cette copie que la présente chronique a été prise. Les chiffres en marge indiquent les pages de l'original, qui est aussi à Erfurt.

Chronicon Carthusiæ Montis Sᵗⁱ Salvatoris Erdfordiæ in Thuringia.

Est inter Hassiam et Thuringiam ditio Archipresuli Moguntino subjecta, quæ vel a veteribus quercetis Eichfeldia, vel a gelu et frigore Eisfeldia dicitur: in hac regione mons est præelsus avita religione et miraculorum gloria insignis, uno circiter milliario ab Hassiæ oppido Eschwig, in cujus vertice augustum visitur templum Sancto Salvatori sacrum, quem veteres ob crebras et mirificas opitulationum variarum in morbis, vulneribus et clavicationibus aliisque id genus difficultatibus divinitus concessas operationes auxilii, seu Adjutorii dixere Montem, vernacula Sankt Gehülffensberg.

Ad hunc ergo montem cum quotannis maximus fieret ob prædicta divinitus illinc increbrescentia miracula concursus hominum, oblationesque et dona, quæ larga et pia manus illuc peregrinantium turba in Deum obtulerat, in dies accrescerent, in tres divisa fuere partes, et unam et primam quidem partem, qui in propinquo habitant, et locum a depredationibus defendebant, acciperent nobiles: alteram, quæ divinas inibi die noctuque devote personabant laudes, moniales: Tertia vero in usum
2 et utilitatem cederet, qui illic sacra curabat, sacerdotis | Quocirca qui anno ejus sæculi 1370 et sequentibus hujus Ecclesiæ curam agebat, maximis inde auctus divitiis, cum ad extrema, viam jam universæ carnis ingressurus, devenisset, amico suo Reverendissimo administratori et prænobili Dño Joanni Ortonis Ecclesiæ tunc Dorlarnensis præposito, vivo pio negotium testamento dedit, ut in honorem Dei animæque suæ subsidium illas ipse conferret: spondet hic et fatis pie in Dño succumbit ille. Volvitur interim a Christi gratiosa Nativitate supra millesimum trecentesimum septuagesimus primus annus, cum ecce prædictus Reverendissimus Administrator et prænobilis Dñus Joannes Ortonis de Boymelberg prope Eschwig in Hassia, Reverendissimi Archipresulis Moguntini provisor et Præpositus Ecclesiæ Dorlarnensis (quæ in Salzam olim translata fuit) fidei et sponsionis suæ minime immemor, sanctissimi et gloriosæ admodum opinionis et sanitatis Ordinis Carthusiensis odore suavitatis (quem per ea tempora, luet in terra -

versaretur horroris et vastæ solitudinis per diversa mundi climata longe lateque mirifice diffundebat / et fama sanctitatis excitus et provocatus divina prorsus instigante ut mox ex sequentibus apparebit luculenter, benignitate, animum adjicere capit pro nova apud insignem Thuringiæ Metropolim Erfordiam, scilicet, præfati Ordinis Carthusiensis erigenda excitandaque domo insigni. Quapropter tam suarum quam supra memorati Plebani (sub testamento sibi creditarum) diligenti et accurata /
3 facta computatione facultatum, protinus Archi-Episcopum Moguntinum Joannem hujus nominis primum, ipse et Reverendissimus Dñs Herbordus de Spangenberg Sti Severi Erfordiæ Præpositus, pro licentia ædificandi demississime interpellarunt et impetrarunt ultima Novembri ejusdem anni superius memorati, hac sub conditione, ut Monachi exstruendo monasterio potituri, eo mortuo obstricti forent pro animæ illius immortalitate quotannis solemnem Deo offerre hostiam. Concesserat id ipsum jam ante hujus in sede Moguntina prædecessor Dñs Gerlacus, sed morte præventus literas mandatorias expedire non valuit. Tenor literarum Joannis Primi est iste: (30 nov. 1371).

Johannes (A) Joannes Dei et apostolicæ sedis gratia, Sanctæ Moguntinensis sedis Archiepiscopus Sacri Imperii per Germaniam Archicancellarius, Universis Christi fidelibus tam præsentibus quam futuris, ad quos præsentes peruerint venerint, salutem in Dño et subscriptorum perpetuam cognoscere veritatem. Deo dignum non ambigimus obsequium præstare cum ex pastoralis nostri regiminis officio ab Altissimo nobis credito, ad augendum in nostris civitatibus et diocesi ditione divini cultus claræque religionis ministerium, in quibus jugibus perpetuisque temporibus Omnipotenti Deo famulatur et Christi fidelium devotio salubriter incrementum recipit, diligenter insistimus et ferventius insudamus. Christus
4 enim Jesus descendens a Patre ad / mundi infima pro redemptione generis humani instituendo legem novam per veterem prius typice designatam, eam vitæ asperitate, claritate doctrinæ verbis pariter et exemplis servandam manifestavit et per totum orbem terrarum nunc per se, nunc per suos Apostolos prædicando ha abundantius dilatavit. Hanc quoque legem sicut ipsam in sua majestate Deus Pater ab æterno ordinavit, sic etiam hujusmodi legisfactores et propagatores sua sapientia prævidit in tempore inter quos secundum dispositionem temporis humilis et Sancta Fratrum Ordinis Carthusiensis caterva processit,

(A) Les corrections sont faites d'après une copie de l'original qui est à Magdebourg — 1879.

quæ quasi exemplar vitæ Salvatoris omnium (sic) in terris quondam pro salute nostra
degentis relucens vitam sui Præcursoris, ac deinde Patrum Sanctorum, quorum vita
et conversatio, eorum regula dignoscitur, clare et præ cunctis clarius exprimens:
Cujus quidem catervæ Fratres, sicut scimus, sub artiori regula, strictiorique disciplina
Christi imitatores et prædictæ legis observatores, sicut firmiter credimus, et indubitanter
speramus per eosdem in fervore charitatis amplioris iram Dei pro totius sæculi rea-
-tibus et culpis incessanter debitam, mitius complacari. Hinc est, quod sicut expetitione
devotorum nostrorum honorabilis Herbordi de Spangenberg, Sti Severi Erffordensis et
Joannis Ortonis de Aldendorff, Dorlacensis, Ecclesiarum Præpositorum nostræ diœcesis
5 didicimus, quod ipsi divina gratia incitati et piis moti | affectibus, desiderantes et
intendentes temporalia in perpetua, et transitoria in æterna fœlici commercio commu-
-tare, fœlices se existimarent, si ipsorum ad hoc faciente solicitudine expensisque
et opportunis laboribus ipsorum suffragrantibus, eumdem Ordinem Carthusiensem ad
partes Thuringiæ, videlicet nostræ ditionis Moguntinensis ubi dictus Ordo adhuc penitus
erat incognitus, deducere, novam domum ipsis erigere, dotare, instituere et instaurare
valerent, ut plebs ibidem, nobis commissa, earum Sanctis erudita exemplis suæ devotionis
proficeret incrementis. Quodque Fratribus ipsis et eorum Ordini, videlicet Priori Generali
et Capitulo Carthusiensi non sine ferventi desiderio suæ devotionis hujusmodi diu conceptum
propositum exponi, et certum locum vel in Hocheim prope oppidum nostrum Erfford.
vel in suburbiis ipsius oppidi nostræ diœcesis pro capella, cellis et aliis pro domo et Conventu
ipsius Ordinis convenienter construendis, de nostro, nec non de honorab. (sic) Decani et Capituli
Ecclesiæ nostræ Moguntinensis et quorum interesse potest consensu et voluntate suis sumpti-
-bus acquirendis et construendis cum omnibus ornamentis, libris et quibuscumque aliis
juxta modum Ordinis pro Conventu pleno necessariis ac redditibus ipsis in omnem eventum
oportunis ad laudem et honorem Omnipotentis Dei, gloriosissimæ Virginis Dei Genitricis Mariæ
6 et Beati Joannis Baptistæ patronum Ordinis | prædicti, pro ampliatione Ordinis cupientes
dictam patriam Thuringiæ bonorum Fratrum et Ordinis prædictorum non esse inexpertam:
sed per eosdem ac eorum intercessionem tam quoslibet in eadem terra degentes subditos nos-
-tros, quam alias vicinas illuminari candore lucis æternæ misericorditer et salvari, liberaliter

offerri fecerint et donarint quæ et ab eisdem quantum in eis est, ne si refutassent, culpabiles existerent, humiliter et devotissime sint admissa, et ab eisdem attemptata prout in litteris et instrumentis desuper confectis plenius dicitur contineri. Et post hæc etiam quondam fœlicis recordationis Venerabilis Pater Dns Gerlacus Archi-Episcopus Moguntinus noster immediatus prædecessor hujusmodi donationem, erectionem, dotationem, institutionem et instaurationem, ut sic factas et faciendas admiserit et approbaverit, ac etiam expresse consenserit in eadem, licet morte præventus litteras suas non dederit superes. Quare dicti devoti nostri Herbordus et Joannes Præpositi, tanquam dicti boni operis principales erectores, dotatores, institutores et instauratores, humiliter supplicarunt ut ad easdem erectionem, dotationem, institutionem et instaurationem factas et faciendas nostrum consensum benevolum adhibendo, ea auctoritate nostra ordinaria confirmare et approbare dignaremur. Nos igitur
7 qui jugi sollicitudinis studio domum Dei | ubertate fructuum cupimus abundare, ut nostræ plebis devotio sanctis prædictorum operibus erudita ad altiora conscendat, affectantes prout debito injuncti nobis officii (nobis) tenemur curam debitam impendere locis piis et Deo dicatis, et eadem in suis libertatibus inviolabiliter conservare, nec non ex eo fieri participes orationum et bonorum operum aliorum dictorum Fratrum in dicta nova structura pro tempore militantium ac totius sui Ordinis, Donationem, erectionem, dotationem, institutionem et instaurationem per præfatos Præpositos factas et faciendas, nostrum plenum, liberum et expressum adhibemus consensum, annuentes dictis Præpositis et Fratribus ut in altero locorum supra dictorum nostro subjecto regimini, videlicet in Hochheim, vel suburbiis Erfordensibus capellam, cellas et alia eis ibidem convenientia construere, divina officia libere celebrare, ibique conventum habere, aliaque Dei opera exercere secundum ordinis statuta et privilegia, nec non canonicas sanctiones, quodque capellam seu Ecclesiam cum atrio, ubi suos defunctos sepelire possint, facere valeant consecrari per quemcumque Archi-Episcopum vel Episcopum executionem sui Ordinis et gratiam Sedis Apostolicæ obtinentem. Insuper de indulto gratiæ specialis dictis fratribus concedimus quod in altaribus portatilibus consecratis quoad
8 usque dicta ipsorum Ecclesia et altaria consecrata fuerint, divina | officia valeant libere celebrare. Ut autem orationum et bonorum operum per ipsos Fratres in dicta nova structura fiendorum quo ad salutem animæ nostræ majori participatione gaudeamus, ipsos in Dño exhortantes ut ipsi Fratres nobis in vita existentibus de Sto Spiritu, et post mortem nostram perpetuis temporibus semel duntaxat

«in vita» ajouté après coup.

(semel) in anno unam missam pro defunctis in loco ipsorum cantando velint et debeant solemniter sollempniter celebrare. In cujus rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Erenfels ultima die mensis Novembris anno Dñi millesimo trecentesimo septuagesimo primo.

L. S. De mandato Dñi Moguntinensis

Joannes de Wolfrichshausen.

Abiit deinde Erfordiam a Senatu ibidem ejusdem Urbis confinio proposito suo competentem locum petiturus: Senatus autem qua tunc erat prudentia et pietate in Deum eximius, tanti viri petitione animadversa et probe intellecta, praehabita matura deliberatione locum eligendi proposito congruum eidem liberam fecit potestatem. Quare plurimum gavisus, providum quemdam et prudentem virum de Malchendorff ditionis Moguntinensis evocatum, in praepositum et architectum seu magistrum totius fabricae instituit, eumque ad locum negotio praesenti aptum
9 ad inquirendum emisit. Qui statim | a facie ejus digressus, mandata solicitius expleturus pervenit primum ad locum qui vernacula lingua dicitur Auff der Rühe Weide; inde abiit in Hochheim, at quia uterque hic locus angustior esse, quam nova exposceret structura videbatur, inde pedem referens in eam quae vulgari nomine nominabatur auf der Wolfsweide planitiem contemplandam devenit; sed ea quoque accuratius inspecta cum eam aedificiorum ibi construendorum necessitati minime sufficientem, imo longe inferiorem strictioremque sive arctiorem advertisset: animo et cogitatione plurimum turbatus est. Diu itaque cum sic consilii inops, pariter et aedificanti difficultate dubius anxiusque haesisset: Ecce tibi illico quidam coelo dilapsus adolescens, forme speciosus, vultu floridus, ac totus decorus ei astitit dicens: Domine Henrice pro qua re sollicitamini? conversus ille, tam inopinatam simul juvenis praesentiam ac venustate admirans et stupens respondit: Dñs Joannes Ortonis, Praepositus misit me ad considerandum locum pro eleganti monasterio Ordinis Carthusiensis construendo, quod ipse exstruere intendit: haec ego de causa sollicitus sum, utrum locus hic sufficiat Carthusiae commode hic aedificandae. Cui adolescens: Ne solliciteris, inquit, locus enim pro exstruendo monasterio aptus et sat amplus spatiosusque est, tu tantum incipe et perfice. Atque haec quidem
10 ita juvenis locutus est. Henricus autem architectus | oculos denuo ad pleniorem loci examinationem direxerat sed cum post pusillum animum mentemque in pulcherrimi hujus juvenis specie contemplanda liberius recreaturus respiceret, eundem subito disparuisse

advertit. Unde amplius vehementiusque stupens et admirans, sicamque vicem dolens, frequenter postea affirmare solitus fuerat ea jam dictum juvenem pulchritudine et elegantia extitisse, ut alterius libenter oculi jacturam subire vellet si cum iterato vel semel dumtaxat conspicari daretur. Qui circa admiratione summa simul et gaudio plenus ad Dominum suum a quo fuerat emissus, properanter est reversus, et que sibi contigerant, per ordinem cuncta enarravit. Unde D. Joannes Ortonis a Deo intelligens intentionem ac propositum suum probari, ipsi imprimis gratias egit, deinde voce ipsius auxilio apprime fretus, et mente mirifice exhilaratus in hec verba prorupit; nemini dubium gloriosum hunc adolescentem Angelum Dni extitisse, qui in sancto opere et Dei voluntatem, et loci opportunitatem nobis nunciarat: itaque incipiemus et edificemus, ex parte mea nihil deerit, sed in sumptus structura pecunia vim satis offeram copiosam quin et de annuis proventibus eidem sufficienter providebo. Dixit et extemplo corpore licet tunc ac viribus esset infirmus ac eger, jungi tamen jubens curruum, eoque
11 consceno ad locum a Deo delectum non secus atque alter David ad aream Areadne Jebusei advolat ac locum alieno juri subjectum, pretio numerato in Dei servitium liberum constituit, Deo videlicet de sua magis quam aliena oblationem facturus substantia: ~~scilicet~~ sciebat enim scriptum: honora Dominum de tua substantia. Post hec item Plebanum parochie S. Thome induxit ut ipse omni jure quod sibi competere poterat in fundo, ubi Cartusia erigenda foret, cesseret. Anno igitur 1372 circa festum S. Gregorii Pape, edificare inicipiens, divina singulariter favente et ferente opem manu, ac promovente opus, Ecclesiam, murum lapideum monasterii terminos includendum in gyro, cellas, refectorium, cellariam, minus majusque claustrum cum ceteris requisitis edificiis ea celeritate et dexteritate extruxit, ut intra triennium haud integre elapsum, supremam operi imposuerit manum. Cellarum tamen et utriusque Galilee structuram non de lapidibus sed ligneis parietibus viminibus intextis et luto linitis excitavit, que successu temporis tamen, ut infra dicetur, de lapidibus exstructa est. Porro posteaquam Capitulo generali zelus D. Joannis Ortonis pro propagatione ac dilatatione Ordinis innotuit, Priores duos, scilicet D. Joannem Priorem Carthusie Moguntine et D. Henricum, Priorem in Gruenaw quam primum ad eum Commissarios Ordinis destinavit, qui domum

recenter extructam a Fundatore nomine Ordinis suscipierent: illicque personas Ordinis transmitterent. Dominus autem Ortonis eorum adventu gavisus postquam honorifice eos ac comiter susceptisset domum illis cum 30 millibus florenorum, et 2i non omnia in paratis assignavit. Videlicet 1° De et super oppido Northausen 140 marcas annuae pensionis, quamlibet marcam emptam pro 12 marcis puri argenti.

2° Item de et super oppido Mulhusen redditus 40 marcarum quamlibet marcam emptam pro pretio 12 marcarum.

3° De et super oppido Erfordiensi redditus 60 m. quamlibet marcam emptam pro 10 marcis

4° Item de et super Balivia domorum Ordinis Teutonicorum per Thuringiam redditus 42 marcarum, quamlibet marcam pro 12 marcis emptam.

5° Item de et super civitate Naubeburgensi et oppido Lytzen redditus 50 sexagenarum parvorum grossorum, quos anno predicto post mortem D. Fundatoris vendidimus pro 338 sexag. novorum grossorum Misnensium.

6° Item reliquit domui nostre super civitate Herbipolensi debita mille et septingentorum florenorum minus 13 florenis.

7. Item reliquit domui nostre prefate in Moguntia circiter 200 maldra frumentorum.

8. Item apud Mag. Brunonem reliquit circiter 60 florenos quos nobis dedit.

9. Item reliquit nobis in Naubenburg peractis ibidem exequiis 12 sexagenas novorum grossorum

13. 10° Item reliquit nobis in parato argento circiter sexcentas marcas puri argenti, in diversis tamen pagamentis.

11° Item reliquit domui totum corpus juris et copiosum numerum aliorum librorum theologicorum

12. Item reliquit in nobis in Mulhusen circa 100 maldra frumentorum et 10 libras denariorum Mulhusensium.

13. Item reliquit in Isenaco circa 12 sexagenas, de quibus peragebantur ejus exequie.

14. Item reliquit domui prefate omnem et variam suam supellectilem et bene bonam.

15. Item reliquit 4 phialas, 4 scyphos argenteos, unum scyphum ligneum cum argento ornatum, 15 cochlearia parva et unum magnum cochlear argenteum.

Predicti vero P. P. Priores Commissarii Ordinis, ut jussi fuerant, domum cum dote de manu D. Fundatoris suscipientes, illico de domo nova cella in Grunaw quatuor

transmiserunt Patres Sacerdotes, quorum hec fuere nomina. Primus D. Henricus Röchel Rector et primus Prior; 2° D. Bertholdus de Sue, Vicarius, 3° D. Conradus Uffingen Procurator, 4° D. Hermannus, Senior, Statutarius et Sacrista: Hi ergo primi domus nostre recenter exstructe fuere incole ac Rectores. Domus autem ipsa hec nostra noviter edificata anno seculi 1374 incorporata est Ordini et speciosa
14 simul Montis S. Salvatoris a generali Capitulo, suggerente / ut scilicet et petente D. Fundatore, a monte et templo, unde supra exordium chronice huius sumpsi, unanimi Patrum consensu, titulo ac nomine est insignita. Quamobrem anno seculi ejusdem 1375 in Dominica Iudica, Ecclesia absque solemnitate Fratrum et cantu propter interdicti censuram (qua tunc icti fuere Erfordienses) consecrata dedicataque fuit. Ejus autem dies anniversaria in Dominicam post festum SS. MM. Dionysii et sociorum ejus proximo sequentem, certis ac justis de causis (quo die etiam nunc agitur) fuit translata. Atque ex illa die divinus cultus primum cœptus, ad hec nostra usque tempora constantissime perduravit.

Eodem anno Ludovicus, Praesul Moguntinus licentiam a suo antecessore duobus Sacerdotibus superius memoratis concessam confirmavit, atque in tantum auxit, ut libertates aliis locis ecclesiasticis ac regularibus in sua diocesi concessas huic domui gratiose indulserit. Insuper de speciali gratia potestatem dederit Carthusiæ singulis quoque annis succidendi 13 agros lignorum in sylva die Weiwet dicta, suæque ditioni subjecta, quæ tamen gratia, quia per successores confirmata non fuit, in abusum transiit. Sunt autem literæ Ludovici Archiepiscopi tenoris sequentis.

In nomine Domini. Amen. Ludovicus Dei et apostolicæ sedis gratia Sanctæ Moguntinæ
19 Sedis Archiepiscopus &c. / quondam romanorum Imperatorum et Regum, progenitorum et predecessorum nostrorum, necessarium præstat subsidium, et nostri utriusque hominis successibus cœlestis benedictio præparatur. Sane propositis honorabilium Herbordi de Spangenberg, Scholastici Erfordensis familiaris et Consiliarii nostri, et Joannis Ortanis de Aldendorff, Dorlarensis Ecclesiarum Moguntinensis diœcesis Præpositorum oblata nostro culmini petitio continebat quod cum ipsi cupientes Sanctum Ordinem Fratrum Cartusiensium præsertim in Thuringia incognitum dilatari, petito et obtento primo bonæ

memorie Johannis quondam Archi-Episcopi Moguntini ac demum Venerabilis Lodewici nunc Archi-Episcopi Moguntini Principis, Consiliarii et avunculi nostri Carissimi consensu pro ut eorum literis desuper traditis id plenius continetur ad honorem Omnipotentis Dei et gloriosse semper Virginis Marie et Beati Joannis Baptistse hujus Ordinis Satronorum, monasterium dicti Ordinis Carthusiensis in suburbio opidi Erffurdt. Dictse Moguntinensis diocesis de novo propriis facultatibus fundari, erigi, construi et instituii procurarint, dicti fundatores imperiali nostre celsitudini devotius supplicarunt, quatenus fundationem erectionem, constructionem et institutionem dicti monasterii una cum privilegiis Ordini
20 Carthusiensi predicto concessis quomodo libet | ac dona, largitiones, cessiones, concessiones, jura, libertates, gratias, contractus, pacta, acquisitiones, jurisdictiones, villas, prodia, census, agros, bona habita et habenda, acquisita et acquirenda, empta et emenda per dictum monasterium, et fratres inibi Deo famulantes Cesaree majestate et ex certa scientia laudare, approbare, ratificare et confirmare, gratiosius dignaremur. Nos igitur prefatorum fundatorum supplicantium pium desiderium propter sincere devotionis affectum, quem ad dictum Ordinem gerimus, limpidius intuentes, presertim cum justa petentibus non sit imperialis culminis denegandus assensus, animo deliberato, non per errorem, aut improvide, sed sano Principum, Comitum, Baronum, Procerum, et aliorum nostrorum, et Sacri Imperii fidelium accedente consilio de certa nostra scientia et Imperatorie plenitudine potestatis, fundationem, institutionem, constructionem et erectionem dicti monasterii Fratrum Carthusiensium in suburbio Erffordia per prefatos fundatores, factas et premissas, ac confirmationes dictorum Archi-Episcoporum Moguntinensium secundum omnem modum et formam literarum ipsorum desuper traditarum, ac donationem lignorum tredecim agrorum annuatim de sylva Weimer ipsis Fratribus per provisorem pro tempore Archi-Episcopi Moguntinensis ministrandorum, ac omnia privilegia et libertates,
21 scripturas autenticas et literas a quibuscumque | personis, cujuscumque dignitatis et preeminentie existant, obtentas et impetratas, obtinendas seu impetrandas in posterum, nec non contractus, emptiones, pacta, acquisitiones, jurisdictiones, consuetudines, villas, prodia, agros, census, reditus, proventus et obventiones, ac omnia bona et singula ubique situata et consistentia, que actu possident, seu in futurum ad dictum monasterium quomodolibet

et quocunque titulo pervenerint, quibuscunque etiam possint specialibus vocabulis designari, auctoritate nostra Cesarea approbamus, ratificamus, innovamus et etiam confirmamus, eaque bona universa et singula, ab omnibus et singulis, tam realibus quam etiam personalibus, exactionibus, collectis, precariis, angariis, herangariis, tallis, vexationibus, impositionibus, steuris, et gravaminibus quibuscunque eximimus et presentis scripti patrocinio gratiosius libertamus. Et nihilominus privilegia et literas universa premissa et eorum aliquid tangentia etiam quorumcunque tenorum existant, hic haberi volumus pro expressis, et notanter insertis, ac omne robur in perpetuum obtinere decernimus, acsi de verbo ad verbum de hiis in presentibus plena specialis et omnimoda mentio facta esset, non obstantibus quibuscunque legibus, statutis, consuetudinibus, vel municipalibus quibuscunque publicis vel privatis in contrarium editis, per que presentia in totum vel in parte
22 cassari / impediri seu annihilari valerent quibus omnibus et singulis de certa scientia et imperatoria plenitudine potestatis specialiter derogamus. Supplentes insuper Cesaree potestate predicta omnem defectum si quis in presentibus occasione debite solemnitatis obrepsisse / aut aliquovis modo reperiri foret, vel futuris posset temporibus quomodolibet reperiri. Nulli ergo omnino hominum liceat nostre approbationis, ratificationis, innovationis et confirmationis, ac libertationis paginam infringere, seu ei quovis ausu temerario contra ire sub pena perditionis et amissionis omnium privilegiorum, jurium, libertatum et gratiarum que et quas a nobis, Sacro Imperio seu Romanis Imperatoribus et Regibus predecessoribus nostris, sub quibuscunque tenoribus, sententiis, punctis, et clausulis obtinuisse noscuntur, que et quas in casu quo contra premissa quovis (vis?) temeritate facere, vel venire presumpserint, annulamus, cassamus, et irritamus, et pro nullis, cassatis et irritatis haberi volumus et teneri, et nihilominus sub pena mille marcarum auri purissimi quas preter penas expressatas superius ab eo qui contra fecerit, toties quoties contra fecerit et factum fuerit, irremissibiliter exigi volumus, et earum medietatem nostri Imperialis erarii sive fisci, residuam vero partem dicti monasterii usibus volumus et determinamus (et) applicari. Signum Serenissimi Principis et Domini Caroli quarti Romani Imperatoris, Invictissimi et gloriosissimi Bohemie Regis. Testes
23 hujus rei sunt / Venerabilis Lodewicus Archi-Episcopus Moguntin. Sacri Imperii per Germaniam

Zdeslai-
stehi-Cancellarius, Joannes Strbi-Episcopus Pragensis Apostolice Sedis Legatus et Lubar-
dus Episcopus Wormacensis. Illustres, Wilhelmus Lantkgravius Thuringie Marchio
Moysensis, Przmislaus Teschinensis, Henricus Bregensis et Bumitzlaus Legnicensis
Duces. Nobiles, Petrus de Wartemberg, dictus de Costa, Imperialis Curie nostre magister,
Thimo de Colditz, Camere nostre magister, Borso de Risenburck, Zdislaus de Sternberck,
Marchardus de Wartemberck, Zdenko de Swrzieticz, Henco de Waldenstein, Andreas de
Duba, Otto de Bergaw et alii quamplures nostri et Imperii sacri fideles principes, nobiles et
fideles. Presentium sub bulla aurea typario imperialis nostre majestatis impressa sigillo
testimonio literarum. Datum Prage anno Dñi millesimo trecentesimo, septuagesimo
quinto, indictione tertia decima VI nonas Maii, regnorum nostrorum anno vicesimo
nono, Imperii vero vicesimo primo.

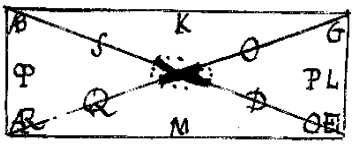

De mandato Domini Imperatoris
Nicolaus Camericen. Prepositus.

24 Descriptio vero dicte majestatis sigilli imperialis littera erat rotunde figure
de cera glavica nigri et grocei coloris et in una parte ejusdem sculpta et impressa erat
imago ad modum imperatoris indicta vestibus imperialibus sedentis in cathedra diade-
mate ornatum habens in dextra manu sceptrum, subtus a latere clypeum parvum
in cujus medio forma aquile volantis, alis, pedibus et cauda extensis, in sinistra vero
manu pomum cruce barra superposita, subtusque a latere clypeum similiter parvum
in quo forma leonis bipartite cauda sculpta erat, in cujus circumferentia scriptum seu
impressum erat Karolus quartus, divina favente clementia, Romanorum Imperator
semper augustus. A tergo vero ejusdem sigilli majestatis impressum erat quoddam
aliud sigillum mediocris et etiam rotunde dispositionis de cera rubea, in cujus medio
sculpta forma aquile unius capitis, alis, cauda et pedibus extensis, in cujus circum ferent-
tia scripta erant hec dictiones: « Juste judicate filii hominum.

Porro fundator etate ac senio, quod vel ipsum dolum morbus est, licet confectus
esset, ac continuis podagre divexaretur doloribus, nihil tamen de priori studio bene fa-
ciendi domui pretermisit, sed exiguo quo superviuit tempore, tanquam pius et sollicitus

25 parens in filiam, idem non minus in annuis proventibus quam | aliis necessariis utilibusque providere et consulere elaboravit. Inter cetera namque ut pauca e pluribus referam, domum nostram toto itinere Herbipolim versus ab omni vectigali ac tributo, si quando vina inde aut alia necessaria transvehenda forent, liberam immunemque fecit: Decretales insuper preclarissimos, Missale, et Sessionalia aliquot Domui dono obtulit. Elemosinam etiam in die anniversaria famule sue nomine Hesenn perpetuis temporibus duraturam largam instituit, que tamen successu temporis, ut suo loco patebit, auctoritate cujusdam provisoris Moguntini est mutata. Quin et testamento aliam patribus nostris copiosam reliquit summam pecunie pro hospitali in oppido Aldendorff condendo, aut alibi in alios usus convertendam, quod et factum, ut pluscutis infra dicetur.

Verumtamen anno vertente septuagesimo supra millesimam trecentesimum sexto, morbo in dies magis ac magis ingravescente, filius Pater et consolator pauperum plenus dierum et operibus bonis in oppido Arnstatt, non amplius duobus lapidibus hinc ab urbe remoto, idibus Julii vitam cum morte commutans, animam piam efflavit, et ad perennia colorum gaudia transmigravit. Corpus ejus inde translatum in Ecclesia nostra ante gradus majoris altaris in choro, ubi etiam nunc ejus extat sepulchrum, devote terre mandatum fuit. Agitur ejus memoria quater in anno
26 ut videre est in Calendario Domus: Obiit etiam eodem anno | in oppido Aldendorff cognatus ejus, D. Henricus Geilerus, civium ibidem rector, vir rare admodum virtutis, ob cujus preclara de republica merita et insignem stemmatis nobilitatem longo post tempore idem cives miram in modum sibi congratulabantur quod ejusdem familie haberent plebanum. D. Wedekindum Geilerum, prefati p. m. D. Henrici filium. Isti Geileri plurimis in locis calendarii nostra domus albo pro perpetuis anniversariis inscripti visuntur. Porro quod silentio involvendum non est V. P. D. Joannes Prior Moguntinus et Visitator provincie Rheni, Commissarius Ordinis, sub eadem commissione diem clausit extremum et sepultus ante sedem P. Prioris in choro monachorum, cujus manibus et omnium fidelium Deus propitietur in regione vivorum. Amen.

Hec sunt fere que ex antiquis quadripartitis chronicis sparsim de primis initiis

absque ut ita dicam, cunabulis et incrementis domus nostre scriptis tradita, erui
potui. Quare iis in quantum licuit in Ordinem redactis, ad seriem quandam tem-
porum quod super est, stylum ac studium convertam nunc ad ea que sequuntur.
Quo autem id facilius commodiusque prestem, et singula queque Patrum acta
scriptis consignem, certos quosque statuto ordines, in quorum primo quidem com-
prehendam ac recensebo legitimam Priorum domus hujus successionem, tempus
institutionis, ac deinde breviter quoad fieri potest, servato ordine temporum ratterram
27 etiam / que sub cujuslibet regimine specialiter gesta reperiuntur. In 2do autem
ordine omnes quotquot ab initio usque in presens fuere domus hujus nostre pro-
fessi Patres et Fratres adnumeratis etiam hospitibus officialibus, ordine professionis
cujusque servato: alios vero alteri et speciali reservato ordini, ita ut pro diversitate
personarum ordinis, diversis etiam easdem consignem et complectar ordinibus in
quibus eadem dispositio servetur.

Ordo primus

Hic est legitima successio omnium hujus domus Priorum.

I.mus Prior. Dominus Henricus Röckel.

Fuit Venerabilis Pater hic, ut jam supra annotatum fuit anno Dni
1373 per Commissarios Ordinis pro susceptione domus nostre recenter exstructe a
Capitulo generali ablegatos cum aliis tribus nova cella salutis in Grunaw trobes-
sibus sacerdotibus ex obedientia huc translatus, atque per eosdem commissarios institutus
in receptione domus in rectorem, postea autem auctoritate Capituli generalis in dicta
domus nostre inauguratione primus ejusdem Prior declaratus est. Vir non tam conversa-
tione quam morum maturitate exemplaris, ac rerum gerendarum prudentia et
28 pietate insignis. Testantur ejus preclare / gesta et domui nostre prestita bone-
ficia, ac mille ejus exantlati labores, quibus pro domus in utroque statu cum
incremento, tum maxime annuis procurandis proventibus ac censibus insudavit.
Eius modi sunt 60 marce apud Senatum Erfordensem, 40 marce in oppido Mulhausen
et 100 marce in Nortlingen, praeter alia plurima, que brevitatis studio silentur.

Anno 1377 25 Februarii. Guillelmus Prior majoris Carthusie totiusque Ordinis

Charta Capituli generalis anni 1372 : « Committitur receptio et gubernatio domûs Erfordiensis prioribus domorum novæ Cellæ in Grunaw et Horti Angelorum. » Jos. Capus et necrol. de Villeneuve. – ch. 1373 : « Regimen seu administrationem novæ fundationis Erfordiæ committimus priori Horti Angelorum ; et D. Jacobus de Flandria, hospes d'Pomerii, vadat ad locum memoratum sub expensis dictæ d'Erfordiæ ; priorque supradictus valeat alterum monachum de quacumque domo ordinis, cum pace tamen personæ, recipere pro loco fundationis antedictæ ; nihilominus ipse semper remaneat prior Horti Angelorum. Ita necr. de Vill. – (Jos. Capus a simplement : « Administrationem novæ fundationis Erfordiæ committimus priori Horti Angelorum, et nihilominus semper remaneat prior Horti Angelorum. »)

ch. 1374. Priori d'Herbipolis non fit mia, et orent omnes de ordine quod Deus det sibi bonam patientiam in tribulationibus suis ; et nihilominus regat domum novæ plantationis Erfordiæ, donec aliter per ordinem fuerit ordinatum. Ita J. C. – ch. 1375. Committimus prioribus Novæ cellæ et Herbipolis quod valeant domum novam Sti Salvatoris prope Erfordiam Ordini incorporare et eidem providere de Rectore et personis quando dicta domus fuerit sufficienter ædificata et dotata et non ante. Ita necr. Vill. et J. C. –

Ce qui précède ne s'accorde pas très bien avec la chronique, qui veut qu'il y ait eu un recteur et trois autres religieux dès 1373. – D'après la même chronique les deux commissaires envoyés en 1373, furent les prieurs de Mayence et de Grunaw. – Les extraits des cartes font voir que c'est le prieur de Wurzbourg qui s'est le plus occupé de cette fondation. – Et de fait dans son testament, du 4 sept. 1375, le fondateur, Jean Orthon, désigne parmi ses exécuteurs testamentaires, D. Jean, prieur de Wurzbourg, et D. Conrad, procureur d'Erford. –

ch. 1377. Domum Sti Salvatoris prope Erfordiam olim per Ordinem acceptatam incorporamus, et Rectorem dictæ d'præficimus in priorem loci memorati.

Generalis huic potestatem dedit suscipiendi 14 monachos, et Procuratori indultis ad 6 leucas propter negotia domus excurrendi, quodque extraneis sexus utriusque de nobis bene meritis 15 Anniversaria totidemque sculpturae possint concedi; quam tamen facultatem anno 1379 16 Calendas Januarii ad numerum duodecim unum restrinxit.

Hic idem sub anno regiminis sui 5. vel circiter, de unanimi Patrum consensu quartam partem omnium bonorum et facultatum domus, tam in personis, agris, quam in censibus, libris, et aliis annuis provenientibus pro fundatione domus S. Elisabeth prope Isanacum obtulit, assignavitque. Huic adjunxit pecuniam, de qua supra, sat copiosam ducentarum nimirum marcarum p. m. D. Fundatoris, quam testamento pro Xenodochio construendo, aut aliter in pios usus convertendam post mortem reliquit. Hac tamen conditione, ut in casu quo domus ista destrueretur, aut alias quocumque modo interiret, ejusdem ex tunc facultates, et deinceps omnes tam
29 mobiles quam immobiles | incorporarentur huic domui nostrae prope Erfordiam pro ut desuper hoc testantur confecta litera.

Anno 1379 emit bona libera in Graffentona ab Ernesto Comite de Gleichen, quam emptionem libertationemque anno sequenti ratam habuere publico diplomate Domini Fridericus Balthasar et Wilhelmus, marchiones Thuringiae, Landgravii Misniae. Eodem anno census in Burgtonna obtinuit a nobili Dno Theodorico a Sebeleben milite.

Quin etiam hoc anno initium sumpsit schisma in Ordine Carthusiensi, quod duravit annis 31, quibus de Germani, Itali, Hungari, Angli et Lusitani sub obedientia Urbani VI. separarunt a Gallis et Scotis parentibus Clementi VII itidem Gallo: et Capitulum generale celebrarunt in Italia undecim annis ubi in generalem ab iis praefectus fuit R. Pater Joannes de Baro, Prior de Trisulto, qui defuncto anno 1391 4 Idus Octobris iisdemque anno sequenti Capitulum celebrantibus in domo Seitz in Slavonia, Generalis electus fuit R. Pater Christophorus qui et in eodem loco resedit annis 6 quo ad eo per mortem sublato eligeretur R. Pater Stephanus Senensis qui praefuit annis 12 usque ad finem schismatis. Porro, 7o administrationis suae anno dictus Dno Henricus Prior optime de domo nostra meritus magno

? 1373-1380. — D. Henri Röckel. Recteur et 1er Prieur.

Le chroniqueur dit qu'en 1380 D. Henri fut envoyé à la fondation de Nuremberg. — Le 1er prieur de Nuremberg, D. Henri von Perching serait mort en 1382, d'après l'histoire de cette maison. Est-ce le D. Henri Röckel d'Erfurt? C'est possible, le von Perching pouvant indiquer son pays d'origine. — D'après le nécr. d'Erfurt D. Henri est 1er prior hujus et est mort le 4 janvier. —

filiorum suorum quos in Christo genuerat, luctu hinc ad domum Cellæ B. Mariæ apud Norimbergam noviter fundatam regendam avocatus est, ubi tandem etiam
30 post plurimos exhaustos labores fœlici fine consummatus obdormivit / in Domino

II Prior, Dominus Conradus de Rinckleben (1380)

Iste Dominus Conradus, vir non minus doctrina, quam vitæ probitate, ac morum honestate clarus. 27. Domus filius, et ante conversionem suam Ecclesiæ Sti Joannis Erfordiæ, et aliarum summa cum laude et fructu animarum perfunctus cura et officio, anno ejus sæculi 1380 post translationem D. Henrici primi Prioris Norimbergam, eidem canonice sublectus est in Priorem: attamen cum non amplius dimidio anno præfuisset, in Cartusia novæ Cellæ in Grunaw lethali percussus febri, in humanis esse desiit.

III. Dominus Hermannus Wolfhagen. (1380-

Hic Dominus Hermannus 15. Domus filius, eodem anno quo prædecessor ejus morti occubuit, ex Priore domus Stæ Elisabeth prope Isnachum Isanacum legitimâ Patrum electione in Priorem hujus domus electus est; vir profecto cujus religioso animi cum candore ipsa mater Virtutum pugnare videretur. Marcas de quibus supra in gestis primi prioris mentionem feci, ipse repoposcit et accepit, ac eisdem census perpetuos cum allodiis in duobus pagis Walschleben et Gebesch comparatos. Domui perpetuo incorporavit. Veruntamen infeliciter magis quam prospere, et domus emolumento, census etenim illi ab hominibus utique pauperibus, et qui solvendo vix fuerant, difficillime colligebantur.

31 Allodia item haud meliori fortuna et domus fructu / multo tempore propriis sumptibus et expensis culta sunt, atque utinam non etiam animarum. Et ob hanc causam Corte annis posterioribus iterum divendita pro hæreditariis censibus perpetuis incolis in Walschleben

Anno 1386 huic domui præfatus Prior comparavit lignetum in Richheim pro 100 sexagenis grossorum a Johanne et Gunthero fratribus Griegenbergensibus, civibus Erfordianis, quod ipsi prius a Gunthero Comite de Grevenberg redemerant.

Quin et anno sequenti census in Brembach minori una cum jurisdictione superiori et inferiori coemit ab Joanne Comite de Schwarzenburg pro 1018 libris argenti, ipsamque jurisdictionem cum consensu sui conventus resignavit Senatui

1380 – 1385. — D. Conrad de Rinckleben. —

D'après le chroniqueur n'aurait été prieur que 6 mois et serait mort la même année, sans nous dire le jour; le necrol. n'en parle pas non plus, de moins l'extrait de dit necr. que m'a fait l'abbé Kramer. Or son successeur à Erfurt, D. Hermann, est encore prieur à Eisenach en 1384, vendredi après Cantate (4e dim. après Pâques), suivant l'inventaire que j'ai fait faire à Magdebourg des archives d'Erfurt. — L'historien d'Eisenach, l'abbé Kramer, qui est allé aux archives de Magdebourg, confirme le fait. — Ce que dit le chroniqueur n'est donc pas très sûr; aussi jusqu'à preuve du contraire je laisse D. Conrad jusque vers 1385. — ch. 1382. Priori d[e] Erfordia non fit mia. — Le même chapitre incorpore Eisenach à l'ordre et nomme le Recteur, Prieur. —

1385 – 1394. — D. Hermann Wolfhagen. —

Recteur et 1er prieur d'Eisenach 1380–1385, est prieur à Erfurt en 1386, mardi après Ste Marguerite (20 juillet), d'après l'inventaire que j'ai fait faire. — Il est mort en charge en ch. 1395.
ch. 1395. obiit D. Hermannus prior d[e] Erfordia, habens tricen. —
Dans l'extrait du necrol. que j'ai, il y a bien un D. Hermann de Wolfshagen prior hujus d[e] noté au 11 sept. — mais je crois que c'est plutôt le second prieur du même nom, mort en 1464. — Je crois que la jour de la mort de D. Hermann, noté dans lach. de 1395, n'est pas connu — fin 1396 ou commencement de 1395. —

"Johannes prior et totum capitulum generale ac difinitores ordinis Cartusiensis ad petitionem Hermanni prioris in Karthusia prope Erfordia, confe-runt abbati et conventui monasterii Walkenried.(1) fraternitatem et plenariam participationem omnium bonorum spiritualium, que fiunt et facta sunt et fient in futurum in ordine Karthusiano. A 1398, id. Maji. .../...

(1) Walkenried.

Erphordiensi

Anno autem ejus saeculi 1388 10 Calend. Decembris ad domum nostram divertit ex itinere Reverendissimus D.D. Philippus de Alenconio Cardinalis et Episcopus Ostiensis, apostolicae Sedis legatus, quem dictus Dominus Hermannus debita reverentia excepit cum collatione, Benedictus qui venit in nomine Domini, etc. cui Cardinalis apposite et pulchre respondit: In medio Ecclesiae aperuit os ejus, et extant ejus praeclara, et nulla unquam merito, justeque oblivione delenda in domum nostram collata beneficia fusius in Calendario ecclesiastico nostro veteri in membrana descripta, ex quibus paucula haec
32 exscripsisse hic sufficiat. Quamdiu Erfordiae | moratus est, domum nostram valde glorificavit et Ordinem, tam praesentia sua regali quam donis spiritualibus et corporalibus praeter alia vero notatu dignissima, parochiam Ecclesiae S^ti Bonifacii in Brembach minori domui incorporavit. Emptionum etiam contractus cum Abbatibus monasteriorum S^tor Petri et Pauli Benedictinorum Erfordiae, et Portensis prope Naumburgum, Cisterciensium super bonis in Walschleben, Brembach et Obringen majore, auctoritate apostolica approbavit et confirmavit. Aream a parte occidentali muro domus conjunctam den Hinder-oder acker hoff, ubi jam stabula equorum, etc. a senatu, quod vix sperari poterat, impetravit. Quin et aliam partem Dominus Gelasius, Abbas S^ti Jacobi Scotorum hac in urbe concessit pro annuo censu 4 solidorum et duorum pullorum, quae tamen postmodum a vallo obruta fuit. Tandem post alia summae demissionis et benevolentiae signa fratribus et domui praestita, Cardinalis 200 florenos supererogavit.

Quocirca Prior cum toto conventu mirifice gavisus, Deo imprimis, qui locum hunc initio quidem majestati suae placitum angelico mediante ministerio designasset, nunc vero eundem servi sui fidelis interventu dilatasset, gratias egit, locumque circumquaque muro cingens, pervio imprimis quod transitum praeberet, granario, ibidem a plaga meridiana pistrinam et braxatorium aedificavit, a plaga autem septentrionali et occi-
33 -dentali | stabula equorum et horrea pro foeno et stramine fixit; cubilia item servorum et alia hujusmodi quae omnia prius intra tam strictum spatium nullatenus collocari poterant.

Dictus m. Cardinalis aliquando P. Priorem diu non rasum intuens dixit, non vere-

(Urkundenbuch des historischen Vereins für Niedersachsen, Heft III, Hannover, Hahnsche Hofbuchhandlung, 1855).

=cundaris tu transire barbatus ut latro in sylva? atque ex illo tempore et deinceps rasura, quae singulis mensibus consueverat fieri, decimo quarto quoque die fiebat. Eundem Priorem pro modica culpa reum se aupud praefatum Cardinalem proclamantem Cardinalis pugno manus suae verberans, Priorem absolvit dicens, absolvo te authoritate qua fungor etc. Suscitantibus m. conventualibus ex eo, et quaerentibus quantum vespere pro collatione liceret alicui sumere respondit, quanto minus tanto melius jejunabis, affirmans strictissimam observantiam optimam pitantiam esse.

Hoc eodem Dño Hermanno domum moderante, Dñs Johannes de Hagia, filius domus hujus successive 4 incaepit domos ordinis extruere, scilicet in Lubeca, in Rostock, in Pomerania, in Hildesheim, hanc tamen posteriorem incepit. Dñs Henricus de Esch=wen, itidem domus nostrae filius, cui absoluto ibidem, dictus Johannes de Hagia in Prioratu successit, et ex hac domo nostra monachis sacerdotibus assumptis instituit domum in Rostock et duas reliquas. Dñs vero Hermannus appropinquante tem=pore quo ex hac valle miseriarum transiret ad requiem, febri correptus, faeliciter in Domino extinctus est.

34 IV. Dominus Joannes Spangenberg.

Filius et professus domus nostrae 21. multo tempore Vicarius, et auctor collatio=nis habitae in Adventu Domini Cardinalis, de qua in actis praedecessoris, cui ipse canonice celebrata electione subrogatus, officium Prioris subire compulsus est. Emit anno 1396 a D. Jutta vidua Dñi Henrici de Witzleben armigeri curiam libe=ram cum medio manso in Richheim pro 4 libris monetae Erphordiensis. Sub huius regimine anno 1398 Dñs Balthasar Landtgravius Thuringiae, tres cum dimidio mansos in districtu Rinckleben sitos, quos Prior a Dño Theodorico Hartungo, cive Erphordiensi emerat, ab omni onere civili liberavit. Quin etiam eodem anno Con=ventus monasterii Monialium novi operis, 6 solidos perpetui census annue sibi debiti ex fundo domus nostrae, in gratiam Dñi Sifridi professi et Procuratoris nostri, sui quondam Collectoris huic domui condonavit. Tandem Prior munere suo praeclare et summa cum laude et domus in utroque statu emolumento et fructu perfunctus carnis debitum solvens, caelos penetravit.

1394-1398. — D. Jean Spangenberg. ? —

Le chroniqueur le donne comme successeur de D. Hermann, sans préciser de date, ni dire quand et comment il est mort. —

L'Inventaire qui m'a fait à Magdebourg donne comme prieur d'Erfurt, dans deux pièces du 10 août 1396 et du mardi après le 2 février 1397, D. Henri. — Il serait important de vérifier ces deux documents qui contredisent la chronique. — D. Jean Lottey qui, à la fin de sa chronique, a donné en appendice l'inventaire d'un certain nombre de pièces plus importantes, ne mentionne pas le prieur D. Henri. — Il n'y a d'autre moyen de s'en tirer que de voir les archives de la chartreuse à Magdebourg. — Je crois qu'elles permettraient de mettre un peu de lumière dans cette chronique composée après 1450 et à laquelle je n'ai pas toute confiance. —

(voir ci-dessus, pg. 15 bis).

V. Dominus Sifridus Korbecke

Hic Dominus Sifridus, D. Joanne rebus humanis exempto, 13 domus filius legitima Patrum electione, quintus in ordine Prior creatus est. Vir bonus ac pius, et in administranda domo sedulus ante pluribus annis Procurator turrim Ecclesiæ majoris grandi labore et satis sumptuose ædificavit, quam cupro circumquaque affabre inclusam contra injuriam pluviarum perpetuum sue debilitatis monumentum posteris reliquit. Ipse vero plurimis pro domus incremento susceptis laboribus, tandem Deo vocante spiritum eidem red[illegible].

VI. Dominus Alphardus de Hollandia.

Iste Dominus Alphardus verus amator fratrum suorum, vir admodum pius ac benignus, et in re domestica curanda summe dexter, Sifrido suffectus est. Qui licet aliena domus filius et professus esset, filialem tamen prorsus ad hanc nostram gessit fovitque affectum; adeo ut domum alieni onere aeris pregravatam, brevi reddideris exonerem. Ipse durantibus debitis novas nulli concessit vestes: Sermones in Capitulo diebus statutis habuit bonos et ædificatorios, quamvis simplices, et minime concinnos aut doctos. Somnum post matutinas laudes decantatas, summopere capiendum suadebat, affirmans quoniam etsi dormire non valeamus, membra tamen lassa, et vires debilitate instaurentur.

Qui etiam gravi aliquando adversa valetudine confectus, Dei beneficio, cum jam pedetentim sanitati restitueretur, curiositate tactus, vultum suum contemplari voluit in speculo, sed en horribile visu, diabolum vidit in speculo, horribilem talicet speciem quandam, sive faciem, qua plurimum territus, et pœnitudine facti ictus, omni reliquo tempore vite sue, dictam suam curiositatem querebatur incusabat, damnabat.

Cum hactenus differentiæ inter nos et Plebanum S. Thomæ propter compensationem offertorii domorum in structuram monasterii conversarum, necdum sopite, fuissent penitus, anno 1400 26 Junii Dominus Gisbertus dicte parochie Curator,
36 et Prior Dominus Alphardus cum D. Hartungo | Procuratore, compromiserunt in Reverendos Dominos, Conradum de Driberg et Johannem Riman Canonicos Marianos, ac Decretorum Doctores ceu arbitros, qui ediderunt Carthusiam hoshac annue in-

fin 1398 – 1400, 16 Avril. – D. Sifrid de Korbecke. –

D'après l'inventaire de D. Jean Lottey, D. Sifrid est procureur 1384, 31 déc. 1395, 15 déc. 1396, 28 mai et 1398, feria sexta post Ascensionem, par conséquent a été peu de temps prieur. – Son obiit est dans la carte de 1400 ch. 1400. obiit D. Sifridus prior d. Erfordiae habens tricenarium. Et mon extrait du nécrologe a au 16 Avril « obiit D. Sifridus de Korbeck prior hujus d. » –

1400 – 1408 ou 9. – D Alphard de Hollande. –

Profès de Monichusen, prieur d'Erfurt de 1400 à 1403, d'après le chroniqueur, ce qui est faux. – D. Alphard n'a été élu prieur de sa maison de profession qu'après la mort de D. Giselbert notée dans la ch. de 1409, par conséquent fin de 1408 ou commencement de 1409. –

D'après l'inventaire de D. Jean Lottey, son successeur à Erfurt, D. Albert, est procureur le 9 oct. 1406 et encore le 25 février 1407. –

Le prieur d'Erfurt est convisiteur de 1400 à 1405 et 1er visiteur de 1405 à 1409, preuve qu'il a été transféré ailleurs entre les chapitres de 1408 et de 1409. – ch. 1406. Priori d. Erfordiae non fit mia. – ch. 1408 Priori d. Erfordiae non fit mia, et cum eo dispensamus quod possit visitare etiam illas domos ubi filii domus suae sunt priores. – D. Alphard fut prieur de Monichusen, de 1408 ou 9 à sa mort 1424, 14 août. –

ch. 1425. obiit. D. Alphardus prior d. in Monichusen, qui habet per tot. ord. plen. cum ps. monach. cujus obitus scribatur etc. sub 14 aug. (1424) (alias prior d. Erfordiae et visitator provae Alemaniae Inferioris. – A été convisiteur de la province du Rhin 1410-1414 et visiteur ~~[illegible]~~ 1418-1422 et 1418-1422. –

Paschate non nisi ad duos cum dimidio solidos offerendos obligari. Ipsum postea 24 Octobris hujus anni Reverendus D. Johannes de Mila, Ecclesie collegiate B. V. Prepositus et parochie collator sive patronus confirmavit. Anno 1403 Dominus Guntherus Bock civis Lyphordiensis obtulit nobis hortum suum quem possederat ex opposito monasterii; ita tamen ut annue Abbati Petrensi exinde censum 3 talentorum et 18 nummorum prebe=remus. Sed ehen triennio vix elapso, domui qui bene et utiliter presuisset, et fidelem se prebuisset aliene, a suis hinc revocatus et electus in Priorem, domui jam cogitur presse, et fidelem sese exhibere sue et proprie. Discessurus itaque et fratribus pleris=que discessum ejus egre ferentibus, calidasque largiter per genas profundentibus lacrymas, dolorem eorundem leniturus respondit: filioli mei nolite flere, nam Deus providebit vobis de bono Priore: Certissimum enim hoc est, quod boni monachi semper habent bonum Priorem, mali autem et discoli nunquam habebunt qui eis placeat, necessario enim oportet fidelem et bonum Priorem illis disciplinas et penitentias pro excessibus imponere, ideo semper eum odio habent, licet sine causa. O dignam pro=fecto (cuquis infeciari ausit) Carthusiano sententiam; dignam quæ aureis finga-
37 tur characteribus | dignam profecto quam omnes cordi nostro, qui Carthusiani censeri et nominari volumus, intimius profundiusque infigamus, imprimamus, ac prorsus eliquemus. Atque utinam die nocteque pre oculis eam habentes ne ad latum unguem unquam ab ea declinaremus, vere beati tunc essemus, vere ac juste quidem Carthusiani (quod carnis voluntatisque proprie mortificationem sonat) vocari mereremur.

VII. Dominus Albertus de Suntra.

Vir magne religionis neque contemnende doctrine fuit. 42 domus filius et antequam Carthusiane religioni nomen dedisset, Doctor medicus, et scholarum gloriosi oppidi Aldendorff rector floruit celeberrimus, Priori absoluta canonice sublec=tus est et post triennio etiam a Capitulo generali Provincie Allemanie inferioris Visitator proclamatus fuit. Sub hujus regimine anno 1405 cum magna fuisset seditio in romano Imperio, et clerus ubique decimam partem suorum proventuum debuisset contribuere Ruperto Regi Romanorum hec Cartusia intervenient Reverdo

3.

1408-1414. — D. Albert de Suntra. —

ch. 1409. Priori d'Erfordia non fit mia. Et committimus priori Norinbergae authoritatem nostram super eamdem domum, usque ad futurum capitulum generale; et super his quae petivit, dom. prior d'Norinbergae sibi respondebit. Si ce prieur était encore le visiteur de l'année précédente, le chap. ne donnerait pas une telle mission au prieur de Nuremberg, et il serait allé au chap. au lieu de lui faire des remontrances. — ch. 1411. Priori d'Erfordia non fit mia, et de D. Joanne de Francfordia informet capitulum generale in anno futuro; et interim dictus D. Joannes maneat in statu suo. — ch. 1412. Priori d'Erfordia non fit mia. Item ch. 1413. et 1414. — La carte de 1415 manque, mais le ms de Buchaim « Flores » qui a des extraits de la carte de 1415, ne signale pas de changement de prieur à Erfurt. — Il faut donc s'en rapporter au chroniqueur qui dit que D. Albert fut remplacé en 1413, probablement après le chap. 1414.

Le prieur d'Erfurt a été constamment visiteur du chap. 1409 à 1413 ch. —

ch. 1435. obiit D. Albertus de Suntra olim prior d'Erfordia. — Le nécrol. a au 21 janvier « D. Albertus de Suntra monachus et quondam prior hujus d. »

Domino Nicolao Decano B. V. subexecutore regali, ab hac exactione liberata fuit.

Anno 1406 Dominus Henricus Frölich, praesbiter ac postmodum professus hujus domus, eidem dono obtulit hortum suum ubimodo est lupuletum, cum onere reddendi annue Capitulo Sti Severi duo talenta et duos denarios.

38 Anno 1410, mediantibus Germanis ordo Carthusiensis iterum fuit unitus, ambo Generales, Dominus inquam Bonifacius Ferrarius et Dominus Stephanus de Senis, absoluti, ac Joannes de Gryfemont Saxo, unanimi consensu in Generalem electus fuit.

Anno 1412 Henricus a Stalle civis Erphordiensis nobis testamento legavit 200 marcas argenti pro fundatione cellae Ditemque redditibus comparandis ad reficiendos 12 pauperes omni feria V ita ut quilibet acciperet quartarium panis familiae, jusculum ex pisis, duo ova seu halec, et medium nosselinum tenuis cerevisiae, item que quot annis circa festum Sti Martini 8 ulnas panni grisei.

Hic devotus P. Prior postquam in utroque genere officii strenue ac egregie annis plurimis insudasset, atque domus haec tam in personis quam annuis proventibus divinae largitatis munere, et civium Erphordiensium ope (quorum Deus vel sero diu in nos offensa corda propitia mitioraque reddidit) et auxilio maximopere profecisset, ex catharro infirmus, cum sanguinem incurius minuere voluisset, inde voce privatus, absolutus est anno 1414 ac tandem trigesimo sexto post naturae pie in Domino concessit.

VIII. Dominus Johannes Rötlos.

Gubernavit iste Joannes Rötlos de Neldenburg domum Claustri B. Mariae prope Hildesium multa animi industria et dexteritate aliquot annis, verumtamen anno recuperatae salutis currente 1414 inde revocatus in locum praedecessoris sui canonica electione 77e ejusdem filius subrogatus est, artium magister, vir qua
39 devotione, qua religione admodum insignis. Prudentiam industriamque ingenii mira animi submissione ac modestia temperans et inter praedecessores suos in re administranda domestica tam domi quam foris facile primus. Sed ejus acta percensebo unde clarius ex paucis quae scriptis mandata reperiuntur, ejus veritas manifesta evadat.

avant ch. 1413 –

1414 – 1448, 13 nov. — D. Jean Röttlos de Neuwenburg. —

Profès de la maison et prieur d'Hildesheim depuis quelques années. ch. 1416 et 1417. Priori d.s Erfordiae non fit mia. — ch. 1420. Priori d.s Erfordiae non fit mia. ch. 1422. 1423. 1424 et 1425. Priori d.s Erfordiae non fit mia. ch. 1426. Priori d.s Erfordiae non fit mia, et de his quae petit respondebit ei prior Horti X.ti ad partem. — ch. 1427 et 1428. Priori d.s Erfordiae non fit mia. — ch. 1429. Priori d.s Erfordiae non fit mia; et casum, quem scribit D. Joannes Aldendorff, monachus professus dictae d.s, committimus terminandum et definiendum Priori d.s Horti X.ti, qui dictam domum in brevi visitabit, et dictum casum plenius prius practicabit. Ita c.g. et Flores. — ch. 1431. Priori d.s Erfordiae non fit mia. — ch. 1432. Priori d.s Erfordiae non fit mia; et causam D. Joannis Aldendorf committimus priori de Hildesheim terminandam; et fr. (D. Flores) Bertholdus incarceratus in d.o cartusiae vadat ad domum suae professionis Erfordiae: et de disciplina sua remittitur prioribus Hildesheimensi et Isenacensi cum consilio prioris

suis

Anno electionis sue statum 2 qui fuit 1416 litem controversiamque propter hortum ante fores monasterii, inter ipsum monasterium et Senatum sub predecessori P. m. Alberto de Sintra exortam, ea dexteritate prudentiaque composuit ut Senatus qui aquam huius sat modicam propiscina denegaverat, postea hortum simul cum vivario ultro citroque dimiserit.

Eodem fere anno vel circiter cepit domus Passionis Jesu Christi prope Legnitz in Silesia ad quam inchoandam regendamque ex domo hac nostra cum aliis sacerdotibus et filiis ejusdem domus missus est Dominus Henricus Frölich procurator, nove plantationis rector, ac deinde paulo post Prior ejusdem designatus est.

Item P. Prior noster anno 1418 extruxit locum rasure cum contiguis edificiis, atque eodem anno terra defossum extraxit canalem ligneum per quem e braxatorio usque ad cellarium culine proximum transmissa fuit cerevisia, atque ex illo die cerevisia humeris deportari eodem cepta fuit. Dictus autem vetus canalis quot annis transmissa anguilla mundari solitus fuit, effossus autem est propter corruptionem quam inde contraxerat cerevisia |

Anno 1419 Item Pater edificavit domum hospitum cum cellaria in quam successu temporis Priores suam transtulere cellam, quamobrem amodo Prioratus, et non hospitium domus dicitur. Eodem anno et Carthusia Majori ubi principalis Visitator provincie nominatus fuit | secum advexit infra scripta volumina. Dominum Hieronymum super Isaiam, duodecim Prophetas, et Danielem, Epistolas B. Pauli in duobus voluminibus. D. Gregorium super Ezechielem, moralia ejusdem, item de verbis Domini et Apostoli, item de consensu Evangelistarum, librum Confessionum ejusdem. D. Ambrosium super Lucam, Exameron, Glossam ordinariam super Epistolas B. Pauli et Canonicas, D. Bernardi Sermones, Institutia Patrum, Ecclesiasticam historiam. Item diversos libros B. Thome pro defensione religiosorum. Item expositiones super regulas SS. Benedicti et Augustini. Jordanum de Sanctis. Bibliam emendatam, flores concordantiarum bibliae, duo volumina magna pro refectorio, partem estivalem quam scripsit Joannes de Capello, et partem hyemalem quam scribi curavit 12 florenis, et Papiam magnum. Quin etiam hoc anno a Monialibus S^ti Georgii in-

sui, et cum praedictis prioribus Hildesheimensi et Isenacensi poterunt ipsum ordini reconciliare. — ch. 1433. Priori d.s Erfordiae non fit mia, et habeat ipse et conventus patientiam super officio visitationis injuncto, donec aliter ordinari poterit. — (In d.o Horti X.ti) et committimus priori Erfordiae, visitatori, ut committat vices prioris absentis (au concile de Bâle) in temporalibus uni de monachis prout sibi videbitur. — Ita Flores et D. chaux et en partie. — Voici une ordonnance de la ch. de 1431 que j'ai oubliée. ch. 1431. Injungimus priori d.s Erfordiae ut secundum tenorem litterae per P.dum Patrem nostrum Dnum Cartusiae sigillatae, restituat libros, ornatus et alia quae percepit de domo Pragensi, ad manus D. Leonardi, prioris d.s Vallis omnium Sanctorum in Maurbach. —
ch. 1434 et 1435. Priori d.s Erfordiae non fit mia. ch. 1436. Priori d.s Erfordiae non fit mia. (In d.o Isenaci) et committitur priori Erfordiae ut cum priore vel monacho dictam domum visitet, miam priori, si videbitur, faciendo. — Le même chapitre reproche aux visiteurs de n'y être pas venu, et les condamne à payer chacun 10 florins du Rhin. — Le prieur d'Erfurt était 1.er visiteur. — ch. 1437 Committitur priori d.s Herbipolis ut domum Erfordiae quantocius visitet cum socio priore. — Priori Erfordiae committitur plena authoritas capituli generalis super domos Isenaci et Passionis X.ti in Legnitz. — Le même chapitre le décharge cependant de l'office de 1.er visiteur qu'il exerça de 1418 à 1437. — ch. 1438, 1439 et 1440 Priori d.s Erfordiae non fit mia. — Le même chapitre de 1440 lui donne une mission délicate, celle d'aller, avec un prieur ou un religieux, à la chartreuse de Legnitz, où un duc de Silésie a été enterré étant excommunié; le chapitre général a reçu des plaintes graves à ce sujet de la part de l'évêque de Constance et autres. Qu'il arrange les choses conformément au droit, on lui envoie les réclamations. Voir le texte à Legnitz. — ch. 1441 et 1442. Priori d.s Erfordiae non fit mia. ch. 1443. Priori d.s Erfordiae non fit mia; et causam monachi ibidem incarcerati committimus visitatoribus prout petit (petunt Flores). Et quidam sacerdos donatus dictae d.s illam ecclesiam sibi commissam, de qua scribunt vicarius et conventus dictae d.s, resignet, contentus vivere ordinate sine proprio ut donatus, alias ipsum ab ordine et a praebenda dictae d.s in totum quittamus et liberamus. ch. 1444. Priori d.s Erfordiae non fit mia. Et de his quae scribit de monacho suo

D. Jeanne

Ichcershausen, Ordinis Cisterciensis, sequentia bona pro 666 et dimidia marcis puri ar-
-genti, et duobus florenis coemit; videlicet in Dachwig 17 mansos terra arabilis cum di-
41 -midio, aream 9 agrorum, 25 solidos, 5 pullos | et unam aucam census perpetui; item
25 agros lignetiin monte dicto Eillersberg, duos cum dimidio mansos in Rithnort-
-hausen, mansum dimidium in Walschleben, 29 mansos cum 7 agris in Kircheim,
12 agros pratorum et saliceti ibidem cum libera curia.

Anno 1420 humana reliquit D. Christianus Nagel civis Erfurtinus, qui praeter
alia domui exhibita beneficia, eidem testamento legavit 120 florenos, apud nos sepultus.
Eodem anno Conradus Archi-Episcopus Moguntinus indulgentias 40 dierum indulsit
omnibus personis hujus domus, quoties in Missa post consueta suffragia clausulam,
et famulum trium tuum? Antistitem nostrum etc. addiderint; quas anno deinde 1440, 19 Octo-
bris Theodoricus ejusdem Sedis Antistes confirmavit.

Anno Dni 1421 fundata est lucerna in parvo claustro ultra januam refertorii
per D. Henricum de Clivis, Plebanum S. Othmari Nimburgensem, cognatum D. Mathiae
quondam domus Vicarii qui eodem anno magnus domus benefactor vita defungens
ibidem sepultus requiescit, lucerna praedicta perpetim ejus illustrante sepulchrum. Praesenti
quoque anno dictus Prior innovavit pavimentum sedium in Choro; axeres siquidem
vetustate temporum detriti et excavati, maximam insistendi molestiam Patribus infe-
42 -rebant. Fuere tunc, qui innovationem hanc | improbarent dicentes, contentos se Patrum
vestigiis, quibus ut insistant, indignos se affirmabant, sed levati gravamine et molestia
priore cito palinodiam cecinerunt.

Eodem etiam anno, scilicet 1421 Reverendissimus in Christo Pater Dominus Julianus
S. R. E. Cardinalis, et Legatus apostolicus per Germaniam concessit indulgentias omnibus
orantibus pro extirpatione haeretica pravitatis Bohemorum, quarum ut Patres nostri
participes efficerentur semel qualibet hebdomada psalmos poenitentiales cum litaniis
legerunt; et Missam celebrarunt, hoc qui sequitur modo. Lectis Missis privatis, et trina
praemissa pulsatione convenerunt ad Ecclesiam, et facto a Praesidente signo, super formas
procumbentes legerunt in silentio Pater et Ave, Sacerdote et Diacono in ultimis sedibus
constitutis, quo facilius sese et commodius praeparare potuissent. Deinde Praesidens lectis

D. Joanne Aldendorf incarcerato committitur visitatoribus. —
Et committimus priori Erfordiae collocationem D. Pancratii in d° Stae Elisabeth hospitantis, vel in provincia sua, vel in alia cum plena auctoritate capituli generalis. — ch. 1445. Priori d. Erfordiae non fit mia. ch. 1446. Priori d. Erfordiae non fit mia, ipsum in visceribus Jesu Xti exhortantes, quatenus in visitationibus aliquarum domorum sibi propinquarum assistat priori d. Nurenbergae, novo visitatori, pro forma ordinis quoad practicam sibi imprimenda. — ch. 1447. Priori d. Erfordiae non fit mia. Et committimus priori Erfordiae auctoritatem capituli super annum quoad domum (Stae Elisabeth) usque ad capitulum gen.le futurum, si necessitas hic exegerit ita tamen quod, praetextu illius auctoritatis, extra provinciam neminem mittat. — ch. 1448. Priori d. Erfordiae non fit mia. — D. Jean et mort en charge la même année 1448, le 13 nov. d'après le necrol. d. —
ch. 1449. obiit D. Joannes (Röttlos de) Nyenburg prior d. Erfordiae, habens per tot. ord. plen. cum ps. monach. — cujus annir. p. scribatur sub die obitus sui qui fuit 13 nov. — (alias prior d. Heldesheim et visitator prov.ae Alem.ae Inferioris). — J'ai dit plus haut qu'il a été 1er visiteur de 1418 à 1437, il le fut encore de 1442 à 1443. — A été définiteur au chap. gen.: 3e en 1423 — 5e en 1425 — 7e en 1427 — 5e en 1429 — 1431 et 1433 manquent — 5e en 1435. — 1437 manquent ainsi que 1418. 1419 et 1421. —

Pater et Ave incœpit submissa voce septem psalmos pœnitentiales cum accentu circumflexo, sicut leguntur laudes mortuorum, quibus per choros finitis, Sacerdos hebdomadarius legit litanias etiam cum circumflexo, cui conventus respondit more solito, sub precibus Sacerdos celebraturus cum Diacono præpararunt altare, (sequebatur a Missa pro peccatis, aut de Spiritu Sancto, vel alia pro devotione) in precibus etiam (et ne nos) dicebantur psalmi, Sæpe expugnaverunt me, et Lætatus sum, post finem Missæ
43 Sacerdos hebdomadarius (incœpit cantu Antiphonam Salve Regina, sub qua celebrans se exuit, et ad gradum altaris more solito prostratus fecit orationem, indeque surgens in lectorio orationem (Omnipotens Deus nos famulos tuos) cantavit, subjungente cantore hebdomadario. Benedicamus Domino.

Anno 1422 sculptus est lapis supra fores monasterii 60 florenis, anno vero sequenti qui fuit 1423. Idem Prior construxit cellas lapideas N. O. P. quæ incœperunt olim a lucerna quæ fuit in angulo juxta cellam M; nunc lavatorium descendendo versus cellam veterem Prioris, nunc vero A et O signatam. Item construxit cellas donatorum duas, tertiam autem hoc ipso anno ædificavit D. Theodoricus Plebanus ad S. Martinum intra: lotæ sunt quoque eodem tempore et anno fenestræ Ecclesiæ et parietes ciliciis a pulveribus mundati sunt.

Anno 1423 12. Calend. Augusti, e vivis excessit Reverendus Administrator Dominus Mathias de Herbestein summæ ædis Erfordiæ Præpositus, domus Isenacensis Fundator, secundarius et nostræ magnus Benefactor, qui præter censum 8 maldrorum et trium quartalium tritici et hordei in pagis Rienorthausen et Aroldishausen, ducentas quoque marcas argenti tribus exceptis nobis donavit.

Eodem anno D. Joanni Priori per chartam commissa fuit visitatio domus Misericordiæ Dei prope Francofurtum ad Oderam cum plena potestate absolvendi (Priorem
44 novumque substituendi.

Anno 1425 exstruxit idem domum lapideam in civitate ad Grues dictam pro commoditate propinandi et dividendi vina et similia sæcularibus: plurima etiam ruinosa in meliorem formam restituit, in cellis potissimum V. X. Y. Sed et L. Christianus, monachus et filius domus hujus hoc ipso anno insignis et eximius scriptor, scribendo

absolvit (in pio integro triennio ex injuncto laboravit) missale altaris S. Crucis et tabulas duas pro cathedra Sacerdotis et Evangelii. Cuic etiam devotissime Patri sue quando se visendam præbuit Beatissima Dei para V. Maria, que cum de rebus celestibus animæ conferret, apprime consolatum dimisit. Qui post limina hydronicus effectus in summa animi tranquillitate et patientia divinæ visitationis flagellum sustinens tandem ardore excessit.

Verumtamen qui sub idem tempus vere hic floruit Dominus Conradus Ulla, Francopatria Herbipolensis, probitate autem ejus domus Palmam ei longe præripuisse in scribendo visus est. Erat is cantor et scriba item, qua arte, qua voce, qua denique manu admodum insignis, dulcissimus et artificiosissimus erat ejus manus usque hodie omnibus admirationi. Scripsit autem missale optimum pro summo altari, antiphonaria duo, Isaiam, Jeremiam, Epistolas S. Pauli cum omnibus homiliis et lectionibus, solemnissima volumina, præclara prorsus memoriæ et studiis sui monumenta. Multos etiam informavit scribendi lecturam et notulam magistralem: qui tandem ejus ætatis anno 1457 in Domo Jesu Christi hospes et luminibus relictus feliciter et hic admodum in Domino requievit.

Anno 1426 ab Henrico de Geldingen, cive hujus urbis et medico, fundata fuit Campas, vica celeberr. M. quæ noctu omnium majorum illustraret.

Anno 1427 12 Januarii: Christianus de Erkel, legum doctor et præpositus ad gradus S. Coloniæ, judex suæ Conservator privilegiorum Ordinis nostri a Summo Pontifice constitutus, subdelegatus ordinavit D. Abbatem monasterii S. Petri, nec non Præpositos et Decanos Ecclesiarum B. V. M. et Severi hujus urbis, qui Domum hanc virginum Deo sacram S. Patris Augustini ab invasoribus, et privilegiorum Ordinis violatoribus tuerentur, in eosdem dictus (opus) sive sententiam excommunicationis, suspensionis vel interdicti fulminando.

Eo ipso ordini inventa fuit Domus Passionis Christi prope Leyden, fundata a Ludovico Duce Leydensi et Brigensi, cujus visitatio et provisio hoc circumactis annis quindecim continuis Patri hujus domus commissa fuit, qui etiam hoc anno Domum S. Johannis Baptistæ prope Tiburgum Brabantiæ visitavit.

Cottley n 23

Anno 1430 prefatus Prior in Capitulo novum cum aviz Sindi sacramentum
46 et aliud hoc ipso anno videl. D. Johannes Saxonis | in Capella S. Johannis Baptistæ
cum Salvatoris dicta erecta in eadem capella columna quæ una cum trabe ultima
superimpositâ granario in terendis oneribus auxilio foret. Construxit eadem opera
et tempore domum artificum, quam carie et vetustate inutilem hoc anno
1622. Prior 43 Sindicis evertit. Idem supradictus Pater ædificavit hypocaustum sive
æstuarium Sartoris, Sutoris et pellificis: Conscribi etiam mandavit Chronicon domus,
quod postea anno 1453 periit.

Anno autem recuperatæ salutis 1431 Bohemi hæretici vi multa confisi et
furore pleni eruumpentes, vastata Voitlandia applicuerunt ad Misniam quorum
timore valido et metu Thuringia universa concussa tota hac civitate Erfordia totius
Thuringiæ Metropoli hostissimum trepidatum fuit, consulis itaque obsidionem civi-
tatis verentis, animum quanto ejus contra incursus hostium ad communiendam civi-
tatem adjecerunt, ac primum quidem donis votivis Deum per intercessionem Sanctis-
simæ Matris ejus Mariæ sibi propitium reddere cupientes, civitatem argenteam sump-
tuose fabrefactam, in qua mira celatura et artificio Ecclesiæ B. M. V. prætorium
sive curia, et monasterium Prædicatorum cum muro argenteo elaborata exprimebatur
ad domum hanc nostram allatam, magna animi demissione et confidentia de nobis
concepta, P. Priorem instanter rogarunt, ut ipse cum Conventu suo dictam civitatem
47 argenteam Beatissimæ Virginis Mariæ deferret | et sumptibus eorundem in Aquis-
grano eidem Deiparæ Virgini donum ferret. P. Prior itaque benigne et humiliter
eorum petitioni annuens, illico congregato toto Conventu ad minus Claustrum ante
altare Beatæ Mariæ Magdalenæ, et ibidem simul ad terram prostrati, P. Prior incepit
dicere Confiteor, etc. more solito cum Conventu, ac deinde civitatem, ut rogatus fuerat
nomine duo, Conventus et totius Senatus, Deiparæ Virginis Mariæ in Aquisgrano
offerendam vovit in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, Amen.

Consules autem voto emisso et Numine divino invocato, illico quod reliquum
fuit, civitatem munire cœperunt; timentes autem monasterium nostrum maximum
afferre posse, quia extra muros positum tunc fuerat subsidium hostibus ad oppu-

gnandam civitatem, consilio inito, solo illud aequandum et alibi reaedificandum judicarunt, jamque operi instanter incumbebant, ac monasterii murum dissipare et dejicere aggressi fuerant, cum esse subito, Dei nutu priori consilio mutato, par=cendum quidem monasterio, sed tamen fossatis profundis, tum muro, turribus et propugnaculis ad reprimendos eludendosque hostium impetus, conatusque, validissi=mis ac fortissimis cingendum quaqua versum statuerunt.

Dictum, factum: Veruntamen graviori, quinimo gravissimo ut haec dies probat domus damno et dispendio. Compulsi namque Patres nostri, et violenter adacti ab
48 Senatu, praedictam structuram cum fossatis, moeniis, turribus, fortalitiis et ponte cum id genus necessariis, propriis sumptibus iisque prorsus intolerabilibus, gravi scilicet, ut caetera taceam, aere alieno exstruere, donec plane deficerent, nec ultra, prae nimia inopia progredi, aut prosequi coeptam structuram potuissent.

Quibus tamen Senatus nihilo motus incommodis, aut mitior erga nos affectus cum ultra aedificando non potuissemus, currus tamen et equos, qui continuis Senatus servitiis inservirent, domus sumptibus et expensis exegit et extorsit vi, unde domus in extremam paupertatis angustiam redacta, et aere alieno praegravata, id solum solatii habuit quod divino operante Spiritus Sancti instinctu, cives sine ullo foenore aut usura, seu censu praedictum aes alienum gratuito et lubenti animo accomoda=rint. Consummatis autem omnibus quae ad defensionem civitatis videbantur necessa=ria, nec tamen interea timor et terror Bohemorum minueretur aut quiesceret, sed in dies magis ac magis accresceret, Senatus civitatis utilitati et indemnati mature perfectius consulturus, supra molendinum nostrum trabibus fortissimis Gerae flu=mini valide infixis asseribusque in transversum applicatis, aquae defluentis pri=mum cursum inhibuit ac stitit, ac deinde retrorsum eadem violenter coacta, omnem circum civitatem (ne hostibus pateret accessus) longe lateque patentem inundare fecit campum aquis. Dum haec autem agerentur, Patres nostri haud leviori timore
49 caeteris consternati, omnes libros illico in principio, medio et fine taliter Carthu=siensium prope Erfordiam consignantes, exitum de domo hac ad monasterium Scoto=rum in civitate, eo loci rei praesto laturi eventum, maturavere. Necdum egressi

fuerant, cum ecce persona quædam est Patribus ordinis in precibus pernoctans, coelo delapsam taliter sibi loquentem audivit vocem, ne timeas ipsi non venient huc.

Verumtamen postea quam Bohemorum Dei beneficio saevitia et furia fuit compressa. Consulatus domus nostræ attrita laborem et angustiam, poenitudine divinitus ictus, recompensare volens, fossatum majus inter hortum et Lupuletum nostrum cum aqua copiosissima pro educatione piscium gratis et propter Deum sub sigillo Senatus ultronee donarunt, ea tamen conditione ut pontem cum suis pilis ac aliis requisitis perpetuis temporibus domus expensis conservaremus. Qua de causa Patres nostri maxime de beneficio affecti reputantes, Deo in primis, tum Senatui regratiantes, mirifice exhilarati sunt, perpetim unanimiter statuentes subsequens ut collecta: O Omnipotens sempiterne Deus adificator, etc. ab omnibus monachis et Clericis domus hujus post matutinas de Domina, quæ nudum officium Salve Sancta Parens, ejusdem sanctissimæ Virginis, quod privatim solvitur in cellis legerentur. Atque hæc quidem de damnis et excursu Bohemorum dicta sufficiant, nunc reliqua acta Prioris prosequamur.)

50 Eodem anno 1431 per chartam Capituli jussus fuit visitare domum Claustri Beatæ Mariæ Virginis Hildesium; sed et hoc ipso anno in festo S^ti Hugonis Lincolniensis cella litera "H." nunc vero L. negligentia et incuria D. Conradi de Landvia magistri novitiorum, qui casu nitedulam seu cinedulam luminis emuncti ad lectum novitii, qui dictam cellam inhabitabat, projiciens rei ignarus hexerexit ad matutinas interim sub Cantico Te Deum laudamus, flamma exurrente, tota omnibus remanentibus in choro conflagravit. Quam postea Dominus Guntherus Bock Priori longe meliorem reædificando restituit, donando hoc ejusdem fundatione 300 florenos Rhenenses, qui etiam hortum ex opposito monasterii, uti Lucretius meminit, et 7 agros vinearum in Bischofsleben gratis nobis concessit, dotavitque altare S^tæ Mariæ Magdalenæ 18 marcis argenti, insignis amicus et benefactor noster cum filio et uxore.

Anno 1433 Idem Prior emit bagum Reinsleben cum omnibus juribus et pertinentiis a Friderico Lantgravio Thuringiæ pro 10 marcis argenti, hac quod

idem est, 914 florenis, 6 grossis monetæ Erhurtensis; fuitque pagus ille solenni ritu Cartusiæ traditus. Anno sequenti 26 Junii a nobili Domino Friderico de Hopfgarten qui jussu Ducis tradens Priori baculum judiciarium hujus pagi, subditos omnes a vinculo juramenti, quo Duci fuerant obnoxii, absolvit; iique mox erectis in cœlum digitis, non coacti, neque compulsi, sed sponte sua pro se suisque hæredibus et succes-
51 soribus juramentum fidelitatis et subjectionis Priori præstiterunt) Quin etiam circa hunc annorum et temporum decursum, domus nostra potissimum non in personis tantum, sed et alias in exteriori administratione florere cœpit: anno siquidem qui proxime sequitur 1434 novem hujus domus filii diversarum ordinis domorum Priores fuere, et septem nihilominus utriusque juris doctores monachi professi domus residerunt in Gallilæa. Primus, Horti Christi prope Nordlingam fuit Dñs Albertus Garhusen, Procurator Ordinis in Concilio Constantiensi et Basiliensi.

2. Claustri Mariæ prope Hildesium Dñs Conradus de Landoia.

3. Novæ cellæ in Grunaw D. Joannes Mulhausen.

4. Cellæ salutis in Tuckelhausen. D. Joannes Ostrauw.

5. Domus Stæ Elisabeth prope Isnacum D. Joannes Ulrici.

6. Passionis Jesu Christi prope Leignitz D. Petrus Andernach.

7. Cellæ Mariæ Norimbergæ, D. Joannes Monasterii.

8. Montis omnium Angelorum in Snals, D. Joannes Franck.

9. Domus hujus Montis Sti Salvatoris, D. Joannes Rottlos de Newenburg.

Et tot licet foris per provincias Ordinis et domus essent dispersi professi, nullam tamen domus hæc inde sentiebat aut patiebatur penuriam sive inopiam personarum. Quod idcirco evenisse multis visum fuit quod disciplina regularis apud plerosque Thuringiæ religiosos collapsa et neglecta fuit, solis carthusiensibus exceptis, quorum disciplina in primiero suo vigore collabi et interire nescia, stabilis ac firma
52 permansit. Qua de causa plurimi, quos propriæ salutis cura | et amor succenderat divinus ad eos confluxerunt. Veruntamen cæteris religionibus reformatis, passim major pars post eas iterum declinare cœpit, utputa apud quos minore labore et molestia salutem suam operarentur.

Anno eodem Prior molendinum cum horto contiguo juxta tenorem literarum desuper conscriptarum, a Domino Gotschalco Paradeis, cive Erfurtensi pro 32 marcis puri argenti cum dimidio comparavit; qui etiam.

Anno postmodum 1445 nobis cessit viam antiquam, qua de horto nostro per portam novi operis ibatur, ad civitatem, ob quam eidem annue tenebamur ad censum 2 solidorum et unius pulli, quem nobis remisit, eidem pariter censu duorum denarium et unius pulli propter vineam suam in Dachwig nobis debitam pariter condonato. Quinimo etiam aquaeductus, qui etiamnum monasterium levi susurro perlabitur, vulgo der Dregborn (sic dictus a triplici scaturigine) senatus munificentia provenit.

Eodem anno 1434 universam Thuringiam gravissima annonae charitas oppressit, unde quia praefatus Prior annis superioribus frumentum paene omne incaute viliori pretio vendiderat, nunc chare admodum, singula scilicet maldra singulis 10 florenis comparare compulsus fuit, Dominus nempe Guntherus Bock 30 trecentis vendidit, quibus postliminio anno 1438 in claustro minori fundavit altare Sta Mariae Magdalenae cum una missa singulis septimanis perpetuo reddenda.

53 Anno 1437 Sabbatho ante Dominicam Invocavit, glacies congregata, ad nostrum molendinum praesentissimam eidem minari visa fuit eversionem, quamobrem cunctis fratribus, civibus, pistoribus, et caeteris de molendino accurentibus, molendinum praesenti periculo eripere conati sunt: diu autem desudantes, et incassum, desperato jam humano, ad divinum confugere auxilium: Prior itaque ad subsidium Deiparae Virginis Mariae fiducia plenus conversus, missam de eadem legit, dignum Dei Genitrice beneficium, ipsa nocte Dominicae Invocavit adeo subito omnis illa ad molendinum conglomerata glacies disparuit, ut ne vestigium quidem aliquod in tanta licet aeris inclementia et frigoris asperitate permanserit.

Anno eodem 2 Augusti, Sigismundus Imperator omnia privilegia olim huic domui a Carolo IV, caeterisque Imperatoribus gratiose indulta, confirmavit Egrae: Idemque Fridericum Electorem Saxoniae, Fridericum Ducem Thuringiae, Ludovicum Landtgravium Hassiae, et Senatum Erfurtensem ejusdem Protectores ordinavit.

Anno salutis 1438 pie et sancte in Domino defunctus est die Sto Adelario

Sacro Dominus Theodoricus Lampsdorff, qui cum in vigilia omnium Sanctorum extremæ unctionis, more ordinis inungeretur Sacramento, vidit in Spiritu duos præsbyteros admodum reverendos griseis indutos tunicis, ac recenter rasos de pariete ad se procedentes, qui dictum Theodorum humanissimo intuitu, in anima et corpore mirifice confortarunt, ac recedentes mirum in modum consolatum reliquerunt.

54 Qui duo præsbyteri, quia citra ambiguum Sancti duo Episcopi Lobarus et Abelarius putati fuerunt, ex illo die Calendarii domus albo inscripti sunt, et eorumdem Sanctorum dies natalitii quotannis religiose a nobis agi consueverunt. Hoc eodem anno quo supra, scilicet 1438 glacie denuo insurgente idem prorsus molendino nostro in festo Sti Anthonii incumbebat periculum atque interitus, verumtamen P. Prior eo fidentius Deiparam Virginem Mariam pro auxilio imploravit, quo certius in simili discrimine ejusdem jam præsenserat et expertus fuerat adjutorium. Missa itaque de eadem celebrata, ut idem a cæteris sacerdotibus fieret, imperavit. Euntibus interim Fratribus laicis qui, quantum possibile foret, impetum glaciei reprimerent, ac molendinum ab interitu salvarent, sed inani scilicet labore, lassi namque et defatigati, cum jam ultra resistere non potuissent, uno præsertim in hæc verba prorumpente « Was thun wir arme menschen es ist alles umbsonst, befehlet is unserm Herrn, der Ausführ einem Jahr geholffen, der Helff uns auch nuhn mehr » dictum, factum; nocte insequenti tota illa glacies denuo resoluta evanuit.

Eodem quoque anno a Capitulo generali impetravit idem Pater licentiam pro domo hac duos instituendi Procuratores, quorum unus respiceret interiora sive domestica alius vero exteriora negotia exerceret. Exeundi etiam pro negotiis ejusdem domus juxta discretionem P. Prioris tunc eidem præsidentis. Confirmata autem est hæc licentia a

55 Reverendissimo Patre majoris Cartusiæ sedente Capitulo anno 1449.

Anno 1440 Reverendissimus in Christo Pater et Dominus Theodoricus Archipræsul Moguntinus, huic domui incorporavit parochiam in Rinckleben, et indulgentias a Conrado prædecessore suo concessas renovavit.

Circa eadem fere tempora memoratus P. Prior optime de domo hac jam ultra 20 annos meritus, ætate ac senio gravis, posteaquam multa religiosa opera perfecisset

Domumque et gregem sibi commissum summa dexteritate et religione rexisset, tandem supremam manum quasi brevi operibus ac regimini suo impositurus, hoc quod sequitur, religiosum facinus quasi coronidis loco adjecit. Monasterium Monialium in Hassiae partibus situm fuit, dictum sive ab ipso Fundatore, sive ab suis propriis hospitibus, Mons Sti Johannis Baptistae in Volgelsperg: construxerat id Dominus Lantgravius Hassiae anno ejus saeculi 1442. Alumnae autem ejus Moniales brevi tempore quo id inhabitaverant cum inordinate et prodigaliter vivendo, totius penè monasterii bona mobilia et immobilia consumpsissent, praefatum monasterium ne penitus interiret, Sacro Ordini nostro, et praefato Priori dono obtulere, quod ipse qua decuit animi gratitudine (licet contra moram et formam statuti) tamen acceptavit, et statim paucis secum assumptis de hac domo personis tribus aut quatuor, desolatum monasterium ad formam Ordinis exstruere coepit, effecitque solerti industria et labore ut rebus omnibus ad amussim compositis (vixerant enim Patres nostri | ibidem multo tempore in magna paupertate, penuria et patientia) tandem pristino restitueretur splendori. Crescebat interea quoque magis magisque tam in personis quam annuis proventibus et provisionibus, adeo ut brevi tempore in piscibus, vino, cerevisia ad honestam et religiosam vitam agendam necessariis abunde esset provisum. Unde et a Capitulo generali anno 1446 Ordini incorporatum fuit, constituto ibidem primo Priore Dno Tylemanno de Magdeburg, professo hujus domus.

56

Anno 1447 Priori hujus domus per Chartam commissa fuit dispositio domus Isenacensis.

Ipso anno visitantibus hanc domum, Domino Johanne et Domino Nicolao, Prioribus domorum Norimbergae et Buxiae, Nicolaus Serwitz et Mauritius praesbyter Pater ac Filius, ambo donati hujus domus ex pia largitate eidem supra mille florenos obtulerunt, volentes ut annue circa Pascha, et in crastino Exaltationis Sanctae Crucis cuilibet religioso daretur una libra ficuum, sesqui unciae Zingiberis, cum dimidia mensura vini gallici. Ad domum denique propriam re bene gesta dictus Prior reversus, post aliquantulum temporis affectu et desiderio paterno filios suos in novella plantatione iterato revisendi consolandique incitatus, iter arripuit, venit, vidit,

consolatus est, et statim ibidem adversa valetudine correptus, invalescente morbo paucis post diebus, saluberrimo in Dño (die qui Sto Brictio sacer est) fine consummatus fuit, regiminis sui 24 anno salutis 1448.)

57 IX. Dominus Joannes Osterow. (1448-1453.)

Hic Dominus Joannes, vir profecto qua pietate et religione, quâ denique eruditione conspicuus, fuit domus hujus filius 72 prius vero quam domui canonico Patrum suffragio anno 1448 praeficeretur, pervigili animi industria et sollicitudine gubernavit domui Cellae salutis in Tuckelhausen, veruntamen inde revocatus Prior delectus est hujus domus.

Anno 1449 V Idus Octobris mortem oppetiit nobilis Dominus Siffridus Zigler ad rubrum cervum, qui praeter beneficia a se huic domui in vita collata, eidem testamento legavit 6 florenos annuales, de quibus in majoribus anni solennitatibus singulis personis hujus domus ministraret medius nosselinus gallici, aut alterius praestantioris vini, quo ejus memoria apud illos jugiter remaneret. Anno sequenti 13 Calendarii Septembris vita defunctus fuit Reverendissimus Dominus Theodoricus Lutemberg quondam Plebanus parochialis Ecclesiae Sti Martini hac in urbe, ac deinde donatus hujus domus, qui fundavit Cellam T cum 500 florenis, eoque defuncto domui ex testamento ipsius obvenere 8 floreni annuales eo fine, ut conventualibus quotannis in die anniversarii ejusdem bona pitantia praeberetur, et postridie S. Remigii certae species aromaticae distribuerentur.

58 Eodem anno Dominus Joannes Prior a parte occidentali in choro laicorum aedificavit locum illum eminentiorem sive pergulam ex qua Consules et alii magnates civitatis, item praebentarii olim, et alii ad domum nostram diebus solemnibus et festivis adventantes, missarum solemnia et sacras conciones Patrum audire consueverunt. Refertur in veteranis manuscriptis chronicis, quandoque ultra duo millia confluxisse hominum.

Veruntamen pluribus pro domus utilitate invicto animo toleralis laboribus ac molestiis, anno ejus saeculi 1453 primum quidem ab officio Prioratus, per chartam absolutus fuit, deinde vero 1473 pie in Domino consummato cursu vitae desiit

1448 – 1453. ch. — D. Jean Osterow (et Osterauw). —

Profès de la maison, avait été prieur de Tuckelhausen jam 1434-1440 ch. élu prieur après la mort du précédent. —

ch. 1449. Priori d. Erfordiae non fit mia; et causam D. Joannis de Aldendorf monachi ibidem committimus visitatoribus provinciae terminandam, coram quibus nisi scripta sua sufficienter verificaverit et probaverit, juxta demerita puniatur. Flores a en plus: « Ep. Joannes Sutor transeat ad domum primae professionis suae in Grunaw, si fuerit necesse pro relevamine expensarum d. Erfordiae. — ch. 1450. Priori d. Erfordiae non fit mia; et de consilio quod petit super recessu unius donati, responsum est per cartam. — ch. 1451. Priori d. Erfordiae non fit mia, et causas inclusorum duorum monachorum et donati presbyteri committimus visitatoribus, prout et ipsi petunt. — ch. 1452. Priori d. Erfordiae non fit mia. ch. 1453. Priori d. Erfordiae ad magnam et devotam sui instantiam fit mia. D. Joannes d'Osterow est vicaire à Erfurt le 9 mars 1462, d'après l'inventaire de D. Jean Lottey. Quand a-t-il été prieur de Legnitz (peu après 1440, l'était en 1445 jusqu'en 1448.) je ne sais par encore au juste. est mort le 29 sept. 1473. Le mar. a au 29 sept: « D. Joannes N. professus et longo tempore vicarius et etiam prior hujus d., qui fuit alias prior in Tuckelhausen et Legnitz. »

ch. 1474. obiit D. Joannes Ostrow monachus prof.us d. Erfordiae, qui fuit alias prior dicta d. et domorum Passionis X.ti prope Legnitz et Tuckelhausen. obiit 29 sept. — Pour le jour de sa mort la ch. est d'accord avec le nécrologe.

ese inter vivos.

X. Dominus Tilmannus de Maideburg. (1453-1456.)

Iste Dominus Tilmannus legitimis votis prædicto Joanne absoluto immediate subluctus ex Procuratore, vir bene tum pius, tum doctus, filius autem domus 88. fuit.

Anno primo institutionis suæ qui fuit 1453 infra Octavas Visitationis Beatissimæ Virginis Mariæ conventum fuit plurium primariorum Dominorum de civitate Doctorum aut lautorum domus, a quibus consultatum fuit supra agriculturam prædiorum nostrorum, expediat ne propriis ea expensis et sumptibus colere, an vero locare? maturo igitur habito examine et consultatione, finaliter decreverunt, hujusmodi culturam allodiorum nostrorum, non solum nullam utilitatem nobis relaturam aut auctum, sed e contra potius multo magis damnosam futuram, quin imo impossibile fore, ut citra evidentissimam perniciem omnes impensas et sumptibus et laboribus elanturæ. Hoc pernecessarium omnino, ut per, emphyteosin prædia locare certo annuo censu pignore. Placuit Conventui sententia, eamque ratam habuit. Ea propter caveant posteri nostri, ne eadem bona propriis sumptibus in perniciem Domus penso quandoque colere præsumant.

Vicitas autem A. Dñi anno 3 sua præsidentiæ iterum absolutus per capitulum generale, 2. quod reliquum fuit temporis vitæ hi bibens, et vinculis tandem carnis solutus, spiritu in pace.

XI. Dominus Hermannus Reinbath. (1456-1457.)

Professus ex filiis domus Sctæ Beatæ Mariæ Nürnberge, patria vero Rinnensis Bohemiæ, eodem anno quo præcessor ejus Dominus Tilmannus fuit absolutus hoc est 1456 institutus est in rectorem hujus domus in festo S^ti Viti et Modesti Martyrum. Qui statim sua initium sua institutionis sua, et quasi primus hujus novam compilationem chronica domus hujus conscribendam Domino Hermanno Mendel (utpote qui jam pridem superioribus annis eandem conscripsisset - verumtamen mendose quia in curia perditam) inventa illam, quam etiam ut scribit, quamvis ex hoc quod in curia perierat, ut ipse testatur. Unde fidelem descriptionem ex illa fecit, omnes sibi commisse, reperitque talem; nempe bonorum cum uno monte, 7 molendinis, 5 curiis, 2 tabernis; domus hujus tum in nummis

ch. 1453-1456. ch. D. Vilmann Westfaul de Maidenburg. —
Profès de la maison, qui avait été nommé prieur de la chartreuse de Hasse par le chap. de 1446 - où il resta quelques années, en 1451 il y a un autre prieur à la dite chartreuse. — ch. 1453 Prior Prof. fit mia (utantea) .. et ex rationabilibus causis nos moventibus, omissa electione illa vice tentata, profecimus D. Vilmannum de Maydeburg (de Mayburg. Flores) procuratorem dicta D. in priorem. — ch. 1454 et 1455. Prior D. Erfordiae non fit mia. —
ch. 1456. Prior D. Erfordiae fit mia; et electionem novi prioris remittimus ad conventum, quem, si canonica fuerit, priores juxta formam ordinis ad eam vocati habeant confirmare; sin autem, visitator principalis habeat domum & personas idoneas providere. Et quia intelleximus in dicta domo varios excessus et cohabitationes p. laicorum, cum mulieribus in grangiis et aliis locis contigisse, et alias varias ordinis observantias et laudabiles consuetudines immutatas et in detrimentum [redactum] venisse: monemus sacrosc visitatores dicta provinciae ut ad emendationem et correctionem predictorum, sacrosc (sacrosc Flores) attendant, monentes etiam omnes personas dicta D. quatenus in premissis emendabiles se exhibeant, si dicti ordinis voluerint effugere ultionem. — (Ind. Luckelhausen) Ut frater Joannes Lutor conversus hospes in dicta D. redeat ad domum sua ultima professionis prope Erfordiam. —
D. Vilmann ne survécut pas longtemps à sa déposition, il est noté dans le nécrol. au 19 janvier "D. Vylemannus Westfayl de Maydenburg, monachus hujus D. et quondam prior de Hassia. — Et obiit mort le 19 janv. 1459.
ch. 1459. ob. fit D. Villemannus Westfaul quondam prior D. Ste Joannis Bte in Hassia
2e prior D. Ste Balvatoris prope Erfordiam. —
15 Juin 1456-1457, 15-22 Aout. D. Hermann Reinbott et Reinpot, D. Hamann d'Erfort, mais profès de Nuremberg et alors prieur à Grunau n'a pu être élu prieur de St Laurent. Ou les religieux ne se seraient pas entendus pour l'élection, ou ils auront renoncé à la faire, et alors le Visiteur, selon le pouvoir à lui donné par le chapitre, l'aura nommé. —
Le chroniqueur dit bien institutus vir bonus et honestus (15 Juin). —
ch. 1457. Prior D. Erfordiae non fit mia. — Le chroniqueur nous dit

annue deductis expensis circiter 400 maldra bladorum diversi generis, itemque 400 sexa-
-genas ex allodiis, molendinis, pistrinis, una cum censibus tam perpetuis, quam redimibilibus.
60 praeterea 100 agros vinearum, et in Brembach 6 vaccas, 16 oves, 17 sues: in Rinckleben
34 vaccas, 14 equos cum 9 pullis. 45 sues, 200 oves. in molendino in urbe 12 sues.

Veruntamen idem P. Prior vertente anno infra Octavas Assumptionis B. V. Mariae denuo absolutus, in Priorem domus suae propriae et professionis delectus est et confirmatus.

Fuit praedictus Prior priusquam domui nostrae praeficeretur, duabus in domibus Prior, domo scilicet professionis suae Cellae Mariae Norimbergae, et Cellae novae in Grunaw.

XII. Dominus Joannes Hagen alias de Indagene.

Placet pro admirandi hujus et eximii viri meritis et perenni memoria ejus gesta, ac vitam altius discutere. Patria quidem ejus et parentes scriptis minime produntur, fuit tamen ex nobili prosapia oriundus, nobilium ab Hagen, quem iidem nobiles anno 1630 in quadam quadam: natione funebri inter suos expresse adnume-
-rarunt. Fuit vero adhuc puer ingeniosissimus, a Deo sortitus animam bonam ac docilem: juvenis autem, vel potius adolescens acumine ac velocitate ingenii, tum memoriae tenacitate, ac plurimarum maximarumque doctrina suos cocetaneos longo post se intervallo excedens, summis quibusque ac doctissimis juris coepit esse summe conspicuus, et admirationi. In continua vero et jugi ~~labore~~ lectione sacrorum librorum, meditatione legis Dei, caeterarumque, non tamen passim omnium, ut humanae tantum sapientiae jactantiam, aut vanum verborum strepitum exhalantium, tales enim tanquam merces, ut etiam reversa dignoscuntur, jactantiae et insufflationis fomites, virtutum
61 vero exterminatrices odio prosecutus est: sed eorum qui animum primum quidem virtutibus imbuerent, deinde vero mentem sapientiae dono, quod desursum est descendens a Patre luminum, illustrarent, illustratam autem in anteriora et viciniora salutis apprehendenda incitarent, ac postremo conscientiam bonam non solum conservarent, sed et augerent, dirigerentque.

In talium inquam lectione adeo fuit assiduus, indefessus et immobilis, ut dictu id assequi, pene dixerim impossibile, optavit equidem, et datus est ei sensus intelligentiae, invocavit et venit in eum spiritus sapientiae, quam ipse supersalutem et speciem arctius dilexit, praeposuit eam regnis et sedibus, et divitias nihil esse duxit in

dit que l'année suivante (1457) D. Hermann fut élu prieur de sa maison de profession seulement en 1454 — août 1457 – 1477 ch. déposé propter senium ch. 1478. obiit D. Hermannus Rinbott de Erfordia, qui fuit alias prior domorum in Grunau, Erfordiae et Nurenbergae, habens plen. cum ps. monach. in prov.a Alemaniae Infer.is, obiit 7 Dec. — Le nécr. d'Erford le marque au 7 sept. — A été convisiteur 1465-1468, visiteur 1468-1472 et 1474-1476 ou 7.

fin Août 1457 – 1459, juillet. — D. Jean Hagen.

Quoique le chroniqueur ne le dise pas clairement, D. Jean Hagen, qui était alors prieur à Eisenach, fut élu après le départ de D. Hermann. Il dit lui même dans sa vie : « Duas successive habui curas pastorales, a Domino mihi impositas quia canonice et rite electus, Spiritu S.to invocato, missa de eo cantata.... et un peu plus loin. — « tandem elapsis in illa cura (in prioratu Isenaci) plusquam tribus annis (1453-57) patres mei d.s S.ti Salvatoris ... me revocare nitebantur et in officium ponere curae pastoralis. Quod percipiens (il était un des deux prieurs venus pour présider l'élection) restiti omnibus viis et modis quibus potui, minis et comminationibus eosdem terrendo mais en vain... major et sanior pars sua vota in meam personam in scrutinio miserunt, eligendo me in priorem d.s S.ti Salvatoris... il voulut encore resister... tandem compulsus ex praecepto obedientiae mihi facto...

ch. 1458 et 1459. Priori d.s Erfordiae non fit mia. — La visite dut avoir lieu à Erfurt au commencement de juillet 1459, puisque son successeur fut élu le jour de S.t Kilian (8 juillet). D. Jean fit si bien auprès des visiteurs qu'il obtint miséricorde. — On peut voir dans sa vie ce qu'il raconte sur ce sujet. (Ephem. I. 463-496). —

ch. 1460. Priorem d.s Erfordiae non fit mia; et absolutionem D. Johannis Indaginis a prioratu dicta d.s per visitatores in ultima visitatione ad sui instantiam factam laudantes et approbantes confirmamus. Et nihilominus dictus D. Johannes Indaginis, sicut alias in carta capituli generalis anni 1454, in nullo casu ordinis, domus suae, personarum vel personae, quicquam deffiniat in tractatibus publicis vel privatis sive singul

comparatione illius, aurum et argentum in collatione ejus tanquam arenam et lutum estimavit.

Quapropter annum agens quintum de vigenti, divino tactus amore, non fallaces hujus mundi tam immundi deceptrices blanditias subdoratus fastidivit, et in florida adolescentia ipsum mundum cum flore despexit, et ad tutiora securioraque salutis adipiscendae se conferens castra in hac domo nostra S. Ordinis Carthusiensis Deo militaturus, jugo suavi Christi collum libens amanterque submisit anno ejus saeculi 1440,

Deo itaque veteris deposita conversatione hominis consecratus, quicquid temporis praeter
62 id, quod ordo divinis laudibus decantandis, et aliis religiosis exercitiis attribuit / sufficeret, tota animi intentione et affectu, sacrorum aut lectioni librorum, aut Dei mysteriorum vivae fidei contemplationi et meditationi impendit. Facta est itaque propediem cum Domino Hieronymo ei cella et solitudo, coelum seu paradisus, mundus autem deterrimus carcer, conversatio hominum diosa, intra cella autem pacis et jugis cum Deo conversatio, delitiae summae, et suavissima animae refectio.

Verum postaquam jam annis pluribus sic ad pedes Jesu optimam cum Maria eligens partem sedisset, essetque anima ejus divinis consolationibus eloquiisque ubertim abundanterque referta, nec minus de torrente gratiae ejus et voluptate gratiose praerenta ac rotata, Patres hujus ejusdem exercitiis mirifice delectati, ut tandem incommunem fratrum et domus profectum, qui Mariae sedulo hactenus incubuit parti, non minus circa Martha frequens satageret ministerium, concordibus votis et suffragiis eorumdem in praedecessoris sui locum, qui tunc fuerat, Dominus Hermannus Reinbothe, summo cum animi sui dolore et moerore subrogatus est, et Prior institutus anno 1457 licet animus ejus a Marthae solicitudine plurimum abhorreret, ne tamen suo muneri minus fungeretur, primum plurimas lites, et causas controversarium pendentes in judiciis et coram principibus ad finem perduxit. Sub hujus regiminis anno primo Wilhelmus Lantgravius Thuringiae publico diplomate testatus fuit, se jus forense in majori Brembach et Ohringen, quod haec Car-
63 thusia cum / bonis ibidem olim ab Abatibus Portensi, et Hirschfeldensi emerat, sed propter dissidia inter nobiles ab Heldrungen et Erfurtenses, hujus majoribus ad illud manutenendum commiserat, ex nostra gratia favoreque obtinere, deo nos ubicumque posset, se paratum defensare.

singularibus, sub poena carceris criminosorum, ne pacem fratrum suorum perturbet, domum damnificet et scandalum sive graves displicentias apud intraneos et extraneos doctos pariter et indoctos ex sua deffinitione super se et alios cartusienses constituat, nec litteras vel scripta recipiat vel dirigat sine licentia sui prioris. — D. Jean chauvet a ajouté: « Nota nihil haberi anno illo 1454 in charta capitli gen.lis de D. Johanne Indaginis, sed tantum de D. Joanne de Wissemburg, monacho in carcerato in d.o in Tuckelhausen, itemque de eodem anno 1453. Sed non est ille noster de Indagine est enim professus d.s Nurenbergae, hic vero Erfordiae. » Une note plus récente ajoutée à l'original de la carte qui est à Paris est ainsi conçue: « Eodem anno 1454, Jo. Indaginis praeerat domui Isenacensi, et in carta capitli gen.lis ejusdem anni 1454 nihil habetur de Joanne Indaginis, sed de Joanne de Vissenburg, qui dure admodum ibidem excipitur. Praeterea Joh. Indaginis hoc anno 1460 institutus fuit Prior Francofurdiensis cartusiae. Quid ergo sibi vult hujusmodi dura increpatio? Vir fuit doctus et sanctus... » Quoiqu'en disent ces deux notes, je ferai remarquer que ce n'est point la conduite de D. Hagen que l'admonition blâme, mais elle redoute les inconvénients des décisions qu'il peut donner comme savant et théologien. — Un esprit aussi extraordinaire et fécond, puisqu'il a écrit quasi 500 opuscules, devait être recherché, on devait le consulter. — Ses opinions pouvaient donner lieu aux inconvénients signalés par le chapitre. — D'ailleurs voici une autre ordonnance de chapitre de 1463, adressée au même D. Jean Hagen, alors prieur de Francfort, qui explique le sens de celle de 1460. — ch. 1463. Priori d.s prope Francfordiam non fit mia, sed injungimus eidem, sub poena privationis ab officio prioratus ipso facto, ne amodo scribat et copulet scripta vel tractatus in materia Bohemorum, aut aliorum principum, quorumcunque, quibus ad indignationem eosdem possit provocare. Scriptique tractatus contra regem Bohemiae aut in materia discordiae, quae est inter episcopos ecclesiae Moguntinensis in nihilum redigantur et in ignem mittantur, admonentes visitatores provinciae quatenus specialiter

Deinde vero anno ejus saeculi 1459 pavimentum refectorii majoris Patrum, quod passim vetustate a vermibus tunc putrefactum, tum corrasum fuerat, restituit. Profecit etiam domus tam in disciplina quam redditibus et personis, prout ex descriptione status hujus domus sui temporis elucet. Fuerunt siquidem anno 1459 in hoc conventu 15 monachi cum uno novitio 5 conversi, 4 donati, unus praebendarius, habuitque domus in pecoribus oves 600, equos 24, totidem vaccas, porcos 30, 20 plaustra vini, et supra 400 maldra frumentorum.

Nec tamen ipse interim destitit omnem movere lapidem, causasque inquirere, quomodo se gravi onere prioratus honeste iterum exueret, liberaretque, et intra cellae secretum delitesceret. Voti tandem compos effectus. Anno 1460 ab officio quidem hic ad breve tempus absolvitur, sed paulo post successive aliarum vel invitus et renitendo cogitur et impellitur subire domorum curam et regimen, nimirum Sta Elisabeth prope Isanacum, domus gratiae Dei prope Stetinum, domus misericordiae Dei prope Francofurtum ad Oderam. Quid autem molestiae, quid solicitudinis vel unius domus cura generet, ne dicam plurimum, quilibet apud semetipsum facile si voluerit, dignoscere poterit: parit autem iis profecto qui Deo magis conjungi spiritu et familiares fieri percupiunt, non nisi maximam gravissimamque. Sed hic noster eximius confrater, licet tot tantisque curis et solicitudinibus diversarum, quibus praerat domorum fuisset distentus, adeo tamen scriptioni librorum intentus fuit, et tantam in elubricando diligentiam, et in perseverando constantiam exercuit, ut nedum quidem a commentandi scribendique labore quiescere potuerit, quando in paupercula quadam Cartusia simplex cellula delitescens, candelarum usu aliisque adminiculis ad elucubrandum necessariis destitutus fuit; ita namque juvenes a Patribus nostris accepimus, eum scilicet cum non posset sufficienti lumine potiri, interdum ex offis pinguioribusque esculentis, luminis fomitem sibi ipsi concinuisse. Unde etiamnum multa ejus scripta propria manu exarata pinguedine undequaque insigniter sunt delibuta et bene uncta.

Scripsit autem iste unus Pater tantam et tam ingentem molem pro communi reipublicae Christianae utilitate librorum quingentos scilicet, praeter illos quos triplici et

litar super dictam domum habeant oculum, et eam quantum ipsis possibile foret a scandalis et damno occasione predictorum scriptorum preservent.
ch. 1464. Prior D. prope Francofordiam fit mia. — fut peu après nommé prieur de Statin. — ch. 1467. Prior D. prope Statin non fit mia. Et tulerat unum florenum renensem domui Narenbergæ, quem prior quidam D. tulerit amore prioratus R^de Patri Cartusiæ pro quadam parisona hic domus transitum faciente per domum Cartusiæ, super quo, si dubitat, interrogat D. Johannem Indagine pro tunc priorem dicti D. de Statin. — D'où la conclusion que D. J. Hagen a été d'après le prieuré de Statin entre les chapitres de 1466 et 1467. —

ch. 1468. (In D. Statin) Et quia alias in carta capituli generalis scripsa injunctum fuit omnibus personis ordinis, habentibus aliquid de scriptis D. Johannis Indaginis, quod illud remittere non differrent ad domum Gratiæ Dei prope Statin, quod hucusque minime impletum est, hinc denuo injungimus omnibus et singulis personis ordinis, ut eam et ipsi D. Johannis Indaginis, et hujusmodi scripta ad prefatam domum prope Statin remittere habeant, si ordinis correctionem cupiant effugere. J'avoue n'avoir pas vu dans les cartes précédentes l'ordre donné à nos religieux de renvoyer à Statin les écrits de D. J. Hagen qu'ils pouvaient avoir. — Probablement cet ordre ne fut mis que dans la carte de la province de Saxe et point dans la carte générale. — Il pourrait en être de même pour la monition de 1454. — Il me semble qu'après tous ces textes de chapitre gen. il n'y a plus lieu de se tant aliter de la monition de 1460. — L'obit de D. Jean Hagen est marqué au 19 April dans le nécrol. d'Erfurt. « 1469 Apr. D. Johannes de Indagine quondam prior huius D. et plurimarum aliarum domorum ordinis. »

La chronique le dit mort en 1475, et cependant son obit n'est que dans le nécrol. de 1477. — ch. 1477. obiit D. Johannes de Indagine prius 2us D. Erfordiæ, alias prior dictæ D. et domorum, Sta Elisabeth prope Isenacum, Misericordiæ Dei prope Francofordiam et Gratiæ Dei prope Statin. — (Reçu à Erfurt 25 janv. 1460.)

quadruplici sensu elucubravit in tota Biblia pulcherrimos et insignes tractatus, de
quibus jam pro dolor plures, cum injuria temporum, tum forte etiam negligentia
eorum, qui eos conservare ac tueri debuissent, sed flocci pendentes neglexerunt, nescientes
65 thesaurum in eis absconditum, interierunt, ut presentes saltem intueri merito | quis
mirari possit, unum eundemque hominem tot tantaque literarum monumenta le-
gendo percurrere, nedum scribendo componere potuisse. Verumtamen hic tantus et tam
eximius vir, post tot impertenitos pro Ecclesie utilitate exantlatos susceptosque labores
laboresque ultimo annum agens unum supra quinquagesimum servilia cedilia
et monachus hic Erfordie in domo professionis sue spiritum Creatori devote reddens
corpore exuvias e vivis, anno aserte salutis 1475.

XIII. Dominus Hermannus Wolfhagen.

Fuit iste tum animi industria, tum eruditione et eloquentia sermonis
apprime clarus, moribus cultus, in cura animarum et re domestica subeunda alter
quasi Aaron, vir juste etatis. Domus autem filius 91. ex Procuratore domus electus
est in locum Priores anno ejus seculi 1460 ipso Liliano sacro die. Ipse molendinum
quod labente tempore collapsum fuerat, restituit integritati. Domum item ibidem a
plaga occidentali in eodem molendino a fundamentis excitavit. In villa etiam Rinck-
leben plurima cedilicia et utilia valde construxit.

Hoc ipso anno 1460 feria 2. post Assumptionem B. V. Maria, videlicet ipsa die S.te
Agapiti Martyris dissensio inter nos et Comitem Rütz de Reussen, propter terminos
ligneti nostri in Richeim, et rusticorum in Osthausen | quia utraque confinia
tali modo placitata fuit: Comes presente suo Burggravio Hartungo, Caspare et
Michaele Advocatis etc. consensit, jussitque ex parte sui duos rusticos de Osthausen
66 quibus | nos duos addiximus, qui juxta suas conscientias transumerent perpetuam
distinctionem, ubi et fovea ipso presente facta fuere, sed cum tempus deficeret, comes
advocato suo in mandatis dedit, ut post mensem hos 4 denuo convocaret, quo sic
lapides per circuitum ligneti ponerentur in perpetuam firmamque determinationem,
qui et positi fuere, quasque schedulas perpetue distinctionis ipsi et nos accepimus.
Insuper omnia jura nostra salva retinuimus in ligneto et in omnibus bonis nostris

8 Juillet 1459 - 1464, 11 Sept. - D. Hermann de Wofffhagen. —

Profès et procureur de la maison, élu prieur le 8 juillet 1459 jusqu'à sa mort 11 Sept. 1464. — ch. 1461 et 1462. Priori d. Erfordiæ non fit mia. ch. 1463. Priori d. Erfordiæ non fit mia; et de fugitivo, quem detinet in domo suâ, commissum est priori d. in Pletriach quatenus illum ad domum suam reduci faciat. — ch. 1464. Priori d. Erfordiæ non fit mia. —

ch. 1465. obiit D. Hermannus prior d. Montis Sti Salvatoris prope Erfordiam. Le necr. a au 11 Sept. // ob. D. Hermannus de Wolffhagen prior hujus d. // J'ai fait remarquer plus haut que c'est plutôt lui qui est marqué au 11 Sept. que son homonime mort en ch. 1395. —

in Richeim, quin etiam Comes expresse libertavit nos confirmando primam liberatationem, domum et dimidium mansum, et alia bona ibidem, dicens, quia ita benevole nobiscum agitis, ego servabo vobis omnem libertatem a praedecessoribus vobis traditam et concessam. Nobiscum in dieta fuerunt domicellus Otto Ziegler et Dominus Martinus Sangerhusen, similiter fratres Henricus coquinarius et Hartungus; etc. Anno 1461 dictus Prior aquae ductum sive amnem Trifontis, qui domum perfluit, isque ad id temporis angustiorem, in formam vivarii dilatavit: tectum quoque acuminatum turris instar, eadem opera fonti in coemiterio, et in area domus ex cupro super imposuit.

Eodem anno Wilhelmus dux Saxoniae ad instantiam Prioris confirmavit omnia jura et privilegia, quae domus habuit in Rinckleben ita ut a nostro tribunali non licuerit appellare ad Ducem; prout de facto appellationem cujusdam repudiavit.

67 Sub eodem Priore praebendarius quidam, nomine Henricus Eckersleben ad hanc domum nostram veniens, paucis supervixit diebus, vita jam functurus maximam sic cum pecuniae testamento domui legavit, cujus subventione et adminiculo, domus quae ab annis superioribus aere alieno gravata laborabat, liberata respiravit et de reliqua aliis quoque domibus praesidium et eleemosyna praestita fuit.

Quin etiam sub hujus regimine Deus corda multorum tetigit qui uberes eleemosynas huic domui contulerunt: siquidem a 1 Julii anni 1459 usque ad 1 Januarii anni 1464 (prout veteri quodam manuscripto sigillatim observatum fuit) oblati fuere a diversis 450 floreni 9 grossi, 78 sexagenae, 8 grossi; 7 urnae vini, 55 stubae rivolii, unus florenus annui census a Nicolao Lower 3 casulae, 3 calices dotavitque interea temporis cellam E pro praebenda perpetua monachi illam incolentis Reverendissimus Dominus Joannes de Ilmen scholasticus Sti Severi, assignatis 300 florenis et 20 sexagenis.

Anno 1464 Theodoricus de Morsa, Decanus Sti Severini Coloniae privilegiorum Ordinis Conservator, subdelegatos constituit Praepositos Ecclesiarum Cathedralium Hildesii, et Halberstadii, per quos haec domus juxta bullam ab Innocentio Papa concessam ab invasoribus protegeretur. Obiit autem praedictus P. Prior in officio Prioratus, corpore robustus adhuc, et omnibus mire charus et amabilis; unde etiam ejus immaturam mortem maximopere omnes doluerunt, anno 1464.

XIV. Dominus Hermannus de Monasterio

68 Extitit hic Pater filius domus 78 Sacrista et Procurator diligens et pervigil longo tempore, verum ætate jam provectior ob sanctam religiosamque conversationem, animi candorem et columbinam simplicitatem omnibus cum sæcularibus tum Ecclesiasticis personis apprime charus: subrogatus est autem canonica electione in locum prædecessoris anno 1464 2 Octobris

Anno regiminis sui primo, sæculi vero 1465 Dominus Doctor Peregrinus de Goch fundavit cellam A nunc C litera insignitam cujus occasione et eadem opera duæ aliæ de lapidibus proxime sequentes B. et C. nunc vero D et E cellæ constructæ sunt. Eodem anno cella Crucis de albo cellarum exclusa est, conversa autem inferius in carcerem conversorum, superius autem in officinam sartoris, pellificis, et sutoris, uti adhuc hodie videre est.

Quinimo hoc eodem anno immediate posito, cœmiterium nostrum per lapicidas, pro supradictis Cellis C. D. E. erigendis occasione alicujus rixæ, et fusi sanguinis violatum fuit, quod Reverendissimus D. Bertholdus, Ordinis Prædicatorum, Episcopus et Suffraganeus Archipræsulis Moguntini Adolphi de Nassauw reconciliavit. Dictus porro P. Prior curam propriæ salutis magis quam rei familiaris gerens in desiderio, a Capitulo generali instanter misericordiam postulans. Anno 1468 impetravit, et post liminio plenus dierum et operibus virtuosis obiit anno 1474

XV. Dominus Hermannus de Rudisheim.

69 Professus domus Horti Angelorum Herbipoli, quæ religione in Deum, qua zelo disciplinæ regularis adeo fervens fuit, ut ferè alter Helias reputari potuisset, rerum tamen temporalium administrationem magis fastidivit quam gessit, Dei cum amore ad meliora trahente charismata domui nostræ præfectus est a Capitulo generali in Priorem anno 1468 et paulo post ab eodem Capitulo delectus in Visitatorem Provinciæ.

Anno igitur 1469 officio suo satisfacturus, profectus est ad majorem Cartusiam, Procuratore interim Domino Conrado Ubelin de ejusdem mandato murum Gallileæ a Cella litera M. nunc lavatorio, et per totam aream culinæ in gyro

2 oct. 1464 – 1468. ch. – D. Hermann de Monasterio. (de Münster)
Profès de la maison, élu prieur, après la mort du précédent, le 2 oct. 1464 jusqu'au chapitre gen. de 1468. — ch. 1465. Priori d. Erfordiae non fit mia. ch. 1466. Priori d. Erfordiae non fit mia. Et committimus prioribus domorum Stae Elisabeth prope Isenacum et cellae Bae Mae in Nurenberga (convisitatori, D. Hermann Reinbott) ut ad predictam domum se transferant, informationem recepturi super receptione cujusdam monasterii Ordinis Sti Benedicti ad nostrum ordinem, de quo scribunt procurator et quidam novitius ejusdem d.; et in futuro capitulo referant ad Patrem Rdum quid ibidem invenerint. Insuper et informent se super quibusdam, de quibus duo monachi scripserunt capitulo, quorum litteras, ut melius informentur, eisdem remisimus clausas et sigillatas sigillo d. Cartusiae, et auctoritate capituli reforment si quae invenerint reformanda. ch. et Flores. — Ch. 1467. Priori d. Erfordiae non fit mia. ch. 1468. Priori d. Erfordiae fit mia. —
ch. 1474. obiit. D. Hermannus de Monasterio monachus prof. d. Erfordiae. (on a oublié «alias prior ejusdem d.»). Il est mort le 11 février 1474. Le necrologe a au dit 11 févr. «obiit D. Hermannus de Monasterio senior et prior hujus d.»

ch. 1468 – 1471. ch. D. Hermann de Rudisheim. —
ch. 1468. Priori d. Erf. fit mia, et praeficimus in priorem dictae d. D. Hermannum professum d. Horti Angelorum in Herbipoli. — C'est D. Hermann de Rudisheim profès de Wurzbourg, prieur de Grunau 1457 – 1463, élu prieur de Wurzbourg après le 8 déc. 1463. Quoique 1er visiteur demanda instamment son absolution au chap. de 1467, qui chargea les visiteurs (le convisiteur et un autre) d'aller voir s'il y avait lieu de l'exaucer. — Les visiteurs lui firent miséricorde puisqu'il était simple religieux au chap. de 1468. — Convisiteur ch. 1462 – 1464 ch. et visiteur ch. 1464 – 1467 après chap. — de nouveau convisiteur ch. 1468 – 1471 ch. — Fut 5e deffiniteur au chap. de 1463, et 4e aux chap. de 1465 et 1469.
ch. 1469. Priori d. Erfordiae non fit mia. Et de his quae petit vicarius dictae d. visitatores provinciae habebant se informare, quorum dictamine stet contentus

exstruente. Id quia simpliciores humilioresque fenestras posuerat, ut hodie etiamnum ex parte visuntur in area culinæ, reprehensus a magnatibus Senatus, reliquas paulo venustiores ampliores que fieri curavit.

At vero jam dictus Prior, eadem qua fuerat annis præcedentibus domui præla-tus auctoritate, eadem denuo anno 1471 ab officiis prælaturæ est auctoritate solutus et vita etiam paulo post felicius excessit.

XVI. Dominus Joannes Quirr.

Octuagesimus nonus domus filius, ex Procuratore per compromissores Conven-tus, Priores Scilicet Norimbergæ et Isanaci, provinciæ Visitatores, anno 1471 electus 70 et confirmatus est in Priorem, ac deinde post brevi tempus etiam a Capitulo designa-tus provinciæ Visitator.

Primo institutionis suæ anno, in vigilia Ste Andreæ Apostoli ad primum quasi ictum pulsus pro nona de Domina crepuit campana nostra egregia valde et opti-ma, et optimi sonitus, ponderé 429 quam protinus restitutam, alia tamen, et minori forma et ponderé, 364 scilicet, et benedictam Sabbato post festum Ste Luciæ V. et M. ab Reverendissimo Domino Gunthero, Abbate Ste Petri, et Vincentiam expellatam suo loco suspendi curavit.

Item Idem anno 1472 exstruxit a fundamentis murum retro pistrinam et granato-rium pro præcavendo ignis periculo propter vicina horrea et stabula equorum, ubi fœnum et stramina, et id genus nutrimenta alia ignis reponi consuevernnt, opus utile et commendatione dignum.

Anno 1473 habuit collationem in Capitulo generali summopere ab om-nibus commendatam.

Verumtamen dictus Dominus Joannes Quirr Prior ante conversionem suam cum fuisset Decanus in Halberstadt et in aliis pluribus locis beneficiatus, venit ad domum nostram cum 4 equis, ad ea incauto Patrum in ejus susceptionem con-sensu, gravissimæ inquietudines et detrimenta domui orta fuere; ære siquidem alieno et debitis pluribus passim obstrictus, de quibus tamen ante suum ingressum minime satisfecerat creditoribus, professionem emisit: creditores autem re comperta

tentis / 4 ch. 1470. Priori Ste Erfordiæ bonas fit mia, et de hoc quod scribit prior cum conventu commisimus vices nostras visitatori provinciæ, cui de hoc ad partem scripsimus. Et causa D. Johannis Indaginis committitur visitatori principali (D. Hermann Reinbot, prieur de Nuremberg) et Horas a nobis et officiatas. ch. 1471. Priori Ste Erfordiæ ad magnam sui instantiam fit mia; ad electionem futuri prioris remittimus ad conventum, quam, si canonica fuerit, visitatores provinciæ habeant confirmare, alioquin de idoneo providere. — D. Hermann est mort simple religieux le 2 Mars 1481.

ch. 1481. obiit D. Hermannus de Rudisheim profes Ste Herbipolis, qui fuit prior dictæ S. (et domorum in Gaunau et Erfordia ac visitator) habens plen. cum ps. monast. in provincia Alemaniæ Inferioris, obiit 2 Mart. —

post c.g. 1471 - 1474 d. — D. Jean Quirr. —

Profès et procureur de la maison élu après le chap. de 1471, par compromis des visiteurs dit la chronique. — ch. 1472. Priori Ste Erfordiæ non fit mia. Le même chapitre le nomme 1er visiteur et le charge de faire la collation au chapitre suivant. — Alla donc au chap. de 1473, y fit un discours magnifique, suivant la chronique et fut nommé 6e definiteur. — ch. 1473. Priori Ste Erfordiæ non fit mia. ch. 1474. Priori Ste Erfordiæ ad suam instantiam fit mia. Et remittitur conventui electio futuri prioris, quam confirmabunt priores per eos ad electionem convocandi. Et fr. Stephanum, conversum profes Ste Sanctis Mre in Aschaim, ibidem hospitatum, reconciliamus ordini, et perseverat ibidem ad ordinis voluntatem. ch. 1478. Et fr. (o.) Joannes Quirr, professus ibidem, (à Erfort) manebat in disciplina ordinis, ita tamen quod in victu et amictu ac rasura aequaliter cum conventu tractetur, et loco honesto seorsim custodiatur. — Horas ch. 1483. Et prohibemus D. Joanni Quirr, sub poena criminosorum, ne domum ipsam (Erfordiæ) ingressu extra ordinem trahi faciat; et quoniam jam talia attentavit et diffamatus est ordinem, scriptis suis, manebat inclusus in cella usque ad visitationem. Et injungimus visitatoribus, qui domum ordinarie visitabunt et causam diligenter examinant et justitiam ministrent. D. Joannes et Horas. —

magna instantia coeperunt requirere sua debita, et dicti Joannis bona passim in-
71 vadere, oritur gravis contentio, creditores appellant ad summum | Pontificem, Ponti-
=fex designat Commissarios, Commissarii vero Patres nostros compulerunt sub jura-
=menti omnium quæ acceperant, ex integro restitutionem facere: quinimo ad credi-
=mendam veram, et perturbationes sedendas, et importunitatem creditorum compo-
=nendam, ultra quam debebant aut acceperant solvere coacti sunt.

Caveant igitur successores nostri hujuscemodi imprudentes et inconsideratas susceptiones personarum, maxime magnæ famæ et existimationis et nominis, eos severe et districte admonentes, ut primum de suis disponant, debita solvant, cau-
=sas pendentes expediant, et quæ secum asportare non possunt, tempore novitiatus personis committant curanda custodiendaque laicalibus. Nec Priores talibus bonis, quæ secum non asportarunt, sive per se, sive per alios sese ullo modo intromittant, scientes quoniam de hujusmodi bonis custodiendis statuta nostra minime loquantur, sed de iis duntaxat quæ secum advexere.

Verumtamen sæpe memoratus Joannes Quinn Prior, anno 1474 a Capitulo generali ab officiis bonus absolutus, obiit postea anno ...

XVII. Dominus Nentfridus Baldwini.

Dominus iste Baldwinus, si ingenium spectes, vir fuit summe ingeniosus, si cæteras dotes, fuit morum elegantia cultus, conversatione suavis et modestus, religione exemplaris |

Frater V. hujus Prioris Wernherus Baldwini Benefactor hujus Carthusiæ et monasterii S. Petri Erfordiæ fuit Clericus factus post donatus in Carthu-
=sia Conradisburgensi.

72 salutis promovendæ aridus re familiari curanda ad modum dexter. Hic ergo anno 1474 circa festum Stæ Joannis Baptistæ canonica Patrum electione decla-
=ratus et confirmatus Prior, statim sequenti anno 1475 e fundamentis ex lapidibus excitavit claustrum minus, idque per totum concamerari fecit. Eodem anno M. renovavit et picturis illustravit refectorium Patrum, in eoque arte et labore fratris Laurentii Conversi fornacem ferream quæ malleolis calefiebat, magno

Voici un Bref d'Innocent VIII, qui en dit long sur l'individu (Arch. du Vatican Armoire 39, tome 19. fol. 118). –

1486, 9 Janvier. Magistro Gunthero de Brunow. Dilecte fili salutem. Intelleximus quod licet dilectus filius Johannes Quire, frater domus Sti Salvatoris oppidi Erfordensis, Cartusiensis ordis, Maguntinae diocesis, antequam professionem per fratres dicti ordinis emitti solitam emisisset regularem, condens de bonis suis in ejus ultima voluntate testamentum, bona sua omnia, pietatis et incertorum debitorum causa, pro sancta cruciata, suprema religionis christiane necessitate, qua nulla magis pia sibi adesse videbatur, exponi mandaverit, Christum, Ecclesiam et Papam heredem universalem instituendo: illaque ad mille florenos auri Renenses, salvo meliori calculo, extimata apud domum prefatam deposuerit; executionem et assignationem eorumdem ad manus Pape committendo, prius tamen dicte domui partibus substantie et patrimonii ipsius deputatis; nihilominus prior et fratres dicte domus predictam et alicui patris dicti Johannis voluntatem pro sancto hoc opere adimplere recusarunt, ac bona predicta distraxerunt, fucatis coloribus testamenti predicti executionem impedientes, et ipsum Johannem, ne premissa ad Sedis Apostolice notitiam deduceret, dum ipse pro missa dicenda ornamentis sacerdotalibus indutus erat, per violentarum manuum in eum injectionem per carceres, vincula, cathenas, ejectionem a domo aliasque multiplices persecutiones, longo tempore, diris carceribus mancipatum, quamvis de nullo crimine convinctum, confessum aut conscium cruciarunt, injuriose vulnerarunt et graviter leserunt: censuras et penas ecclesiasticas in tales a canonibus latas, scienter, etiam per prefatum Johannem de illis certificati, temere incurrendo: ac novissime scriptam (cioè: epistolam ou singrapham) manu prioris dicte domus confictam, in qua continebatur, quod prior et conventus prefati, occasione bonorum et testamenti predictorum, nemini obligabantur, et propterea de cetero inquietari non deberent, transcribere, metu continuationis perpetui carceris, compulerunt, super iis et eorum indemnitate certis fidejussoribus, ipsis debitoribus longe absentibus et rei veritatem ignorantibus, ab eodem Johanne, adhuc semper incarcerato extortis: Et ne juribus, concessionibus, gratiis, indulgentiis apostolicis, et (etiam?) specialiter sibi factis, vel appellationibus uti audeat, nec domum ipsam et eos coram aliquo extra ordinem propterea in jus trahi faciat, sub pena criminosorum per majores ordinis prohiberi fecerunt, litteras apostolicas et instrumenta (le texte a « Innminta, forse per munimenta) varia super hiis et aliis sibi concessis auferendo, et justitiam denegando.

Volumus igitur et discretioni tue [quam] in presentiarum ad Swetiam et Alamaniam piorum suffragiorum hujusmodi collectorem mittimus committimus et mandamus, ut per te, vel alium, seu alios, idoneos tamen prefatis Johanne ac Priore dicte domus, necnon Priore domus Claustri Mariae Hildeszemensis, dicti Cartusiensis ordinis, apud quem et quasdam alias personas dictus Johannes deposuit et reliquit etiam quedam bona in valore ducentorum florenorum Renens. et amplius, in ultima sua voluntate pro dicta sancta cruciata et republica christiana convertenda pro causa

domus emolumento et Patrum solatio exstruxit. Eodem quoque anno tabulam sive lapidem praegrandem Crucifixi imagine insignem, altum de transrectum in altari Beatissime Marie Magdalene, cum duabus aliis hinc et hinc Sanctorum Patronum figuris illustribus locavit. Inde magnum studium ad altare, quod ex opposito situm est Sancte Felicitatis dirigens, ipsum quoque de novo exstruxit, atque eodem adhuc vertente anni circulo, dicta duo altaria, ipsa scilicet Sanctissime Trinitatis solemnitate consecrari dedicarique fecit; imo hoc ipso anno lapidem priori haud absimilem, quoad arte, qua crucifixi imaginis pietate, in Gallilea majori directe contra Sacrarium V. Sacramenti Eucharistie muro Ecclesie a latere, quod dictam Gallileam respicit, inclusit, hac intentione, ut contra dicti lapidis insculptam imaginem Crucifixi venientes, V. Sacramentum ex opposito retro intra Ecclesiam altari Summo inclusum et honorifice custoditum, qua dignum ac decet honore et reverentia prosequerentur.

Hoc ipso anno Sigismundus Comes de Gleichen ab hac domo participatione Ordinis et anniversario perpetuo honoratus, eandem in suam tutelam recepit demandando | omnibus suis officialibus, ut nostris, ubicumque possent, ferrent subsidium. 73

Anno sequenti, qui fuit 1476 guttarnium, fusile de auricalco pro Patrum manibus, intrantibus repetorium abluendis, in fenestra loco adhoc specialiter constructo in minori claustro collocavit.

Circa idem fere tempus prefatus Prior opera et cura Germani Fratris Doctoris Werneri Baldwini testamentarii p. m. Thome Merckels, ad ejusdem Thome, civis et mercatoris Erfordiensis, et Norimbergensis perennem memoriam cleinodium aureum pro Ecclesia, item calicem ex auro puro pro solemnitatibus ex mille florenis rhenensibus, quos domui vita defungens legaverat, fieri curavit. Qui calix de mandato Domini Thome Merckels nunquam alienari debuisset, licet in magna et pericugenti necessitate impignorari potuisset sub conditione celerrime redemptionis.

Hisce adjecit idem P. Prior, et forte ex eodem are, capsam argenteam pro V. Sacramento (quam ciborium alias indigitare Ecclesia solet) non tam devotione, quam pretio et arte conspicuam, quam intra Summi altaris pedem loco preparato decenti constituit.

causa hujusmodi fidei, personaliter coram te evocatis, quantocius ab eis et aliis diligenter de omnibus et singulis premissis, etiam summarie, simpliciter et de plano, sine strepitu et figura judicii, veritatem inquiras et examines, et si ita esse inveneris, bona hujusmodi eidem sancte cruciate debita, etiam per censuram ecclesiasticam et alia juris remedia, invocato ad hoc, quatenus opus sit, auxilio brachii secularis, exigas, recuperes, et ad dandum et tradendum tibi bona predicta, seu illorum valorem, auctoritate nostra compelles, ac personas ipsas de hiis que ab eisdem recipies omnino quietes et liberes, et ad cameram Apostolicam fideliter transmittas; ac predictos Johannem et fidejussores innoxios, prout juris fuerit, ab obligatione et promissione predictis, ac priores et conventus domus predictorum a sententiis, censuris et penis premissorum occasione per eos respective incursis, si id humiliter petierint, absolvas et in statum pristinum restituas, et alia facias que noveris oportuna; pro quorum executione tibi... facultatem concedimus oportunam... etiam summarie et de plano... procedendi et terminandi; ac dicto Johanni jam sexagenario, leso ut prefertur, de securitate, pace et quiete corporis et tranquillitate conscientie, in predicta vel alia domo ordinis, seu alio quocunque loco honesto, sub expensis tamen dicte domus sue professionis, ut alias moris est, providendi; quinimo, causa rationabili suadente, eum ad aliam quamcunque Religionem strictioris vel laxioris vite, bene tamen institutam et approbatam, etiam mendicantium de Observantia, sive Reformatorum, transferendi: reservatis Johanni predicto gratiis, indulgentiis et peccatorum remissionibus dicto ordini, personis et sibi quomodolibet concessis, dummodo idem Johannes ea que ad promerendum sunt instituta debite peragat. Testes si se... subtraxerint, per similem censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellas veritati testimonium perhibere... Non obstante fel. rec. Martini Pape V. predecessoris nostri, hujusmodi fratribus dicti ordinis transitum ad alios ordines prohibente, et aliis apostolicis constitutionibus.. etc.. ceterisque contrariis quibuscunque. — Datum Rome apud Stum Petrum etc.. die nona Januarii 1486, anno secundo. — » — Tout naturellement ce Bref ne contient que les plaintes de D. Jean Quirr — J'ignore ce qui sera arrivé à la suite de cette commission, mais D. Jean mourut avant d'en connaître le resultat.

Ch. 1486. obiit D. Joannes Quineck (sic Quirr) monachus profus Dr Erfordiae. Flores corrige la ch. en disant « D. Joan. Eber (sic) profus Dr Erfordiae, alias prior ibidem et visitator. » Ce qui est vrai. — Est donc mort fin 1485 ou commencement de 1486. — L'extrait du neurologe de la maison, que j'ai, ne la pas.

La carte de 1486 a encore: « Praeterea de quaerelis D. Joannis Quirr professi, jam vero defuncti, dictae Ds, eo quod nihil fide dignum, vel litteris, vel testibus, vel aliis documentis ostensum existat de ipsius intentione nec alicui conventualium de illa constet, consulimus ut super iisdem sint fratres Ds bene pacificati. » Flores. —

Neque hic stitit ejus affectus et devotio erga praecelsum hoc et augustissimum Sa-
-cramentum sed reverentiae, sed amoris, sed singularis devotionis prioribus longe augus-
-tius adjecit argumentum, monstrantiam nimirum argenteam inauratam, opus
admodum praeclarum artificiosumque, in quo dictum Sacrosanctum Sacramentum
74 Eucharistiae reclusum per | Octavas solemnitatis ejusdem populo Christiano et Patribus
pio a majoribus tradito more proponeretur adorandum. Supradictus autem calix
aureus et monstrantia, cum nonnullis aliis receptaculis reliquiarum argenteis in
tumultu rusticorum anno 1525 Senatui custodienda commissa, juxta Patrum rela-
-tionem usque hodie ab eodem tenentur, saltem anno 1604 adhuc integra custodieban-
-tur, juxta attestationem cujusdam Senatoris oculati testis.

Quin et Gallileam majorem partem scilicet orientalem asseribus levigatis pulchro
arcu concamerari curavit; atque iterum et postremo tanquam coronidis loco, post plu-
-rima tum exstructa aedificia, tum alia utilia domui nostrae digna aeterna memoria
et commendatione beneficia, domum Beatissimae Virginis Annunciatae in Conradsburg
dono nuper Ordini oblatam acceptamque (fuit ista olim monasterium P.P. Benedic-
-tinorum, sed ab annis amplius 20 ex quo similiter tempore dicti Ordinis cultores
eam desertam reliquerunt, administrata per quendam saecularem nomine Arnoldum
Prammer) dictus P. Prior pervigili cura et industria brevi pristinae integritati
restituit, auxilio potissimum et piis eleemosynis et expensis supra memorati Domini
uterini fratris sui J. V. Doctoris Werneri Baldwini, qui etiam postliminio ibidem
nuntium fallacibus mundi illecebris remittens, in eadem domo habitum donatorum
suscipiens, foelici tandem fine consummatus est anno 1488 16 Maii, legatis spe-
-cialiter huic domui 300 florenis rhenensibus. Porro jam saepe dictus P. Prior
75 anno 1477 sub actu Visitationis | ab domus hujus onere Prioratus absolutus,
dictae domui B. V. Mariae Annunciatae a se recenter instauratae praefectus est
in Priorem, ut quam collapsam erexisset, amplius in utroque statu conva-
-lescentem, florentem redderet, qui etiam ibidem diem suum obiit.

post ch. 1474-1477, sept. — D. Nentfrid Baldwin.

Profès et procureur de la maison, élu prieur après le chapitre de 1474. ch. 1477. Priori D.ⁱ Erfordiae non fit mia, et concedimus sibi ut auctoritate capituli generalis sibi super annum commissa super nova plantatione in Conradsburg usque ad capitulum generale futurum utatur. — Le même chapitre incorpore à l'ordre la dite chartreuse de Conradsbourg et y nomme prieur D. Todocus Christen absous du priorat de Legnitz. — La chronique nous apprend que la même année 1477, dans la visite, en septembre, D. Nentfrid fut transféré au priorat de Conradsbourg, où il est encore en charge en 1493, feria 2ª après 1er nov., d'après un document signalé dans la chronologie de D. Jean Lottey. — D. Nentfrid est mort simple religieux à Conradsbourg le 20 Mai 1501

ch. 1502. obiit D. Lenfridus (Nentfridus Baldwini) monachus prof.us D.ⁱ Annunciatae, quondam prior ipsius D.ⁱ et D.ⁱ Erfordiae. — Pour être exact il y fallu dire « prof.us 1º D.ⁱ Erfordiae, 2ª D.ⁱ Annunciatae. » —

Le necrol. d'Erfurt le note ainsi au 20 Mai : « Lentfridus in Conradsburch, primus fundator et susceptor ejusdem D.ⁱ, et monachus professus, procurator et prior hujus D.ⁱ » — Les Ephem. (I. 93.) le font mourir le 20 janvier 1502, mais la date du necrol. est préférable. Elles l'appellent aussi « D. Lentfridus Baldwini. »

XVIII. Dominus Jodocus Christen.

Hic Dominus Jodocus, 104 domus hujus filius, absoluto Domino Ventfrido, ex Priore domus Passionis Christi prope Leignitz, legitime et concordibus Patrum suffragiis sublectus fuit et confirmatus in Priorem hujus domus anno 1477 circa festum Sti Michaelis, vir non minus doctrina, quam religione et rerum gerendarum dexteritate pollens. Domum hanc brevi qua ei licuit suam navare operam, summa cum laude gubernavit. Contigit eqeidem ut sub idem tempus institutionis sue nova edificaretur domus Transfigurationis scilicet Jesu Christi in valle Sti Martini prope Krimechaw. (monasterium aliquando Canonicorum Regularium atque super opera et instantia Reverendissimi Domini ejusdem loci Prepositi Ottonis, per sedem apostoliam assignatum Ordini nostro Carthusiensi (sumptibus et expensis Domicelli Joannis Federangels civis Zwickaviensis) qui obiit anno 1487 18 Junii) et Anne conjugis sue, quam iidem conjuges etiam annuis proventibus affatim et sufficienter dotarunt. Quapropter anno seculi post humanae salutis assertionem 1479 ab ordine circa festum S. Marci suscepta, Visitatores provincie P. Jodocum Christen, quod similiter neminem tunc illo, ad domum maxime | novellam regendam plantandamque aptiorem habilioremque norunt, a Priòratu domus nostre denuo absolutum, de consensu Patrum nostrorum prodictae domui praefecerunt in Rectorem. Mecisi tunc fuerunt simul ex hac domo primi ejusdem novellae domus futuri coloni, D. Christophorus de Lyra, D. Melchior Brugatz, D. Nicolaus Hirschban, D. Gerlacus V.

Verumtamen hujus et alterius, de qua supra in gestis praedecessoris mentionem feci plantationis novae, ad quas ambas domus nostra filii et professi cum habitandas, tum gubernandas destinati sunt, domus haec nostra usque adeo in personis, vestibus, libris, et aliis necessariis exhausta fuit, quod vix postea semetipsam recolligere, et damna inde perpessa resarcire potuit. Primimo in electione novi Prioris potissima difficultas nata est: ob praefatas namque frequentes et indiscretas emissiones personarum, jejuniis de more Ordinis praemisso, vix tandem canonice et legitime electus est in Priorem omnium junior, aegre quinquennio

circa 29 sept. 1477 – 1479. post ch. – D. Todocus Christen. –

Voir à ~~la transfiguration~~ Conradsbourg où le chapitre de 1477 le nomme prieur, après l'avoir déposé du priorat de Liegnitz. – Fut élu prieur d'Erfurt vers la saint Michel 1477, quand D. Nentfrid fut transféré à Conradsbourg. – ch. 1478. Priori d. Erfordiae non fit mia. Et committimus ei super annum auctoritatem capituli generalis ut, de consilio unius visitatoris, valeat pro ordine acceptare novellam plantationem in Misnia, et ibidem locare 3 aut 4 personas cum pace conventuum. Et D. Joannes Quirr etc. voir plus haut. Flores. – ch. 1479. Cui (Priori Erfordiae) committimus auctoritatem capituli generalis supra novella plantatione, scilicet domo Vallis Sti Martini in terra Misnensi quousque visitatores provinciae commode poterunt habere rectorem valentem regere dictam domum utiliter. Et seriose committimus dicto Priori ut faciat bonam diligentiam ut habeantur Dominorum ducum Saxoniae privilegia, libertates et defensiones super dicta domo et personis ibidem locatis et locandis; et ut quantocius ecclesiam extra septa monasterii aedificetur pro populo, ne personae ibidem locatae seu locandae distractionis habeant occasionem. D. chauvet. –

Après ce chapitre de 1479, D. Tosse fut nommé, par les visiteurs, Recteur à Crimmitschau et prieur au chap. de 1480. – Puis fut prieur dans différentes maisons de la province, que l'obiit ne nomme pas. – Est marqué au nécr. au 1er juillet: « Todocus Christen 1o professus hujus d., ultimo d. in Guntschau (sic), qui fuit sacrista, procurator et prior hujus d. et in multis aliis domibus. »

ch. 1501. obiit. D. Todocus Christen prior d. Passionis Xti in Legnitz, qui alias fuit prior in multis domibus provinciae Alemaniae Inferioris, et obiit 1a julii (1500), habens miss. de Ba Ma per totum ordinem. –

in Ordine, et quod 25 annum difficulter explevisset. Quam & causam etiam ferme a P.P. Visitatoribus fuisset refectatus, quamvis postliminio eundem more Ordinis, licet gravatim admodum confirmarint.

XIX. Dominus Joannes Falcke.

Post absolutionem Domini Jodoci, unanimi Patrum suffragio in locum Prioris successit Dominus Joannes Falcke qui licet aetate, ut jam minime quintum et vigesimum non fuerit pretergressus annum, imo quinquennium integrum minime | stetisset in Ordine domum tamen ea fidelitate et solicitu- 77
dine, solertiaque, qua in re domestica obeunda maxime opere pollebat, annis 31, septimanis 12, una minus die administravit ut palam omnibus de se perspi- cuum faceret, prudentiam non in annis, sed sensibus computandam esse. Huic anno 2 sui regiminis, hoc est, anno 1480, itemque 1486 et 1487 per chartam delata fuit acceptatio et inspectio novae domus Transfigurationis Jesu Christi in Misnia, et ut Dominum Joannem Quir ibidem Priorem, eo quod in amentiam lapsus fuisset diligenter, sed tamen honeste custodiret: quin etiam hoc ipso anno aedificavit lavatorium in cella Sacristae. Eodem Patre auctore, anno eodem, Patres omnes unanimiter et conventualiter in Capitulo congregati, statuerunt firmiter pro se et successoribus perpetuis temporibus, ut praeter communia debita et beneficia, quae cuilibet personae professae hujus domus vigore statuti nostri post mortem debentur: in posterum perpetuis temporibus quandocumque aliquem ex professis hujus domus, inclusis etiam Prioribus hospitibus, sive hic, sive alibi per obedientiam Ordinis hospitantem, quia mortales sumus, diem suum obvie contigerit, statim ab ipso die obitus sui, si fieri possit, trigenta continuis diebus, diebus singulis una missa peculiaris pro hujusmodi defuncto legeretur in privato, uti fusius in confoederationis hujus scedula, quae in Calendario veteri Ecclesiae consignata est circa calcem libri videre licet.

Anno 1485. Ernestus Elector Saxoniae, et Albertus frater ejusdem | attestationem 78
a Wilhelmo Lantgravio Thuringiae superius anno 1457 propter jus forense in Brembach et Oringen Carthusiae huic datam renovarunt, idemque praestitere

1479 – 1511, 8 Mars. — D. Jean Falck. —

De Dantzick, « vestitus anno 1474, 21 sept. » élu prieur à 25 ans après le chapitre de 1479. — ch. 1483. Priori d.s Erfordiae non fit mia. Et monemus D. Joannem Quirr etc. voir plus haut. — ch. 1486. Priori d.s Erfordiae non fit mia. Et D. Joannes Gysenheim professus d.s Transfigurationis maneat hospes Erfordiae. Praeterea de quaerelis D. Joannis Quirr etc. voir plus haut. — Le même chap. de 1486 permet au prieur de la Transfiguration de faire venir, pour l'aider, les prieurs d'Erfurt et de Conradsbourg, ou l'un des deux, qui pourront lui donner les autorisations voulues avec le pouvoir de visiteurs. ch. 1492. Priori d.s Erfordiae non fit mia. Et vicarius dictae d.s vadat hospitatum ad domum B.ae M.ae Annunciatae pro instructione novitiorum ad tempus. — Le chap. de 1494, chargeant les prieurs de Leweld et d'Erfurt de faire la visite à Ittingen avec plein pouvoir, en retournant dudit chap. — ch. 1504. Priori d.s Erfordiae non fit mia. ch. 1505. Priori d.s Erfordiae non fit mia. Et D. Jacobus prof.us d.s Transfigurationis, hospes ibidem, vadat hospitatum ad domum in Ilmbach. Insuper ordinamus quod Prior solvat domui Misericordiae Dei adhuc 4 florenos pro fratre ibidem incarcerato. ch. 1506. Priori d.s Erfordiae non fit mia. (In d.o Misericordiae Dei) et de his quae petit (Prior) a domo Erfordiae pro expensis fratris Joannis conversi ibidem incarcerati, cum jam receperit tres Renenses, committimus visitatori provinciae qui, auditis partibus, si judicaverit aliquid superaddi illis tribus renensibus jam habitis, significet priori Erfordiae qui, prout scripsit, paratus est satisfacere. — ch. 1507. Priori d.s Erfordiae non fit mia. Et D. Laurentius, hospes ibidem, pro recuperatione sanitatis pristinae, vadat hospitatum ad domum Orti Angelorum, ad ord.is voluntatem. Et fr. Jacobus conversus suevus ibidem prof.us vadat hospitatum ad domum orti X.ti. — ch. 1508. Priori d.s Erfordiae non fit mia; et pro isto anno habeat pacientiam in peticione sua. Et de negociis exactionum ipse aut conventus nihil attemptet nisi cum scitu et licentia visitatoris principalis speciali. — ch. 1509. Priori d.s Erfordiae non fit mia, et eidem injungimus ut quatuor florenos renenses

solvat

anno 1487. Fridericus Elector Saxoniæ, et Joannes frater ejusdem.

Anno vero 1487. Idem Prior in refectorio Patrum mensas novas, opus perenne, de ligno quercino sat firmas fabricari fecit. Anno sequenti Senatus hujus urbis nitebatur Priorem cogere ad præstandum tributum more civium propter molituram, quam vexam ut redimeret, Senatui mutuos dedit bil is? mille florenos rhenenses, ita ut per quinquennium illis absque censu reddendo uteretur, quo evoluto aut summam restitueret, vel annue Censum debitum præstaret.

Anno 1490. Edmundus Abbas Scotorum hac in Urbe, Judex subdelegatus et Conservator privilegiorum Ordinis, erga quosdam contumaces in censibus solvendis, sententiam excommunicationis fulminavit.

Anno 1493 28 Sept. prima pacificatio inter Senatum urbis et hanc domum inita fuit mediante Domino Georgio Birckener Priore Norimbergensi et Visitatore, propter fossam juxta hortum turrimque illi contiguam, utrisque ad usum nostrum irrevocabiliter concessis.

Deinde vero, anno 1500 sæculari et Jubilæo, præfatus Prior duo illa insignia et fornicibus pulcherrimis recurva, a fundamentis propemodum excitavit Sacella, Capituli et Salvatoris: quorum deinde primum Capituli; anno assertæ Salutis 1503 alterum vero Salvatoris anno sequenti, quodlibet cum suis altaribus consecratum dedicatumque fuit) (Lücke im Papier) Domino Episcopo Sidoniensi, Joanne Lassue, eximio Sanctissimæ Theologiæ Doctore, qui dictorum Sacellorum, et altarium eorumdem diem anniversarium dedicationis celebrari voluit postridie dedicationis majoris Ecclesiæ.

Anno 1501 alius contractus initus fuit inter nos et Senatum propter exactiones præstandas, mediatoribus intervenientibus Reverendissimis admodum Dominis, D. Joanne Segen, Abbate S. Petri; D. Ludovico ab Anhalt franciscano strictioris observantiæ ejusdem Ordinis per Prussiam Commissario, D. Andreas Prole, Augustianorum reformatorum Vicario, D. Joanne Schonnet, S. Theologiæ Doctore, ad S. Georgium Parocho, et D. Sebastiano Weinman S. Theologiæ Doctore Canonico S. Severi: extant hujus contractus literæ in copiali magno.

Anno 1506 maxima fuit dissensio inter rusticos nostros in Rinckleben et illos in Walschleben qui noluerunt nostros admittere ad sua pascua juxta veterem receptumque morem

solvat priori d.s Misericordiae Dei propter fratris sui conversi sustentationem.
ch. 1510. Priori d.s Erfordiae non fit mia. et D. Mathaeus ibidem hospes revertatur ad domum transfigurationis suae professionis.

ch. 1511. obiit D. Joannes Falck prior d.s Erfordiae, qui diu fuit visitator prov.ae Alemaniae Inferioris, habens plen. cum ps. monach. in prov.iis Alemaniae Inferioris et Superioris, Rheni et Saxoniae, obiit 8 martii. — Le necrol. d.s a aussi au 8 mars : « Ven. P. D. Joannes Falck de Dantz prior hujus d.s. » —

A été convisiteur ch. 1494-1496 ch. visiteur ch. 1496-1498 ch. et ch. 1499 à 1502 ch. —

nostrorum pecoribus ideo sæpius abductis, quos e contra Prior fecit poni sub interdicto per Episcopum Halberstadiensem privilegiorum nostrorum conservatorem: et quamvis illos Dominus ipsorum feudatarius Sigismundus Comes de Gleichen niteretur protegere, nostros defensabat Joannes Elector Saxoniæ, a quibus tandem mediator utrinque electus fuit Henricus Comes de Reusen, sed nihil effecit: unde hodiedum sub judice lis est.

Sed enim Colophonem operibus suis impositurus dictus Pater anno 1510 monstrantiam argenteam, quæ etiamnum exstat, et in Ecclesia reservatur, opus artificio
80 insigne fieri | curavit, quam postliminio Excellentissimus D. Doctor Joa ... berger magnus domus benefactor, anno 1617 auro fulvo vestivit per totum. Ac deinde anno 1511 Prior religiose confecto vitæ suæ decursu, diem clausit extremum 8 Martii.

XX. Dominus Leonardus de Wetzlaria.

Fuit hic post obitum Dominus Joannis Falcke Prutheni, ex Procuratore canonica præcedente electione Prior 27 Martii anno 1511 communi et concordi Patrum calculo designatus et confirmatus. Fuit vero annis plurimis, hoc est ab anno 1499 usque ad annum præsentem inaugurationis suæ in Priorem solers admodum et fidelis, et in re familiari ac domestica summopere industrius Procurator, prout idipsum liber ejusdem computorum satis superque testatum facit, quem a primo procurationis suæ anno usque ad ultimum Prioratus sui diem continuavit, cujus utinam deligentiæ plures habuisset imitatores.

Porro cum status domus post confirmationem suam comitantibus senioribus ex conventu a Patribus Visitatoribus fuisset requisitus, cum quo sequitur schemate annotatum exhibuit. Status domus anno 1511. Personæ domus sive monachi incluso novello Priore fuere octodecim, Conversi professi octo, donati duo, oblatus unus, famuli et una famula 13. equi 8 inclusa familia et equis molendini nostri: promptuarium domus habet summatim 532 florenos tritici et siliginis reperit in granariis domus, molendini, et domus ad Grues circa 1000 maldra: de avena circa 60 maldra. Seminis
81 raparum 8 maldra pisorum circa 4 | maldra de hordeo et brasio, et lupulo tantum quantum sufficeret et pro cerevisia braxanda ad unum annum futurum: de cerevisia quantum sufficit usque ad festum S^ti Michaelis ad bibendum: de vino circa

27 Mars 1511-1520, 12 févr. — D. Leonard de Wetzlaria. —

Profès de la maison « intravit ordinem 1488, dit la chronique, procureur depuis 1499. — élu prieur le 27 Mars 1511. —

ch. 1511 et 1512. Priori d^s Erfordiae non fit mia. ch. 1513. Priori d^s Erfordia non fit mia. Et solvat priori d^s transfigurationis 15 aureos a fratre Joanne fabro converso, pro nunc in domo sua incarcerato, mutuatos a fautore quodam d^s transfigurationis. — Rien des ch. 1514 et 1515. — ch. 1516. Priori d^s Erfordiae non fit mia. ch. 1517. Priori d^s Erfordiae non fit mia. Et D. Joannes Goler ibidem hospes vadat hospitatum ad domum Novae cellae ad ord^is voluntatem. — Visitetur ipsa d^s (Hassiae) per priores Erfordiae et Isenaci quantocius fieri poterit in forma ordinis cum plena auctoritate capituli generalis. — (In d^o Moguntiae) et D. Gregorius ibidem hospes revertatur ad domum Erfordiae suae professionis. ch. 1518. Priori d^s Erfordiae non fit mia. (In d^o Stetin) et D. Valentinus ibidem professus habeat licentiam transferendi se ad domum Erfordiae, prout petit, dummodo praepriis certificatus fuerit de voluntate et consensu conventus ejusdem d^s Erfordiensis. — ch. 1519. Priori d^s Erfordiae non fit mia.

ch. 1520. obiit D. Leonardus prior d^s Erfordiae. — Le necrol. d^s a au 12 févr. « D. Leonardus prof^us, sac. monac. et prior hujus d^s et quondam per multos annos fuit fidelissimus procurator ejusdem. » —

36 plaustra, quod sufficeret tribus annis, sed propter vineas colendas cogemur partem vendere.

Habuit domus insuper illo tempore in censibus perpetuis, et redimibilibus, inclusis allodiis et molendinis secundum communem estimationem 1200 florenos rhenenses, de quibus dare debuit aliis in censibus annuatim circa 16 florenos, et ad redemptionem 20. in vitalitiis autem 23 florenos pauperibus pannos tres ad valorem 10 florenos hoc anno 1511.

Que autem et qualia iste Pater perfecerit ædificia, ex ejus computo quem fecit ab anno 1500 usque ad annum 1530 colligere licet: inter alia anno 1517 novas sedes in choro monachorum et conversorum ex ligno Quercino satis pulchras et formas fabricari fecit. Eodem anno jussus fuit a Capitulo generali invisere domum Ste Joannis Baptistæ in Hassia.

Anno sequenti nominis sui perpetuum monumentum depingi curavit in claustro videlicet minori tabulam Deiparæ Virginis, Ste Joannis Baptistæ, Ste Patris nostri Brunonis et omnium SS. Hugonum Episcoporum imaginibus conspicuam. Cæterisque quæ in quadripartitis istis veteranis aut similibus aliis vetustis chartis consignata reperi, fideliter transcripsi, in sequentibus vero propter pestilentissimum Martini Lutheri hæresiarchæ dogma, et frequentes vehementesque Catholicorum 82 persecutiones, cum prorsus, ut infra patebit, nihil aut pauca admodum scriptis commendata sint et existant, difficiliter occurrit chronici hujus prosequendi ratio. Quapropter quæ sparsim tantum ex diversis domus monumentis, chartis Capitulis generalis, aut Patrum relationibus assecutus sum, breviter prout memoriæ occurrunt, scriptis consignabo.

Dogma igitur istud pervertissimum, quod superioribus annis homo pestilens sub prætextu reformationis abusum Ecclesiæ disseminare occæperat, cum paulatim instar cancri serpendo invaluisset, nec quoslibet jam, sive infimos de grege, sed heres autem magnates et proceres imperii pervertisset, ut eos non fautores modo, sed et patronos, et defensores acerrimos fortissimosque haberet: contigit ut tota Ecclesiæ catholicæ fides gravissima incumberet. Inde enim frequentes ruinæ et

Copy = 5

Dissensiones, bella toto Romano Imperio, despoliatio et invasio locorum bonorumque Ecclesiasticorum, et ferox persecutio religiosorum, adeo ut quicumque iniquior magis in eos extitisset gloriosior religiosiorque crederetur.

Quare hac falsa et ementita imagine quoque reformationis Evangelii et abusuum Ecclesiae intoxicatus et illectus anno ejus saeculi 1525 in bello et tumultu rusticorum Dux Vinariensis Saxoniae Joannes, et Joannes Fridericus filius, tunc Elector S. Romani Imperii, principalis defensor votifragi Monachi Doctoris Martini
83 Lutheri haeresiarchae, monasterii nostri Montis | Sti Salvatoris potiora bona et redditus de facto invasit, et sibi usurpavit, veluti paganum Rinckleben, allodium in Goldbach cum haereditariis ibidem censibus, redditus in majori minorique Brembach, majori, minorique Obringen, Olbersleben, Vogelsberg, Bischleben, Marckviggach, Mittelhausen, Ridtnorthausen, Rudestett, Fritmar, Kindtleben, Gotha, Teuttleben, Eichelborn.

Donec sopito nonnihil bellorum tumultu, anno 1533 in comitiis Principum Imperii (quibus etiam memoria aeterna dignus interfuit catholicae fidei columna, Illustrissimus Dux Georgius frater Electoris Saxoniae) celebratis, omnia hujusmodi ablata bona et redditus Ecclesiastici, Ecclesiasticis in integrum restituendi decretum fuisset. Verumtamen minime diuturna hac restitutio fuit, anno siquidem 1538 eadem bona de facto iterum ad se recepit, exceptis tamen minoribus vilioribusque redditibus in Rudestett, Eichelborn, Gotha, Kindtleben, Teuttleben et Bischleben quos postea tamen Dux Joannes Fridericus (der Mittler dictus) filius Electoris abs Caesare Carolo V ob rebellionem ab Electoratu depositi et translati, denuo in suam potestatem redegit omnes. Donec idem Dux Joannes Fridericus anno 1567 in obsidione et occupatione Gottica captus est, et a Caesare captivus detentus fuit, et Dominus frater ejus germanus Dux Joannes Wilhelmus ejusdem in regimine successor sub spe, ut putatur, gratiae aucupandae apud Imperatorem atque inde consequendae liberationis D. fratris Joannis Friderici e captivitate, monas-
84 terio omnes supra enumeratos ubique | locorum redditus, exceptis tantum pagis Rinckleben et Goldtpach, restituit ex integro, quos etiam monasterium in libera et quieta possessione retinuit, et quotannis collegit usque post obitum dicti Domini

Joannis Wilhelmi.

Verum eo defuncto Elector tunc Saxoniae Augustus, tutor juniorum Principum curatorio nomine eosdem redditus in majori minorique Brembach, Obringen, Vogelsberg, et Obersleben anno 1573 de facto iterum invasit, et suae potestati subjecit, et usque in praesens retinet.

Verumtamen cum in iis restituendis supplicando qua voce, qua scriptis, nec Caesaris auctoritate quicquam Patres nostri superiores proficerent, sed inanibus tantum verbis et promissionibus lactarentur, compulsi tandem Patres Visitatores Ordinis. Anno 1581 Joannes Hauptius et Nicolaus Comitius, Priores domorum Cellae salutis, et B. Pontis B. Mariae, litem Ducibus indixerunt et in camera Imperiali Spirensi maximis sumptibus D.s hactenus hactenus prosecuti sunt usque ad annum 1630 quo mense Decembri, solemni ritu et ceremonia, et locopublico sententia tandem finalis Spirae determinata, lata et publicata fuit, qua dicti Duces Vinarienses damnati sunt ad plenariam omnium in lite pendentium hactenus bonorum, redditum, fructuum perceptorum, et omnium expensarum restitutionem sub comminatione gravioris poenae.

Quam etiam sententiam a V. Patre Visitatore, Domino Brunone Fleischmann, 85 Priore Pontis B. Mariae in Astheim transmissam | V. Pater Joannes Arnoldi Prior hujus domus, ut jussus fuerat, anno 1631 mense Februario, qua scriptis, qua viva voce per publicum notarium Dominum Jacobum Juneman civem Erfordiensem, et testes ad hoc specialiter rogatos Dominum Jodocum Gerolt, tunc Praepositum Albarum Dominarum, et honestum virum Joannem Rebecourt, civem Erfordiensem, Vinariae Duci ipsi Wilhelmo insinuari curavit, qui etiam se obligatum eidem sententiae parendi et satisfaciendi recognovit. Summa autem omnium perceptorum fructuum supputata in annos singulos ab anno 1573 usque ad annum 1630 latae sententiae inclusive facit.

In tritico	1846	malder	2	visgel	3	metzen
In hordeo	1670	"	3	"	3	"
In siligine	57	"				
In avena	217	"	[illegible]	"	[illegible]	" 1 noselinum

In pecuniis 4166 florenos 15 groschen
In aucis seu anseribus 13 68 aucas
In pullis seu gallinis 80.37. gallinas
In cera 256 ½ ℔ cerae.
Summa summarum frumenti 3791 malder omnis generis frumenti, 3 Visgel. 2 Scheffel. 3 Mettzen. et 1 noselinum
Summa censeus annui in frumentis, tritico, siligine, hordeo et avena simul 66 malder. 2 visgel. 1 metze 1 noselinum.
In pecuniis 72 florenos 14 groschen 1 pfennig.
In aucis 34 in gallinis 163. in cera 5 ℔.
Et hec summa respondet initio occupationis que successivis annis aucta est, et ad sequentem accrevit. |
86 Summa annui censeus posterior.
In frumento, tritico et siligine 37 malder, 3 visgel. 2 metzen mensura Spirensis.
In hordeo 33 malder. 3 visgel. 1 Scheffel, 3 metzen
In avena 3 „ 3 „ In pecuniis 72 ½ florenos.
In aucis 36 ½. In gallinis 171. In cera 4 ℔.
Summa autem prior omnium perceptorum supputata est juxta summam primam annui censeus. Sed de his plura infra suo loco dicenda occurrent in gestis Prioris 43 nunc enim recurrendum unde digressus sum.

Venerabilis itaque D. Prior Leonardus exulceratissimis hisce catholice fidei, et Romani Imperii cladibus et persecutionum procellis, et gravibus domus disscrimi-nibus mœrore animi et senio simul confectus, diem suum finivit extremum, requiem quam hic nequivit adipisci, in celestibus plenius perfectiusque consecuturus. Quo demortuo domus ob prestactam temporum partim injuriam, et personarum, qua causa nescitur (inspiam: partim ut satis apparet, ob frequentes mutationes, institutiones, destitutionesque officialium, domus hec inquam, potissimum magis magisque periclitari ac pessum ire cepit, domi enim foris que ab adversariis infes-tata, cum jam fere omnes desperatam suspicarentur, nemo qui adverant usque ad

omnimodam ejus desolationem, quantumvis exiguo hoc tempore tot habuerit Rectores quot quisque tempore institutus, quanto tempore, qualiterque praefuerit, ne unus prodiderit scriptis, praeter nudam personarum denominationem, sive cognomine etiam et professionis domus consignatione; quod adeo mirum videtur, quos hic ordine subjungam.

87 XXI. Dominus Conradus.

Qui Domino Leonardo canonica electione sublectus est anno 1520 et praefuit domui usque ad annum 1525. Ipso praeside anno 1521, caeperunt rustici nostri in Rinckleben contra nos rebellare quasi insuetis operibus a nobis gravarentur. Cumque Prior protervia illorum nollet acquiescere, ad Joannem Ducem Saxoniae provocarunt illius protectionem implorantes quantumvis autem Prior se crebrius opposuisset nihilo tamen minus Dux anno sequenti 10 Februarii quot et quae nobis opera praestare tenerentur delinivit, qui etiam hoc ipso anno sui fratrisque Friderici Electoris Saxoniae nomine salvum nobis commeatum dedit, mandando omnibus officiatis, ut domui ejusque ministratibus quoties requirerentur, subsidium praeberent.

Extant etiam hujus Prioris literae quibus sub sigillo confessionis successori suo, quae ex documentis originalibus et aliis apud Principes Saxoniae deposuisset, aperit maximo damno domus ut sero patuit, quae nuper in restitutione 2 ab Amplissimo Senatu ex ruderibus devastationis erutae sunt ad verbum ejusmodi.

Venerabilis Pater, in anxietatibus ante annum, cum Erford: tempore quo nos ab eis exactionabamur; et quia fuerat mens omnium Conventualium, bona domus, si deberent per Erford. distrahi, ea bona, potius vellent consentire ut Principes ad se reciperent: si Ordo in vigore permanserit ex tunc ad unguem restituent: Eo respectu recepi decem et | octo literas et praesertim bonorum sub Principibus jacentium, et duo registra, tradens eis ad custodiendum; si opus esset, poteris illic apud Principes, vel Fridericum a Thun repetere, sunt enim optimi Principes non fraudabunt: Nemo hominum in Conventu vel alius existit qui noscit de hujusmodi depositione certarum literarum, et si Erford: in modico scirent, expellerent vos de civitate; quare ista vobis sub confessione et sub secretissimo sigillo scribo, nemini aliquid dicatis nisi sequaci vestro et sub confessione iterum Conradus

1520-1524-25?. — D. Conrad. —

Elu prieur après la mort de D. Leonard, d'après la chronique, qui ne nous dit pas de quelle maison il était profès. — Dans la liste des profès de la maison, donnée par la même chronique, on ne voit pas de religieux du nom de D. Conrad. — ch. 1520. Priori d. Erfordiae non fit mia. — Et D. Adam ibidem (in d° Annunciatae) professus v adat hospitatum ad domum Erfordiae, prout petit. — ch. 1521. Priori d. Erfordiae non fit mia. Et fr. Balthasar ibidem conversus v adat hospitatum ad domum in Astheim ad ordinis voluntatem. ch. 1522 et 1523. Priori d. Erfordiae non fit mia. Ch. 1524. Priori d. Erfordiae non fit mia. Quem in visceribus Jesu Xti exhortamur ut injunctam sibi (ordinis. chauver) obedientiam pro Dei et ordinis honore patienter ferre ac diligenter subditorum saluti intendere curet. — D. Conrad cesse de gouverner entre les chapitres de 1524 et 1525, n'est pas mort en charge comme le dit la chronique. — On ne trouve pas son obit dans les cartes du chapitre gen. —

quem nostris. Revera egregie lupo agnum commisisti Pater.

XXII. Dominus Henricus Eilburgk, Rector

Mortuo predecessore suo, sine postius translato, cum ius rectoratum domus Dulcis
fuisset, in Capitulo sequenti anno 1525 ad suam instantiam absolutus, et Prior
Domus Transfigurationis Jesu Christi in Misnia designatus est. Ipso preside hac
in domo fuerunt persone sequentes, videlicet Dominus Bernardus Vicarius, Dominus
2. Matthias Leuskirchen Procurator, 3. Dominus Christophorus Senior, 4. Dominus Winoldus
Hennigh, 5. Dominus Gregorius, 6. Dominus Lucas, 7. Dominus Marcellinus infirmarius,
8. Dominus Johannes Goltpach sacerdotes. Frat. Joannes Bungkard. f. Michael Schneider,
f. Balthasar König laici.

Quin etiam hoc tempore, cum rusticorum tumultus inciperent 24 Martii.
Delarius Huttener, Christophorus Ziegler et Theodoricus Kannegiesser viri senatores
hujus domus provisores a Senatu constituti, vi nobis eripuerunt et deportarunt ad
29 curiam (sub specie quidem melioris | custodiæ, sed revera sacrilegii et rapinæ, cum ex
omnibus ne minimum quidem rediderint) videlicet, calicem aureum valentem 500
florenos minus 20, alium pregrandem argenteum deauratum, valoris 100 fl.
duas hierothecas argenteas, valentes 80 fl. 10 calices minores similiter argenteos
inauratos, ad pretium 250 fl. relictis 6 aliis ad usum nostrum. S. Thomæ Apostolii sta-
tuam argenteam estimatam 100 fl. Insignem et magnam monstrantiam valentem
250 fl. Scyphum argenteum valoris 50 fl. alterumque 70 fl. denique diversas capsulas
argenteas pro capiendis reliquiis Sanctorum supra 200 fl. estimatas. Absque his omnia
documenta pagum Bienkleben concernantia, itemque registra annorum 1515 et 16
cum libro copiali censuum abstulerunt: nec his satiati, plurimos insuper lapides
quadratos supra pretium 300 fl. auferentes, ad murum civitatis adhibuere.

XXIII. Dominus Andreas.

Præsulto Patre Henrico per Capitulum translato anno 1525 eodem et
2. Procuratore domus Transfigurationis Christi in 3. ejusdem domus hujus subrogatus est,
et paulo post Visitator Provinciæ declaratus, cujus primis suis auspiciis regiminis, sub
seditione rusticorum similiter, Dux Saxoniæ Joannes, et Joannes Fridericus Elector,

1524-1525. ch. — D. Henri de Tilburg ou de Dilburg. —
ch. 1525. Rectori d.s Erfordiae ad suam instantiam fit mia. ... et praefici in priorem dictae d. (Transfigurationis) D. Henricum propterea a Rectoratu d.s Erfordiae absolutum. — La chronique ne dit pas que quelle maison il était profès. — Est-il allé à la Transfiguration? — N'y est plus l'année suivante. — On ne sait ce qu'il est devenu. — Son nom ne figure plus dans les cartes du chapitre gen. —

ch. 1525-1527. — D. André Seiz. —
ch. 1525. Rectori d.s Erfordiae etc. ut supra, praefecimus que in priorem dictae d.s D. Andream procuratorem d.s Transfigurationis. Et D. Henricus Zollis et D. Gottinghen hospites ejusdem d.s habeant pro nunc patientiam in petitione sua. — (In d.o Isenaci) et fr. Michael ibidem hospes revertatur ad domum Erfordiae suae professionis. D. André Seiz est procureur de la Transfiguration en 1523 et 1525, d'après l'historien Göpfer. — était probablement profès de la même maison. Le chap. de 1525 le nomme aussi convisiteur. ch. 1526. Priori d.s Erfordiae non fit mia, est encore convisiteur. Puis disparait fin 1526 ou commencement de 1527, sans qu'on sache ce qui est devenu. Comme tant d'autres a probablement embrassé la réforme. C'est à tort que le chroniqueur le croit prieur jusqu'en 1529. —

bona nostra pagum singulariter Rinckleben et cætera bona omnia cum juribus omnibus de facto invasit, et sibi usurpavit, et hæc fuit prima occupatio, ex qua damnum duorum millium florenorum hæc domus passa fuit.

XXIV. Dominus Marcellinus.

90 Professus, Sacrista, Vicarius, et multo tempore diligens Procurator, defuncto in Prioratu Domini Andreæ legitime successit, eundemque usque ad annum 1534 fœliciter satis rexit, quo propter nimiam senectutem et corporis imbecillitatem fuit absolutus, et deinceps privatim usque ad annum 1540 sexagenarius laudabiliter vixit in Ordine.

Sub ipso anno 1533 Conventus Principum celebratus fuit Lipsiæ, interque Albertum Archipræsulem Moguntinum, et Georgium Ducem Saxoniæ concordatum fuit propter restitutionem bonorum Ecclesiasticorum, sub tumultibus rusticanis ablatorum.

Anno sequenti 3 Februarii, sub Domino Gregorio Wasserfuhrer, Vicario hujus domus, Dux Saxoniæ, vigore concordatorum Lipsiensium voluit restituere pagum Rinckleben, si primo ejusdem insignia ad villam utramque affixa vellemus servare intacta; deinde ordinationem in Ecclesiasticis, tributa, servitia et cætera ad jurisdictionem superiorem spectantia ipsi relinquere; denique si decimas Præfecto ejusdem in Schwantzke [illegible].

XXV. Dominus Jodocus Hessus.

Hic vir plane oportuno tempore, quo vel maxime domus adversitatum procellis agitabatur, et penuria laborabat personarum, a Venerabilibus Patribus Visitatoribus provinciæ Domino Tilmano Mosen, et Domino Jodoco Waldung, Prioribus domorum Boni lapidis, et in Grunauw, cum sex aliis Patribus Domino Georgio Unkauff Procuratore et Joanne Circk Vicario etc. Anno 1534 Prior domus missus fuit: Vir omnigena eruditione clarus et pietate, zeloque religionis insignis et exemplaris, hactenus domus in Buxheim. Vicarius, alias professus et Procurator domus in Ostheim.

Hic V. Pater ad suum ingressum reperit hominem perversum F. Joannem laicum
91 administratorem hujus domus, habitu seculari, utentem, et Lutheranis non male affectum; a quo cum regimen domus non posset obtinere, coactus fuit libello supplici Senatum rogare, ut dictus Frater ad sui submissionem rationemque reddendam

24 1527-1529. — D. Bernardus. —

ch. 1527. Priori d^s Erfordiae non fit mia, et institutum a visitatore provinciae confirmamus. — Flores a aussi: « Priorem Erfordiae a visitatoribus institutum confirmamus. » Il y a donc eu changement de prieur depuis le dernier chapitre, et le prieur d'Erfurt n'est plus nommé convisiteur.
ch. 1528. Priori d^s Erfordiae non fit mia; et quam citius fieri poterit visitetur ipsa d^s per visitatores provinciae cum plena auctoritate capituli generalis.
ch. 1529. obiit. D. Bernardus prior d^s Erfordiae. Florès ajoute à tort « forsan meluis Andreas » puisqu'il a noté le changement de prieur de 1527. — Voir la chronique de D. Jean Lottey, page précédente (53) où il donne les noms des religieux en 1525. — Le 1er est D. Bernardus vicarius. Le catalogue des profès n'a pas de religieux de ce nom, à moins que ce ne soit le suivant: « D. Barwardus (sic) Villike de Hildesio, vicarius et magister novitiorum hic et in Conradsburg. » ne donne pas la date de sa mort, et on ne trouve pas de Barwardus dans les obiit du chap. gen.

25. 1529-1534. — D. Marcellinus

ch. 1529. Priori d^s Erfordiae non fit mia. ch. 1530. Priori d^s Erfordiae non fit mia, ch. 1531. Priori d^s Erfordiae non fit mia. Et injungimus visitatori provinciae ut vel ipse ad eandem domum accedat, vel ex prioribus Franconiae aliquem idoneum mittat pro instauratione regularis observantiae in eadem domo. — ch. 1532 et 1533. Priori d^s Erfordiae non fit mia. —
ch. 1534. Priori d^s Erfordiae non fit mia. Quem exhortamur in Domino ut diligenter invigilet pro recuperatione (restauratione chauvet et Flores) regularis disciplinae in dicta domo. Et visitetur ipsa d^s per visitatores provinciae quamprimum fieri poterit in forma ordinis. — Cette admonition s'adresse-t-elle à D. Marcellin ou à son successeur? D'après la copie de la ch. gen. que j'ai il est dit: Priori d^s in Astheim non fit mia, ce qui prouverait que D. Jodocus est encore prieur à Astheim; mais Flores a « Rectori d^s in Astheim » d'où la conclusion que D. Josse est déjà à Erfort. Pour savoir sûrement si ce transfert du priorat d'Astheim à celui d'Erfurt s'est fait

cogeretur: qui 4. provisores ad hanc domum destinavit, in quorum presentia computus fieret, quem reddidit ipse Ste Vite ab anno 1526 usque ad annum 1534 Priore et Provisoribus audientibus, omnibusque computatis accepta superarunt exposita, plus quam 3000 fl. habuit in frumentis, residua supra pretium 2000 fl. vini, 200 plaustra sive 1400 urnas fuere domui in proventibus annuis hoc tempore excensibus 522 Jexag. 46 groschen in frumentis 170 maldra, nec quicquam debuit.

Computatione autem facta cum Laicus iste vehementer nisitaret ut presentibus deputatis a P. Priore rationes subscriberentur, ipse ob improbitatem hominis id facere renuens, e contra petebat non solum a Senatu omnium odam domus administrationem, sed etiam ut eius carnium et ingressus seminarium (que duo ab annis aliquot perversus ille homo introduxerat) ab hac domo penitus prohiberentur, et ut Visitatoribus daretur potestas accedendi ad hanc domum, quatenus illam more Ordinis visitare, officiales instituere et mutare, ac personas pro choro servando necessarias huic destinare possent; denique ut dictus frater rebellis et contumax ad obediendum sibi cogeretur. Quibus omnibus Senatus libenter annuebat, mox ubi frater ille a suis rationibus liber, provisionem Priori consignaret; hoc solum excepto, ne Visitatores intra anni spatium, ad vulgi seditionem cavendam huc venirent.

92 Suscepto itaque regimine, dictus Prior domus jura contra invasores non tantum egregie tutatus est. Sed gregem sibi commissum inscriptis divini eloquii et exhortationis non minus laudabiliter direxit. Extant et jam nunc ejusdem lucubrationes partim typis expresse, partim manu propria exarate, ex quibus peritissimus status ejus seculi videri potest. Ipse statim primo anno sui regiminis senatui hujus urbis exposuit 2500 flor. ad censum annum, itemque scyphum argenteum valoris 36 fl.

Anno 2° ut est 1535 Dominica post Circumcisionem Domini rheda abiit in Rinckleben, Comitatus Domino Georgio Unkrauff Procuratore, et Casparo Leinsten, ubi postridie hora 7ª matutina, pulsatis campanis, in villa nostra abs nobili Dño Ewaldo de Berandenstein Capitaneo, et Johanne Hoffman, questore Weimariensi, nomine Ducis Electoris Saxonie Johannis, et Joannis Friderici, pagus Rinckleben cum omnibus et singulis suis predijs, juribus, jurisdictionibus primo habitis, exceptis quibusdam

avant ou après le chap. de 1534, il faudrait vérifier sur l'original des cartes à Paris, s'il y a : Rectori ou Priori d. in Astheim. —

ch. 1543. obiit D. Marcellinus monac. prof^us et antiquior d. Erfordiæ, alias ibidem vicarius et procurator, qui annis sexma 6 laudabiliter in ordine vixit, habens mitt. B^a M^a in prov^ia Alemaniæ superiori, Inferioris, Saxoniæ et Rheni, et amicors. exp. per tot. ord. sub 4 Dec. —

La necrol. de la maison la note au 5 Dec. en ces termes: « D. Marcellinus prof^us, vicarius et procurator hujus d. » D. Jean Arnoldi dans sa liste des profès, dit qu'il fit profession le 2 janvier 1506, n'était par conséquent que dans sa 38e année de religion. — Les Upham. (I. 155) citant la chronique d'Erfurt (ne disant pas laquelle) le font mourir le 4 février 1543. — D'après la nec. c'est 5 dec. 1542

26 1534 – 1539, 23 Sept. — D. Jodocus Hessus. —

Était prieur d'Astheim depuis fin 1526 ou commencement de 1527 quand il fut transféré à Erfurt, avant ou après le chapitre de 1534. —

ch. 1535. Priori d. Erfordiæ non fit mia. Idem prior obtat absque longa prælatione convisitatori debita tam ex personis missis, quam ex aliis debitis obligatis. Et visitatur ipsa domus quantocius fieri poterit. — (In d. Friburgi), et D. Joannes Ruremundensis datat hospitatum ad domum Erfordiæ, prout petit. ch. 1536. Priori d. Erfordiæ non fit mia. Et hortamur D. Joannem Syrdi (surdi vel Surdi. Flores. Circk. chron.) vicarium dictæ d. ut, pro Dei et ordinis honore, sub spe ampliorii præmii cælestis, ibidemque nostræ sunt religionis fervenior et perseverantior exerceat, concedentes illi post mortem suam, si in hac sancta Dei opera religiose perseveraverit, unam missam de B^ta Maria a singulis sacerdotibus in provincia Inferioris Alemaniæ et Rheni celebrari. Hortamur etiam D. Udalricum et D. Huganum, ibidem hospitat, ut ad sanctam stabilitatem et veram ordinis obedientiam se disponere studeant. D. chauvet et Flores. —

ch. 1537. Priori d. Erfordiæ non fit mia; et monemus vicarium ejusdem d. ut cessat a murmurationibus ubi et potest, sed nec alios ad id inducat cum

intellex

regalibus superioritatibus superius assignatis, vigore comitiorum Lipsiae habitorum plenarie restitutus fuit, omnesque subditi a juramento, quo Ducibus se obstrinxerant soluti, Priori de novo homagium praestiterunt. Volebant quidem praefati Executores, Patres illos praesentes, qui tempore pacificationis Lipsiae initae fuissent in Carthusia sed cum unicum superstitem, puta Patrem Marcellinum, cumque propter senium ad eundem inhabilem intellexissent, acquieverunt. Veruntamen minime diurtuna
93 haec restitutio fuit, anno quidem 1538 defuncto Alberto, Electore Moguntino, | occasione exortae cujusdam controversiae inter Principem et Senatum Erfordensem ob occupatam curiam sive domum, den Georgenthaler Hoff dictam intra civitatem post mortem ejusdem domus, praefecti abs Senatu, Princeps offensus Vinariensis, omnia iterum bona ecclesiastica, etiam civium interdixit et occupavit, praetextu violatae conventionis et pacti sanciti in comitiis Lipsiensibus, ut videre est in actis inde natae controversiae nostrae.

Porro dictus Pater podagra et diuturnis laboribus exhaustus et confectus, postquam anno 1537 picturis illustrasset hypocaustum minus et solare in veteri Prioratu Gallilaeae anno 1539 desiit esse in humanis.

XXVI. Dominus Conradus de Lützenburg.

Dicto Domino Jodoco Hesso pie defuncto, ipso anno 1539 feria 4 post omnium Sanctorum, Senatus hujus urbis a V. P. Tilmanno Mosen, modo Priore domus Buxiae et Visitatore principali, novum Priorem postulavit salvo pro illo conductu transmisso, fuitque hoc munus impositum Domino Conrado de Lutzenburg, qui ad suum ingressum reperit duos monachos, alterum senem, Dñm. Marcellinum, professum hujus domus, hospitem alterum, Dom. Georgium Unkauff Procuratorem, Conversum unum F. Martinum Bochseler: in frumentis 140 malder. vini, 91 plaustra, habuitque domus ex annuis censibus pecuniariis circiter 500 fl. in frumentis 280 Malder ex quibus censibus multi nihilominus detinebantur | a Ducibus: reperit in archivo 1276 fl. ad quod tamen solis conventualibus non dabatur accessus, provisoribus Senatus suas quoque claves habentibus.

Hic cum authoritate Capituli legitime in Prioratu suo stabilitus fuisset

intellexerimus conventum laudabiliter tractari in omnibus quae ordinis sunt; et cessent de caetero vicarius et procurator a mutua criminatione, alias ordo providebit. D. chauvet et Flores. — ch. 1538. Priori d. Erfordiae non fit mia. Et declaramus dictum priorem ex consensu R.di Patris ultimo defuncti professum d. in Asthaim. Et D. Joannes Syrch?, hospes ibidem revertatur ad domum Friburgi, suae professionis, et ibi exerceat officium vicariatus. Flores.

ch. 1540. obiit D. Todocus Hessus prior d. Erfordiae. (alias prior prior d. in Asthaim et 2o professus. —) D'après le necr. d'Erfurt, D. Tosse est mort le 23 sept. 1539. et non le 3 nov. comme disent les Ephem. (IV. 85). « 23 sept. obiit D. Todocus Hessus prior hujus d., necnon quondam prior in Asthaim et procurator in Ittingen. » La carte de 1538 le déclare profès d'Asthaim, mais ce n'est qu'une seconde profession. Aucun de nos auteurs ne dit qu'elle fût sa 1re maison de profession; cette mention du necr. et procurator in Ittingen, me porterait à croire qu'il y fit profession, d'autant plus que la carte de 1526 a ceci: « Et solvat (prior d. in Ittingen) priori Buxiae octo florenos renenses pro D. Todoco professo suo. » et dans la suite on ne trouve pas de D. Todocus parmi les obiit des profès d'Ittingen.

27. 1539 – 1541, 5 Aout. — D. Conrad de Lützenburg. —

La chronique ne nous dit pas de quelle maison il était profès, ni à quel moment précis il arriva à Erfurt, où il est sûrement en mars 1540. Les extraits de D. chauvet et de Flores, n'ont rien sur Erfurt en 1540 et 1541. — ch. 1542. obiit. D. Conradus prior d. Erfordiae. — est mort le 5 aut 1541. car le necr. d. a eu 5 Aout « ob. D. Conradus de Lutzeburg prior hujus d. » —

sæpe dictus Senatus voluit ut Procurator, novello Priori et provisoribus redderet omnium rationem, qui cum tergiversaretur, ad id prestandum solicitavit V. P. Convisitatorem. Placuit hic ipsas literas referre, ut quis zelus et religio hoc tempore penes senatum fuerit, cunctis fiat manifestum.

Reverendam tuam paternitatem multum salvere jubet. Pater Reverende, latere te nolumus, quod paucos ante annos schismate quotidie magis ingravescente, Fratres domus Carthusiensis in urbe nostra instanter precibus a nobis petierunt ut ipsis et domui auxilio et presidio adessemus, quorum precibus utpote juri et equitati consonis moti quatuor primarios nostri Ordinis viros elegimus, ipsisque mandavimus, ut suo auxilio et presidio nostro nomine, quasi œconomi fratribus et Conventui Carthusiano adessent. Quod suum officium studiose adimple volentes, cum personarum defectum agnoverunt, quatuor Carthusiani Ordinis Fratres ex longinquis regionibus acciverunt, illisque custodiam, administrationem, et dispensationem domus et totius familiæ commiserunt, magnam diligentiam et providentiam illis inesse sperantes, sed spes sua, quam de ipsis maximam conceperant, ipsos fefellit. Nunc enim cum reddenda est ratio administrationis, Procurator calculum ponere reformidat. quod ut facilius effugere possit, T. P. appellat, atque tuæ paternitatis absentiam causatur. Cum autem hæc protellatio reddendæ rationis, novo Priori ad disponendum domus ordinem, totique conventui et
95 etiam | communitati nostræ sit maxime præjudicialis, ob id T. P. enixe rogamus, ut si commode fieri potest, ipse venias, et presens adsis, vel si hoc per negotia aut alias occupationes non licet, cures tamen et præcipias per literas, ut dispensator vel Procurator rationem suæ administrationis novo Priori Domino Conrado sine procrastinatione reddat, adhibitis ad hoc quatuor œconomis fidissimis Carthusianæ religionis custodibus. Et si quid per ipsum in administratione peccatum esse animadversum fuerit, quod tunc juxta Ordinis Carthusiensium regulas, debitis pœnis subjaceat. Hæc Reverendissime ad te idcirco scribimus, ut religioni Carthusianorum suus stet honos, et periculosissimo hoc tempore schismatis, quantum in nobis est, orthodoxæ Ecclesiæ ritus non abolentur, quæ ut eo etiam animo, quo a nobis scribuntur accipias, atque in eam partem interpretari velis summopere rogamus. Deus igitur optimus maximus

omnis concordie et pacis auctor et amator, perte et tui similes religioni suae concordiam reddat, et te quam diutissime sanum custodiat. Vale.

Erfordie, pridie Idus Martii anno M.D.XL.

Consulatus Erffordiensis.

Domum autem Prior iste annis facile tribus moderatus est, exposuitque Senatui anno 1541 60 fl. pro censu annuo 24 fl. et spiritum anno 1543 reddidit, cum Prior minus anno 1540 fuisset institutus.

XXVII. Dominus Jacobus.

Uti ex veteribus manuscriptis literis ad Principes apparet, predicto Domino Conrado per chartam subiectus est Dominus Jacobus | professus domus Hortii Christi, et domui presidit anno uno plus minus; deinde anno 1544 eodem per chartam, ad suam instantiam absoluto, et in Procuratorem domus suae professionis institutio, veruntamen ante suam emigrationem pie obito, eidem subrogatus invenitur P. Benignus Lampe S. Theologie Licentiatus, professus domus Wesalie, hospes in domo Moguntia, cum D. Johanne Loren. hospite domus Buxie, futuro Procuratore, qui tamen moderationem domus nusquam apprehendisse perhibetur; quico post mortem D. Jacobi, F. Martinus Böchseler, Conversus, qui solus ex personis domus superstes remanserat, et penes quem summa rerum stabat, libertate in propriam perniciem abutens, voti et professionis sue per summum nefas oblitus, et proditor, resignato monasterio in manus Senatus, ipse ducta uxore, et sacrilegis nuptiis celebratis a fide et Ordine apostata, officium hospitalarii in monasterio Carmelitarum a suis jam deserto ab Senatu oblato suscipiens plurimis post annis exercuit.

Senatus autem desolatam domum a suis suscipiens, et occasionem bene de monasteriis cupediis sibi consulendi, et utilitatibus serviendi nactus, huic minime indormisse officio perhibetur. Quod Patres nostri multo animi dolore et singultu cordis conquesti sunt et nos dolentes referimus. His ita gestis, cum successu temporis de domus deplorando statu sacer Ordo inaudisset, omnem mox possibilem diligentiam pro recuperanda domo adhibuit, prout hec satis abundeque testata faciunt Ordinationes et Capitula generalis. | In primis admodum Venerandus Pater Dominus Theodericus Lotherius

28. 1541-1544. ch. D. Jacques

ch. 1544. Priori d. Erfordiae ad suam magnam instantiam fit mia, et revertatur ad domum professionis suae Horti Xti, in qua exerceat officium procuratoris, et omnibus modis curet diligenter inducere dictae d. priorem ut redeat ad ordinis obedientiam et cum effectu deponat scandalosum esum carnium; quod ut melius efficere possit sumat secum fr. Martinum, conversum professum dictae d. Erfordiae, ad hospitandum in praefata domo Horti Xti. D. Chauvet et Flores. — Voir ce que dit la chronique de ce fameux frère Martin, qui est resté à Erfurt. —

ch. 1547. obiit D. Jacobus prior Erfordiae. — il faut sans doute alias, à moins qu'après le départ du suivant, il n'ait conservé le titre de prieur d'Erfurt. — De fait il paraît comme prieur dans deux actes. 1544, lundi après Pentecote et 1545, vendredi après Laetare (1er Dim. de carême) Inv. nos 576 et 580.

29. ch. 1544-1545. ch. — D. Benigne Lampe. —

ch. 1544... et praeficimus in priorem dictae d. D. Benignum (Lamp. J.C.) professum d. Wesaliae nunc hospitem in d. Moguntiae, quem professum d. Erfordiae facimus. Flores et Jos. capus. — La chronique dit qu'il ne fut prieur que de nom, le sénat d'Erfurt ne voulant pas le reconnaître. Aussi le chapitre suivant l'envoya prieur à Ratisbonne.

ch. 1545.. et praeficimus in priorem dictae d. (Ratisbonae) D. Benignum propterea a prioratu d. Erfordiae absolutum. — Flores et Jos. capus. — On peut se demander s'il est allé à Ratisbonne, car le 2e dimanche de carême 1546, étant vicaire à Buxheim, est envoyé avec deux autres à Erfurt, mais le sénat ne voulut pas les recevoir. — D. Benigne est mort à Erfurt le 1er Janvier 1554.

ch. 1554. obiit D. Benignus monachus profus d. Wesaliae et olim prior d. Herbipolis

a Stratis, professus domus Colonie, Prior domus Aule B. M. in Buisa, hoc tempore Visitator principalis hujus provincie, vir zelotissimus erga domum Dei, omnem conatum adhibuit, quo illam Ordini recuperare posset, ea de causa Senatum per literas sepius interpellando: qui tandem anno 1545 feria V post S. Andree illi respondit, Carthusiam quidem Ordini reservari, sed tamen nolle se habere Patrem Benignum in Priorem utpote horum locorum ignarum, sed velle Fr. Martinum confirmari in regimine domus. Eumque anno 1546 Dominica 2. Quadragesime idem Venerabilis Pater Visitator huc misisset Dominum Simonem suum Procuratorem in Procuratorem hujus domus, cum Domino Benigno Priore, suo jam Vicario, et Domino Hermanno ex Priore domus Hildesii, pro capessenda denuo possessione: Senatus, instigante fratre Martino, illos noluit admittere, sed absque ullo effectu recedere debuerunt.

Quo circa Venerabilis Pater Visitator inimicam Erfurtensium videns contumaciam erga Ordinem, anno 1548 Augustae in Comitiis supplicavit Sebastiano Archi-Episcopo Moguntino ut ipse dignaretur cooperari restitutioni Carthusiae per Senatum, qui confestim (Dominica Vocem jucunditatis) promotoriales suas ad eundem destinavit, quibus ille respondit feria 2 post Sancti Viti) Carthusiam hactenus a Fratre Martino fuisse gubernatam, qui ante biennium huc missi fuerant, dixisse se ibi intromissi fuisse, equos voluisse vendere, familiamque abrogare, ne monasterio damnum accideret, ideo juste illos repulisse: quod si tales mitterentur, qui Fratri Martino cuperent parere, se illos libenter admissurum.

XXVIII. Dominus Hermannus Nesoman.

Itaque hoc ipso anno 1548 10 Septembris V. P. Visitator quinque Religiosos denuo huc allegavit, videlicet Dominum Hermannum Priorem ideo a Priorato Hildesiensi absolutum, Dominum Simonem Procuratorem utrumque olim Canonicum summe edis Magdeburgi, in artibus et jure promotum, cum tribus aliis, additis commendatitiis, quibus rogabat Senatum, ut illos benevole admitteret, et regimen domus sineret administrare. Quid hisce fatibus in via contigerit, et qualiter ad monasterium fuerint admissi, docet sequens prolixa epistola a Domino Hermanno Priore, Erfurto ad Visitatorem transmissa.

Herbipolis, hospes in d° Erfordiae. (ne mentionne pas les priorats d'Erfurt et de Ratisbonne). — Le necrol. d'Erfurt le note au 1er Janvier en ces termes: « D. Benignus Lampe, prior d. Horti Angelorum et ultimo vicarius hujus d. » Cependant il est clair d'après les cartes du chap. qu'il a été nommé prieur par ch. 1544 et par ch. 1545 transféré à Ratisbonne. —

1545-1548. — La maison est sans Prieur. —

ch. 1545. De domo Erfordiae committimus visitatori provinciae quod ipse omni studio laboret ne animae subditorum et ipsa domus pereant, ad quod praefato visitatori nostram omnimodam damus auctoritatem. Cui visitatori solvantur 20 flor. in auro, quos mutuo dedit novo priori petenti domum Erfordiae cum procuratore et laico. Item 20 floreni solvantur priori Moguntiae, quos pro eadem causa mutuos eisdem dedit. D. Chauvet qui n'a pas les affaires d'argent, et Flores. —

30. 10 Sept. 1548-1550. ch. — D. Hermann Nesoman. —

Voir ce qu'en dit la chronique et la longue lettre qu'il écrivit lui même au prieur de Buxheim. ch. 1550. Priori d. Erfordiae ad suam magnam instantiam fit mia, et praeficimus in priorem dictae d. D. Simonem Brust (Kraus) procuratorem ibidem, et prior absolutus vadat ad domum Buxiae et ibi exerceat officium vicarii. — Il doit être le suivant:

ch. 1555. obiit D. Hermannus prof.us d. Claustri Mariae, prior d. in Astheim n'était à Astheim que depuis un an. — D'ailleurs le nécrologe ne signale pas d'autre D. Hermann, profès d'Hildesheim. —

Salutem ac felicitatem utriusque hominis salutis loco.

Venerabilis ac honorande Pater in Christo. Quod mala nobis in itinere obviaverunt, credo quod jam ex relatu aliorum didicistis, quia fama nihil velocius. A vobis in nocte discessimus, et in nocte mansimus, sumus et manemus etc. Multa essent scribenda, sed propter debilitatem manuum non valeo: propter ea tamen quae non sunt tacenda, paucis explicabo. In vigilia Stae Crucis (14 Septembris) venimus ad hortum Christi, ibi solenniter cantavimus Vesperas. Pater Prior benigne ac humaniter nos tractavit, ipso die Stae Crucis fuit aura pluvialis, et ideo ego libenter mansissem, sed Dominus Simon Procurator meus noluit, discessimus igitur et satis feliciter venimus Norimbergam, ibi fuimus derisi, et quasi pro miraculo habiti: ivimus ad proconsulem, presentavimus literas vestras, qui nos valde benigne audivit et respondit, sed ne amplius a pueris illuderemur, jussit nos per famulum civitatis conduci ad hospitium. Eodem die sub cena misit ad nos idem Procunsul scribam civitatis, et mandavit ne crastina die (erat enim Dominica) exiremus hospitium propter pueros et alios nebulones. Eodem die, Dominica scilicet, misit ad nos Proconsul sub prandio famulum civitatis, et vocavit nos ad se dicens: Charissimi Domini vos heri scriptionem aliquam mihi tradidistis, illam ego cum quibusdam meis collegis aperui et legi, et eadem inveni quae mihi hesterna die oretenus retulistis, sed Domini mei in hoc difficultant de Carthusiam (subintellige Domum Cellae B. M.) vobis restituere, quia vester Visitator illam nominat Vestram Carthusiam, quod mei Domini non concedunt, praeterea scribit ipse, se sperare quod veram Christianam religionem iterum susceperimus: ad hoc respondemus, nos ullam aliam religionem ignorare, ea excepta quam semper observavimus. Quod vero mentionem facit de Interim, bene scimus quibus conditionibus illud susceperimus, et confidimus talibus etiam coram Caesarea Majestate illud nos tueri etc. Petiit D. Simon hoc responsum nobis dari in scriptis, sed noluerunt, quia ipse D. Simon retulit quasi summam rei, et nominavit literas vestras quas presentavit, credentiales, quod mihi multum displicuit, et ideo noluerunt ipsi responsum dare in scriptis. Sic ipse jussit nos iterum per famulos conduci ad hospitium, interrogavitque Proconsul, quando vellemus discedere, et tunc misit duos famulos, qui duxerunt nos extra civitatem, ivimusque versus Bambergam, et venimus Coburgam, ibi fuimus derisi supra modum, fecimusque ibidem

100 prandium | quo facto venerunt ad nos tres milites in hospitium, non vocati, neque cogniti, interrogantes nos quo pergitis? aut unde venitis? quibus D. Simon respondit juxta interrogata, et ipsi, nos bene scimus nôti in Carthusia Herfordensi, qui frequenter ibi fuimus, nolumus ergo a vobis recedere, sed dare vobis salvum conductum, etc. satisfecimus itaque hospiti, et ascendimus currum, tunc et ipsi ascenderunt equos, cumque venissemus extra oppidum, duxerunt nos extra viam ad sinistram, et letabantur quasi jam capta preda saltantibus equis, venientibus autem nobis ad agrum jam cultum et semi-=natum, fossisque munitum, cum non potuissemus commode venire ab agro cum curru et equis, descendit D. Simon de curru videre volens si ab agro venire possemus, fecerunt similiter et milites querentes ubi descenderent et invenientes saltaverunt cum equis ab agro, et dixerunt mihi, Domine et vos audacter cum curru et equis descendite, quia sine periculo bene potestis, et ego dixi auriga, bene prospicias primum an commode possis, dicebat autem unus militum, Domine descendite in nomine Dñi quia bene potestis et adjunxit, descendite in nomine Jesu, quia bene potestis sine periculo: aiebam igitur auriga, descende in nomine Jesu et descendimus: prefati autem milites me relicto et curru equitaverunt ad Simonem, qui illis voluit valedicere, sed unus militum preparans bombardam pulveres superinfundendo dicebat, ego tibi dabo ultimum vale, et his dictis explosit in D. Simonem, qui statim corruit. Ego mox cum curru imposito Simone redii | 101 ad hospitium in Coburg, adiique Consulem conquerens de violentia nobis ~~facta~~ illata; Princeps vero dicebat se facere velle quæ essent facienda, etc. insuper petii a Consule ut darent mihi bonum Chirurgicum, et dederunt certe bonum et expertum, mansique cum comitiva et equis apud D. Simonem 8 diebus in hospitio desiderans videre exitum, inveniens de salute: tandem videns et discens a magistro quod nullum de vita esset periculum, abii relicto D. Simone et Fratre Martino, et venimus cum magno periculo Herfordiam ipso die Sanctorum Cosme et Damiani, divertimus autem recto itinere ad Carthusiam, et ante portam reperimus coquum, qui noluit nos intromittere, dicebat enim Dominus non est Domi, appellans fratrem apostatam Dominum: rogavi iterum atque iterum ut saltem ad mediam horam nos permitteret intrare, interim vellem ingredi civitatem ad Consulem, et literas meas presentare, et sic statim cum curru et equis recedere, sed ille nebulo

noluit nos admittere, sed dicebat, exspectate parum, ego ibo ad civitatem: putabam quod iisset ad Consulem, sed ille ibat ad predicantes et congregavit magnam multitudinem puerorum ex omnibus scolis et plateis: nos exspectabamus ad horam et amplius, tandem ille nebulo venit stipatus magna caterva juvenum, dixitque sibi inhibitum esse ne nos introiremus, sic cum magna confusione iterum cogebamur currum ascendere, pueri autem precedebant et sequebantur currum clamando, vociferando, sterora et lapides jactando, tandem venimus ad hospitium Dñi Schiltdorn, ubi vix magnis precibus
102 potuimus | obtinere ut nos reciperet hospitio. Feriâ VI mane ivi ad Consulem D. Thomam Muller, et presentavi illi litteras vestras petens quo citius fieri posset, ut obtinerem responsum, et promisit, nihil tamen fuit factum, expectavi quidem per totam diem, sed frustra, propterea iterum post horam 4 feci sollicitare apud consulem pro responso, sed non accepi, dicebat enim consul nuntio, quod misisset ad reliquos Dominos de Consulatu et non fuissent in domibus suis reperti, ideo oporteret me habere patientiam usque ad feriam 2^m^ quia in festo S^ti^ Michaelis, et die dominica nemo veniret ad prætorium.

Die dominica finito sermone ad instantiam meam venit ad me Dominus Christophorus a Milwitz Consul, qui unus est illorum qui presunt Carthusiæ, cui cum exposuissem negotium meum, dixit aliter fieri non posse, quin oporteret me expectare donec Consulatus congregaretur, rogavique ipsum ut et ille bonus fautor ac mediator noster esse dignaretur, quod facere promisit. Oportebat ergo me exspectare usque ad feriam secundam, exspectavi etiam per totam feriam tertiam, sed nihil fuit mihi dictum, quod multi etiam cives mirabantur, et ego non audebam exire hospitium, semper timens ne me absente venirent nuncius bona nunciando. Tandem tædio affectus ivi ad prefatum Consulem D. Christoph. Milwitz, conquerendo de tarditate responsi, necnon de magnis expensis factis et fiendis: dicebat autem Consul, nondum accepistis responsum, et dixi: non; tum ille, hodie habebitis responsum, quia deputati sunt qui tractare debent vobiscum de negotio vestro. Cogebar iterum exspectare per totum diem sed frustra |

103 Feriâ autem quarta ivi ad Reverendum Patrem Dominum Abbatem montis S^ti^ Petri exponendo eidem totum negotium, et conquerendo de tarditate responsi, tum D. Abbas, Venerabilis Pater, ego miror cur tamen diu vos suspendunt, spero tamen quod hodie

aut eras vocabimini ad prætorium, sum enim locutus cum aliquibus de Senatu, qui adhuc sunt catholici, quod habebitis breve responsum. Eodem die vesperi° venit ad hospitium famulus civitatis missus a D. Thoma Consule, et dixit ut eras mane circa septimam vellem esse in prætorio. Apparui ibidem juxta conditum, exspectavi ad horam, tandem fui vocatus, erant autem illorum tantum tres: et dixit ad me D. Consul, Domine Pater sedete, et quod vestrum negotium, aut petitio vestra sit, dignemini meis Dominis his præsentibus manifestare. Tum ego spectabiles, prudentes, gratiosi Domini: Vestra prudentia optime, procul dubio recordabitur qualiter Clementissimus noster Dominus Archi-Episcopus et Elector Moguntinus prudenti Senatui hujus urbis Erfurd: ad instantiam nostræ Fraelatiæ et Visitatoris, Prioris Buxheimensis, propter Carthusiam hujus loci scripserit, ad cujus summe memorati nostri Clementissimi Domini literas prudentissimus Senatus responsum dedit in scriptis, quod supervacaneum duco repetere, hac tamen conditione apposita, si præfatus Prior et Visitator personas Ordinis Carthusiensis huc missurus esset, illas prudentissimus Senatus nolles excludere, sed libenter admittere, ut divinum officium iterum inchoari posset: ad quod prudentis-
104 simus | Senatus responsum ego una cum meis confratribus huc ablegatus fui cum Epistola ad prudentissimum Senatum hujus urbis Erfordiensis quam feria VI D. Consuli tradidi cum aliena petitione ut quantocyus obtinerem responsum, quod tamen hactenus impetrare non potui. Ad hæc D. Consul tale responsum dabat: Domine Pater, fatemur vos D. Consuli literas tradidisse, sed illis fidem non habemus, nescimus enim unde, vel a quo scriptæ sint, qui enim illas scripsit, nomen suum non subscripsit: deditque mihi illas inspiciendas, quibus visis cognovi quod non habeant subscriptionem, et miratus obstupui ac statim dixi; Prudentes gratiosi, clarissimi Domini, istud per errorem et non studiose factum fuit, ideo enixe rogo non graveminini hoc meum mandatum perlegere, ex ipso invenietis omnimodam concordantiam, dedique illis mandatum ac literas quibus me vocastis de Ittingen, quia illas ad manum habui. Post hæc jusserunt ut secederem: paulo post cum revocatus fuissem, dixit Dominus Consul, Domine Pater, legimus literas vestras, potest esse quod hic error non sit studiose factus: præterea vos celare nolumus, quod olim ignoti Domini ac Patres huc venerint, qui literas sigillatas, pagos, agros, prædia, ingentem quoque summam pecuniæ a monasterio et Carthusia alienarunt, unde

prudenti Senatui ceu protectori Carthusie ansa data fuit invigilande, ut damnum ulterius
105 precaveatur, ideoque duos ordinavit qui invigilent. ne proventus | male impendantur et hec
omnia in commodum monasterii et Ordinis fiunt, Senatus enim nichil omnino de bonis illius
desiderat: si vos igitur provisores Senatus pati potestis, ipsisque presentibus computum vultis
reddere, et quod frater Martinus in regimine perseveret. usque dum monasterii commoditates
dixeritis (et his similibus pluribus verbis) has conditiones si acceptare vultis, volumus vos
introducere, non tamen plures quam duos, reliquos sinite abire. Ad hec respondi, Prudentes
gratiosi Domini, quantum ad provisores nullam habeo difficultatem, illos enim bene
pati valeo eosque omni honore prosequar; quod autem Frater Martinus in regimine
debeat permanere, pati nequaquam possum, non enim est moris in Ordine nostro quod
fratres regant: ipsi enim judicare potestis, si ille esset perseveraturus in regimine, quod
nullatenus se emendaturus, sed suam malitiosam vitam, quam hactenus duxit, ulterius
continuaturus esset, videlicet in carnibus vescendis, mulieribus admittendis, etc. quod etiam
non plures quam duos admittere vultis, res est mihi intolerabilis. Ad hec Dominus Consul:
Domine Pater, non est ista nostra intentio, Frater Martinus non regnabit ut Dominus, sed
ut fidelis servus, hac in parte patientiam habere debetis, ut solummodo ad possessionem venia-
tis, postea bene ordinabitis, etc. multis blandicibus verbis: quod autem non plures quam duos
106 admittere velimus | ideo fit ne rumor aut tumultus fiat in populo dicente, quod integri
cuneus pleni monachis iterum huc mittantur, tum ego, si frater Martinus se gerere vult,
prout vestra prudentia jam dixit, facere quod mando, et omittere quod inhibeo, tum ipsum bene
pati queo, eritque mihi gratus, mallem tamen quod iterum assumeret habitum, et viveret
sub obedientia prout Deo et Ordini se voto obstrinxit. Ad hec Consul, fortasis fieri posset cum
tempore, nam pater Martinus, uti intellexi, non est male affectus erga Ordinem, solummodo
timet penam que ipsi forte infligeretur, pro eo quod Prelatis adeo fuisset contrarius. Cui
ego, si frater Martinus serio cogitat resumere habitum et vivere more Ordinis, non est
quod timeat, sed omnia illi remittentur et oblivione delebuntur, quecumque unquam
contra Ordinem et Prelatos commisit. Cumque putassem quod hoc die ipso intromittendus
essem, aiebat Consul, ~~Domine Pater nos hanc interlocutionem ulterius nostris~~ Domine Pater,
nos hanc interlocutionem ulterius nostris Dominis communicabimus, et vobis proxime

dabimus responsum. His dictis alii expectando per duas dies responsum, sed non accepi; interim quesivi multorum consilia, presertim Reverendi Patris Domini Abbatis et quasi unaniminter consuluerunt, ut acceptarem omnes eorum conditiones propter habendam possessionem. Aliqui etiam dixerunt quod propterea non dant mihi responsum, ut ille nebulo eo melius posit sibi consulere et exportare que desiderat, habet enim magnos fautores apud Consulatum.

Sabbato in ipsa Solemnitate S.P.N. Brunonis iterum fui vocatus ad pratorium, et
107 dixit Consul, Domine Pater | Fratrem Martinum huc accivimus, illeque omnibus modis uti prius ita etiamnum vult regnare, conqueritur autem quod familie 3 diebus in septimana cogatur carnes prebere, alias nullam posuit retinere: istud mihi paradoxum videbatur, ideo dicebam non esse morem in Ordine nostro: tum Dominus Consul, Domine Pater, vos debetis statum huius temporis considerare; et ego, sudentes, gratiosi Domini, si esus carnium permittatur, alterum autem non sequatur, ut mulieres sicut prius ita et postmodum monasterium ingrediantur, quod tamen Ordo noster nequaquam permittit. Ad hoc respondebat Consul, istud non fiet, et quidquid hac in parte vos gravaverit, tantum indicate provisoribus, ipsi hoc Senatui indicabunt, et statim abrogabitur, et adjunxit, venite post Primam ad Carthusiam, nam illius provisores et duo ex Senatu sunt venturi, qui vobis dabunt possessionem. His dictis redii ad Hospitium, et narravi Fratribus aliisque assidentibus sententiam Senatus, et statim dicebat Frater Marcellus, ego nolo hic solus manere sed redibo in Burciam, manete vos cum Domino Simone. Prandium autem sumpto ibam cum duobus pueris post horam primam ad Carthusiam, sed non intromittebar; portarius siquidem dicebat Dominum Vicarium abesse, ipsique ea de causa nihil imperasse: cum itaque confusus domum reverterer, sub porta civitatis occurrebant mihi ambo Senatores, quo pergerem? respondebam me ante Carthusiam fuisse, nec tamen intro-
108 = missum: venite nobiscum aiebant, bene intrabimus, sicque intromissus | fui. Ibi ego et Frater Martinus ad Cameram hospitum vocabamur, et Dominus Senator primarius incipiebat loqui, dicens: Domine Pater, ego una cum presentibus Dominis sumus huc missi a Consulatu, ut vos in hoc monasterio installemus velut Superiorem, sic tamen ut Frater Martinus maneat in regimine, et vobis atque provisoribus omnium reddat

rationem, omnia quoque necessaria, quibus indigueritis, vobis subministrat, et si quid vobis fuerit necessarium, dicite provisoribus. Cui respondens dixi: Prudentes, gratiosi Domini, taliter mihi dictum non fuit, sed quod installari deberem velut Prior et Superior et Frater Martinus esset acceptaturus expositurusque ut ante, nihilominus erga me se habiturus tanquam fidelis servus, et non velut Dominus, nihilque operaturus esset absque meo scitu et consensu. Tum Frater Martinus, istud neguaquam facio, neque sic mihi dictum fuit, quod monachis obediens esse deberem, sed quod Senatus me jusserit prestabo, nec aliud quidquam. At hec Domini dicebant: Frater Martinus, ita esse non potest, sed vos Superiores audire et pati debetis, prout nos audire et pati debemus. Tum Frater Martinus, non faciam, neque ulli monacho subditus ero, vos scitis quae mihi prescripseritis, hec observabo. Post hec ulterius loquebar, Prudentes, gratiosi Domini, vos hujus Fratris responsum audistis, taliter ego hic permanere nequeo; preterea sentio me gravatum, quod nostrum non nisi duos intromittere, et reliquos ut
109 abeant, habere | vultis, in hoc difficultant se mei confratres, qui volunt simul hic manere vel simul abire, neque enim separari cupiunt, rogo hanc meam difficultatem dignemini referre Consulatui. Feria tertia ipso die Ste Dionysii Mart. venit ad me unus de provisoribus et dixit: Pater, difficultatem vestram retuli Consulibus, et tres vestrum qui hic sunt volunt intromittere, estimo quod unus etiam puerorum sit admittendus, Senatus hodie suos iterum est missurus ad Carthusiam, una cum provisoribus, cum quibus et vos comparebitis. Veni itaque condicta hora, et iterum cum Fratre Martino ad cameram hospitum vocabar, sumebamque mecum Fratrem Marcellinum, et Henricum novitium; nobis sic congregatis dicebat unus Senatorum ad me, Domine Pater, sumus huc missi a Consulatu ut vos cum duobus Dominis, qui vobiscum sunt, in hac Carthusia installemus, duos autem pueros qui vobiscum sunt, cum auriga remittetis, et duobus Dominis, qui adhuc in via sunt scribetis ut et ipsi revertantur. Quibus dictis omnes acclamabant, proficiat, proficiat, Ego vero respondi, Clarissimi Domini, si Prior esse debeam, itaque habere debeo puerum qui mihi serviat, et quem huc et illuc mittere possim: tum illi, quod istud deberem referre ad provisores: Ulterius dicebam, moris esse ut cum alicui daretur possessio, una traderentur claves, et omnia quae in

pomo sunt: illi vero respondebant se hujus rei nullam habere commissionem; prater-
110 ea rogabam quatenus cellam Prioris possem inhabitare, quo audito | colloquebantur
cum Fratre Martino, et respondebant quod 3 aut 4 diebus deberem manere in Camera
hospitium, interim vellent cellas curare purgari et mundari. Tum itaque Prior sine jure,
sine cura, sine imperio, possessor sine possessione. Feria 4 feci purgari Ecclesiam, misique
juvenes ad hospitium ut ibi pranderent et coenarent, ac postera die redirent, sed nebulo
ille Frater Martinus prohibuit janitori ne illos intromitteret; ivi propterea ad civitatem
et invitavi duos provisores in crastinum ad prandium, et quaerebar illis quos taliter heri
ac hodie mihi cum pueris evenisset, dixique, si non possim admittere quem cupio ac
desidero, nolo hic manere; praeterea Frater Martinus agit quod sibi libet, insuper habet
quotidie in hypocausto juxta portam plures mulieres; intelligo etiam prudentem Senatum
habere complacentiam in vita et regimine Fratris Martini, quare non erit mihi hic
manendum: rogo itaque humillime, dignemini pro me apud Prudent. Senatum intercedere,
ut a debito hospitii liberari merear, simul etiam aliquid obtinere pro viatico; quando-
quidem currus et equi adhuc absunt, cum illis iterum redibo. Tum unus non Pater
sic esse non potest, vestri cum pueris mentio facta fuit, simul et inventarii faciendi:
rogo itaque dignemini vel ad modicum tempus habere patientiam, quibus ego; patien-
tia nimis multa sunt, non possum omnes concoquere. Ex praescriptis V. P. D. facile
colliget, quale gaudium ego cum fratribus habeam, melius fuisset me in Ittingen reman-
111 sisse in pace, quam cum tanto | periculo animae et corporis, nec non cum tantis sumptibus
huc pervenisse, et propterea opus erit mandato Imperiali ad Erluntenses, ut ille nebulo,
fur et latro ut expellatur, ut quemadmodum nudus intraverat, ita et nudus exeat; vel ut
mihi per Senatum tradatur secundum Ordinis statuta puniendus pro sua inobedientia.
Notum est quod omnes qui nebulonem noverunt, pessime de illo loquantur, et hoc etiam
magni Domini faciunt, Senatoribus exceptis, qui omnes de illo bene sentiunt, quia fecit
juxta Evangelium amicos de mammona iniquitatis: uni tantum brasii, alteri tantum
hordei, huic tantum avenae, illi tantum vini donat, et sic de ceteris: hisce reddit sibi Dominos
favorabiles et voluntarios, sicque nullus melius valet domesticari quam Frater Martinus:
quamvis et ipse Senatus dicat se omnia quaecumque fecisset in bonum domus et totius

Ordinis fecisse, sed hoc Procurator non credit; si enim hæc in bonum domus et Ordinis fecissent, absque dubio voluntarie monasterium et bona illius personis Ordinis resignarent, cum tales adsint, adque idipsum petant; sed quærunt commodum suum. Ideoque si V. P. V. aliquod pro Ordine intendit facere, jam tempus est ut ~~faciat~~ fiat: sin minus, tum Frater Marcellus non vult hic manere, neque ego manebo in tali periculo, sed vadam ad domum professionis meæ. Dixerunt mihi magni Prælati, quod ille nebulo et apostata duos Priores, et aliquot Patres veneno occidit, propterea opus est ut bene mihi prospiciam. V. P. V. cogitet de remedio. Equi cum juvene Mauritio sunt in monte S. Petri usque ad adventum
112 Domini Simonis. Hisce valeat, V. P. V. cum omnibus suis, me meosque Vestris | devotis precibus commendans. Ex Carthusia Erfordiensia in stuba hospitum Dominica die post S. Dionysii Mart. Anno 1548.

Vester totus.

F. Hermannus, Prior Carthusiæ Erford. sed sine regimine.

Senatus igitur instantiæ Patrum satisfaciens, ejecto apostata, Carthusiam tandem plenarie restituit: qua dein sub potestate Ordinis denuo integre redacta, ut quam primum Ordinis disciplina et observantia regularis quoque pristino decori restitueretur quam integerrime et celerrime religione pariter et gerendarum rerum apprime docti, Dominus Hermannus Prior, et Dominus Simon Procurator summo studio laborarunt, cum jam domus hæc ob paucitatem et defectionem personarum ad hæresim fere 5 annis defecisset. Cumque modicam reperissent provisionem, dilapidatis scilicet omnibus ab apostata, coacti fuere, mutuos accipere 300 florenos a domo Buxiana sub pensione annua 15 fl. quæ tamen summa paulo post anno 1553 iterum relicta fuit. Verum dictus Prior anno 1550 iterum absolutus fuit eique in regimine successit.

XXIX. Dominus Simon Kraus.

Hujus Venerabilis viri frequenter diversis in locis fit mentio, successit supra memorato Domino Hermanno authoritate Capituli, anno 1550 et domum moderatus
113 est annis septem post quos translatus est anno 1557 professus | alias domus Hildesii, et ante Procurator hujus domus: et sicut constanter prædecessores nostri tradiderunt, sub hujus regimine agger circum civitatem comportari acceptus est, quo causante gravis-

31. ch. 1550-1557. ch. D. Simon Kraus. —

Comme le précédent, ancien chanoine de Magdebourg, profès d'Hildesheim, le chap. gen. de 1544 approuva une seconde profession qu'il venait de faire à Buxheim; D. Simon vint en sept. 1548 comme procureur à Erfurt, et de procureur prieur au chap. de 1550. —

ch. 1551. Priori d. Erfordiae non fit mia. Et D. Erasmus propter sua demerita perseveret in carcere. ch. 1552. (In d. Gaunau) et fr. Andreas conversus prof.us d. Erfordiae maneat ibidem hospes, et pacifice vivat. —

ch. 1557. Priori d. Erfordiae fit mia... et prior absolutus accedat ad priorem d. in Ittingen, visitatorem provinciae Alemaniae superioris,

qui

simam monasterium nostrum, quae hodie cernitur, aedificiorum ruinam et detri-
mentum irreparabile subiit: contigit ea devastatio circa annum 1550 vel circiter.

Rem refero uti ex Senatoribus civitatis hujus senioribus et civibus super hoc specialiter requisitis cognovi: retulerunt illi unanimiter incidisse hanc comportationem et aedificationem aggeris eo tempore quo Dux Brandeburgicus dioecesim Moguntinam ferro flammisque devastarit, atque hinc contigisse ut cum ejusdem Tyranni excursio Erfordiam versus nunciata fuisset, subito machinas omnes pro-
tium, quarum adminiculo terra quotidie (obtingentis operi insudantibus curribus minoribus ante se agitari solitis) subvehebatur, destructas esse. In quorum sumptus et expensas singuli cives in singulos menses, tres cum dimidio grossos contribuissent.

Jam supra tradidisse me memini quomodo annis superioribus Lyscke et pessimi tyranni et antesignani haereticae pravitatis Bohemorum, Senatus timore eorumdem monasterium nostrum muro fossaque inclusum, intra suburbium receperit, nimirum inter moenia et murum monasterii tantum spatii intercessit ut duo currus sibi invi-
cem occurrantes commode et sine impedimento potuissent transire.

114 Cum itaque in aedificatione et comportatione aggeris jam | ad monasterii ter-
minos ventum fuisset, Prior vero praelatus advertisset quod pro foribus foret periculum devastationis monasterii, Senatui sese opposuit (forte tamen indiscrete magis quam prudenter) Senatus autem instantiam et protestationem Prioris flocci pendens, in proposito suo nihilominus progressus est, et ni gravius damnum subire vellet, cella-
rum et aliorum aedificiorum structuras mature deponendas admonuit. Verumtamen hisce nihil territus Prior, quin potius Senatus conatum Imperatoris auctoritate re-
primendum suspendendumque ratus, rem totam Imperatori in propria persona re-
tulit, verum inani spe et effectu: Imperator enim etsi de domus damno doluisset, eaque indemnem cuperet: attamen quin opus hoc in communi reipublicae bonum dirigeretur, privato alicujus minime propediri debere respondit: Senatus interim Prior apud Imperatorem incassum laborante, aedificia et cellas evertit, terra, ut hodie visitur, obruit, sepelitque duplici domus dispendio et jactura, aedificiorum scilicet et suppellec-
tilis: ferunt namque in braxatorio terra obrutum cacabum priegrandem cum

qui apud se vel alibi collocabit. — Où est-il allé au juste, nous l'ignorons, mais l'année suivante il revint comme procureur à Erfort. car la ch. de 1559.. Et D. Simon Krause ibidem (Erfordiae) procuratorem ab officio absolvimus, et praeficimus in priorem d. Misericordiae Dei prope Francford, in provincia Saxoniae, ad quam accedat quantocyus regendam. Flores et Tos. Capus. — A dû être prieur de Francford de 1559 à 1562 et d'Olmutz de 1562 à sa mort, 23 Mars 1565. —

Ch. 1565. obiit. D. Simon Krause prof.us d. claustri M.ae prior d. in Olmutz et olim d. Erfordiae (et d. Francofordiae) habens miss. de B.a M.a per tot. ord.. — Le necrol. d'Erfurt le note en ces termes au 23 Mars : « Ven. in X.to P. D. Simon Kraus, prior d. in Olmutz, professus domorum Hildesh.. et Buxiae, Erfordianae procurator, necnon Francfordianae et hujus d. prior vigilantissimus. »

necessariis vasis, et aliis quam plurimis ejusceemodi domesticis instrumentis.

Hic etiam non silebo, quod sæpius a referentibus Senioribus audivi, fides sit penes lectorem. Dictum Patrem Priorem quingentis imperialibus potuisse redimere damnum hoc, si eos petenti Senatui dedisset, sed noluisse. Ut ut sit, non dubito quin si apud Cæsarem inaniter sese acturum divinare potuisset, non 500 sed 1000. daleros volenti etiam animo, aere undequaque contracto, contulisset; sic quandoque bonus etiam dormitat Homerus. Sed reliquæ sub hujus regimine gesta referamus. |

115 Anno 1550 Venerabilis Pater Visitator supplicavit Carolo V Imperatori pro restitutione pagi Rinckleben, aliorumque censuum in ditione Vinariensi ablatorum: ad hasce supplicas Imperator Johanni Wilhelmo et Johanni Friderico, Ducibus Saxon. imperavit ut omnia redderent, de hactenus etiam perceptis satisfaciendo juxta Concordatæ anno 1548 in comitiis Augustanis: verumtamen Duces hoc mandatum surda aure exceperunt penitus non parentes.

Anno sequenti Johannes Fridericus, dictus Medius, dux Saxon: ad instantiam R. D. Johannis, Abbatis Petrensis, omnibus Ecclesiasticis et religiosis hujus urbis census et reditus illorum restituit in suo Ducatu, solis Carthusiensibus exceptis. Quocirca hoc ipso anno 1 Julii Venerabilis Pater Theodoricus Loherius, Visitator mediatores imploravit, qui propter nostram quoque restitutionem Ducem convenirent: videlicet R. D. Johannem Specht, Abbatem montis S. Petri, Dominum Henricum Nach, Consulem, et Dominos Senatores Christophorum a Milwitz ac Johannem Knorr, provisores hujus domus: sed cum isti nihil possent efficere, denuo 10 Julii Cæsaris auxilium imploravit, qui Illustrissimum Principem Melchiorem, Episcopum Herbipolensem Commissarium deputavit, ut ipse per suos consiliarios causam nostram apud Johannem Fridericum Medium, et Johannem Wilhelmum Juniorem Saxon: Duces promoveret, sed hic commissionem oblatam acceptare recusavit se excusando, quod ad instans Concilium Tridentinum deberet proficisci et præstantiores suos consiliarios secum assumere, licet in Concilio non comparuerit. Hæc eadem delegatio anno sequenti 9 Januarii eidem denuo a Cæsare oblata, similiter ab ipso fuit repudiata.

116 Tandem 21 Decembri hujus anni, Johannes Fridericus Medius | Dux Saxon: et

Elector, patre suo in vinculis detento a Cæsare, suo, fratrumque suorum nomine propter ulteriorem instantiam Abbatis S. Petri, sequentibus conditionibus voluit reddere bona nobis ablata, ut 1°. censibus omnibus præter pagum Rinckleben frueremur 2°. fructus hactenus percepti uti et restantes Duci remanerent. 3. loco Rinckleben ad sexennium annue haberemus 4 maldra siliginis, totidemque hordei et avenæ, 60 ligaturas vinium, 5 plaustra fœni, quæ omnia debitis temporibus a rusticis in monasterium vehi deberent: sexennio hoc evoluto novus iniretur contractus. 4. Si infra hoc tempus a nobis fieret venditio aut commutatio pagi, Duces primas haberent.

Denique Dux se obtulit, quod propriis sumptibus literas quasdam originales bonorum Carthusiæ divenditas eidem vellet recuperare. Sed cum hæc conditiones nimis duræ viderentur, et de illarum firmitate et observantia maxime dubitaretur Venerabilis Pater Visitator illas noluit acceptare. Hoc quoque anno 15 Julii Carolus V Imperator cuidam a suo satellitio, Urbano Wigel dicto, gratiose indulsit, quod fieret domus nostræ prebendarius, cum in finem mandato ad nos directo, ut illum gratis suscipientes quoad viveret aleremus; quod cum nimis molestum nobis esset futurum, Venerabilis Pater Visitator grave hoc onus a Cæsare deprecatus fuit, et obtinuit anno 1552 9 Januarii ita ut ne ullus quidem post hac ad domos Ordinis nostri mittendus foret, maxime propter abstinentiam a ~~carnibus~~ vinibus carnibus, et alia quædam incommoda.

117 Anno 1553 Prior memoratus supplicavit Cæsari pro alio commissario in locum Episcopi Herbipolensis designando, qui nominavit Dominum Henricum Ducem Brunsvicensem: hic sæpius benevole Duces ad restitutionem exhortatus fuit, quamvis ipsi variis diverticulis callisque semper excusationibus illam recusarint: cumque experiretur se talibus nihil proficere, anno 1556 6 Januarii Duces citavit ut per suos plenipotentiarios 26 Februarii comparerent in Gandersheusen quatenus a suis deputatis tandem hæc controversia pacifice componeretur: sed Duces suos noluerunt mittere excusantes se quod vigore conventionis Passavica ad nullam amplius restitutionem tenerentur: sicque hoc delegatis etiam in vanum

abiit. Anno 1555 Prior Michaeli Episcopo Moseburgensi 800 flor. exposuit pro annuo censu 40 fl. qua summa anno 1590 restituta fuit. Anno 1557 Idem Prior contra Duces Saxon: propter ablatum pagum Rinckleben, prædium Goltpach et census in Brembach etc. cepit querulari in camera Spirensi, illosque ad jus provocare: Veruntamen anno 1561 5 Septembris Duces a lite fuerunt absoluti compensatis utrimque expensis, cum propter interventam transactionem Passauicam, tum quia processus iste cum debitis requisitis non fuerat inchoatus.

Tandem hoc ipso anno sepius memoratus Prior per chartam fuit absolutus, missusque hospitatum Ittingam, unde anno sequenti reversus, denuo egit procuratorem, quoad anno 1559 auctoritate Capituli officium Prioris subiret in domo
118 Misericordiæ Dei prope Francofurtum ad Oderam | provinciæ Saxoniæ, et paulo post in domo Olmucensi, in qua anno 1565 e vivis excessit.

XXX. Dominus Jacobus Erbes.

Patria Campensis, primum professus domus Moguntinæ, deinde in Tuckelhausen, ac postmodum Prior ibidem, hoc anno 1557 a Prioratu domus suæ professionis absolutus, per chartam institutus fuit Prior hujus domus. Anno regiminis ejus 2 videlicet 1558 satrapa Chranichfeldensis ab hac domo voluit habere pretium bonorum nostrorum in Richheim, utque pro 100 fl. dimidium ad exactionem turcicam penderemus. Sed et eodem anno 5 Septembris Ferdinandus I Imperator ad instantiam Domini Matthiæ Prioris in Grunau mandavit Comiti in Wertheim ut domum Grunacensem restitueret, quod mandatum anno sequenti 19 Maii iteratum fuit, quamvis nihil effectum, adeo ut anno 1574 14 Januarii Venerabilis Pater Georgius Zentgraff, Prior hujus domus et Visitator coactus fuerit a Daniele Archiepiscopo Moguntino intercessionales petere ad Ludovicum Comitem a Stolberg et Königstein, invasorem hujus domus, quatenus pacifice cum illo posset transigere.

Porro dictus Pater anno 1559 a suo officio per Visitatores depositus, reversusque in Tuckelhausen, anno hoc modum 1568 obiit.

32. ch. 1557 – 1559, post ch. — D. Jacques Erbes. —

ch. 1557.. et praeficimus in priorem dictae d.s (Erfordiae) D. Jacobum propterea a prioratu d.s Tuckelhausen absolutum. ch. 1559. Prior d.s Erfordiae non fit mia, quem hortamur ut, pro Dei honore et obedientiae merito, ad domum sibi creditam revertatur. D. Chauvet et Flores. — Il en avait assez et était probablement retourné à Tuckelhausen. — Dans la visite qui fut faite avant la fin de 1559, les visiteurs lui firent miséricorde. —

ch. 1560. (in d.o Tuckelhausen) et D. Jacobus prior absolutus a domo Erfordiae vadat hospitatum ad domum in Ilmbach. — ch. 1562. (In d.o Tuckelhausen) et D. Jacobus olim prior in Erfordia teneat ordinem propter suam rebellionem et inobedientiam ad ordinis voluntatem. N'avait sans doute pas voulu rester à Ilmbach. — obiit 10 nov. 1567. —

ch. 1568. obiit D. Jacobus Erpensis (Erbes) prof.ne 1.o d.s Moguntiae, 2.o d.s in Tuckelhausen et ibidem vicarius et olim prior d.s Erfordiae. (et Tuckelhausen 1554-1557 ch.) —

necrol. Erfordiae: « 10 nov. obiit D. Jacobus Erbe prof.ne d.s Moguntiae, 2.o in Tuckelhausen et ibidem prior nemen hujus d.s prior. » —

XXXI. Dominus Henricus Kermpt.

Professus domus Bruxellae, Domino Jacobo per Visitatores absoluto ab iisdem huic: hujus domui praefectus fuit, et anno 1562 apud Imperatorem Maximilianum
119 institit pro restitutione | bonorum ablatorum, nihil tamen obtinere potuit, cumque annis prope 4 domui praefuisset, iterum fuit absolutus. Anno 1563. Denique humana reliquit Vicarius Herbipoli existens, Anno 1566, cum prius domum Illembacensem Prior gubernasset.

XXXII. Dominus Thomas Breckaw.

Fuit patria Brandenburgensis, institutus anno 1563 mortuus in Prioratu anno 1566 8 Calendarii Januarii, sepultus in claustro, antea Prior in Illenbach. Ipso praeside primo anno Senatus iterum coepit infestare Carthusiam: missis siquidem 16 Martii Senatoribus quibusdam ad monasterium, voluit ut illos Prior agnosceret velut provisores domus, ipsisque concederet omnimodam administrationem et ut ab iisdem omnia in illa detenta registrarentur; deinde ut haec domus aeque ac cives tributa (das Wegeldt) persolveret; quod cum Prior absque scitu Ordinarii et Visitatorum se facere non posse praetendisset, Senatus eodem die ante utramque portam monasterii vectes collocari fecit, ut nemo invehi aut evehi posset; cumque die postera (F. Andrea ad Visitatorem emisso pro illius consilio capessendo Prior pro vectibus amovendis usque ad adventum Visitatoris senatui supplicasset, ipse talibus nil motus, 3 quoque die circa 4 vespertinam viam nobis per hortum nucum ad civitatem avulsis seris veteribus ab ostiis ambitus aufm Grimmich, novisque repositis obstruxit. Deinde noctu post Dominicam Palmarum circa 2 cum esse equos domus in molendino nostro cognovisset, ante illud similiter in quinque locis vectes collocari curavit, ut tam nostris quam molitoris equis vetaretur egressus, non obstantibus pistorum aliorumque ibidem molentium equis, dicente Senatu
120 damnum omne | quod passuri essent a nobis refundendum iri, et hi vectes 14 diebus inibi permanserunt. Absque his minatus est famulis nostris carcerem ut ausi non fuerint egredi ad civitatem, quin etiam victore nostro incarcerato, pistorem adeo severe tractavit, ut paucis post diebus obierit. Videns ergo Prior aliud medium non subesse, praesertim F. Andrea nimis diu emanente, suadentibus Vicedomino, et officialibus Moguntinis, nec non

33- jam oct post ch. 1559 - 1563 D. Henri Kermpt. —

ch. 1560. Priori d. Erfordiae non fit mia, cujus institutionem approbamus, et juxta cartam visitatorum sit sollicitus colligere aptas personas ad ordinem nostrum et domum ipsam conservandam. ch. 1561. Priori d. Erfordiae non fit mia. Et hortamur conventuales ut melius solito revereantur et obediant priori suo, aliaquin poenas statutorum non evadent. Et fr. Andreas ibidem professus habeat patientiam in petitione sua. — D. Chauvet et Flores. — ch. 1562. Priori d. Erfordiae non fit mia. et laudamus et confirmamus ordinationem visitatorum de duplici anniversario semel in hebdomada imponendo. — La chronique dit que D. Henri fut remplacé en 1563, sans préciser l'époque. Est ce avant ou après le chapitre. ~~Je serai porté à croire que c'est avant le chapitre, car au chapitre de 1563~~ ch. 1563. Priori d. Erfordiae non fit mia, quem hortamur in Domino ut equanimiter et patienter ferat adversa hujus temporis et malorum hominum, nihil tamen patiatur alienari de haereditate Domini et patrimonio ecclesiae. Et D. Jacobus ad suam magnam instantiam revertatur ad domum suae professionis Bruxellae, nec moras faciat in itinere. Il y avait dans la ch. de 1561. (In d. Buxiae) et D. Jacobus prof.us Bruxellae vadat hospitatum ad domum Erfordiae. —

ch. 1566. obiit. D. Henricus Hempt (Kermpt. Flores) prof.us d. Bruxellae, hospes et vicarius in d. Herbipolensi, et olim prior domorum Erfordiae et Ilmbach. — est répété dans la ch. de 1567.

34- 1563 - 1566, 25 Déc. — D. Thomas Breckaw. —

D. Thomas est profès de la maison, était novice en 1557, d'après la chronologie de D. Jean Lothey. — On trouve son nom comme prieur dans trois actes des archives, vendredi après 28 oct. 1563, 1564 et 1564, 1er Mai, est écrit Preckaus. — Voir mon inventaire n.os 605. 607 et 609. —

ch. 1564. Priori d. Erfordiae non fit mia. Et quamprimum fieri poterit visitetur dicta d. per ordinarios visitatores; et dictus prior diligenter et veraciter informet visitatores super utroque statu d., et restituat visitatori expensas ratione dictae d. factas, alias ordo providebit. — ch. 1565. Priori d. Erf.ae non fit mia.

Domino Johanne Thymen, Syndico nostro consensit in admissionem provisorum, reservata tamen sibi administratione domus, quo facto rectes amoti et ambo provisores ad nos ingressi, Priori omnem operam et protectionem publicati fuere.

Interim vero Pater Dominus Matthias de Monte, Prior domus in Grunau et Visitator ab Imperiali Camera Spirensi 30 April. mandatum poenale contra Senatum obtinuit, quo eidem sub poena 20 marcarum auri amotio rectuum et permissio liberi ingressus ac egressus demandata fuit; neu quoris modo consentire voluit in administrationem provisorum contrariam juribus et privilegiis Ordinis.

XXXIII. Dominus Jacobus Haill.

Venerabilis hic Pater anno 1563 ex Rectore domus in Ostheim, auctoritate Capituli praefectus in Priorem domus Herbipolensis et Corrisitatorem, sed biennio post iterum absolutus defuncto Patre Thoma, institutus est in Priorem hujus domus, anno 1567 quo Georgius Comes in Gleichen voluit ab eodem habere designationem omnium
121 bonorum nostrorum sub sua ditione positorum, utque | de 100 fl. secundum aestimationem pretii medium tribueret pro exactione Turcica: atque ex hoc tempore coepimus dare steuras ex bonis nostris Tonnensibus alias omnino liberis. Ipso anno fuerunt hac in Urbe celebrata Comitia occasione quorum controversiae inter nos et Nobilem Dominum Justum Henricum a Schweichelt, a delegatis Electoris Saxon. fuerunt compositae, ita quod ipse nobilis propter mansum nostrum in Tuntzenhausen emphiteutice usurpatum ex quo per octennium nullum censum praebuerat, posthac quotannis daret duo maldra frumenti, et loco 18 maldrorum debitorum 40 daleros. Anno 1571 cum ad hanc urbem missi fuissent Commissarii a Caesare Maximiliano, qui Saxoniam inter geminos fratres dividerent, Prior hanc occasionem nactus apud eundem instituit ne pagus noster Rinckleben et praedium in Goltzpach venirent in sortem divisionis, et felices obtinuit a Caesare sed infelici successu, Ducibus reclamantibus se dicta bona non solum vigore transactionis Passauicae, sed etiam sententia a Camera Spirensi pro se lata obtinuisse.

Anno sequenti 13 Novembris Henricus Comes de Reussen, dictus Medicus, Secretario suo Henrico Francken, inter alia feuda eidem collata, jus quoque pascuandi in nostro ligneto indulsit, quod aegre ferentes saepius contradiximus, voluntamen invite tandem condesce

ch. 1566. Priori d. Erfordiae non fit mia; et secundum cartam et dictamen visitatorum satagat se et suos subditos regulare. Itaq. et chauvet. Flores a: « ... satagat se cum suis subditis regulare. » le neur. d. a: « 25 dec. obiit D. Thomas Birkaus prior hujus d. —
ch. 1567. obiit D. Thomas prior d. Erfordiae et olim prior d. in Ilmbach.

35. ante ch. 1567–1573. ch. — D. Jacques Heil. —

Rien ne dit de quelle maison il était profès. — Il est à Erfurt en 1553 comme simple religieux sous le nom de D. Jacobus Heyel; y est sacristain en 1557, et est écrit Heyl — Le dimanche avant St. Denis (9 oct.) 1559, le prieur d'Erfort nomme procureur D. Jacques Heyl alors sacristain. Tout ceci me porte à croire qu'il était profès d'Erfurt. — nommé Recteur d'Asthein après le 23 juin 1561 à 1563 au chap. prieur de Wurzbourg, où il n'est plus au chap. de 1565, puisqu'il y a un recteur à Wurzbourg. — Fut nommé prieur d'Erfurt par les visiteurs au commencement de 1567. —
ch. 1567. Priori d. Erfordiae non fit mia, cujus institutionem approbamus. Quem in Domino adhortamur ut, juxta commissionem visitatorum et cartae strenue invigilet pro recuperatione censuum ablatorum. —
ch. 1568. Priori d. Erfordiae non fit mia; quem hortamur in Domino ut pro sibi indita prudentia studeat ablata a domo sibi credita recuperare, ad quod faciendum et executioni mandandum concedimus et impertimur illi auctoritatem nostram, sive per viam pacis, sive juris, prout sibi ad partem committitur. — ch. 1569 et 1570. Priori d. Erfordiae non fit mia.
ch. 1571. Priori d. Erfordiae non fit mia. — ch. 1572. Priori d. Erfordiae non fit mia. Et visitatur ipsa d. per eosdem commissarios capituli generalis cum plena auctoritate ejusdem capituli generalis. Et D. Rolandus ibidem hospes habeat patientiam in petitione sua. ch. 1573. Priori d. Erfordiae fit mia. est nommé prieur à Tuckelhausen. — « D. Jacques Heil prieur à Tuckelhausen, mort à Wurzbourg le 23 janvier 1574, et enterré dans le voisinage de l'autel de St. Jérôme à l'entrée de l'église (de la chartreuse). » Ulrich. Histoire de Wurzbourg

debuimus, ita tamen quod ipse et haeredes illius ac successores ultra 5 vaccas non possint minare, et sint obstricti proprium bubulcum constituere qui nostra etiam pecora gratis
122 pascat: sic concordatum anno 1612 17 Julii |. Domum praefatus Prior anno 1573 rursus per chartam absolutus, domui in Tuckelhausen praefectus fuit. Priore illius domus ad hanc translato, ubi anno sequenti diem suum obiit.

XXXIV. Dominus Georgius Zentgraff.

Dictus der brüllenkalder professus domus de Paulari provinciae Castellae, anno praecedenti auctoritate Capituli designatus Prior in Tuckelhausen, hoc ipso anno 1573 per commutationem hujus domus curam suscepit, indefesse solicitando Augustum Electorem Saxon: pro recuperandis censibus in Brembach et Obringen nuper rursus ablatis, qui tandem, post multas instantias anno 1575 27 Februarii obtinuit, quod nobiles Domini Ericus Volemarus a Berlepshausen supremus Thuringiae Capitaneus et Theodoricus a Marchalck Commissarii nominarentur a quibus causa nostra dijudicaretur; interim ipse hoc eodem anno absolutus per chartam praeficitur domui S. Johannis Baptistae in Seitz provinciae Allemaniae Superioris, in qua paulo post 19 Sept. vitam cum morte commutavit.

XXXV. Dominus Joannes Rolandus.

Origine Flander, professus domus Bruxellae a Capitulo generali hujus domus institutus est Prior ex Vicario. Anno 1575 antea Prior domorum Buxiae et in Illembach
123 ita ex Chartis Capituli, manuscripta autem D.s habent ipsum ex priore D.i in Buxheim in Buxheim | ob culpam quam contraxerat ibidem absolutum, pro poena domus hujus institutum fuisse Priorem: Unde intelligas, quam laboriosus, lamentabilis, et difficilis domus hujus status fuerit.

Ipse aedificavit in molendino hypocaustum aestivum pro patribus eo concedentibus in minutionibus, et anno 1579 vendidit 7 agros vineti in Bischofsleben, pro quibus comparavit 6 agros arabiles ante portam S. Thomae Unterm Steiger.

Anno altero sui regiminis 26 Novemb. indicta fuit dies Vinariam ut ibi per Commissarios sub praecedenti Priore ab Augusto Electore nominatos, lis inter nos et regimen Vinariense propter restitutionem dictorum censuum componeretur: comparuerunt ex parte hujus domus Dominus Valentinus Seidell, Praetor Erfurten: et Dominus Wilhelmus

Une liste des prieurs de Luckelhausen dit : 11 obiit 1576, 15 Januarii Harbipoli, ibidem in gallilea est sepultus. » Il vaut mieux s'en tenir au nécrol. de Würzbourg, où il est mort ch. 1574. obiit D. Jacobus Hoyel (d'Hoyat) prior d. in Luckelhausen et olim prior domorum in Asthaim, Harbipoli et Erfordiæ. —

36. ch. 1573-1575. ch. D. Georges Zentgraff.—

Profès de Paular en Espagne, fut nommé prieur de Luckelhausen au chap. de 1572. ch. 1573 Priori d. Erfordiæ fit mia, et præficimus in priorem dictæ d. D. Georgium præfatum et prioratu d. in Luckelhausen absolutum.
ch. 1574. Priori d. Erfordiæ non fit mia. (in d. Busca) et D. Michael ibidem hospes vocat hospitatum ad domum Erfordiæ, ch. 1575. Priori d. Erfordiæ fit mia, et præficimus in priorem dictæ d. D. Joannem Rolandum, vicarium ejusdem d. : et prior absolutus accedat ad provincialem Alemaniæ superioris, quem præficimus priorem d. in Veitz in Sclavonia ; et ad restitutionem dictæ d. et aliorum atque provinciam ipsam regendam, juvet visitatorem. Et D. Michael ibidem hospes, professus Harbipoli, accedat cum prædicto Priore ad visitatorem provinciæ, qui cum collocabit in domo Veitz. Et D. Joannes ibidem professus vocat hospitatum ad domum in Asthaim. (ind. Allthaim) et D. Joannes Ildeschmiz, hospes ibidem, vocat hospitatum ad domum Erfordiæ.
ch. 1576. obiit D. Georgius Zentgraff prior d. in Veitz et olim prior domorum Erfordiæ et Luckelhausen, co-visitator prov.ae Alem.ae superioris (alias visitator prov.ae Alem.ae Inferioris), habens mitt. de B.a M.a per tot. ov. et plen. cum ps. monach. in provinciis Hispaniæ et 7 prov.ae Alemaniæ. et obiit 19 sept. Sanctator etc... Lancerad. d'Erfurt là aussi au 19 sept. — A été 1.er visiteur de l'Allemagne Inférieure 1573-1575.

37. ch. 1575-1585, 14/16 nov. — D. Jean Roland. —

Profès et vicaire à Bruxelles, au chap. de 1559 ex vicario Ratisbonæ fit prior Buscia, où il est encore le 5 juin 1564, d'après un document de Nordlingen. fut ensuite prieur à Ilmbach. — Au chap. de 1572 D. Rolandus (a dû être élu) est hôte à Erfurt, ensuite au chap. de 1575 ex vicario Erfordiæ fit ipsum d. prior, comme le dit la carte du chapitre cité plus haut. —

Bockens, J.V. Licent. sed nihil effecerunt; quinimo aliquot annis postea videlicet 1584 4 Sept. dictum regimen Vinariense, ut Priorem terreret a frequenti sua sollicitatione, mandatum illi misit, quo fructus ab anno 1567 usque 1573 ex censibus in Bremberg et Obrigen perceptos voluit restitui, vel loco illorum 3 969 fl. numerari, alias severissima executione puniendum iri.

Ipso anno 1584 Reverend. Dominus Joannes Hammiltonius, Abbas Scotorum hac in urbe, nobis condonavit censum annuum 4 solidorum et 2 pullorum, quem illi debebamus propter fundum superius anno 1391 concessum, modo in vallum civitatis conversum.

Tandem praefatus Prior plenus dierum obiit podagra enutus anno 1585. aetatis suae 66. 16 Calend. Decemb. sepultus in minori claustro prope altare Beatae Mariae Magdalenae, ubi ejus lapis sepulchralis demonstrat.

Quo defuncto Venerandi Patres Visitatores, Dominus Casparus Scleidener et Dominus Joannes Hauptius, Priores Domorum Buxiae et in Ostheim per literas a regimine Vinariensi petierunt finale responsum propter census allatos; sed tantum abfuit quod moram gesserit, ut etiam anno sequenti 6 Januarii loco responsi domini minatum fuerit executionem nisi census perceptos ut supra restituerent. Quocirca Visitatores viam amicabilis compositionis penitus occlusam animadvertentes, ipso anno 15 Novemb. miserunt requisitionem per notarium et testes ad Ducem Fridericum Wilhelmum, vocantes juxta stylum juris Saxonici tres Principes Imperii 12 milliaribus ab invicem non sepositos ab illo designari, e quibus judicem litis hujus eligere possent: sed cum ipse notarium et testes absque ullo responso repulisset, dicti Visitatores anno 1587 processum contra Duces in Camera Spirensi inchoarunt.

XXXVI. Dominus Joannes Schöttel, rector.

Devotus hic Pater professus domus S. Viti prope Ratisbonam post obitum Domini Joannis Rolandi a Visitatoribus institutus fuit in Rectorem hujus domus, qui vix gubernationem cum adiisset, intervenientе mortem Prioris suae domus professionis, a comprofessis canonice electus Prior, hinc eodem revocatus fuit.

XXXVII Dominus Sebastianus Piscator.

Venerabilis hic Pater religione et pietate insignis, atque in re domestica satis

ch. 1576. (In dc Luckelhausen) ad D. Joannes, prof.us D. Busicæ, ibidem hospes, vadat hospitatum ad domum Erfordiæ, et studeat pacifice et religiose vivere cum priore et conventu, alias ordo providebit. — ch. 1577. Prior D. Erfordiæ non fit mea, quem rogamus in Domino et monachus et propagationem domus suscipiendo et educando personas ordinis sollicite curet, prodivini cultus observatione; ei etiam injungimus ut singulis annis, conventu, presente altero visitatorum, justam et legitimam de sua administratione rationem. D. Chaudelong.
ch. 1578. Prior D. Erfordiæ non fit mea; et super his quæ scribit de visitationibus fiendis de triennio in triennium, volumus et concilium tridentinum, et statuta ordinis de visitationibus fiendis de biennio in biennium observentur. —
ch. 1579. Prior D. Erfordiæ non fit mea. D. Joannem, Philosophum, sacræ monachum et studeat exemplariter, pacifice et religiose vivere, alias sanctæ visitationis virgam. Committimus visitatoribus et providendum dictæ domui de pluribus personis ordinis. — Flores et D. Chaudelong. ch. 1580. Prior D. Erfordiæ non fit mea, ejus senio compatientes, mittimus ei in adjutorium D. Adrianum, hospitem in Luckelhausen, professum D. Capellæ, quem in procuratorem constituimus.

D. Joan Roland est mort en charge le 14 nov. 1585, selon D. Arnoldi, le 16 nov. selon D. Joan Lottey. — Mon extrait de nécrol. ne l'a pas. — Le copiste laissera passer.

ch. 1586. obiit D. Joannes Roland ut prof.us D. Bruxellæ, prior D. Erfordiæ, alias prior domorum Busicæ et Ilmbach. —

38. fin 1585 - 1586. février ou Mars. D. Georges Schöttel. —

D. Georges, et non D. Jean, profès de Ratisbonne, nommé Recteur d'Erfurt par les visiteurs et non par le chapitre, ne fit qu'y passer, car le prieur de Ratisbonne étant mort le 22 janvier 1586, D. Georges fut peu après élu prieur de sa maison de profession jusqu'au chap. de 1589, qui le nomma prieur de Gaming, disposition qui n'eut pas d'effet. —

ch. 1598. obiit D. Georgius Schoetalius (et Scotalius) prof.us et olim prior D. Ratisbonæ, hospes in dc Smals. (alias Rector D. Erfordiæ). — Ut répété dans la ch. de 1600. —

industrius et fidelis, natione Thuringus patria Salzensis, magno semper apud Sena-
125 tum favore et gratia valebat | post revocationem D. Joannis Schottels praedecessoris
sui a Patribus Visitatoribus provinciae, Domino Johanne Hauptio, et Nicolao Comitio,
ex Procuratore domus Cellae Salutis, cujus professus fuerat, in Rectorem super annum
institutus, anno sequenti a Capitulo generali in Priorem declaratus et confirmatus
est anno 1586.

Domum itaque sibi commissam bene dextre administravit, computa accurate
reddidit, et multa adversa toleravit, ut ex sequentibus liquet. Anno 1587 29 Aprilis
cum ad villam Kirchheimensem pro inspectione quorundam reparandorum circa
alveum praefluentis aquae propter incommoditatem deambulandi ob malam auram.
Comitibus Ludolpho Scriba, Valentino famulo utroque indigena hujus urbis, et Melchiore
Pfaff, cive Salzensi, in rheda vectus fuisset ab equis villici (nostris in servitio Domini
Doct. Wilhelmi Vachaei, hujus domus Syndici occupatis;) expeditisque omnibus circa
tertiam post meridiem, sumpta refectione ex carpione et laguncula vini una advectis
cum sociis non nihil se recreasset usque ad quintam circiter, jamque essent in reditu,
via jactis lapidis a pago Melchiorem necessitas naturae invasit, adquam commodius red-
dendam cum auriga et equis substitisset, quo melius a curru posset descendere; ille
subito in latere dextro tactus apoplexia, et lapsus e rheda corruit: cumque a famulis
confestim post illum descensis iterum in rhedam sublevatus fuisset, adhuc quidem vivebat,
sed sensibus et ratione captus, paulo post in curru repente obiit. Prior nihilominus itinere
coepto progressus cum cadavere, et sub noctem per portam civitatis introiisset, illud ad
126 domum | hortulani reposuit, quoad triduo post in parochia S. Thomae terrae mandaretur.

Tragicus hic actus ubi innotuit, magnas turbas excitavit: ministri namque
publici commeatus, et questor in Ichters hausen instantissime a Senatu voluerunt
cadaver cum curru et equis ad locum ubi exciderat, redire, quibus ille vigore convenda-
torum nolebat acquiescere: deinde nitebantur sibi arrogare jus inspectionis cada-
veris et cicatricum (cum tamen praeter paralisin aliud in eo mortis signum non
apparuisset) quod Senatus etiam noluit permittere. Cumque nihil evincere potuis-
sent apud Senatum siluerunt, quoad 23 Maii famuli nostri e sylva in villam Richei-

39. 1586-1594. Mars. D. Sebastien Piscator. (Fischer). —

fit profession à Tuckelhausen le 26 juin 1575, et en était procureur quand il fut nommé Recteur d'Erfurt par les visiteurs en 1586, je ne sais à quel moment. Flores n'a pas les dispositions des chap. 1586 et 1587.

ch. 1588. Rectorem d. Erfordiae instituimus in priorem dictae d., illum rogantes et monentes in domino, ut viriliter agat et laboret pro conservatione et recuperatione bonorum dictae d., in quo maxime confugiat ad visitatoris provinciae consilia. — Flores et v. chauvet. —

ch. 1591. Priori d. Erfordiae non fit mia, qui diligentiori cura et frugaliori administratione conetur illam domum olim, nunc autem in dies deficientem, paulatim erigere; propterea frugalem atque fidelem sibi familiam adiscat, et ab alienis negotiis et curis, quantum fieri potest, expediat, propriis plus satis gravatus: sur quo visitatores invigilent. Flores. —

Le prieur de Tuckelhausen, D. Nicolas Comitius, étant mort le 21 février 1594, D. Sébastien fut peu après élu prieur de sa maison de profession jusqu'en 1600 au chap. — transféré à Ilmbach ch. 1600-1609 ch. —

ch. 1611. obiit. D. Sebastianus Piscator prof.us et procurator d. in Tuckelhausen, alias prior ejusdem d. et domorum in Ilmbach et Erfordiae.

La liste des prieurs de Tuckelh. dit qu'il est mort le 5 Avril: mais la liste des religieux dit, le 10 mai 1610. —

mensem ligna evexissent, ibi namque ambo ministri praefati cum duobus civibus hujus urbis ex insidiis subito prolapsi, 4 equis nostris a curru solutis sub meri=diem in via inter pagum et sylvam nostram, illos Weimarium abduxerunt, exinde per famulum nobis renuntiantes, haec in ultionem perpetrati homicidii facta fuisse, utque Abbatem S. Petri moneremus, quod sibi caveret, ne eadem pateretur. Porro Prior confestim die altera per supplicam a Duce petebat causam scire equorum ablatorum cumque ille ipso die Dresdam ad solemnitatem baptismalem, atque inde Naumburgum ad Conventum Electorum abivisset, responsum obtinere non potuit, quoad 21 Junii Consi=liarii ejusdem respondissent, equos ideo ablatos, quia Prior hominem ex ebrietate collapsum et mortuum e via regia illicite sustulisset, nec illos se remissuros, donec

127 per illum | Satrapiae in Ichtershausen fuisset satisfactum. Itaque Prior hisce in angustiis constitutus, Senatum hujus urbis imploravit pro auxilio, qui nostra in suam tutelam recepta, causam illius egit apud Ducem, eo quod defunctus iste a civibus suis sublatus, et ab equis sui subditi in urbem invectus fuisset in quos ipse Dux juxta concordata nullum jus haberet. Tandem post trinam Senatus inter=cessionem Prior ultima Julii equos recepit inedia nimiisque laboribus exhaustos et defatigatos; quibus receptis Advocatus Comitum a Reussem in Camera Spirensi actionem produxit contra Ducem Vinarien: eo quod ministri ejus auferendo equos e dominio Comitum, jus territoriale ipsorum laesissent, petiitque vice illorum vio=lati juris satisfactionem. Hoc ipso anno 1 Junii Fridericus Mühlpfordt, quaestor in Ichtershausen, auctor superioris tragediae, aliam exorsus fuit occasionem prati cujusdam a nobis hactenus quiete possessi in agro Kircheimensi, quod ipse ad agrum et districtum Eislebiensem trahere, et steuris subjicere nitebatur, quas cum Prior dare renueret ipse violenter foenum a pratis abduxit. Denique lis ad Fridericum Wilhel=mum Ducem Vinarien: devenit, et quamvis Senatus Priorem conaretur protegere, ne jurisdictio ejusdem in agro Kircheimensi minueretur, post diuturnam alter=cationem nihil tamen obtinere potuit, proinde in hodiernum usque diem haec domus tributa cogitur solvere ex prato isto Duci Gotharum. |

128 1 Novemb. ejusdem anni, Senatus omnibus Ecclesiasticis et religiosis hujus urbis

census in suo territorio inhibuit quoad singuli tradidissent designationem omnium suorum reddituum ac censuum, quo facto 25 Nov. arrestum relaxavit.

Anno 1588. 15 Januarii Visitatoribus hanc domum Venerabili Patre Joanne Hauptio, Priore in Ostheim, Visitatore, cum Patre Joanne Molitore, Procuratore domus Hercipolensis, fuerunt in ea 5 religiosi, e quibus 4 presbyteri, unus professus: habuitque domus in proventibus annuis 67 malder tritici, 63 malder siliginis, 68 malder hordei, 50 malder averae, 200 urnas vini, 467 fl. ex in pratis 200 fl. 9 plaustra vini.

Anno 1589. 25 Augusti. Rudolphus II Imperator ad instantiam Wolfgangi Archiepiscopi Moguntini, sub gravi poena imperavit Senatui, ut Clerum omnesque officiales Moguntinos manuteneret in suis juribus ac privilegiis, bona iisdem ablata restituendo, nec amplius quovis modo offendendo: sed parum effecit, Senatus quippe supra modum coepit gravare Clerum in vectura lapidum ad muniendam civitatem, quos aliquando a 7 milliaribus debuit advehere et hi labores huic domui ducentorum prope florenorum damnum praebuisset, Senatus eidem omnibus censibus in suis pagis interdixit, quin etiam ex inhibitus Abbati Petrensi quosdam per suos praefectos vivendi, monialium vero novi operis horreo invaso ibidem triturari, et Coenobii Sti. Martini census a rusticis ablatos in pagis supra templa reponi curavit, nostris 129 quoque villicis in Kirchheim per praetorem intimavit ut medietatem censuum debitorem intra octiduum paratam haberent, siquidem pistores ex urbe mittendi illos emptum, et pretium Senatui essent traditari, quo vecturae, quas facere nollemus compensarentur. Quare Prior aliud medium non inveniens quo huic malo obviaret, cum Senatu transegit, ut si ipse ab Ordinario evinceret, clerum ad hujusmodi vecturas teneri, illae ex pensionibus nobis a Senatu debitis compensarentur, interim censibus nostris liceret pacifice frui: quod etiam impetravit, Domino Wilhelmo Vach, et Domino Thoma Ziegler Senatoribus pro nobis intercedentibus 16 Dec.

Idem Pater perpetuum et perenne sui monumentum ex unionibus collectis de veteranis casulis et ornamentis Ecclesiae, insigne ornamentum pro Ecclesia, gloriosum singulariter nomen Jesu cum vulneribus quinque in holoserico nigro auro opere polymitario intertexto, per duas Virgines novi operis fieri curavit anno

1590. Anno 1591 vineas prope Diessenthal de licentia Capituli generalis viginti similiter agros, nobilibus de Karstlichenrode, Dominis in Gebesch, mille et quingentis florenis vendidit hereditarie, quos diversis in locis ad recemptionem, ut apud Senatum in Volckach, apud Comitatem in Astheim, et Herbipoli apud Patres nostros, et alibi pro censu annuo elocaverat. Veruntamen eandem summam post paucos annos quidam successorum ejus prodigaliter magis quam frugaliter in nihilum resolvit.

Eodem anno 20 agros arabiles prope Egestett pro pretio 150 fl. itemque 3 agros vinearum in Bugstett pro 78 fl. a Ludolpho Preissen comparavit.

130 Anno 1592 cum esset magna mortalitas hac in urbe, nec locus sufficiens in cœmeteriis ad sepulturas, Altaristæ S. Thomæ rogarunt Priorem pro spatio quodam retio horreum nostrum concedendo ad tumulandos pauperes, quod etiam precario concessit accepto ab eis reversu, quo professi fuere se spatium istud in horto nucum ex gratia et favore Prioris obtinuisse absque ullo jure proprietatis.

Qui tandem summa cum laude recenter defuncto Venerabili Patri Visitatori provinciæ, Domino Nicolao Comitio, Priori cellæ Salutis canonica electione a comprofessi sublectus, hinc eo migrare compulsus est, unde ad domum in Ilmbach translatus ibidemque anno 1609 a Prioratu absolutus, postliminio obiit in domo professionis anno 1611.

XXXVIII. Dominus Joannes Duringius.

Fuit hic natione Franco, religione vero in Deum et conversatione modesta omnibus gratus et acceptus, cum aliquandiu in domo suæ professionis Cellæ salutis observantiæ regularis zelosum egisset Vicarium, anno 1594 translato prædecessore suo, ipse auctoritate Capituli generalis suffectus est in Priorem hujus domus. Qui paulo post initium suscepto gubernationis domum hortulani novam e fundamentis exstruxit, deinde anno 1595 murum lapideum horrei majoris in villa Kircheimensi erexit, domum anno secundi et Jubilæo 1600 molendinum, quod temporum ætate collapsum fuerat, magnis sumptibus ex ære alieno, et singulari artificio restituit.

40 ante ch. 1594 – 1603, nov. – D. Jean Thuringer (Thuringus)

D. Jean Thuringus et Thuringer, ainsi l'écrit la liste des profès de Tuckelhausen, fit profession le 17 janv. ou 17 juin 1582, fut nommé recteur d'Erfurt par les visiteurs avant le chap. de 1594, qui l'institua prieur.

ch. 1594. D. Joannem Thuringum Rectorem d'Erfordiae praeficimus in priorem. Flores.

ch. 1596. Priori d'Erfordiae non fit mia, quam monemus ut sibi temperet a frequentatione conviviorum in urbe, et paterne prospiciat conventui suo de victualibus, ut rite et salubriter praeparentur, et monachos ad se missos benigne recipiat et foveat. – Flores et D. Chauvet. –

ch. 1599. D. Wolffius perseveret in officio vicarii Erfordiae. Flores. –

La chronique nous apprend que D. Jean fut déposé par les visiteurs au mois

Post hæc conversus ad cellarum quarundam reformationem, an verius deformationem, nescio sane cujus suasu, veteres cloacas profundas et amplas intra cellas K L. M.
131 obstruens, pervio murô orientalis plaga contra hortum | hirci, vulgo Bocksgarten, sed prioribus longe capacitate et firmitate dispares, majori cellarum propter exhalationes dedecore quam commoditate exstruxit. Insuper et pro ornamento Ecclesiæ aliquot antependia pro altaribus ex diversicoloribus tapetiis, item ex damasceno albo floribus asserbre figuratum unum, et ex holoserico auro intextum alterum pro majori altari curavit. Quinimo et librariam maxime auxit Doctorum Ecclesiæ, operibus Augustini, Ambrosii, Gregorii, Hieronymi, Basilii, Damasceni, Chrysostomi, Brunonis, et aliorum plurimorum recenti typo, pretio magno, et egregia ligatura.

Ipso præside anno 1597 8 Febr. Joannes Ertell, questor in Ehrdrüff, duram servitutem conatus imponere huic domui, nomine Comitis Philippi Ernesti a Gleichen voluit ut equis et famulis illius, quoties ad civitatem venirent a nobis hospitium et pabula præberentur; cum id prius ex gratia aliquoties præstitum fuisset: atque istud primum invenio petitum, postea sæpius repetitum, singulariter anno 1605 14 Julii itemque 16 Novemb. et quidem cum comminatione, semper tamen denegatum, unde domui magna incommoda obvenere, siquidem anno 1607 Comes inhibuit ne in lignéto nostro Tonnensi sub ejusdem dominio posito ligna caderemus. Anno 1611 in Martio omnem accessum ad villam nostram Tonnensem prohibuit, quem ad diversas supplicas Prioris per suum Cancellarium 27 Julii iterum indulsit jure nihilominus hospitandi sibi reservato, quod etiam iterato anno 1613 pro duabus rhedis et 4 equis expetiit, non tamen obtinuit, unde denuo eodem anno villico nostro
132 inhibitum ligna cædere usque ad annum 1614 26 Octob. quo arrestum | quidem sublatum fuit, cum tali tamen restrictione, ne ultra unum agrum quotannis succideremus. Quare ut ab hac vexa domum hanc liberaret, Venerabilis Pater Bruno, Prior anno 1615 Joannis Schwickardi Electoris Moguntini, a quo domus Gleichiana cum feudum dependet, auxilium imploravit, qui Comiti severe inhibuit, ne nos iniquis suis pretensionibus deinceps amplius gravaret.

Anno 1598 Reverendus Dominus Joachimus Heintz, Reverendissimi Julii, Episcopi

au mois de nov. 1603, est mort le 15 oct. 1607, vicaire de sa maison de profession, et non le 31 janv. 1608. comme disent les Ephem. (I. 143.). —
ch. 1608. obiit D. D. Joannes Thuringius prof.us et vicarius d.i in Tuckelhausen, alias prior d.i Erfordiae, habens miss. de B.a M.a in provinciis utriusque Alemaniae. —

Naumburgens. Sacellanus et summæ ædis ibidem Vicarius, huic domui 100 fl. testamento legavit.

Anno 1599 16 Januarii Imperialis Camera Spirensis per publicam sententiam latam Gotefridum Comitem in Öttingen damnavit ad restitutionem Cartusiæ Horti Christi cum omnibus juribus et pertinentiis, fructibus perceptis ac percipiendis et sumptibus in litem expositis.

Anno 1601 3 Nov. Joannes Adamus, Archipræsul Moguntinus facultatem indulsit Fratribus hujus domus Sacros Ordines suscipiendi a quocumque Episcopo vel Suffra=ganeo. Tandem hic Prior nescio qua potissimum necessitate impulsus, suasu tamen etiam quorundam honorariis pecuniariis egregie abs emptore corruptorum (ut postea apparuit) integrum mansum, hoc est 30 selectissimos agros cuidam rustico in Kirchheim, nomine Henrico Heusgen, ad dictu ibidem domus liberum allodium pertinentes, vilissimo pretio ad messem jam semente maturo, clanculum, et inscio conventu, non amplius 140 fl. vendidit hæreditarie: quam ob causam ubi res patuit anno 1603 in actu Visitationis a Prioratu fuit absolutus. Quamvis postliminio per successores ejus, ut infra dicetur, maxima ejus consolatione hujuscemodi agri judi=
133 =cialiter | sint denuo recuperati. Obiit bonus Pater in domo professionis suæ anno 1609

XXXIX. Dominus Joannes Vogelius.

Qui ante suam institutionem annis aliquot Horti Angelorum domus suæ professionis solers fuit Procurator, quapropter anno 1603 mense Novembri Domino Joanne Duringio in Visitationis actu absoluto, ad instantiam tunc Patrum professorum, quo=rum pauci fuere, a Visitatore primario, Domine Joanne Mullero, Priore domus Horti Angelorum in Rectorem suffectus est, quem deinde anno sequenti Capitulum generale in Priorem confirmavit.

Hic quamprimum domum gubernandam suscepisset, eamque ære alieno prægra=vatam animadvertisset, creditoribus importune instantibus satisfacturus, summam capi=talem pretii vinearum in Dieffenthal, quam Pater Sebastianus Prior, ut supra dixi, certis locis ad reemptionem elocaverat, una cum pensionibus repoposcit, accepit et credito=ribus partim satisfecit, partim in alios domus necessarios sumptus expendit. Quinimo

41- nov. 1603 – 1608, février D. Jean Vogel.

De Fulda, fit profession à Wurzbourg le 16 juillet 1589, nommé Recteur d'Erfurt en nov. 1603 par les visiteurs, en devint prieur au chap. de 1604. — la ch. de 1604 dit que le visiteur le nomma prieur

ch. 1604. Institutionem D. Joannis Vogelii in priorem d. Erfordiae, necnon D. Andreae Bertz in procuratorem ibidem super annum a visitatore factam confirmamus. ch. 1606. Priori d. Erfordiae non fit mia, cujus d. jurium prosecutionem commendamus P. Priori d. Herbipolensis.

ch. 1607 Administrationem et curam d. in Grunau causarumque in camera Imperiali prosecutionem tam praedictae d. quam Horti Xti et Erfordiensis committimus patri visitatori provinciae (le visiteur est le prieur d'Astheim, D. Louis Hager mort le 29 Avril 1615.)

et alios 600 dlr. apud Patres Societatis Jesu accomodato non mediocri damno domus suscepit. preterea 300 fl. a Reverendo Domino Christophoro Appel, Vicario B. V. ad censum vitalitium expositos, et alios 1000 fl. quos testamento recenter professus Frater Johannes Arnoldi, postea Prior, domui legaverat, quorum adminiculo domum anteriorem commodioribus habitationibus, ut potissimum Prioratum, et cubilia hospitum instauravit, item edificiorum parietes in area domus intus foriaque vitiosos, calce, luto, tinctura, et passim picturis illustravit.

134 Ipse mansum 30 agrorum selectissimorum, de quo supra clam et imprudenter divenditum in villa Kircheimensi in judicio repetere coepit, et anno 1607 7 Septemb. judicialiter recuperavit, ita ut venditio haec penitus fuerit annulata, restituto per Priorem pretio 140 fl. cum debito censu 4 annorum, e contra rustico pro tot annorum emolumento capto ex agris, prebente 4 maldra tritici totidemque avene; quibus utrinque prestitis, rustico hic mansus denuo ad 3 annos elocatus fuit pro certo canone frugum annuatim pendendo.

Hic idem allodium nostrum ibidem contra antecessorum Patrum statutum et definitionem a doctoribus olim et prudentioribus civitatis hujus sub Priore Tilmanno factam propriis iterum expensis et laboribus coluere incepit, seo gravissimo domus damno et certissima ejusdem omnimodo ruina., nisi malo per successores tempestive restitutum fuisset, prout infra plenius patebit.

Ipso preside anno 1604 in Maio, hac in urbe in hospitio sub signo dolii a Domino Petro Paulo Steurnagel. J. V. licentiato, Camere Spirensis advocato et Procuratore, ejusdemque Commissario, testes in causa spolii censuum nostrorum pro Duce Vinariensi fuerunt auditi cum prius in Martio anno 1601 in eodem hospitio a Domino Johanne Jacobo Heroldt, J. V. Doct. domus Teuthonice in Mergetheim Consiliario nec non ejusdem Camere advocato et Commissario testes ex parte nostra examinati fuisset, et Commissio illa 400 circiter florenos huic domui constituisset.

Accidit autem hoc ipso anno casus mirabilis circa acta postrema hujus commissio-
135 nis; postquam enim Herbipoli presente adjuncto Ducis Vinariensis attestationes | a Commissario revise, et more solito absignatie fuissent, Priori, ut quantocius Spiram mitterentur

La chronique dit que D. Jean fut transféré comme Recteur à Tuckelhausen par le visiteur après la mort du prieur de Tuckelhausen (D. Guillaume Andriansenius mort le 26 ou 27 sept. 1607). Si cette translation ne se fit qu'au commencement de février 1608, elle n'eut pas lieu très promptement.

ch. 1608. D. Joannem Vogelium in Rectorem d.ᵗ cellae salutis in Tuckelhausen super annum a visitatore institutum, in priorem praefirmans. fut prieur de Tuckelhausen jusqu'au chap. de 1612, qui l'envoya vicaire à Ratisbonne. A du passer un peu plus tard en Autriche avec le prieur de Ratisbonne. a été prieur de Brunn entre 1618 et 1625, et est mort à Aggspach le 4 Avril 1631, d'après l'histoire de Wurzbourg et la liste des prieurs de Tuckelh. — Le necrologe d'Olmutz seul le met au 3 Avril. —

ch. 1631. obiit D. Joannes Vogelius prof.ᵘˢ d.ᵗ Herbipolis, hospes in d.ᵒ in Axpach, alias prior d.ᵗ Brunae (Erfordiae et Tuckelhausen, ajoute justement Flores et la carte d'Ittingen.). —

ch. 1632. ob. D. Joannes Vogelius alias prior d.ᵒ in Tuckelhausen, cujus quidem obitus fuit anno praeterito denunciatus, sed non missa de B.ᵃ M.ᵃ quam habet per totum ordinem. —

traditæ fuerunt, qui illas cuidam nuntio Spirensi eodem tempore Herbipolis existenti, a pluribus de fidelitate commodato (ut qui causas autem magni momenti Episcopi Herbipolens. aliquando expediisset) volenti in crastinum redire Spiram commisit una cum Epistola inclusis eidem 20 florenis aureis, ut hæc D. Stemler Procuratori nostro deferret. Nequam vero nuntio prope Spiram ad hospitium divertente, cum salutis loco uxorem suam cum clerico aufugisse, intellexisset ab hospite, dolenter hoc audiens respondit, si vera sunt quæ dicis, Spiram non vado, sed uxorem meam investigabo ubicumque potuero: atque his dictis actisque socio suo traditis cum sponsione bonæ mercedis habituræ, si hæc ad suum locum detulerit, ipse epistola sibi cum nummis reservata, abiit in viam suam, nec cognitum quo devenerit.

Socius vero cum actis etiam ipse reversus, veniensque in ditionem Marggravii ab Anspach ad senem quendam Prædicantem olim sibi cognitum, haud procul ab Illenbach, eidem indicavit se chartas quasdam habere, quas obtaret Moëno aut igne absumptos. Prædicans licet rudis et ignarus, quia tamen viderat illas serico ligamine involutas, et magnis sigillis offirmatas, serio illum monuit, ut has ad suum locum deferret, alias restim posset mereri: unde alter perterritus, acta prædicanti tradidit custodienda, asserens se Bambergæ necessariis, quibusdam expeditis intra triduum aut certe quatriduum illa recepturum, Spiramque delaturum: sed cum nebulo iste nec intra 3 septimanas comparuisset, prædicans propter acta cœpit sibi timere, et equo conscenso in Kriestatt supra Asthemium ad horrearium Marggravii profectus, eundem rogavit ut illa in se susciperet, iste utpote jurisperitus probe sciens quem hæc concernarent, illa
136 acceptavit | et mox equo delatus ad Priorem in Illembach, cum illo ivit Herbipolim, actisque traditis Priori totam rei seriem indicavit. Cumque vidissent acta hinc inde a nebulonibus istis per fila serica discissa, ne contra hæc ab adversariis posset excipi, si taliter Spiram missa fuissent denuo per Commissarium ejusque adjunctum ex Ichna revotum revideri, noviterque firmari et obsignari debuerunt.

Anno 1607 8 Jan. itemque 7 Julii, Johannes Schwicardus, Elector Moguntinus Clero Erfurtensi inhibuit, ne posthac Senatui, uti prius multis annis coactus fecerat, solveret exactionem civicam, das wechter undt wegelt.

Table n° 8

Hic idem Pater Prior, circa idem tempus fere aliud haud equidem minus damnum et confusionem domui suae indiscretione intulit, temere enim et inconsultis, imo contemptis civibus (quorum interest, et ad quos potissimum jus aquae trifontis pertinet) canalem, per quem vetustissimo privilegio dicti fontis rivulus derivabatur ad hortum nostrum pro vivario ~~triturarum~~ sic; cum inquam propria auctoritate et insalutatis illis renovasset, atque illis conquerentibus super hoc, et facti rationem exposcentibus, dure et indiscrete respondisset, rati illi se contemptos (rudes enim homines sunt) et ad quasvis faciles concitatis contribulibus et parochianis S. Thomae, et aliis exasperati unanimiter sese opposuerunt, rivulumque de facto inhubuerunt obdurato meatus foramine, nec ullis Senatus auctoritatibus sive admonitionibus (quamvis juratorum testimoniis praesente Senatu et ipsis, manifesta signa veteris juris protulissent) placari, minus ad restitutionem aqueductus persuaderi potuerunt. Remansit ergo
137 dictum vivarium | vacuum et siccum multis post annis magna domus ignominia, confusione et jactura, ac sumptibus haud equidem contemnendis et frustraneis, quibus tamen omnibus facile parcitum fuisset, si amice eis propositum suum insinuasset, nihilque novi in praejudicium eorundem se moliturum praeter renovationem canalis ostendisset. Rogari enim et respectari ut Domini Trifontis omnino volunt unde sicut benigni et faciles sunt ad petita, ita offensi eadem facilitate concessa revocant. Expertus loquor, praedictum enim rivulum postliminio Venerabilis Pater Johannes Arnoldi Procurator non modo comiter agendo recuperavit, et si promissione annui census 10 grossorum, sed insuper etiam paulo post Prior aliam pro irrigatione (cum consensu Senatus inscriptis) horti hirci gratis et precario impetravit.

His demum commendatione dignissimum opus adjecit, hortum nimirum nucum, ita olim vocabatur, nunc lupuleti ex opposito monasterii hactenus annis plurimis sterilem et infrugiferum et civium tantum voluptati et recreationi commodum, et cellario nostro noxium, repleto vivario, quod antecessor ejus inutiliter foderat, maxima domus utilitate, et civium Senatusque displicentia in lupuletum convertit.

Caeterum annis V majori spe et opinione quam effectu, ut post ipsius translationem innotuit, cum rem domesticam solerter et frugaliter administrasset, defuncto

Domino Johanne Adriansonio majoris Cartusie professo et Priore domus Celle salutis professi ibidem ob discordiam electione privati, a Venerabili Patre Visitatore, tunc Domino Ludovico Hagero, Priore Pontis Beate Marie in Asthein, ex domo hac ad domum jam dictam Celle salutis rector designatus, translatus est, ubi etiam obiit anno 1628 cum prius Priorem in domo Brune, et Vicarium Ratisbona egisset.

XL. Dominus Andreas Bertzius.

138 Dictus Dominus Andreas Aschaffenburgensis, domus horti Angelorum | professus, anno hujus seculi 1608 circa festum Purificationis Beate Marie Virg. 4 Febr. Domino Johanne Vogelio per Visitatorem principalem Dominum Ludovicum ad domum Celle salutis designato Rectore, Prior a Conventu postulatus, a Visitatore predicto institutus fuit et confirmatus. Fuit autem prioribus tribus annis domus vigilantissimus Procurator. In officio autem Prioris confratrum suorum amator insignis, animi candore precipuus, zelo regularis disciplinæ fervidus, pietate eximius, et in re domestica admodum insignis et dexter. Proinde licet nullo presidio pecuniario fulciretur, quo predecessor ejus apprime sufultus gaudebat, quinimo gravissimis quibus domus tunc adversis premeretur cladibus et infortuniis morte similiter et interitu 12 fortissimorum equorum, spatio vix integri anni sive id jam prestigiis et malitia hominum, ut quidam putavere, sive quod magis credibile apparet, indiscretis laboribus et negligentia famulorum circa curam eorundem acciderit: sua nihilominus prudentia et dexteritate evicit, ut nedum æs alienum nullum contraxerit, sed e contrario de contracto ab antecessore exsolverit. Hic anno primo regiminis sui qui fuit 1608 tabulam in majori claustro juxta cellam literæ I olim C parieti affixam pingi curavit.

Item eodem anno casulas duas ex tapetio serico floribus distincto dono aliquando admodum Reverendi Domini Jacobi Schollei, sigilliferi Moguntini et Canonici Beatæ Mariæ Virg. Erfordiæ oblato: ex eodem cussinos duos pro majori altari, et antipendium unum pro altari S. Trinitatis: de alio etiam tapetio rubri viridisque coloris pro altaribus S. Crucis et Apostolorum alia duo fieri fecit. His adjecit
139 cussinos duos alios ex | Corio discolorato cum aureis argenteisque floribus conspicuos. Eodem tempore icones Patrum Eremitarum in choro Monachorum sedibus suspendit;

42. vers 4 févr. 1608 – 1611, 3 févr. – D. André Bartz. –

d'Aschaffenbourg, fit profession à Wurzbourg le 29 janvier 1593. (ailleurs l'abbé Ulrich met 27 janv. 1595), nous avons vu plus haut qu'il fut nommé prouveur d'Erfurt en nov. 1603, et Recteur circa Purificationem 1608. –

ch. 1608. D. Andream Bartz in Rectorem d. Erfordiae super annum a Visitatoribus ~~institutum~~, praeficimus in priorem.

ch. 1611. obiit D. Andreas Bartz prior d. Erfordiae, prof.us d. Herbipolis. –

Flores ajoute: « Hic fuit ab apostata domus suae Isaaco Faber in prioratu interemptus in nocte festi Purificationis B.ae V.is Mariae hora 10a. » en réalité le 2 février à 10 heures du soir, d'où il est noté aux calendriers d'Erfurt et de Wurzbourg au 3 février. Celui d'Erfurt a « 3 febr. obiit D. Andreas Bertzius prior hujus d., professus d. Herbipolensis, qui perfossus a pugione a quodam apostata piissime obiit 1611. » – Ephem. 3 févr. (I. 153-4). –

vela quoque quadragesimalia cum suis picturis, et antipendia in Ecclesia pro alta-
-ribus eodem anno comparavit.

Anno vero sequenti 1609 hortum allodio nostro in Kircheim a parte occidentali contiguum, cum domo ad eundem pertinente abs quodam incola justa emptionis titulo comparavit; et pro Ecclesia 6 quoque egregia candelabra ex stanno fieri curavit, et in domo lapidea ad Grues hypocaustum minus cum culina ædificavit.

Anno vero 1610 bibliothecam veterem ex sacristia sive sacello Stæ Catharinæ et Elisabeth transtulit ad novam quam exstruxerat in fornice sive capella Sanctarum undecim millium Virginum et Martyrum, ubi etiamnum visitur. Eadem opera aream sive custodiam casularum, et ceterorum ornamentorum, et ornatuum Ecclesiæ bene artificiosam fabricari curavit, et ipsam bibliothecam selectissimis libris, iisque quam plurimis illustravit et adauxit. Eodem anno aliam partem horti nucum, quam predecessor incultam reliquerat, ipse similiter fodiendo lupulo fertilem reddidit, domui admodum utile et proficuo opere: sed senatui exoso qui voluit hortum servari incultum et pervium, ideoque operariis a Priore constitutis, ut lupulum inibi plantarent, per apparitorem sub pœna carceris laborare inhibuit: imo duobus annis subsequentibus in die S. Walburgis sub armilustrio cives hortum fœdissime conculcantes, stipites ferme omnes perfregerunt. Veruntamen appropinquante jam tempore quo per multas tribulationes transiret de huius mundo ad patriam eternæ quietis et retributionis consolationisque; contigit hoc eodem anno 1610. ut ad instantiam et importunitatem conventualium in festo S. Thomæ Aquinatis, morum et conversationis modestia (quam tamen egregie mentiebatur foris) omnibus charum Patrem Isaac Fabrum Malterstadianum, Franconem, domus filium, repudiato et absoluto P. Joanne Arnoldi, in Vicarium instituerent. Quare libertatem majorem jam nactus, justa tritum illud, honores mutant mores, et raro in meliores; quem hactenus animo foris et genium, cito manifestum fecit: veteres namque jam olim in novitiatu acceptas aversiones paulatim contra Superiorem renovare, in eundem sub specie admonitionis invectivas scribere, cellæ et solitudinis, et alias regulares observantias negligere, fastidire, odisse, querere et delectari colloquiis secularium, quinimo

absque ulla verecundia relictis divinis officiis, videntibus intuentibus confratribus hereticis confabulari, iisdemque pessima cordis sui consilia et proposita revelare, communicareque: Venerabili interim P. Priore in nundinis Naumburgensibus morante ipse pridie quam inde reverteretur, die qui VII Fratribus Martyribus sacer fuerat, hoc est 10 Julii anno 1610 mane hora 5 fugam iniit, et abjurata fide catholica et profes=sione, haeresin Lutheranam complexus est, magno Lutheranorum jubilo et tripudio, atque mundi illecebris et voluptatibus continuo habenas laxius laxans, et de ipso quoti=die pejor effectus, commessationibus et ebrietatibus vacans, peccatumque peccato accu=mulans, et scelus scelere, donec tandem in profundum malorum demersus, detestabili patricidii incidito prope crimine, post mille quia voce, quia scriptis irrogatas calum=nias et detractiones verecundam patientissime tulerat pientissimum Patrem Priorem ipsa sacra Purificationis B. V. M. nocte hora 10. in propria cella fugione e medio sus=tulit; quemadmodum ex sequenti pathetica descriptione Adm. Reverendissimi et Eximii Domini Magistri Thomae Hoffmeisteri, Canonici B. M. et Ecclesiastes ad S. Martinum
141 extra, et ibidem respective Praepositi clarius | susumque patet, hisce verbis:

Pathetica, eaque circumstantialis descriptio nefandae juxta ac deplorandae interfectionis Reverendissimi Patris ac Domini Andreae Bertrii, dein Carthusiae Erfordiae constituti Prioris, sub nocte vigilia Purificationis B. V. M. hora decima miserabiliter usque ad mortem sauciati, et postmodum, ubi devotissime sacramentaliter curatus, interempti, compas=sionis gratia elaborata.

Heu dolor! heu lacrymae! lacrymas quis temperet? atque
Irrigat haud quaquam fletibus ora sua?
Vah scelus horrendum! quis non rumpatur et ira
Qui Patris Andreae percipit aure vocem?
Flere libet ne magis? magis aut prosciendier ira?
Et libet irasci, flere libetque simul.
Irarum stimulos Isacus concitat, ille
Latro cui similem saecula nulla ferent.
Non Dismas, Gismas, nec Orestes tanta piacla,

Nec Barabas crimen tale cruentus adit.
Quale hic sanguiveras flammanti morte piandum
Patravit facinus; saxa cient lacrymas.
Macario quondam Phlegetontius obvium ibat
Rector stromatibus vascula referta gerens.
Quo properas? vir divus ait: cui protinus ille
Intro monasterium quod spicis ante refert.
Unicuique ferens Fratrum de vasibus haustum,
Pro gustu ac libitu quem sibi quisque leget.
Huic ira, invidiaque illi, fastusque sequenti,
Et Veneris quarto pocula plena dabo.
Huic nummos, illi titulos et gaudia mundi
Porrigo fallentis, quod placet ille bibat.|
142 Dum ille, ille idem fallax revocatus ab orco,
Carthusiae exporti limina damon adit.
Queritat Isacum, Fratrum cognomine, Cretum
Urbe Minoastadio de genitore pio.
Talibus aggreditur dictis; heu victima nostrae
Regia Veneris, victima grata nimis.
Cur moestos sine fine dies, sine honore tot annos
Ducis? et abjecto nomine serpis humi?
Cur tua cur pateris cruciamine membra tenella
Viribus aetatis examinanda dari?
Cur Veneris lusus, cur millia gaudia mundi
Spernis? et in vivis mortuus usque jaces?
Fac agedum cappam, fac santonicumque cucullum
Exue, cilicium projice, rumpe pede.
En tibi de Veneris Dionaea pixide potum,
Ebibe fac totum, sic Venus ipsa monet.

En tibi de carnis sapidissima pabula prende,
Dæliciis, unctas de vitulisque dapes.
Ingreditor mundum, mundus tuus esto, dabitque
Prospera quæque tibi, prospera quæque tibi.
Dixerat: Isacus sic dum est voce secutus:
Sis quicumque voles venditor, emptor esto.
Vendita namque meæ flagrantia pharmaca carni
Conveniunt, quantum, tu mihi vende, sat est.
Huc adeo o Cytharæa Venus tibi victima servor
Detur in amplexus o Venus ire tuos.
Nunc age cappa vale, valeas cucullate cuculle,
Regula prisca vale, ciliciumque vale.
Diva Paphi salve; et quidquid sub climate mundi
Spectatur liberum, me faciat liberum.
Gratia me forma decorat, decoratque juventus
Atque acris ingenii gratia condecorat.
Non ea, non equidem patiar sic esse sepulta
Dælicias quærant singula quasque suas
Dixit, et optata advertens crepuscula noctis
Quo sibi perlustrat sit patefacta domus.
Est locus extremus cellas prope mœnia claudens,
Aedis Carthusiæ clausus et asseribus.
Hunc adit Isacus Cacodæmonis actus et astu
Projectat funem, et colligat asseribus.
Et fune apprehenso facilio defertur in altum
(Dæmona non dubium tetta tulisse supra.)
Sic abit ille, Ducis factus gladiator Averni
Rite Panomphæi, qui stratiosa fuit.
Ast heu! (mastifico quæror, et quod clamito vultu.)

Quantum mutatus pro dolor iste status!
Religio nova, vita nova hic, mores que fides que,
Et novus est habitus, regula et ipsa nova.
Carthusianus erat, nunc est mundanus, et idem
Impius extreme, qui prius ipse pius.
Quique timore Dei prius intima cordis habebat
Effusa, effrenis curris in omne scelus.
Convinctis manibus palmisque sub aethera ductis
Curvatoque genu fudit is ante preces.
Nunc socios omnes legis vitaque prioris
Sacramenta proscindit, fulminat ingue preces.
Rostro elementa suo, et sacra sacramenta metitur,
Per mille et centum, has fulminat ore preces.
144 Ante intempesta surgebat nocte precando
Excigilans, David seu facit atque monet.
Nunc totos grassando terit noctesque dieque
Et gladiis aedes, saxaque quaque ferit.
Primo in servitium qui membra redegerit escis,
Ille saginatum corpus obesus habet
Cuique libellus erat supplex ceu sponsa, puellas
Non uncl colit obscenas, saltitat, astat, amat.
Haec est, haec inquam est fateor mutatio, sed non
Excelsi dextra, ceu sacra lingua canit.
Ludicra sed memoro, quin et puericia narrâ,
Sed scelus horrendum dinumerabo sequens.
De vitio in vitium graditur, simul horrida nectit
Crimina criminibus, damone ducente vias.
Nullum tam scelus est infandum, tamque nefandum,
Quod non tentat, adit, perficit, atque struit.

Iam furit insanus minitans lethalia mente
Funera, et horrificam versat agitque necem.
Quam mihi materiam ratio, quae verba datura est.
Queis scelus infandum hoc explicuisse queam?
Mens stupet attonita, infrenis quoque lingua silescit
Cor tremit, ancipiti membra tremore cadunt.
Tedis ago haud satis est pede conculcasse sacrata
Vota, latrocinii quin magis crimen adit.
Nox erat et Fratres cunctos sopor altus habebat,
Quando aderat Mariae purificanda dies.
Perfidus Iscariòth cum debachatur, et omnes
Hac illacve vias tentat adituque modos:
Ut Patrem Andream, sibi quem divina Priorem
Fata dabant (Patrem nomine reque) necet.
Bis quinos dederat sonitus revolubilis hora,
Cum dirum aggreditur corde fremente scelus.
Ingressum repetit demisso fune regressum
Astrue dimato, et nocte juvante parat.
Circumquaque obstacta videt remoramina, valvas
Aperitur clausas quae patuere prius.
Clausa fenestrarum reserat munimina, corpus
Injectans frustra (ceu docuere nives)
Post varias technas, et post tentamina tandem
Multa, viam rabidus comperit, urget, init.
Per tres serpendo cellas, ceu squamens anguis
Nempe per angusta hic dum loca radit iter.
Non fide naturae, verissima narro, sed astu
Et raptu Stygii raptus ad ima Ducis.
Tamque ubi cuncta videt cessisse obstacula cautus

Innocui Patris se locat ante fores.
Pulsat, et e somno ceu suscitet, illicet illum
Provocat, ignarus pulsat itemque Pater.
At latro post correcta modum insidiando priorem
Pulsandi repetit, sed graviore sono.
Iam Pater alto animo versat, sua membra thoroque
Surripit, atque fores obstupefactus adit.
Mox valvas aperit, directusque in limine quaerit
Quae duplicis pulsus causa sit atque modus.
Haud mora lethifero accinctus furgione nefandus
Prorumpit latro; pro furiale malum!
Viscera rimatur Patris nil tale timentis
Atque agit ut citra corruat ipse fores.
Nec minus interea collectis juribus ambas
Campanas solitas mox resonare facit.
Accurrunt adsuntque citi, spectantque ministri
Quod malus Isacus fecerat ille malum.
Inde caede furens patricida et sanguine plenus
Qua prius erupit, quaque reversus abit.
Nec tristis facti, nec acerbi paenitet acti
Ante coaequales jactitat omne nefas.
O Isaac risus tibi vota dedere parentum,
Nomen, aut haud risum, maesta sed ora cies
O Faber, o Fabri cognomen fata dedere,
Haud fabricas aurum, sed vulnera saeva nimis
Quo nunc torvus abis fedatus sanguine? quis te
Angulus excipiet? die ubi tutus eris?
Conscia mens ubi? die, die nonne Cainicus urget
Vermis? et in vasto denegat orbe quiem?

Profugus atque vagus super omnia climata terræ:
Quo te cunque voles, vertere, semper eris
Quidquid agis, quocunque et ibis, tibi vermis adhæret,
Vermis qui nunquam, heu! interiturus erit.
Non ea non equidem Carthusica norma pericla
Struxisset tibi, quæ nova forma struit.
Ictus nunc tandem sapias piscator, et imo
Compunctus repetas corde piacla tua.
Quæque luenda tibi veniunt patiare, cruorem
Effusum innocuum solve gemens lacrymis.
Persolvenda tibi nam pœna gravissima restat,
Quam tibi mens jamjam conscia dictat, habe.
147 Ast Venerande Pater revocant tua vulnera venam,
Luctificam nostram, morsque inopina vocat.
Ergo vocat Lethum vulnus lethale ferale:
Intestina ruunt pallida, mota loco.
In medio positus vitæ, medioque sinistræ
Mortis, amat mortem, provocat hancque Pater.
Omnia devertat prius impedimenta, Synaxi
Sacra animam refovet, noxa nec ulla gravat.
Ignoscitque in se facilis scelus omne patratum,
Ad frugem ut redeat latro cruentus avet.
Hinc jubet extremo refici sua chrismate membra,
Membra cruore atro debilitata nimis.
Amplexus terram, cœloque immobilis hæret
Adnixus, cupiens jam superasse dies.
Dissolvi petit, Exurgam, ecce, in nomine Jesu,
Fatur, et effundit circumeundo preces
Membra negant vires, arreptant pondere sellam.

Sellam claudentem morte premente dies.
Oscula crebra cruci figit, rosaria versat,
Ut quod lingua negat, corde precante subit.
Singultu tandem facili placidoque sopore
Insontem ille animam mittit, et æthere locat.
Tu Pater altitonans venienti porrige dextram,
Et solio æternum da residere tuo.
Tuque age Diva Parens longum per inane volantem
Duc animam, et genios pelle parata malos.
Et vos Alligeri juvenes, Sanctique volures,
Abramica sedis gaudia habere date.
148 Tuque anima heus per inane vola, proficiscere læta,
In campo Elysio serta parata tibi.
Certamen certasse sat est, servare fidemque
In campo Elysio serta parata tibi.

E vivis itaque hoc prientissimo Patre anno 1611 violenter sublato inter quartam et quintam matutinam 3 Februarii, cum primum rumor mortis ejus in civitate increbuisset, sceleratissimus hic patricida nox civitate egressus, ceu alter Cain profugus factus est, et paulo post in Francionia in oppido Hassfurth deprehensus, agnitus, ocyus ab Reverendissimo Herbipolensi Julio p.m. Episcopo, ut fugitivus et apostata captus est, et ordini ab eodem restitutus, ac in Carthusia primum Astheimensi, deinde in Cartusia Herbipolensi strictissimis carceribus inclusus fuit: Verumtamen ab Reverendissimo Herbipolensi cum primum de ejusdem autem patricidio cognovisset, ex eodem carcere violenter extractus, et publicis carceribus traditus fuit, ex quibus tamen (nescitur fere quo stratagemate et dolo) cum jamjam poenas delicti fuisset luiturus ultimas, iterum evasit. Et sive angustiis undequaque pressus, sive poenitudine facti salubriter ictus, Ratisbonam ad P. Convisitatorem provinciæ, D. Georgium Faselium confugit, a quo ad R. Patrem Carthusiæ deductus est, inde vero Monthuam amandatus ~~est~~ ibidem annis tribus carceri mancipatus, donec a Capitulo generali matura

habita consultatione super delicto ejus ad perpetuos triremes domandatus est.

Post mortem autem hujus Venerabilis Patris, Patres et Fratres omnes conventualiter in Capitulo congregati, concordibus votis renovarunt et confirmarunt pro se
149 suisque successoribus | omnibus perpetuo servandam confoederationem supra sub Joanne Falck factam.

XLI. Dominus Joannes Naundorff.

Antecessore piantissime, ut dictum est, defuncto, premissis de more jejuniis et orationibus consuetis, presentibus Dominis Patribus Visitatoribus, Domino Ludovico Hagero principali, canonice eidem succesit jam dictus Dominus Joannes Naundorffius, anno precedenti a Capitulo generali per chartam huc hospes missus, et post defectionem patricidæ in Vicarium institutus, alias professus domus S. Sixti Rutilæ ad Mosellam.

Sub cujus Prioratu, quæ jam plurimis annis Senatum inter et monasterium exercebatur gravis discordia magis magisque recruduit, ob diversas et injustas exactiones, tum invasiones, direptiones bonorum, ac potissimum ædificiorum per aggeris exstructionem eversorum, et damnum multoties enatum. Quo tempore maxime etiam dictus Senatus impugnare, ac per vim quasi et de facto sibi appretiare nitebatur hortum nucum, ut ibidem pro libitu suo lustrationes civium celebraret, quamobrem summopere laborabat impedire plantationem lupuleti.

Veruntamen peroportune tunc contigit congregari hic conventum Principum Imperii ob discordias quasdam et difficultates exortas occasione obitus Illustrissimi Principis Juliæ, Clivie et Montium, etc. Quare hac occasione bene usuri Patres nostri Visitatores, Cesaree Majestatis legatum, Generosissimum Dominum Joannem Georgium Comitem de Hohenzollern adire supplices, ut eadem opera discordiam ac differentiam nostræ domus cum Senatu componendam suscipere dignaretur. Annuit benigne Comes, et qua erat maxima et eximia in Ordinem affectus observantia, accepta protinus |
150 ab Cesare Matthia commissione speciali, auctoritate ejusdem, rem adeo difficilem tanta dexteritate et prudentia composuit, ut utrinque et Senatui et domui egregie satisfactum sit.

Exstant hujus accordationis et compositionis literæ, utrinque subsignatæ anno

Lottey n° 9

43- fin février 1611-1614, 1er Août. D. Jean Naundorff. —

Profès de Rettel et vicaire d'Erfurt depuis 1610, élu prieur probablement vers fin février, la chronique ne donne pas le jour. Il fallait prévenir les confirmateurs et leur donner le temps d'arriver.

ch. 1611. D. Joannem Neudorf (sic) in priorem a conventualibus d. Erfordiae canonice electum confirmamus. Et D. Bruno Fleischmann profus d. in Astheim exerceat officium vicarii. Flores. — ch. 1613. Priori d. Erfordiae non fit mia, et dicta domus solvat expensas domibus in Seitz et Ferrariae debitas propter alimenta D. Isaac sui professi, cujus decreti executionem committimus PP. Visitatoribus provinciae. D. Chauvet et Flores qui ajoutent: « Hic Isaac est parricida sui Prioris de quo memini anno 1611. » Déposé dans la visite le 1er août 1614, D. Jean fut envoyé vicaire à Astheim. Ch. 1615 (in d° Astheim) et D. Joannem, professum d. Rutilae, in vicarium a visitatoribus institutum confirmamus. Le chapitre de 1617 approuve la nomination d'un autre vicaire à Astheim, D. Jean a du être renvoyé à sa maison de profession. —

ch. 1637. obiit D. Joannes Neudorf profus d. Rutilae (alias prior d. Erfordiae) a été oublié —

1613 31 Augusti, quibus hoc modo conventum fuit, ut Priori propter exactiones a Senatu daretur designatio bonorum civilium. Ab anno 1501 comparatorum, et quidquid ab anno 1604 quin ultima bonorum civilium descriptio facta fuit, hoc domus ultra debitum erogasset, eidem redderetur. Deinde quod omnibus deinceps post horreum Senatus deberet institui, omniumque domorum ibi sitarum postica obstrui. Denique ut clavis pro turri nobis remaneret, liberumque foret illam elocare, cuicunque vellemus, sic tamen ut conductor ille Senatui juramento esset obnoxius. Sta conventum in Cellaria Carthusiae, praesentibus Dominis Schollaeo Sigilliffero, M. Andrea Funck, Joanne Henrico Voigt, Johanne Wilhelmo Forster, Jobo a Stotternheim Consulibus.

Dum haec autem agerentur Erfordiae, Landgravius Hessiae Mauritius, cum prius suum ad Carthusiam excursum insinuasset, de Comitatu Principissa, conjugis et filiarum sciens ac prudens siluisset, grandi cum pompa et strepitu armorum Carthusiae nostrae aream primam rheda undique velata intravit; verum tamen descendentibus illis, et a Priore conspectis Principissa et filiabus ejus, priusquam salutatum Principem ivisset, fores omnes et adytum ad claustrum feminine occludi jussit, tumque Priore salutato, eundem allegatis severissimis statutis nostri, et Summorum Pontificum inhibitionibus et censuris, et poenis ipsi contraventi ipso facto incurrendis a proposito
151 dimovere conatus | est, simul ut cum hac in parte excusatum habere dignaretur, humillime rogavit, quandoquidem alias suae Illustrissimae dominationi, sequestrato tamen foeminea sexu, omnia monasterii pervia et aperta forent. Princeps autem replicando et attendendo suam magnificentiam, et auctoritatem, et confusionem cum nec blandis, nec duris, quicquid nec minis Priorem flectere potuisset, exasperatus conjugi dixit, Sie wollen euch nicht haben, et reverentes qua venerat rediit. Mirum dictu quantus concursus populi circa monasterium fuerit spectatum rei eventum.

Praedictus autem princeps Landgravius Hessiae, etsi adeo graviter hanc repulsam tulisset, ut deprehensum propterea quempiam ex nostris exoptasset excoriari pro tympano; postea tamen anno 1626 vel circiter in oppido Weissensee coram Electore Saxoniae Domino Johanne Georgio, cum hujus rei mentio incidisset, fassus est se quidem illo tempore ita affectum fuisse ob confusionem; nunc vero sibi vel maxime prolari

et commendandos nos valde, qui tam fortiter nostra servaremus et tueremur. Ita retulit auritus testis, Dominus Heidenreich Senior, Praefectus ibidem. Anno eodem supra dictus Pater Prior horreum majus in allodio nostro Kirchheimensi sumptibus subministratis ab Visitatoribus provinciae et munificentia clarissimi Domini Doctoris Lactumi Hirschbergeri, insignis benefactoris nostri e fundamentis aedificavit. Solutis murario 130 fl. itemque fabro lignario 130 fl. Anno 1614 29 Julii, ultimo conventum fuit cum Senatu ita quod ipse propter ruinam muri quae contigit ex incumbentis valli gravamine, semel pro semper solveret monasterio 200 fl. deinde propter exactiones idem servaretur quod in praecedenti recessu conventum fuit, sic tamen quod de super eminenti Senatus ad nullam refusionem teneretur 152 utrimque facta compensatione. Denique ut via | per hortum nucum cunctis quidem pateret, lustratio nihilominus militum post horrea servaretur: e contra Senatus provideret, ne quidquam damni a transeuntibus horto obtingeret.

Ut sane cum omnibus summis infimisque se se humaniter noviset insinuare et accomodare, adeo ut maximo hujus domus commodo primariorum et maxime consulum favore et gratia excelleret: suos tamen interim domesticos, quos maxime forisse debuisset, negligentius curavit, imo sua indiscretione et proprii judicii inhaesione contra admonitiones Patrum, etiam Superiorum omnimodos sibi admodum reddidit adversos, ut hac sola de causa potissimum a regiminis sui anno, qui fuit 1614 prima Augusti in actu Visitationis absolutus sit, atque huic translatus in Astheim, ibidem aliquot annis Vicarium egit ac deinde ad domum professionis suae rediens hactenus ibidem moratus fuit.

XLII. Dominus Bruno Fleischmann.

Absoluto, ut jam dixi, prima Augusti mane in Capitulo Domino Johanne Naundorffio, Patres professi unanimiter apud Venerabiles Patres Visitatores postulaverunt sibi praefici in Priorem Dominum Brunonem Fleischmann tunc Vicarium, quorum petitioni Visitatores satisfacere volentes, eodem die post Vesperas regulariter persolutas, omnibus denuo in Capitulo congregatis eundem ut postulaverant, in Rectorem domus praefecerunt: qui deinde in sequenti Capitulo generali Prior dela-

44. 1er Aout 1614 – 1620. D. Bruno Fleischmann.

Profès d'Astheim et vicaire d'Erfurt depuis 1611, nommé Recteur par les visiteurs le 1er Août 1614 et prieur au chap. suivant.

ch. 1615. D. Brunonem Fleischmann, professum d. in Astheim, a PP. Visitatoribus in Rectorem d. Erfordiae institutum praeficimus in priorem dictae d. – ch. 1617. (In d. Herbipol.) et D. Jacobum Bilag, professum Erfordiae, in vicarium a Visitatoribus institutum confirmamus. – Priori d. Erfordiae non fit mia et D. Sebastianum (Boxberger) prof.um d. Herbipolis in vicarium a W.bus institutum confirmamus. – (In d. Astheim) et D. Joannem professum Erfordiae in vicarium

ratus est et confirmatus. Erat autem pietate et devotione fervidus, regularis observantiae observantissimus, eruditione et prudentia tum dexteritate et industria in rebus agendis laudabiliter insignis.

Cum primum humeros oneri administrationis domus supposuisset, ut erat
133 devotionis actibus admodum addictus | ab ipso Iove, ut dicitur, hoc est cultu Dei principium et initium operum suorum statuendum prudenter ratus est. Deo anno 1615 et sequentibus de summa pecuniae quam Senatus tenore accordationis nuperrime confectae et confirmatae pro recompensa perpessorum detrimentorum et jacturae aedificiorum monasterii per aedificationem aggeris sobrit. 500 similiter florenis ad Ecclesiam quae neglecta hactenus et inculta, insuper multo pulvere et caligine parietibus obductis, tenebrosa et horrida admodum jacebat, renovandam animum adjecit.

Igitur veteri tholo templi ejecto, novum ex integro, ea quae nunc visitur et conspicitur, forma et ornatu, arma Dominica Passionis angelis deferentibus, pulchro ordine et inauratis interjacentibusque rosis, atque variis picturarum emblematibus affabre elaboratum et sumptuose restituit, totamque Ecclesiam tinctura et picturis, et tabulis grandiusculis insigni pictura et devotione plenissimis passim ex parietibus suspensis insigniter et eximie illustrem splendidamque fecit. Chorum quoque monachorum sublato veteri interstitio, amplissimum reddidit translato ostio templi.

Eodem tempore et iisdem pecuniis et aliis ab Senatu ministratis materialibus, ut calce et lapidibus sectis, murum in area culinae jamjam casum minitantem instauravit, et pilarum firmitate fulciri curavit. Superimposito parieti ligneo et tecto porrecto ligneo pro culina tuto a pluviis conservandis, loco admodum accommodato, expositis in murarium 80 fl.

Anno sequenti 1617 in villa Kirchheimensi novum e fundamentis ex introitu portae cellarium excitavit. Eodem anno altare S. Crucis in choro Conversorum denovo consecrari fecit per Reverendissimum Dominum Christophorum Weberum
154 S. Theol. Doctor. Episcopum Stacalonensem, et Reverendissimi Archiepiscopi | Moguntini Johannis Schweichardi suffraganeum.

Ipso anno M. Jeremias, Parochus Tonnensis ex bonis nostris ibidem voluit

-rium institutum confirmamus. — Le Prieur d'Astheim, D. Denys Fichtlein, étant mort le 26 janv. 1620, D. Bruno fut élu prieur de la maison de profession. ch. 1620. D. Brunoni Fleischmann, prof. d. in Astheim a conventualibus dictae d. in priorem electo et a R.do Patre confirmato non fit mna et D. Joannem, professum Erfordiae in procuratorem institutum confirmamus. — D. Bruno fut prieur d'Astheim jusqu'à sa mort, 6 oct. 1639. —

ch. 1640. obiit D. Bruno Fleischmann prof.us et prior d. in Astheim, visitator prov.ae Alemaniae Inferioris, (alias prior d. Erfordiae. oublié) hab. plen. cum ps. monach. et miss. de B. M.a per tot. ord. et annu. perp. sub 6 oct. (1639). — Fut convisiteur 1623-1628, visiteur 1628-1639, 6 oct.). — Ephem. III. 506.

habere decimationem, annuè 2 Scheffel tritici, quos cum colonus noster dare noluisset, eundem apud Satrapam accusavit, sed Prior illi assistens, huic jus decimandi penitus denegavit, etiamsi priores villicos decimationem dedisse comprobasset, hanc etenim ex propriis, non vero monasterii bonis omnino liberis praestitisse, Prior remonstravit. Substitit haec controversia usque ad annum 1623 quo sequens Praedicans M. Georgius Eccelius eandem renovans Priorem apud Praefectum primo, deinde anno 1624 5 Jan. apud ipsum Comitem Johannem Ludovicum a Gleichen accusavit, a quo autem sub poena executionis 29 Feb. solutis imperata, sed a Priore constanter recusata fuit, quia decima quas Parochus ex suo registro in vim solutionis adduxerat, non ex nostris, sed Wenacensis Carthusiae bonis, modo a comite occupatis, colligebantur.

Anno 1618 Prior Vivarium majus in horto olerum multo tempore neglectum et collapsum inutile prorsus repurgari fecit sumptibus amplius 80 fl. ex in medio discreverit ut amodo essent duo: sed contrario quam sperabatur eventu, fructus, et incremento piscium. Verumtamen bene merendo de monasterio impiger et studiosus anno qui sequitur 1619 majus refectorium Patrum de novo tabulis pulchro columnarum ordine distinctis opere seriniario satis eleganter vestiri curavit. Quamvis ex indiscreto artificis, et impetuoso conatu in resolvendis veteribus asseribus et tabulaturis trabes tholi alias carie et senio per se parum firma, grave vitium, ut in dies magis ac magis apparet, acceperint, ut nisi tempestive malo occuratur, procul dubio onere ferendo succubiturae videantur.

155 De licentia autem superiorum annis superioribus 3 agros vinearum portis civitatis in Pruleto proximos, cuidam civi hortulano pretio abunde caro 600 fl. vendidit, attamen praeter intentionem et spem pretio pessime elocato hominibus, qui aut propria negligentia, aut injuria temporum et militaribus enactionibus exhausti sunt, ut solvendo nequaquam forent.

Eodem anno 1619 Johannes Ernestus Dux Vivariensis ansam quaesivit quatenus lignetum nostrum in Richeim invaderet: suggestum quippe illi fuerat, lignetum quoddam illic esse, dictum das Mönichholtz, cujus possessores annue ad unam

tornam vini et panes aliquot prebendos Satrapia Chranichfeldensi tenerentur,
nec a 50 annis quicquam ediissent, unde hoc ad lignetum nostrum derivans, a
Valentino Koill questore ibidem hujus rei instructionem petebat, hic vero ex
veteribus documentis melius instructus, et fautor hujus Domus, Ducem aliter
informando a sinistra sua opinione removit. Sic enim retulit: fuisse aliquando
lignetum sub ditione Comitum a Reussen, Augustinensium nuncupatum, quod
olim Domino Henrico Franeken Secretario dictorum Comitum in feudam con-
cessum fuisset cum tali conditione, ut ex eo quotannis Patribus Augustinianis
hujus urbis certam portionem lignorum conferret, qui vice versa, prefatie
Satrapie quartale vini Hispanici, aut duo Alsatici loco census in annos singulos
preberent. Cum vero successu temporis monasterium dictorum Patrum in personis
defeciset, unico duntaxat monacho superstite cui D. Franeken prefixam portio-
nem lignorum integram noluisset prebere, ipse mediis paulatim deficientibus,
156 sumptis secum | melioribus documentis monasterium deserens domui Saxonie
Vinariensis hec eadem resignavit circa anno 1592 obtenta vicissim pro sustentatione
100 florenorum annua largitione, sicque Kahlam se conferens, ducta uxore post
biennium ibidem infelix obiit; de relicto autem monasterio nec Satrapiam cen-
sum prescriptum amplius accepit.

Verum enim vero dum hec ita agerentur, et in pace videbantur firma om-
nia, et domus domi foriisque floreret, uti in humanis nihil est stabile unquam
ac diuturnum sicut foris subito rumores belli armorumque strepitus personarunt,
ita ex immatura R. P. Dionysii Fichtlini Prioris Fontis B. Marie in Astheim
morte, domus hec haud equidem mediocriter concussa et perturbata fuit. Celebrata
namque de more canonica electione, unanimi comprofessorum dicte domus con-
sensu eligitur in Priorem Venerabilis Pater noster Prior eorum comprofessus Dom.
Bruno Fleischman, patria Cronacensis, diocesis Bambergensis: quare juri suo
cum cedere nollent comprofessi, auctoritate Capituli generalis et Patribus Visitatorum
multo animi nostri dolore a nobis subtractus, et Astheimii in domo professionis sue
Prior inauguratus est 30 Junii anno 1620 obiit vero ibidem anno 1640 6 Octob.

annis 17 hujus provincie Allemanie inferioris Visitator, nec non provinciarum Rheni et Allemanie Superioris quandoque Commissarius specialis.

XLIII Dominus Johannes Arnoldi.

Dominus Johannes Arnoldi, Villinganus, ex Hyrcinica sylva Suevus, pau-
157 per et in laboribus a juventute sua Anno 1583 mense | Februario die undecima matre Agnete Haringin in partu periclitante, et defungente divina ope, ne paulo minus habitassent in inferno, servatus, provecta cuidam etatis femine quo-valuit sterili ac mucido lacte nutriendus traditus fuit. Mox a parente Gregorio Arnoldi quoque defuncto, pupillus factus absque patre, sub avia Lucia Haringin laudatissime virtutis femine clientela educatus est, et scholis ac literis addis-cendis ab eodem adhibitus, donec anno 1596 cum Domino avunculo suo Doctore Johanne Haleio, Principis Herbipolens. Consiliario eodem ad studia apud Patres Societatis Jesu prosequenda missus est.

Ibidem ergo constitutus a juventute, licet aversus et alienus a statu ecle-siastico, divina tamen singulariter praventus gratia et Spiritus Sancti adeo fortiter incitatus calcaribus, ut cum studia omnino, ad minus autem cursum philoso-phicum absolvere prius intenderet, nequaquam permiserit impetus Spiritus vocationis.

La propter amanter divine voluntati morem gerens, anno 1601 10d. circa secundam Vespertinam S. Ordinem Carthusiensem Herbipoli anno etatis sue 18 intravit, et habitum monasticum eodem anno in festo Presentationis B. V. M. accepit, et sequenti anno eodem reverente Solemnem professionem pro domo Montis Ste Salvatoris Exfordia emisit. Anno vero 1603 Sabbatho Invocavit pri-mam tonsuram et quatuor minores, et sequenti 1604 Sabbatho ante Dominicam in Passione Subdiaconatus Ordinis sacros ab Reverendissimo Domino Lucharo Sangio, Suffraganeo Herbipolensi accepit, atque mox postridie festum S. Bona-venture Exfordiam ad domum sue professionis dimissus, ibidem stabilis perman-
158 -sit. Post hec anno 1607 mense | Septembri Diaconatus, et iterum sequenti anno Sabbatho Invocavit Presbyteratus ordinibus ab Reverendissimo Domino Valentino

45. 30 Juin 1620-1638, 9 Avril. D. Jean Arnold. —

ch. 1620. Domui Erfordiae priore destitutae concedimus electionem, cui praesidebit pater convisitator cum socio a se assumendo. — C'est D. Jean Arnold, profès de la maison, qui fut nommé Recteur par les confirmateurs le 30 juin, et prieur par le Rd Père le 9 sept. 1620.

Né à Willingen de Souabe le 11 fév. 1583, entra à 18 ans à Wurzbourg et y fit profession le 21 nov. 1602, mais pour être profès d'Erfurt — après avoir été ordonné sous diacre la veille de la Passion 1604, il partit pour Erfurt le 15 juillet suivant. Ordonné prêtre le 1er mars 1608 : antiquior 8 sept 1608 et peu après vicaire jusqu'à 1610, 7 Mars — de nouveau antiquior 1614, 3 août : vicaire 1614, 9 nov. — procureur 1616, 3 juillet jusqu'à sa nomination de Recteur 1620, 30 juin. —

ch. 1621. Priori D. Erfordiae non fit mia. Et D. Michaelem Bender, professum D. in Tuckelhausen, a visitatoribus in vicarium institutum confirmamus. — D. Michel avait été nommé sacristain à Wurzbourg au chap. de 1617 et était retourné à Tuckelhausen en 1618. — ch. 1624. (In Do Astheim) et D. Petrum, professum D. Erfordiae, a priore in sacristam institutum confirmamus. — ch. 1625. (In Do Buxio) et D. Joannem Welsium, professum D. Erfordiae, in vicarium a PP. visitatoribus institutum confirmamus. ch. 1626. D. Petrum, professum D. Erfordiae, in vicarium D. in Astheim institutum confirmamus. ch. 1627. D. Michel Bender profès de Tuckelhausen et vicaire d'Erfort depuis 1620, est nommé prieur de Schnals. ch. 1630. (In Do Ilmbach) et D. Joannem Welz professum D. Erfordiae in vicarium institutum confirmamus. — ch. 1631. Priori D. Erfordiae non fit mia. (In Do in Ilmbach) et D. Vitum (Herbst) professum D. Erfordiae, in procuratorem institutum confirmamus. — ch. 1632. Priori D. Erfordiae non fit mia. ch. 1635. D. Vitum Herbst Rectorem D. in Ilmbach praeficimus in priorem D. in Grunau. Priori D. Erfordiae non fit mia. ch. 1636 et 1637. Priori D. Erfordiae non fit mia. ch. 1638. Priori D. Erfordiae non fit mia. Le chapitre disait cela le 3 mai. D. Jean Arnold était déjà mort, puisqu'il trépassa le 9 avril 1638.

Stiope, Abbate monasterii Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, et suffragano Eminentissimi Archiepiscopi Moguntini Erfordiæ initiatus fuit, crastina statim Dominica Reminiscere, quæ fuit 2 Martii primitias solemniter celebravit.

Deinde eodem anno mense Septemb. in Nativitate B. V. Mariæ a Venerab. Patre Conrado Bertaio Priore, prima vice Antiquior, et mox Vicarius institutus fuit. Verum anno 1610 in festo S. Thomæ Aquinatis ad instantiam et importunitatem Conventualium ab eo denuo degradatus, est privatus Monachus magno suo solatio et animæ voluptate delituit donec anno 1614 post inaugurationem V. Patris Brunonis Fleischmanni in Priorem, ab eodem iterum 3 Augusti antiquior, et paulo post 9 Novemb. Vicarius declaratus fuit. Vacante autem post hæc anno 1616 officio procuratoris, ab eodem Patre Priore 3 Julii Procurator institutus fuit: ac deinde anno 1620 post prædicti Patris Brunonis translationem ad domum suæ professionis Pontis B. Mariæ in Asterheim mirabili divini Consilii dispensatione, celebrata ad formam statuti canonica electione, posthabito delectu a Venerabilibus Patribus Visitatoribus, Patre Martino Schendero, domus Horti Angelorum Herbipoli Priore, et Patre Hieronymo Schweiglero, Priore Domus in Ettembach, rector domus hujus designatus est 30 Junii, et paulo post ab Reverendo Patre Domino Brunone de Affringues, Generali totius Ordinis 9 Sept. ejusdem anni per
159 literas in Priorem institutus et confirmatus | est, primus ab integro centenario professus domūs Prior. Verumtamen exaltatus (totus), humiliatus est et conturbatus, vere autem eum, ~~circumdederunt~~ transierunt iræ tuæ Domine, et terrores tui conturbaverunt eum, circumdederunt eum sicut aqua tota die: quinimo elongasti ab eo autem amicum et proximum.

Videns autem domum sibi commissam et creditam passim ædificiis vitiosam et ruinosam, ad ejus instaurationem animum adjecit: atque imprimis a prædecessore suo contractum et conventionem cum pictore de illustrando refectorio majori ratum habuit, et picturis, et auro argentoque adornatum splendidum reddidit expensis 79 fl. Et in molendino eodem tempore tabulatum quod vocant die Vordecken mit 2 grimmich 36 fl. reparavit, anno 1621 pro restitutione totius tecti molendini iterum præter sumptus et pretium tegularum, ac calcis 52 fl. expendit, et in monasterio pro superstructura

ch. 1639. obiit D. Joannes Arnoldi professus et prior Erfordiae. — Le mscrol. dit aussi au 9 Avril: „V.P.D. Joannes Arnoldi prior hujus D. 37 —

Voir Epham. 9 Avril (1.662-663). Illas le résidant profès de Wurzbourg, il abien fait profession à Wurzbourg mais pour être profès d'Erfurt; aussi à ch. 1639 dit justement „profes et prior Erfordiae". Il a recueilli les chroniques de la maison faites avant lui et les a continuées. C'est ce qu'on appelle: la Chronique de D. Jean Arnold. — Mort dans la 56e année de sonage et la 37e de religion, a beaucoup souffert de l'invasion des Suédois —

Le 16 juin 1632, les religieux (6 prêtres 1 prieur compris Ulnsaire convers) sont emmenés chez les Augustins, et un gouverneur de la chartreuse est nommé. Le 23 juin 1632, on leur rend la liberté. Le 12 août 1632, D. Jean est appelé par le Résident qui lui montre une lettre de visiteur D. Bruno Fleischmann, le priant de transmettre une autre lettre, d'ailleurs illisible au duc de Bavière; la prieur s'excuse en vain et est emprisonné dans le monastère Militum Miletensium. Le 17 août 1632 est transféré au monastère de St-Jacques des Écossais. Le 14 août les autres religieux avaient été confiés à différents chanoines de la ville. Le procureur D. Jean Wely rejoint son prieur vers le 20 nov. Le 10 janv. 1633, le Résidant donne la chartreuse au Sénat d'Erfurt. 17 avril 1633, n'étant plus prisonnier, il quitte St-Jacques, où il était depuis 8 mois, et avec lui le procureur D. Jean Wely, et D. Henri Kirchoff, qui y étaient depuis 4 mois, et réunit tous ses religieux dans la maison (à Caput porci) d'un chanoine, excepté D. Philippe Hunckel, que le Sénat avait nommé scribe pour la chartreuse. 17 mai 1634 mort du procureur D. Jean Wely, enterré in peristilio primario ecclesiae B.M.V. 10 janv. 1635 mort du prieur D. Henri Kirchoff, enterré près du procureur. 18 janv. 1635. D. Philippe Hunckel, résidant depuis 2 ans, revient, le 23 janv. retracte ce qu'il a fait avec les siens; 1er mars est réconcilié et reprend l'habit et 16 mars est absous. 14 août 1635, va trouver le P. Visiteur qui l'envoie à Waldiz. Enfin le 1er oct. 1635, la chartreuse est rendue, le prieur malade, envoya son sacristain D. Michel Walchen, pour l'acte de réception. — 6 oct. 1635 le prieur y chante la messe

voir la suite plus loin pag. 188. —

tabulae majoris altaris, quam Hagiopoli Sculpi curavit Rom. Reverend. et Eximius Dominus Augustinus Friderici, Decanus B. Mariae, et Sigillifer Moguntinus pictores pro sua quota: nam aliam partem Clarissimus Dominus Georgius Olandus, Consiliarius ejusdem Reverend. Moguntini, ambo Confratres nostri exposuit 75 fl. contribuit.

Eodem item anno impetus fluvii dicti die Unstrudt, novum alveum faciens, magnam prati et salicum partem violenter nostris pratis adjecit, reddendo similiter cum foenore, quod successivis vicibus et annis absteterat: hinc inter Priorem et duos
160 vicinos de Blonschleben, quibus ea pars adempta, dissensio | gravis exorta fuit, quam ut sedaret, hoc anno 16 April. rusticis pro redimenda vexa 93 fl. obtulit, sed immiscens se Fridemannus a Salmnitz, Dominus proprietarius partis adjectae, ex quod fundus sibi censualis propter hunc contractum diminutus fuisset, et Priorem apud Johannem Georgium Electorem Saxoniae 10 Maii traxit in judicium, obtinuitque Commissarios Dominum Georgium a Niswitz, Capitaneum Frisburgensem, et Melchiorem Heidenreich, Praefectum in Weissensehe, qui previa loci inspectione in Kranichborn inter utrumque dijudicarent. Sed Prior coram illis noluit comparare, quod causa haec ad forum in Gebesehn pertineret, interim nummos rusticis promissos apud Quaestorem deposuit, quoad lis dirempta foret. Verum tamen Domino a Selmnitz mortuo, et nummis a Quaestore consumptis, anno 1628 Socer unius rustici praefati Priorem rursus convenit apud Dominum Mauritium Christophorum a Werthern Dominum in Gebesehn urgens illum a pecunia promissa solutionem, aut partis adjectae cessionem cogi debere, qui cum Priori ad parendum in suo judicio 2 Decemb. constituisset, declinavit, tum quod tanquam ecclesiasticus nec illi subditus, ad forum ipsius ipse forum ipsius citari non posset, tum quia ob nummos semel datos ab hac lite se immunem fecisset. Quamquam nec sic acquieverint rustici praedicti, quo minus anno 1631. 17 Novemb. eandem litem denuo moverent, sed irrani processus effectu.

161 Eodem quoque anno Prior imaginem grandiusculam | Beatissimae Virginis Mariae in pago Weringshausen contemptam et ludibrio malignantium expositam, precc ab Eximio Domino Doctore Johanne Webero Superintendente Artlfensi impetratam, expolitam et auro argentoque artificiose vestitam una cum crucifixi veteri imagine ob vetustatem neglecta, sed reparata, in fornice majoris

Ecclesiæ erigi curavit sumptibus amplius 70 fl. in prædicta autem Crucifixi imagine in capite ejusdem insignem thesaurum reliquiarum invenimus, inter quas exstabat egregia pars ligni S. Crucis, quem tamen iterum obsignantes, ibidem reliquimus designatione reliquiarum Sanctorum intra Scabellum imaginis Beatissimæ Virg. Mariæ adfixa.

Quinimo hoc ipso anno nobilis et pientissima Domina Dorothea Hu=goldin, nata a Milwitz, patricia Erfordiana in morte sua legavit domui 4 pinguissimos agros terræ arabilis ante portam S. Andreæ (bei dem brucklein gegen dem Maintzischen gebaudt) a sinistris exeuntis, cujus anima inter agmina cœlestium spirituum jugiter collætetur, h h s participationem Ordinis.

Accidit quoque hoc eodem anno ad finem currente post festum S. Martini Episcopi, ut 1000 fl. ad reemptionem elocati, redimerentur occasione qua se=quitur. Testamento olim anno 1617 sub prædecessore Patre Brunone Fleischman Excellentissimus Dominus Doctor Joachimus Hirschberger, medicus domui in morte sua legaverat 1500 fl. trecentos autem jam annis præcedentibus Pater Prior Johannes Naundorff pro ædificatione horrei majoris in villa Kircheimensi accomodato acceperat, ducentos pro Cella literæ C restauranda (sic ordinave=
162 =rat legator). Patres Societatis Jesu hæredes P. Brunoni tunc | Priori in pa=ratis numerarunt: mille vero alii restantes elocati fuerunt apud quendam mercatorem hic Erfordiæ, nomine Melchiorem Zimmerman ad reemptionem pro annuo censu, quem etiam quotannis fideliter accepimus. Acceperat autem prædictus mercator summam istam 1000 fl. ab ipso benefactore in puris et solidis imperialibus daleris, singulariter 666 et uno floreno in parva moneta usuali hac conditione ut totidem similiter eandem summam ali=quando redimeret. Accrescente autem imperialis pretio, uxor dicti mercato=ris per suum litis curatorem cum Patre Brunone Priore agere cœpit, ut pro certa offerenda pecunia imposterum prædictam summam capitalem minime teneretur in specie solvere, sed probata tantum et usuali imperii moneta: persuasit, accepit 90 fl. pactum et conventio literis summæ capitalis consignata fuit.

Labuntur interim anni duo aut tres ad summum: Anno autem 1621 translato jam Patre Brunone vigente tum vel maxime adulterina illa moneta quam Plätzergeld nominabant, quando jam pretium et valor unius imperialis ad 9 fl. ascenderat integros, dictus mercator summam capitalem 1000 fl. omnino redimere statuit, cui etsi pro viribi restituisset monasterium, nec nullo modo Pater Prior ad acceptandam persuaderi potuisset, nihilominus vigore tenoreque memoratae conventionis compellentibus et urgentibus Consiliariis et officialibus, Sigilliffero potissimum Domino Augustino Friderici et Praetore Moguntino, Domino Lodoco Helmsdorff, dicta Capitalis redemptionem in 222 Talers Angelicis, vulgo Engelthaler, et uno floreno usualis monetae ac-
163 -ceptare, quemlibet singulariter pro 5 fl. | ut bonam et probatam in imperio monetam compulsus est, totius poene summa jactura: Anno siquidem sequenti 1622 circa festum S. Michaelis quilibet istorum talerorum ad 8 grossos restrictus est.

Praedictam autem summam, cum nequaquam ispicam, licet varie tentatum sit, exponere ad recemptionem denuo potuisset, Prior licentia petita et impetrata a Superioribus, eam in aedificiis reficiendis Domus, et novis insuper erigendis impendere voluit, sed tarde venere bubulci: tempore enim solutionis aut enim vilescerat, aut jam restricta fuerat: ne tamen tanti benefactoris memoria depereret, et si ne obolum pro structura hujuscemodi domus nova Visitatorum expenderit, sed in frumentis satisfecerit artificibus, insignia nihilominus ejus gratitudinis ergo imponi placuit. Porro supputatis istis angelicis talleris ad restrictionem 8 grossorum, faciunt in justa et probata moneta 73 imperiales et 10 grossos 36 fl. et 4 grossos, jactura autem 914 fl. minus 4 gross. Supputati autem supra posite imperiales ad valorem, quo valebant tempore elocationis primae pro 2 fl. faciunt 100 fl. minus 6 d jactura autem 190 fl. Verumtamen cum jactura haec et damnum transcendat mediotatem summae capitalis, tanquam casus enormis laesionis rescindenda est justitia in judicio, quod utique jam factum fuisset, nisi Regis Suecise intervenisset adventus. —

Anno 1622

Anno 1622, praefatus prior pro ecclesiae ornatu antipendia duo pro minoribus altaribus ex panno damasceno albo pro 29 fl. curavit; atque refectorium
p.164 minus, ubi olim Patres colloquium habuere, sumptibus amplius 120 fl. | instruxit et picturis illustravit. Eodem anno culinae novam turrim 43 flor. pretio imposuit. Eodem tempore et anno autem exstruere coepit novam domum visitatorum, positam contra vallum, pecunia partim adulterina, partim justa et probata, adulterina scilicet 1067 fl. 17 grs. probata, 166 fl. 17 grs 6 ds. item 6 med. frumenti, et 3 quartalibus fabro lignario.

Anno vero 1623, in molendino iterum exstruxit de novo [die übrige Grimmig] expensis 43 flor. et 9 grs. Eodem anno ex legato duorum noviter professorum, patris Viti Herbst et patris Kiliani Stengels, altare Sti Michaelis et omnium sanctorum fieri curavit sculptura satis bona, sumptibus 205 fl. 17 grs. uno quartali tritici, et uno hordei. Hoc ipso autem anno abs Dominis Tribunis et senioribus textoribus tapetiorum ad quos jus aquae Trifontis spectat, accedente amplissimi senatus consensu et approbatione, uti literae super hoc confectae et utrimque confirmatae testantur, rivulum aquae [blinder Klingen] alias vocant, sub certis conditionibus, ut singulariter tempore hyemis et incendii, obstruatur semper os sive meatus canalis pro irrigatione horti hirci vulgo [der Bocksgarten] gesandt, retro monasterium ad orientalem plagam, precario et gratis impetravit.

Hactenus prospera satis omnia, sequuntur futurorum certaminum quasi praeviae velitationes: hoc enim eodem anno 1623 in autumno P. Priorem revertentem ex Ilmenau cum curru onusto piscibus carpionum, in saltu proximo civitati, decem inter aurigas medium, quinque adversarii milites haeretici invaserunt,
p.165 atque post frustratos fistularum | pectori admotarum terrores, contemptosque, ad verbera conversi, gladiis evaginatis baculisque nodosis capite totum lividum sauciumque ex equo violenter exturbarunt, levatumque utraque manu hinc et hinc a duobus equis insidentibus sursum extensum, nudo cultro vestes ejus, interiores etiam quaqua versus rimantes resolventesque, equo, pecuniis et aliis expoliatum tandem reliquerunt. Putasses fabros, consulto ad tundendum ferrum levigandumque convenisse, sic quasi ad modulos scite verberum ictus ingeminabant, et intersonantibus crebris conviciorum maledictionumque encomiis, melos

dabant

dabant auribus. Domum ergo pedes aegre et sero reversus, industria chyrurgi brevi restitutus est: attamen fistularum inflicta in capite symbola et cicatrices, quoad vixit, retinuit, et doloribus inde capitis, frequentibus catharris et memoriae defectu laboravit.

Anno sequenti 1624, pro antipendio in lectorio Evangelii ex serico coloris rubei intextis nominibus Jesu et Mariae ope (opere?) plumario et aliis acu fabrefactis emblematibus expendit 7 thaler. Deinde pro sculpta resurgentis Christi Salvatoris imagine duorum cubitorum longa, et ejusdem pictura 10 fl. solvit. Et alios 35 fl. in molendino pro 4 receptaculis farinae et duabus majoribus rotis aquarum et uno dentato cum suo pastili novo. Similiter in minori Prembach, in torcularibus eorumdem tecto restaurando exposuit 16 thal. uti et pro restitutione vivarii in horto nucum sive lupuleti et ejusdem canalium 12 fl. et unius (sic) quartali frumenti.

p. 166. Post haec in area equorum collapsum murum contra vallum | cum mistribus pilis expensis 12 th. et dimidii maldri tritici praeter expensas lapidum et coementi, restitui curavit.

Anno vero 1625, pro aedificatione veteris gallileae, paulo ante violentia et impetu ventorum collapsae contra vallum a plaga meridiana, et pro superstructura aedificii, ad arcendum eludendumque saecularium ex aggere intra monasterium prospectum, et alias plurimas insolentias et inconvenientias, nec ad detrimenta animarum evitanda, exposuit hoc et sequentibus 1626 et 1627 annis in universum 495 fl. 2 mld. et unum quartale frumenti. Item in molendino contra impetum aquarum inundantium pro aggere e lignis et terra comportato 17 fl. singulariter. Eodem anno in allodio nostro Kircheimensi pro reparatione ruinosae domus monachorum expendit 3 mald. tritici et 16 fl. —

Domam hoc eodem anno ex tribus periculosis casibus et infortuniis (erat enim ei climatericus) divino auxilio salvus et illaesus, in die Stae catharinae Virginis et martyris mane celebratis divinis officiis, rheda, in Salzan, comitatus scriba et Revdo Patre Casparo Baurschubert, priore Augustinorum, proficiscens, ibidem elocationes agrorum renovaturus, cum in itinere circa locum vinearum nostrarum in [Gispersleben] prospere processisset, ibidem autem mustela quaedam cauda

nigra

nigra coeterum alba per totum, infra palos vitium in cumulum jacentium sese recepisset, et dicti comites eandem capturi descendissent, ipso solo remanente, contigit ut perstrepentibus illis qua voce, qua verberum ictibus, equi exterriti progredi inciperent, quare Prior periculo cedendum mature rotus, cum frustra
p.167. aurigam, qui equos sisteret, | inclamasset, omnia solicite circumspectans, vestes autem caute colligendo ne qua parte rhedae aut rotis inhoererent, descensum parat, ex gradu igitur inferiori pensuli cum passum plenioren ad seriam fecisset pede sinistro, atque ocyus se ad equos cohibendos convertisset, tibiam mediam fractam deprehendit stupentibus omnibus nec tamen credentibus, donec oculis ipsimet inspexissent. Quapropter domum reversus, tredecim integris hebdomadibus lecto affixus jacuit curatione parum prospera, claudus enim et aeger pedibus perpetuo remansit et doloribus gravissimis obnoxius. —

Post haec Anno 1626, cum nonnihil convaluisset, ad cellam lavatorii restaurandam animum adjecit, atque pro substructione sive aedificio muris imponendo fabro lignario 22 fl. et duo quartalia frumento persolvit; cujus tamen erectionem remorata est bellorum injuria. —

Anno 1627, aliud antipendium sub honore Sti patris nostri Brunonis pro majori altari 13 Thal. pretio viridi et violaceo serico discriminatum fieri curavit. Anno deinde 1628, clibanum in braxatorio e fundamentis novum aedificavit 23 fl. simulque in molendino pavimentum novum ex levigatis asseribus stravit 22 fl. Denique eodem anno sacrarium cum Reliquiario in summo altari ex munificentia et legato excellentissimi Domini Georgii Olandi, consiliarii Eminentissimi Electoris Moguntini, et Ursulae conjugis ejus, ad eam qua nunc spectatur formam cultum et ornatum sculpi, fieri adornarique fecit sumptibus 126 fl. 17 gros. Adjecit hisce eodem anno pro ornamento ecclesiae et directione divini officii
p.168 insigni artificio absolutissimum mirandumque opus horologii, in quo praeter | communem indicem et distinctionem horarum et quadrantum, lunae quoque cursus, dies currentis hebdomadae et calendarii perpetui festa, dies quoque cujusque mensis accuratissime designabantur.

Anno 1629, agrum unum vinearum [Waschleben] abs Nicolao Dorla incola ejusdem pagi nobis hoereditarium et vicinum pro remissione retardatorum censuum

cum hereditariorum et 21 Thlr. comparavit. Eodem anno canalem cupreum in area Domus 66 Thlr. fieri curavit 83 fl. —

Anno 1630, ob frequentes ejus infirmitates, cum autem potius immunis vacationis vicariatum, quo liberiorem commodioremque ad ipsum Patres conventuales recursum haberent, dum in medio eorum quasi habitaret, veteris prioratus superioris contignationis habitacula, cubile singulariter cum hypocausto habitationi Hoe congruum instruxit, ibidemque (donec anno 1632 a Rev. Dente Regis Hueciae ob literas P. visitatoris interceptas, evocatus, imminentis mali ignarus, ab eodem captivus detentus est, ut ex sequentibus patebit.) habitavit. —

Eodem anno ob penuriam lignorum, et periculum, pro hujusmodi excurrendi ad sylvam, veterem dimunculam, antecessores monasterii, quam [das Katzenhäuslein] dicere, quod dim. famuli domus pro ea conjunctim declinare consueverant, funditus everit et vicinam domum, dedit.

Ipso anno 12 nov. Rev.mus Pater Bruno Fleischman, provinciae visitator primarius ad supplices suas preces bina obtinuit mandata a Ferdinando 2o Imperatore; alterum ad episcopum Osnabrugensem, quatenus nobis gratificaretur, ut bona praedictam Passavienses, a Duce Vinariensi et comite de Gleichen nobis ablata, restituerentur: alterum ad senatum Hallensem, ut census nobis debitos persolveret; nautrum vero profuit propter subsecutos bellicos tumultus. Eodem anno 13 dec. lata fuit sententia in camera Spirensi contra ducem Vinariensem pro nobis, uti supra in priore 8o mem. memoratum. p. 169

Quae autem incommoda, molestias, quasve difficultates hic Rev. P. Prior in administratione sua pertulerit praeter ea quae intrinseca sunt, e sequentibus ob iter pauciora potioraque insinuasse magis quam recensuisse sufficiat. Nam praeter militares contributiones et exactiones Principum, Magistratuum, duplices, triplices quadruplices que in uno libero nostro et privilegiato allodio Kirchheimensi expensae et sumptus militares ab anno 1622 usque ad adventum regis Hueciae, licet posterioribus annis tribus aut minus duobus, speciali Caesareo diplomate exemptus fuerit, ultra 4000 Thlr. exacti sunt.

In allodio quoque Lonnensi ultra 1000 Thlr. quae omnia admissum ex monasterii et villici Georgii Beiers computo ac designatione demonstrari potuissent, nisi

nisi ex improvisa et immerita nostra expulsione e monasterio cum aliis plurimis potioribus et notatu dignissimis in manus et potestatem deripientium devoluta fuissent.

Durantibus autem hisce exulceratissimis Martis tumultibus, diversis vicibus 14 fortissimorum equorum violenter ereptorum, ex quibus nullus infra 50 thlr veniit, jacturam sustinuit. Quinimo adhuc anno 1631, paulo ante adventum regis Sueciae cum exercitu, hoc est, postidrie nativitatis beatissimae Virginis Mariae,
p.170 in reditu] ex sylva Richeimensi ex insidiis et improviso a quibusdam nequam equestribus praedonibus interceptus, et terribiliter adortus, violenterque ex equo deturbatus est, ut aegre vitam servarit, mitiori quidem sive celeriori certamine quam prius, duorum tamen equorum jactura damnum incurrit 30 fl. Egregios enim melioresque equos nostros jam ante duos menses cuidam coesareo Colonello, futuri quasi periculi et detrimenti praescius, pro 150 thlr et uno equo vendiderat, et precium in necessariam domus provisionem converterat: ex quibus tamen insigniores adhuc tredecim regius Suecorum Mensor, vulgo [quartier meister] pro cujusdam primarii Ducis exercitus regii hospitii et alimentationis onera redimendo amovendoque accepit. —

Cum pluribus igitur annis sub hujusmodi proelo tribulationum molestiarumque desudasset, et interim domi forisque minus aequo fautores judicesque sustinerent, corporis quoque infirmitates indies magis ac magis accrescerent, suae et alienae quietis et salutis non tam avidior, quam propriae insufficientiae probe gnarus et conscius, frequentius tam apud R^dum Patrem Generalem, quam visitatorem provinciae pro sui absolutione ab officio instanter institit. Verumtamen irrito conatu et effectu: adhuc enim, ut de prioribus silean, anno 1631, ipso S^ti Matthaei apostoli et evangelistae die sacro traditis ultimis literis immediate ante regis adventum admodum durius cuiusque super hac ejus instantia correptus fuit (potuissent formalia verba superioris poni, ni livor forte quispiam ea devorasset) obtendendo quod nec fieri posset, adductis rati-
p.171 onibus] nec expediret: ac proinde in obedientia a Deo et ordine sibi injuncta exemplo Christi constanter usque in finem, etiam si vitam quoque pro domo sibi commissa profundere deberet ad perseverandum serio admonuit. Dictum, factum, ut imperavit uti sequentia manifestius demonstrabunt. Atque utinam saltem manus Principum non fuisset in transgressione prima, utinam non in paropside, utinam ab alienis et

nona

non a suis domesticis traditus fuisset in manus adversariorum animam ejus ; ultimam inimici ejus maledicissent illi, et tolerabilius mare, quorumque ibi commissorum, infamiam, captivitatem, exiliumque sustinuisset ; ultimam, qui aderant cum, ipsa cum maligna locuti fuissent, abscondisset se forte ab eis, ne desperetur patrimonium christi nec vas a sanctuario et vestes sepelles ab principe militiæ transferentur in Babylonem, ne lapides sanctuarii jacerent in capite omnium platearum, in scandalum et improperium, et in maledictum omnium transeuntium. Nunc vero homo unanimis et dux ejus, ac notus ejus quo cum in domo dei ambulavit cum consensu, et dulces capiebat cibos, operatus est omnia hæc ; Benè ergo et prorsus divini spiritus afflatu et instinctu vas electionis Sanctus Paulus Apostolus ad Timotheum, ad monuit, nemo militans deo implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat cui se probavit. Et iterum ad corinthos ? unusquisque in quâ vocatione vocatus est, in ea permaneat etc...

Placuit hic inserere summarian, descriptionem, omnium istorum, quæ spatio 4 annorum, huic domui et personis illius, à hucusque militibus et senatu huyus urbis
p. 178. et areæ, ipsis met verbis, quibus illa sæpe dictus prior vester Pater Joannes Arnoldi accuratissime posteris scripto consignavit. —

Succincta et quasi diaria descriptio eorum, quæ post et immediate regis hadriani adventum, circa nos et monasterium nostrum, contigerunt. —

Anno 1631, 30 sept. cum primum factam, deditionem civitatis a senatu in manus illustrissimi principis ducis et baronis Wilhelmi Vinariensis, et ejusdem ingressum, cum exercitu circa decimam matutinam audivissem, simulatque ex quodam equestri famulo senatus formalia verba regis, quæ eidem senatui eodem mane verbotenus demandasset nos, respicientia cognovissem, nempe : (« dicite vestris sacerdotibus, monachis et monialibus, ut in suis claustris maneant, nihil enim, mali ipsis contingat, si quæ dicam, sint futuri. ») (a). quoquo modo animaquior effectus, ut mihi tutum, fuerem, comptes certum, qui ejus, tam importuni quæ postulatis, quo minus monasterio instalarent, nec quamvis prodiga elargitione vini, cerevisiæ, panis et aliorum, alimentorum, saturari mitigarique poterant, Illustrissimo Duci Wilhelmo, qui in foro ante gradus basilicæ Virginis Mariæ cum toto exercitu tota illa die

(a). — Ces paroles entre parenthèse rouge sont traduites de l'allemand par un religieux d'Heim. Dans la suite tout ce qui sera traduit de l'allemand sera mis ainsi entre parenthèse silencieuse rouge.

et nocte perseverabat in armis, per Dominum Todocum Geraldt tunc praepositum Albarum Dominarum supplicavi pro transmittenda salva guardia, qui mox quendam ex ipsa acie equestri evocatum ad monasterium nostrum abire jussit, qui etiam egregie officium suum praestitit, impetumque militum adeo fortiter fregit et compescuit, ut nemo ne hiscere, taceo insultare, nobis auderet amplius: quinimo
p.173. contumacium arreptis semel | iterumque vasculis in frusta contrivit, et ni sibi caverent, sclopeti animadversionem severe minatus fuit; successere tamen jussu Principis alii duo satis autem benevoli, sed post paucos dies iis etiam amandatis, successerunt in eorum locum famelici, merobibuli, ventres pigri, usque ad salvam guardiam scriptam comitis a Lowenstein.

Anno Redemptionis nostrae 1631, 17 sept. Sacrae Caesareae Majestatis hactenus decennio integro victoriosissimo exercitu apud Lipsiam Misniae oppidum a rege Sueciae Gustavo Adolpho superatâ, caesa fugatoque, 30 sept. ejusdem anni illustrissimus Dux Saxoniae Wilhelmus lineae Vinariensis Erfordiam deditione coepit, et cum exercitu suo ingressus est 2 oct. Rex ipse ducem subsecutus victor urbem intravit, cui aggratulationis ergo majus aes campanae ascendenti ad montem monasterii Sanctorum Petri et Pauli solemniter pulsatum fuit.

6 octobris, Rex iterum circa 2 pomeridianam cum omni exercitu suo profectus est, et lustratione militum expedita in campo pagorum Pfmiw et Wattan, Arenstadii pernoctavit, et altero mane Franconiam expugnaturus, foeliciter progressus est. -

Eodem die circa 4 vespertinam digresso jam rege protinus cum mandato in scriptis redacto, et propriae manus subscriptione Dux Wilhelmus primarium aulicum suum N. Hoffmann cum aliis 4 comitibus equestribus ad monasterium amandavit, ubi sub gravioris poenae comminatione injunctum erat, ut quicquid in monasterio uspiam foret, omnia nihil coelando, manifestarem et ad oculum demonstrarem. Factum ut imperatum fuerat, viderunt, reversi sunt. Adest
p.174. protinus eodem vespere Principis auriga cum ejusdem | duobus egregiis equis, assumptaque nostra nova quadriga avenam omnem cum saccis et duobus majusculis cantharis nostris avexit, ac deinceps hujusmodi avectiones et contributiones continuatae sunt, quamdiu nobis in monasterio manere licuit, et in vino, cerevisia, frumentis, fructibus arborum, cera, foeno, rhedis, curribus et aliis hujusmodi

-modi utensilibus, quod inservire potuit, residuum fuit. Tacea quotidianas tum molestias aulicorum et militum, tum sumptus in ipso monasterio. -

Interim his ita constitutis regius ambassator Dominus Jacobus Steinberg, juramentum subjectionis fidelitatisque a nobis praestandum, tenore quo sequitur, submisit: (Nos fratres, Johannes Arnoldi, prior, Johannes Weltz, procurator, Leonardus Ebert, Henricus Kirchoff, senior, Philippus Hunckel, Michael Dulcken, sacrista, et Jacobus Gabell, conversus, publicis his litteris tanquam juramento promittimus atque spondemus coram SSma Trinitate: nullo modo nos, nec verbis nec machinationibus practicisque nec opere, neque clam, neque publice, qualia humana fraus excogitare et invenire posset, contra suam regiam Majestatem et Sueviae regimen, atque cum his confoederatos et eamdem fidem profitentes molituros et conaturos, vel qualicumque ratione infensos inimicosque nos ostensuros; sed potius erga suam regiam Majestatem et supra nominatos, p.175. durante bello, nos fidos amicos et ad officia paratos exhibituros; et neque papali neque alio jure vel privilegio nos ab hoc dispensari curaturos. In fidem hujus propria manu subscripsimus et sigillum nostri monasterii apponi curavimus Anno 1631.»)

Juramento hoc fidelitatis rite praestito a toto clero, immediate indictae sunt eidem certae contributiones militares regiae ad certos terminos, quas nos cum propter pauperiem domus, jam ante similibus exactionibus exhaustae, et ad extremam inopiam pene redactae, in aere solvendo non fuissemus, in supellectili sacro profundendo solvere coacti sumus. Ergo praeter pecuniam quam mutuo et accommodato accepimus, et alias corradere potuimus, dedimus calices 9 patenas totidem, pelues duas, ampullarum paria tria, monstrantiam, thuribulum, naviculam thuris, cochlearia parva pro calicibus 6, scutum unum, capsas pro agnis Dei tres; omnia argentea, pleraque inaurata.

Anno 1632, 9 januarii, sub crepusculum noctis solennis aggratulatione totius civitatis venit quoque regina regis Sueciae, et 12 ejusdem denuo discessit Gotham versus. 26 januarii, reginam subsecutus est nobilis Dominus Axelius Ochsenstirn, cancellarius regni Sueciae, de cujus comitatu in monasterio nostro hospitarunt octo equites.

p.176. 2 Februarii, anno eodem, Pater noster Philippus circa vesperum, phrenesi laborare coepit, 5 febr. salva guardia à comite de Lowenstein praesentata fuit, pro qua 4 thlr soluti, sequentis formae: (« Loco et in absentia celsissimi Principis et Domini Domini Wilhelmi

-mi ducis de Saxonia, Jülich, Cleve et Bergk, landgravii de Thuringia, marchionis de Meissen, comitis de Mark et Ravensberg, Domini de Ravenstein huc deputati locumtenentis a Celsissimo Principe et Domino Adolpho, Suedorum, Gottorum, Vendorumque rege, magno duce de Finnlandt, duce de Ehsten et Cäuelen, Dominoque de Ingermanlandt. — Nos, Georgius Ludovicus, comes de Loewenstein, Dominus de Scharffenek, tribunus militum etc... omnibus notum facimus, graves allatas fuisse querelas, quod vivae salvae-guardiae in hujus civitatis monasteriis et claustris collocatae suis continuis ingressibus egressibusque magnas molestias monachis attulerint, imo eos in officio divino impediverint. Idcirco vi nostrae plenipotentiae et persuasi haec regiae Majestati summopere displicere, volumus has vivas salvas-guardias in monasterio ad Carthusiam dicto solutas et sublatas. E contra vero praecipimus omnium ordinum centurionibus hic commorantibus sub gravi poenâ, et inferioris ordinis militibus sub poena castigationis et capitis, ut abstineant ab omni invasione ingressuque in hoc monasterium, et ut nullo modo neque diu neque nocte personis ordinis in divino officio aliisque negotiis persolvendis molestias et impedimenta creent, nedum ut ibi hospitia deducant, et eorum bona fortunasque diripiant vel violent; quantopere cujuslibet intererit effugere supradictam displicentiam et poenam. Adeoque patet regiae suae Majestatis expressa intentio et voluntas. officialiter sub apposito cancellariae principis secreto et manu propriâ factâ subscriptione. Sign. Erfordii 23 januarii Anno 1632. L.S. —). —

p.177

p.178 15 Februarii sacrilegae nuptiae apostatae monialis ad S. Crucem cum quodam predicante celebratae sunt.

1a Martii, incoepi conscribere psalterium majusculis in folio regali juxta usum et morem S. Ordinis nostri, et in captivitate apud Scotos in festo Sti Patriarchae nostri Brunonis complevi eodem anno, ac deinde anno 1633 in exilio ad caput porisie domo ecclesiastica hymnario et aliis adauctum ipso Praesentationis beatissimae Virginis Mariae die professionis meae anniversario finivi. —

29a Aprilis, laudabilem ordinis constitutionem de non admittendis foeminis intra septa monasterii, quam Rex, regina, dux saxoniae Wilhelmus, comes de Lewenstein, regius ambassator et S. Residens, aliisque (aliique?) primarii proceres, quamdiu in monasterio sedimus, sacram inviolatamque habuere, unus Melchior Schwegenfeld patricius

p.179. patricius male opinatus, fautor, vicinus, beneficiis nostris et benevolentiae ingratus pessum ire voluit. Spiritus siquidem, et militaris animi sui speciem, editurus et stratagema, turpis gloriae cupidus, paternae autem et avitae conservandae negligens, tituli vero Absalonis de nobis erigendi avidior ambitiosiorque, cum astu doloque minoris portae adytum et fornicem absconderat, evocatas mulierculas, (nobis tunc pro vespertinis laudibus in ecclesia congregatis), violenter intra monasterii aream introduxit. Verumtamen facinore maturo ex strepitu animadverso, et extemplo omni alio aditu ad interiora claustri fortiter proecluso, in area domus cum suis pedissequis qua venerat ibat, qua non poterat stabat, alloquio autem occursuque omni prorsus denegato. Quare se ipsum erubescens, et a propriis comitibus derisus, iroe simul et invidiae et domus omnimodae prophanationis minarum plenus, Nicanorem dixisses templo Jerosolymorum offensum iratamque, qua venerat cum suis regressus est.

16° Junii (1632), de mandato Domini Residentis, Alexandri Esken sub vesperum hora quasi 6a e monasterio nostro ad Reverendissimos Patres Augustinianos, ((quo jam alii religiosi die praecedenti, ut ex sequenti indice patebit, translati fuerant), ducti sumus, monasterio interim pro gubernatore ab eodem Domino Residente designato, D. Johanne Mullero commissario regio.

p.180. Nomina omnium Religiosorum.—

1° Ex monasterio Montis Sanctorum apostolorum Petri et Pauli:

Admodum Revdus Dominus Johannes Henningius, Abbas.—

Pater Sebastianus Pang, Prior. Pater Petrus Pag, supprior.

Pater Oswaldus Albini, senior. Pater Johannes Bachman.

Pater Martinus Hennich, sacrista. Pater Johannes Kircher, culinarius.

Fr. Maurus Gunterman, diaconus. Fr. Placidus Neust, diaconus.

Fr. Lampertus Brauer, professus, monasterii in Geroda. Fr. Conradus Schletzberg, laicus.

2° Ex monasterio Sti Jacobi ad Scotos:—

Revdus Dominus Hugo Wallasius, Abbas. Pater Sylvanus Mainus.

3° Ex monasterio Carthusiae:

Pater Johannes Arnoldi, prior. Pater Leonardus Ebert, Erford.

Pater Henricus Kirchoff, senior. Pater Johannes Weltz, procurator.—

Pater Philippus Henkell, Trevirensis. — Pater Michael Dulchen, sacrista. —
Fr. Jacobus Gabell, conversus. —

4° Ex monasterio Augustinianorum:

Rdus Pater Michael Methi, Prior. Pater Johannes Schildt, coloniensis.
Pater Ferdinandus Will. Pater Ambrosius Vomelius.
Fr. Nicolaus Rudter, laicus.

5° Ex collegio societatis Jesu Erford.:

Rdus Pater Johannes Colinus, Rector. — Pater Wilhelmus Federlinus.
Johannes Fritz. — Georgius Winterfus, laici adjutores.

p.181. 6° Erfurtum Heliopoli ducti captivi e collegio societatis Jesu, et eodem amandati sunt:

Rdus Pater Casparus Lennp, Rector. Fratres coadjutores.
Pater Petrus Kembstius. Theodoricus Steiff.
P. Ludovicus Lielius. Martinus Arnoldi.
P. Conradus Otto. Matthias Odenthall.
P. Johannes Happen. Gallus Reusser.
P. Michael Vagls. Georgius Leritter.
P. Johannes Valentinus Laurus. Udalricus Gotter.
P. Antonius Sotterich. Georgius Nasch.

7° Ex civibus Heligenstadianis et aliis:

Dominus Georgius Schmidt, consul. — D. Ægidius Engel, senior.
R. Dominus Christophorus Jagman, Pastor in Duderstätt. — Fr. Johannes Hofflinus, ord. cisterc.
Pater Johannes Schunderus, ejusdem ordinis, ambo professi in Kayserfsheim.
Dominus Johannes Leoninus, clericus, sacerdos Irlandus. —

23 juin (1632), de ejusdem Domini Residentis mandato ad propria quique monasteria reducti, et pristinae libertati et juribus cassatis commissariis restituti sumus, exceptis Patribus Societatis Jesu et aliis nonnullis captivis tam saecularibus quam religiosis. —

Interea vero dum apud Augustinianos moramur Dominus commissarius Johannes Mullerus in horto vivarii grandi satis excitato tabernaculo ex frondibus arborum undequaque egregie ad voluptatem vestito apertoque, magno populi concursu et recreatione vinum venale comeantibus exposuit, reversis tamen pecuniam

p.182.

pecuniam satis fideliter assignavit, rationemque totius acceptae expensaeque reddidit, atque restitutos nos hoc lusu gratulatorio poëtico excepit.

Lusus gratulatorius pro Carthusianorum foelici ex secessu reditu; illo in die divae Justinae, hoc in Sti Johannis vesperi facto. —

Emigrare Patres, si vos Justina, Joannes,
Sive redire jubet, penditur obsequium.
Laudo ego devotas sanctis mandatibus aures
At potiores, mens nosce cupit utri?
Novi aversari genus alto more Brunonis
Foeminean sobolem, jussio deinde gravis.
Et video impense Baptistae sacra tueri
Ergo puto est hujus jussio deinde levis.
Non equidem invideo, sed gratulor, atque
Justinae sexum plus colite ut faveat. —

8a Julii (1632), ad instantiam totius cleri, perillustris Dominus Residens eidem sequentes protectionales impertiit, cui in gratiarum actionem nos pro rata nostra 16 thlr solvimus. —

Protectionales litterae suae regiae Majestatis Suedorum. —

Summus exercituum praefectus, Dei gratia Wilhelmus dux de Saxonia, Jülich, Cleve etc. omnibus notum facimus, hujus civitatis duo monasteria, cunctaque
p. 183. claustra et personas religiosas ordinis et omnia ad eundem clerum pertinentia sub protectione clementissima ac tutela suae regiae Majestatis suscepta et collocata esse, adeo ut nulli alii magistratui nisi summae Majestati vel specialiter ab ipsa ad hoc deputato sit potestas, nominatos clericos citandi, advocandi, eorum bona fortunasque sive intra sive extra urbem sita, contributione, servitiis, vel aliis belli oneribus nedum militum collocatione et aliis oneribus personalibus aggravandi et ipsorum proventus, de quibus hucusque contributiones solvere debuerant, retinendi; nemo etiam in officio divino eos deturbet, nec in domibus nec in publico foro ignominiae vel molestiae officiat, sed in eo statu, immunitate et in iis privilegiis serventur, in quibus sua regia Majestas et exercituum summus praefectus Dux Wilhelmus de Saxonia eos conservandos esse statuerunt; in posterum etiam eorum bona

bona integra servaturos atque in omnibus locis competentes intrados ipsis absque
recusatione exhibeantur; quanti ea res sibi et interesit in vitabilem poenam, et iram
f.184. hac regiae Majestatis| evitare. Pro rato sub sigillo secreto Principis. Sign. Erfordii
8 9 julii 1632. Regiae Majestatis humillimus consiliarius et residens ibidem,

Alexander Esken (L.S.). —

12a Augusti (1632), hora ego circiter 5a vespertina per Wolfgangum Zieglerum, patri-
tium, commissarium, ad Dominum Residentem, advocatus, mox licet pedibus admodum
aeger, jussioni paruit coram, salutationibus utringue humaniter praemissis, D. Resi-
dens requisivit, duos sigillatim, nominando religiosos, cum novissem: abnuente me,
prompsit passiculum litterarum, quo resoluto, ex earum, medius parvulam,
schedulam, protinus me inspectante aperuit: agnovi statim characteres, nostrum
inquit, Pater manum? et quisnam, ille? aio, novi Excellentissime Domine, manus
R. Visitatoris provinciae nostrae est, utpatet manifeste ex subscriptione propriae
nominis: literarum autem, quae palmae manus magnitudinem non excedebant,
hic erat sensus et summa. Post salutem, rogabat ut his inclusas ducis Bavariae
literas per fidelem nuncium, nominatim portarium nostrum, tunc Wernerum, ad Dom.
inum Comitem de Pappenheim, illo tempore in partibus Brunsvigiae subsistentem,
f.185 cum exercitu suo transferri curarem. Deinde| brevi chartam capituli generalis
transmittendam, et generali patrum salutatione, solo scribam nostro Urbano Hoch-
haussi salutato ex nomine, sed magno ipsius incommodo, concludit. Inclusa
autem ducis Maximiliani Electoris litera, quae peregrinis admodum et hyerogly-
phicis notis signisque exarata, excepta sola inscriptione subscriptione fue-
rant, licet varia tentatam fuerit, legi tamen, aut sensus earum assequi nequa-
quam potuit. —

Quomodo autem ipsi ista et insolita haec literae ad patrem Visitatorem, Fratrem
Brunonem, Fleischmann, priorem et professum d. Pontis Btae Virginis Mariae in Altha
devenerint, vel quo auctore ipse temerarium, hoc negotium, ingravissimum, s.
ordinis nostri detrectaret, et domus nostrae Montis Ste Salvatoris Erfordiae perniciem,
et excidium, personarumque ejus exterminium, et Ecclesiae catholicae professo-
rum ingens scandalum, atque propriae nominis et honoris turpissimam denigratio-
nem, in se suscipere, prorsus ignoro. Illud certum, ex confessione tabellionis in-
fe-
lissimi

-licissimi, quod eas eidem tabellioni subdito civitatis Cronacensis, Bambergensis diœcesis transferendas commiserit, verum Salfeldian (oppidum ducum Saxoniæ de Altenburg), dum male cautus transeundo, apud prætorem, ut dicitur, ibidem literarum mentionem facit, detentus est; et hoc forte divina dispensatione, ne delatis litteris ad nos, gravius mulctaremur innoxii.

p.186. Literæ ergo interceptæ primum ad regem, inde ad ducem Saxoniæ Wilhelmum, qui tunc in castris cum rege morabatur apud Norinbergam, post Erfordiam ad Dominum Residentem, cum mandato gravius animadvertendi in malefactores, missæ sunt.

Lectis itaque, ut jam supradixi, literis, D. Residens gravissime quæstus est, quod nos, quos de singulari probitate, pacifica vita et conversatione, animi candore et synceritate commendatos, præ cæteris charos habuisset, ejus egregiam exspectationem et confidentiam de nobis adeo perperam fefellissemus, ideoque excusatum se petiit, si jussu et mandato serenissimi regis durius in nos animadvertere cogeretur. Contra ego, quapossibile fuit, demonstrata nostra innocentia, et quomodo nec cogitatu quidem quispiam nostrum contra præstitam fidem serenissimo regi tale quidunquam concepisset, taceo tam enorme scelus proditionis actu perpetrare attentasset, maxime cum id non solum juramento fidelitatis, sed et ipsi professioni nostræ ex diametro repugnaret, et expresse hujusmodi literæ, quales hæ sunt, sub gravissima pœna interdicerentur universis, adeo ut etiamsi ad nos delatæ fuissent minime tamen acceptare, nedum ulterius mittere potuissemus. Quocirca alienæ culpæ innoxios, excusatos haberet, neque in insontes vindicaretur, supplex et pronus in terram rogavi.

p.187. Verum ipse Dominus Residens ad Dominum decanum, M. Urbanum Heun, sigilliferum archiprœsulis Moguntini conversus (qui tunc fortuito aderat), rogat ut ad breve extra conclave secederem: egressus, cum aliquantisper exspectassem, ecce Dominus decanus egreditur, et nutu intuens, ut abeuntem sequerer, eo ipso lubentius parui, quod omnem jam suspectæ proditionis suspicionem discussam, omniaque salva denuo, ipsique Domino Residenti affatim satisfactum foret, sed inaniter credideram.

De mandato siquidem Domini Residentis ab eodem Domino decano B^tæ Virginis Mariæ ad domum sive monasterium Dominorum militum Melitensium deductus

et quaternioni

et quaternioni uni militum custodiendus traditus fui; et cum prius fidem nomine Residentis ab eodem Domino decano, de non movendo pedem e loco illo postulatus fuissem, fidemque stipulata manu semel iterumque et tertio dedissem, ipse abiit nescius quod eandem aleam brevi esset subiturus, etsi forte sua magis quam aliena culpa.

Interim D. Residens scribam nostrum, qui me comitatus fuerat, suspectum quoque propter salutationem sibi factam a patre Visitatore, durissime corripuit, protestantem suam innocentiam nihilominus ad aulam Moguntinam cum villici nostri in Kirchein filio Friderico Beyer, captivum amandavit, et eodem vespere Wolfgangum Zieglerum patritium civitatis ad monasterium dixerit, direxit? ejusdemque administratorem constituit, quo tamen officio brevi defunctus est.

p. 188. Ego igitur in domo praedicta Melitensium prope parochiam Sti Nicolai constitutus, hospitio quaqua versus illustri et propatulo, incanatus eadem nocte super nudum pavimentum simplicioribus vestitus, misere pernoctavi; cum enim ex infirmitatibus praecedentibus, et maxime herisipula minime recte convaluissem, imo adhuc laboraren, et concurrentibus jam ex hoc inopinato, improviso et praecipiti adverso casu, quasi quibusdam sese urgentibus aquarum inundantium procellis, perturbationum insultibus, solicitudinibus, afflictionibus, timoribusque pro Domo, pro confratribus meis, dictu difficile, quam intime et graviter afflictus fuerim, unde procul dubio accidit, quod periculosius recidiverim, nam utriusque brachii et maxime dextri, et ejusdem tibiae officio destitutus nocte illâ fui: adeo ut necessario, ne gravius periclitarer in corpore, aut plane deficerem, alio et commodiori loco deferri debuerim.

Transactis igitur ibidem diebus 5, jussu D. Residentis 17a Augusti (1632) ad monasterium Sti Jacobi ad Scotos, ductore Domino commissario Rudolpho Grauman patritio cum custodia militum hora 9a matutina translatus sum. Reverendissimus autem et religiosissimus Dominus Abbas, Hugo Wallasius, ut erat vir ordinis nostri observandissimus, videns cernensque in quem tam subito labyrinthum confusionis et miseriarum, captivitatisque scyllam incidissem, mirumque animi promptitudine, tum charitatis, tum compassionis

affectu

p. 189. affectu me exceperit, ut non modicum hac sua benevolentia animi dolorem et afflictionem mitigarit absterseritque. Unum tamen viro laudatissimo permolestum accidit, quod custodia militum simul remansisset, quare omnem lapidem apud Dominum Residentem movere coepit, ut ea liberaretur, nec aliter tamen evicit, quam propriae manus cautione et subscriptione de satisfaciendo pro me in casu elabitionis meae. Liberatus itaque ego ab his leonibus, qui diu noctuque arctius me observabant, Deo quoque favente et opera chirurgi indies magis magisque animo et corpore convalescere coepi, extra tamen, praeterquam ad ecclesiam, Domino Abbate aut alio patre comite, pro missa audienda faciendaque nequaquam ire licebat.

Interim reliqui Patres quoque 14a Augusti (1632), in vigilia Assumptionis Beatissimae Virginis Mariae e monasterio, intra triduum, ita dicebatur, ita promittebatur, eodem reducendi, expositi, et inter ecclesiasticos, e monasterio alendi, distributi sunt. Videlicet Domino decano distribuente, admodum Rdo Domino Henrico Mullero, cantori et canonico Bae Virgis Mariae assignatus est pater Johannes Welz procurator; Admodum Rdo Domino Davidi Stauffer canonico et seniori Bae Virgis Mariae pater Henricus Kirchoff senior; Admodum Rdo et doctissimo Domino Valentino Herdegen doctori, canonico, cantori et vice-praeposito Sti Severi, assignatus est prima vice pater Philippus Hunckell, scandalum ordinis, deinde admodum Rdo Domino Nicolao Ebert ejusdem ecclesiae canonico scholastico, 3o pro-
p. 190. vido et prudenti viro Domino Johanni Schmidt, alias Kesselman, senatori; Admodum Rdo vero Domino M. Johanni Winther canonico Bae Virgis Mariae, assignatus fuit pater Leonardus Ebert; et admodum Rdo Domino M. Laurentio Grin et Paulo Stech canonicis Sti Severi, pater Michael Dulcken sacrista qui simul curam habuit patris Leonardi lunatici. Postremo admodum Rdo Domino Christophoro Arandt canonico Sti Severi, frater Jacobus Gabell, conversus. —

Labuntur interim dies aliquot, quin etiam hebdomadae integrae, alimentaque nihilominus e monasterio paulatim proescinduntur, et tardante triduo restitutionis fiendae, nec tandem illucescente, annona pariter cum lecytho potus defecit: quare praedicti Domini hospites, quantumvis sibimetipsis minime sufficerent alienae tamen necessitati succurrere compulsi sunt. Quibus omnibus liberalissimus Dominus secundum divitias munificentiae suae inexhaustae, hic et in futuro immarcessibilem aeternae vitae abundantiam et gloriae perfruitionem retribuat, Amen. —

Interea quoque

Interea quoque scriba noster Urbanus Hochhaus, Eisfeldiacus, cujus opera carere non poterant, culpa absolvitur et liber dimittitur.

28a Augusti (1632), postquam Dominus Residens in monasterio, ac potissimum in cella mea, omnia, specialiter vero scripta mea, diligentissime perlustrasset, ac minutissimas quasque schedas ad amussim examinasset, atque pleraque secum asportasset, si quomodo quidpiam invenire potuisset, quod praestitae fidelitati regiae praejudicaret, sed singulariter casso sudore laboreque frustrato, Urbanum scribam nostrum ad me invisendum misit, cum hac denuntiatione: Dicite vero seniori patri Priori
p.191. ut bono animo sit et patientiam habeat, quod intra | paucos dies restituendus sit et missas more solito celebraturus. Hoc ego nuncio mirifice exhilaratus, in dies praestolabar redemptionem, verum cum dies reductionis denuo protraheretur, supplici libello, ne forte urgentibus gravioribus negotiis nostri oblivionem incidisset, interpellendum censui, hac sequenti formula:

Usi mihi certo persuaderem, cum propter ingenitam Perillustris ac carissimae Dominationis Vestrae bonitatem ac clementiam, tum propter causae ipsius, si qua sit, integritatem, necnon ob singularem illam providentiam et aequitatem, quâ etc... qua omnes regiae Majestati subjectos amplectitur et tuetur; nobis quoque tacentibus a Vestra perillustri Dominatione nos brevi sedibus nostris restituendos: morbi tamen et miseriae frequentes fratrum meorum, quorum animae pariter ac corporis salus mihi ex officio incumbit, me non modo movent, sed impellunt, ut interpellare audeam clarissimam Dominationem Vestram, licet gravioribus et assiduis distractam negotiis, et notam potius importunitatis quam neglectae salutis fratrum meorum incurrere, atque memoriam innocentiae nostrae ac aerumnarum revocare, qui omnes ad unum adversa valetudine affligimur, quod sine magno eorum fastidio, apud quos utcunque vivimus, nequaquam contingere poterit, ut taceam alia nostra dispendia, et plurimum molestias, quas nostri causâ subire coguntur, quibus ut occurratur ad perillustris Dominationis Vestrae favoris gratiam humillime accurrimus et supplices rogamus, ut quibuscumque tandem
p.192. conditionibus nobis | ad septa monasterii nostri, vel partem aliquam ejusdem redire liceat, ubi non minus (datis fidei-jussoribus si ita visum fuerit), nos semper paratos inveniet ad omnem tam suae quam regiae Majestatis voluntatem, ac si firmissima quavis custodia concludaemur: nec unquam nostra fidelitas, quam regi spopondimus

spopondimus, et nunc usque inviolata a nobis vel minimum lab efactata deprehende-
-retur. Ex monasterio Scotorum Sti Jacobi ultimâ Augusti, Anno 1632.

Futuri semper perillustris Dominationis vestrae humillimi clientes et famuli,
Frater Johannes Arnoldi Prior carthusiae, et totus conventus. —

Verumtamen duabus vicibus diversis abs gratioso Domino Praelato Scotorum
D. Residenti personaliter praesentatum, nequaquam eum acceptare, minus audire voluit.

21a oct. (1632), Appropinquante generoso Comite, Domino Henrico Godefrido de Pap-
-penheim cum exercitu suo, de mandato Domini Residentis Religiosi alii omnes
utriusque sexus e suis monasteriis migrare tantisper ad unam alteramve septim-
-anam (donec scilicet exercitus coesareus transisset), jussi sunt; data facultate
de portandis secum necessariis quae vellent. Patres igitur Petrenses ad domum
praetoris in coemiterio Sti Severi, Patres vero Augustiniani ad monasterium Alba-
-rum Dominarum amandati sunt; sacrae Virgines ad S. Cyriacum et ad S. Martinum
in Pruleto, ad coenobium Virginum Stae Crucis, alias novi operis dictum, destina-
p. 193 -tae sunt, solis Virginibus ad S. crucem et ad albas Dominas domi propriae relictis.
Admodum Rdus vero Dominus Abbas ad Scotos etsi migrare jussus quoque fuerit, nihi-
-lominus autem post irruptionem militum regiorum, quantumvis difficile et aegre
admodum, et nos una intra ultimum angulum monasterii continuimus et in
communi cum ipsis viximus, ac divina more consueto peregimus; quam
magnanimitatem merito ipsimet et patientiam officiales mirati sunt et
plurimum commendarunt.

Translatis, ut dictum est, jam Religiosis, ipso festo sanctorum Simonis et Judae apos-
-tolorum, qui 28 oct. regius exercitus mane urbem 9a circiter pomeridiana ingres-
-sus est atque in dicta monasteria habitatoribus vacua distributus est (carthusia
sola excepta, quam jam dux saxoniae Ernestus apud Dominum Residentem pro
suis militibus impetrarat), maximae eorundem qua aedificiorum destructione, qua
supellectilis tum sacrae tum prophanae direptione, maxime vero Augustinianorum,
quod paucis abhinc annis multis sumptibus restitutum, quasi funditus everte-
-runt, adeo ut vix pecudum habitationi jam amplius idoneum reliquerint. —

Eodem vespere horam circiter 7am Pater Johannes Welz, procurator apud hospitem
suum militum furorem et mortem jam ab ipsis ipsi intentatam, clanculum et
amice

amica periculi imminentis admonitus, fuga evadere et declinare compulsus est; quare a civ quod anz noto susceptus, periculo exemptus, apud eundem debitis facile decan delituit et benigne habitus est, donec a me per certas personas solicite quæsitus, inventus, et a Domino Abbate totorum, eodem commiserationis affectu susp. 196. - ceptus | et altius est. altius?

7a Nov. (1632), Rex Suecia, comite Regina consorte et duce Bernardo cum fortissimo exercitu Norimberga comitem de Pappenheim insecutus, Eforidem hora 5a vespertina venit maxima totius civitatis consolatione et gaudio, ac pratinus altero mane adhuc in tenebris cum pleno exercitu congressionis cum Domino comite de Pappenheim erat, iter acceleravit remanente nobiscum Eforidem Regina. Regi autem omnino subsequenten supplicationem jam preparatam offerre propositum fuerat, ni celerior rei ite civitas præpedivisset.

(Celsissima Rad magnificentissima Rex! Pro tuæ regiæ Majestatis faustissimo regimine ac saluberrima prosperitate, continues et ferventes fundimus preces.

Cum amo procedente regia tua Majestas, victrice hujus urbis facta occupatione, nobis sicut cæteris e clero et catholicis benignissime promittere dignata sit, ut in libero religionis exercitio et in vita ac disciplina monastica absque omni perturbatione permanere nobis liceat, certe tanta nobis regia gratia exhibita (pro qua per totam vitam supplices agimus gratias), nullo modo adversa nobis timenda esse existimavimus, præsertim cum tam prompti contributionem ad militiam, pis cum regiæ
p. 195. tuæ Majestatis absolverimus, ut jure nihil mali nobis contingere posse videretur; nihilominus non possumus non humillimas ac supplices querelas deferre ad regiam tuam Majestatem, quod ante trimestrem, absque omni data culpabili causa e nostra Carthusia expulsi et aliis e clero, quibus justis vitæ necessariis penis supererat, alendi traditi eramus. Quapropter magna etiam laboramus penuria rerum, quæ ad vitam sustinendam necessaria sunt; et proh dolor spectare debemus, quomodo exigues penus in carthusia nostra relictas ab aliis consumatur et dissipetur; et quamvis instantissime petierimus, ut claustrum nostrum, jam destructum, saltem in statu quo nobis restitueretur ad officium divinum peragendum, tamen effectum petitionis non potuimus hujusque obtinere. Jam cum fiducia habeamus gesta hæc regiæ tuæ Majestati, quæ est magnanimitas tua, omnino displicere, cum

data

dato a te promisso prorsus adversentur: Audemus regiam tuam Majestatem suppliciter obtestari, ut tristissimum nostrum statum animo benignissimo considerare dignetur atque statuere, ut nostra proprietas nobis tandem restituatur et nos in hac possessione
p.196. imperturbati relinquamur. Pro hac vero gratia nobis praestita preces ad Deum fundemus, ut regiae tuae Majestati omnem exoptatam felicitatem ac regiam prosperitatem concedere dignetur. Datum 7a nov. anno 1632. obedientissimi ac humillimi, Frater Johannes Arnoldi prior et coeteri conventuales nostrae carthusiae. →)

16 Nov. (1632), Rex in conflictu cum Caesareanis apud Luzam oppidum Naumburgum inter et Lipsiam, superveniente in auxilium Caesareanis generoso comite Godefrido Henrico de Pappenheim, et utrimque ancipiti victoria fortiter pugnantibus, uterque in acie gloriosa morte occubuit, ingenti hinc et hinc summorum infimorumque luctu et lamentatione.

22 nov. – praetextu donationis sibi factae a rege Suediae omnium bonorum ecclesiasticorum, Senatus Erfordiensis carthusiae nostrae pro inspectore praefecit honestum virum Johannem Grauweissen, atque infra hoc tempus, regis singulariter ultimum adventum et plenariam cessionem carthusiae a Domino Residente Senatui, quae 10a januarii contigit anni succedentis, gravissimum et incomparabile tam in prophana quam sacra et libraria suppellectile carthusia nostra damnum atque jacturam subiit sustinuitque.

7a Dec. – Praenobilis Dominus Alexius Ochsenstirn, cancellarius, cognito regis obitu Francofurto ad Moenum venit Erfordiam.

p.197. Immediate autem post regis occubitum infelicissimus mortalium nuncius, qui chronachio literas detestabiles Patris Visitatoris Salfeldiae in itinere interceptas detulerat, postquam Erfordiam curru delatus, menses duos aut tres pro poena qua pedibus qua collo ferro illigatus, et a tergo sursum dependente ex ferreo stipite nola majuscula, terrae subvehendae pro aggeribus cumulandis aedificandisque damnatus fuisset, aqua angustiae et pane tribulationis pastus, labore tandem confectus, fortalitio Sti Griaci captivus inclusus est atque ibidem propriae calamitatis et diuturnioris miseriae jam pertoesus, et suorum revisendi desiderio flagrans (erat enim conjugatus), morae impatiens, fugam

insipiens

insipiens meditatus est: verumtamen ex eadem, quia progredi, ob tibiam, quam fregerat, impossibilitatem, non poterat, retractus est, et paulo post cum nonnihil restitutus fuisset, ex eadem fenestra, qua sese dimiserat et elapsus fuerat, suspensus est. Atque utinam solo corpore interiisset, et non in animâ simul, dicebatur enim passim ab omnibus, spe salvandae et redimendae vitae fidem mutasse. Et eheu! quantum mali hae literae causarunt, hunc vita, Deo, parentela, gloria, laude, obsequio: nos exercitio religionis, habitatione, sustentatione, bonis et honore privarunt etc...

15ª Dec. (1632), Regina quoque cognita morte regis sui Erfordiâ profecta est, quam Dominus cancellarius regius sequenti luce subsecutus fuit.

Anno 1633, 10ª januarii, Amplissimus senatus a perillustri Domino Resid-
p.198 ente Alexandro Esken plenariam carthusiae | accepit professionem possessionem?, ideoque ceu Dominus illius mox praedium nostrum in Kirchein, utrumque hortum circa monasterium, pistrinam cum torculari in Brembach minori, caeteraque bona nostra circa urbem novis cultoribus elocavit, quae tamen locationes anno 1636 nobis restitutis omnes abolitae fuerunt.

Quapropter nos resignationis hujus plenariae prudentissimo senatui factae certiores effecti, et a compluribus: etiam Magnatibus, et aliis fide dignissimis in spem firmam indubitatamque restitutionis nostrae ad carthusiam erecti, rem nostram promoturi, praesentem supplicationem senatui 22ª januarii obtulimus.

trad. (Domini Domini Nobiles, Honorificentissimi ac sapientissimi.

Quin fusius exponamus, recordabuntur benigne Dominationes vestrae, quomodo ante longius jam tempus nostram carthusiam derelinquere jussi et coacti fuerimus. Ad aliquot tantum dies putabamus initio, et quae vestri deputati postea in nostra carthusia nobis absentibus facienda existimarunt, in nostrum emolumentum et contra adversarios nostros factum esse credebamus et causis allatis acquiescentes et promissis confidentes certi eramus de mox futurâ restitutione. Ast proh dolor res omnino aliter evenit ad maximam animi nostri consternationem!

p.199. Nam promissis haud impletis nos per medium jam annum e nostra carthusia exulare debemus, et interim copia, quae adhuc restabat, vini, fructuum, cubiculorum lectuumque utensilium diversaque supellectilis, imo vestes sacrae et pulchra bibliothe-

-ca, cons-

-ca, consumpta, dissipata et vastata sunt; nos autem, hucusque impedimur in divino officio peragendo et in nostrâ religiosâ disciplinâ servandâ, magnâque rerum, ad victum necessariarum, inopiâ fidelibus aliis a clero et ipsis egentibus onerati sumus, Insuper a viris fide dignis palam, nobis dicitur, nullam esse spem recuperandæ nostræ proprietatis. Tam vero non est ignotum, vobis Dominis honor. et sapienti in conventione inter regiam, Sedemque Majestatem, Dominum, nostrum, benignissimum, et inter regimen Gallicum, pactâ, expresse statutum esse, ut omnia quæ catholicam, religionem, spectant, in omnibus locis a suâ regiâ Majestate occupandis in statu quo relinquantur et serventur, sicuti in occupatione hujus
1.200 urbis præsentis, quoad totum, clerum, iterum, statutum, et promissum fuit: Cum, conscientia nostra testatur nos, quamvis in uno alterove acies amuri, nullo unquam tempore contra regiam, suam, Majestatem, eique conjunctos aliquid perpetrasse, imo nostram, ad belli onera contributionis partem, satis magnam, et 3000 talerorum, summam excedentem, prompte semper solvisse et in religuis etiam, subjectos obedientiæque nos exhibuisse: plane non intelligimus, cur regiæ promissionis adeo expressæ in re tanti momenti gratiam, per pas et nefas amisserimus, dum, in iis lacrimis momentis rebus, in quibus porta accensus amuri, nec audiri, multominus convicti minimeque condemnati fuerimus. Nos ergo de facto nostra possessione deturbati sumus, et cum clericis illi, apud quos in summâ egestate commorati amuri, et ipsi egentissimi nos amplius nos sustentare valeant, nil restat nisi ad summum rerum omnium, inopiam, redacti, non absque ignominiâ nostri status sacerdotalis, et a puericia ad hoc non educati nec assueti, ut pote christiani honesto gen-
1.201 -ere oriundi et ergo hanc civitatem, omni semper humanitate et officiositate affecti, tanquam mendici ob errare et tandem plane interire cogamur. Cæterum si sumus, Dominationes vestras H.N. et S. hunc rerum, statum, perspicientes, non permissuras rem ad extremum redactum iri, sed benigne decreturas, ut non amplius clericis egentissimis aland. relicti, tandem in nostros claustro iterum restituamur et omnibus necessariis sustentemur. Postulat hoc conventio inter utrumque regimen facta, postulat et ergo ipsa æquitas. Nos autem ergo Dominationes vestras H. et N. obstrictos habebimus et vobis

de

ad initium et exitum, felices anni omnem divinam protectionem et exinde
p.202. profluentem prosperitatem apprecabimur.

Datum Erfordii 22a januarii Anno 1633. V. D. H. N. et S. servi
Frater Johannes Arnoldi, prior, pater Johannes Weltz, procurator.—)
(Nota.— Le traducteur de cette pièce a probablement abrégé, car elle a 2 pages et 1/2
dans la copie et presque 4 dans l'original.—)

Verumtamen surdo cecinimus, senatus etenim nullum responsum dedit.—
12a Februarii, (1633), Apud christianissimi Regis Franciae, nobilem et amplissimum
legatum Dominum de Fequaire hac transeuntem ad Ducem Saxoniae Electorem,
ad calumniam et pessimum crimen proditionis, cujus adeo graviter et perperam
apud ipsum insinuati fuimus, diluendam, et innocentiam ac honorem, cum nos-
trum, tum S. ordinis nostri, defendendum vindicandumque, subjectum eidem im-
mediate Memoriale praesentavimus:

Memoriale.—

1o.— Prior caeterique Patres carthusiae Erfordiensis ante menses aliquot a mo-
nasterio suo, spe intra paucos dies ad illud, uti promittebatur, redeundi, sed
vana, hactenus elusi.

2o.— Interea vero non sine magna molestia et status sui dedecore apud alios,
quos tamen constat jam antea militaribus exactionibus ad extremam ino-
piam redactos fuisse, exulare coacti.

p.203 3o Ad hoc omnibus iis, quae tam ad alendos fratres in frumento, vino aliisque
necessariis supererant, tum autem universa poene supellectile et insigni
exquisitissimis libris, inter quos plura veterum manuscripta fuere, instructa
bibliotheca, inde ablatis extremam hactenus pauperiem pati.—

4o Jam vero Senatus Erfordiensis ad preces ipsi a carthusianis oblatas,
per suos restitutionem eos brevi sperare, certo jussit.—

5o.— Carthusiani autem, ut restitutio haec omni suspicione et periculo,
quod praetendebatur, careat, etiamnum (si petatur) haud renuunt militum
tolerabiles excubias in illud recipere.—

6o Hujus vero restitutionis cum jam promissum exspectaret effectum, prae-
ter omnem spem experiuntur senatum Erfordiensem omnium in hac urbe
bonorum

bonorum ecclesiasticorum, adeoque etiam, monasterii Carthusiae donationem, a Serenissimo huccine rege sibi factam, praetendere. —

7°. — Hoc cum praegnantissimis exrationibus mirum, videri possit, eo praecipue quod regia Majestas non tantum, juxta pacta cum Christianissimo Franciae Rege, verum autem, singulari post occupatam hanc urbem, promissione clerum et omnes catholicae religioni addictos in sua possessione minime turbandos reaperit, adeoque suam, Majestatem, hujus promissi immemoram, tantopere eos gravare, aut
p. 204. jure suo exuere voluisse, minime sit verosimile.

8°. — Ideo pro firmando assertae donationis jure (ut ipsis relatum est) praetendi-tur quosdam, de clero, nominatim vero Carthusianos proditionis adversus suam regiam, Majestatem, se reos constituisse, atque ideo monasterii exturbationem non injuria mulctatos, imo majori animadversione dignos esse. —

9°. — Ad quod breviter, ea tamen qua par est submissione, et quidem, de qua solemniter protestantur, non aliter quam defendendi animo atque tanti sibi objecti criminis diluendi gratia, adeoque sine ullo offensionis respondent. —

10°. — Ex Carthusianis Erfordiensibus; aliquem, vocem, sive scripto, aut autem consilio, vel quocunque alio modo adversus regiam, Majestatem, usque confoederatos nunquam aliquid molitum, imo hujus nefandi sceleris ne accusatum quidem, multo minus deprehensum auditum, minime vero condemnatum fuisse.

11°. — Adhaec vero illud e contra in propatulo est, ut ingentis illius summae, quam totus clerus Erfordiensis in usus militares regiae Majestatis erogavit, indictas collectationes eos prorata portione, tametsi bellicis superiorum annorum calamitatibus plane exhaustos, promptissimos fuisse.

12°. — Et cum illorsum prorsus ab hoc crimine conscientiae praesidio tuti sint, non reformident, imo paratissimi sunt, si saltem audiantur (quod et ipsa juris naturalis
p. 205. ratio exigit), hujus rei injuriam, apertissimis argumentis demonstrare. Id quod sibi concedi eo obnixius per sacratissima Christi salvatoris vulnera stillantia sanguine rogant, quia constat ex hoc fundamento praetenso autem caeteris monasteriis totique clero, exiis quos patet nunquam, vel in suspicionem hujus criminis venisse, hoc amplius omnibus catholicis urbis hujus civibus quorum, sane non contemnendus est numerus, haud exiguum in religionis exercitio praejudicium fore; tum, vero etiam

etiam quod immanissimi sceleris objectionem tacite dissimulare, toti ordini carthusiano apud christianissimum Franciae Regem omnemque posteritatem maculam fore nullis temporibus diluendam, nemo est qui non videat.-

Ad dictum Memoriale jam oblatum nobis renunciari jussit, se calamitatem et vicem nostram dolere, se autem jam itineri accinctum, in reditu causam nostram auditurum acturumque, ea propter reducem resalutaremus.

18ª februarii (1633), Sanctimoniales ad S. Martinum et S. Cyriacum hactenus in coenobio Virginum Stoe Crucis simul congregatoe, ex eodem ad propria quoeque ab amplissimo senatu readmissoe, reductoe sunt.

23ª Februarii, Noctu hora 8ª excellentissimus Dominus cancellarius regius rediit Erfordiam, cui nos infrascripti libellum sequentem supplicem personaliter ad hospitium excelsi lilii praesentibus consulibus et aliis primariis civitatis obtulimus

p.206. trad. (Domine illustrissime ac clementissime! In maximâ constituti calamitate cogimur omni cum submissione querelas nostras exponere. Ante dimidium circiter annum bello inopinate plane exorto e monasteriis nostris discedere jussi sumus spe nobis factâ de mox futuro reditu. Ast petitionibus multis et instantibus incassum prolatis contrarium omnino experire debuimus, et loco restitutionis promissoe maximâ cum consternatione rescivimus, senatum hujus civitatis honorificentissimum sub titulo donationis a suâ regiâ suedorum Majestate factoe, omnia monasteria, claustra et collegia sibi vindicare et nullo modo nobis reditum in illa concedere velle nisi reversalibus videnti valde iniquis a nobis subscriptis. Tam

p.207. vero nos de hac praetentâ regia donatione cum senatu disputare renuentes profitemur potius nos pro facultate nostrâ ad omnia ipsi grata desiderataque obsequia paratissimos. Attamen in re tanti momenti religionem et conscientiam concernente audemus Dominationem tuam illustrissimam attentam facere, regiam suam Majestatem non tantum in conventione cum regimine Franciae initâ statuisse, ut omnia quoe catholicam religionem attinent, in statu quo relinquerentur, sed etiam in victrice occupatione hujus civitatis benignissime promisisse, fore ut nos e clero in nostro esse conservaremur; hinc cunctus clerus hujus civitatis datis ab ipso reversalibus juramento confirmatis in specialem protectionem suae regioe majestatis transiit; quoe omnia Celsissimus Dux Guillelmus regius delegatus

litteris

litteris protectionalibus (vide n° 2) confirmavit et ad omnium notitiam in publicis tabulis promulgari curavit. Imo clerus cunctus in contestationem debitae devotionis
p. 208. et obedientiae ad suae regiae Majestatis peculium bellicum proegrandem pecuniae summam 30'000 thalerorum excedentem contribuit, ad quam summam nostram partem paratissimi semper contulimus. Bonâ etiam conscientiâ coram Deo et hominibus secundum veritatem testari possumus nullo unquam tempore nos contrarium aliquid reversalibus nostris et contra regiam suam Majestatem eique confoederatos nec verbo, nec scripto, neque consilio neque opere egisse. Cum vero nihilominus de contrario accusari videamur et propterea talibus efficiamur, quae datis gratiosis promissis plane repugnant, perspicacissimae dominationes tuae intelligentiae perpendendum committimus, num coram Deo et nostra religione ordinumque religiosorum confratribus et coram posteritate excusari meremur, quod si tam injuriosas accusationes nobis inuri nosque in perditionem agi permitteremus. Certe ad defensionem jure naturae licitam cum omni reverentiae agendam cogeremur, praes-
p. 209. ertim cum ordinum monasteriorumque in hac civitate ruina etiam catholicae religionis ruinam secum traheret. Et revera jam conspicimus, per pressuras nobis illatas populo confessiones deponendi occasionem erreptam et juventuti indisciplinatae scholam et catechesim interclusam esse, quae omnia sane regiae promissioni repugnant. Ad haec regio Franciae legato nuper hic commoranti nobisque odiosam incusationem objicienti innocentiam probavimus (ut ex adjecto n° 3 patet), idque obtinuimus, ut in discessu suo benignissime nobis insinuaret, magistratum nostram in statum pristinum restitutionem sibi pollicitum esse; Ast hucusque nihil actum nec reversalia suspensa. Hisce vero reversalibus consentire eorumque tenore magistratui fidem promittere
p. 210. conscientia aliisque officiis obligati prohibemur. (ceterum fidei juramentum regiae Suedorum Majestati a nobis factum hucusque nondum est solutum). Insuper supradictum monasterium Sti Petri a Franciae regibus ante mille annos fundatum multisque redditibus ubertim dotatum fuit, adeoque, praetermissis omnibus aliis causis, saltem ex hac ratione senatus antequam quid de hoc monasterio ageret, intimare hoc prius Franciae Regi debuisset, ejusque ut fundatoris

consensum

consensum impetrare. Dignetur jam Dominatio tua, supplices rogamus, haec omnia benigne perpendere et secundum aequitatem et justitiam decernere, et regia promissione data ac iterata minimeque revocata nos protegamur atque
f. 211. post tam longum exilium et tam multas tribulationes tandem in nostra monasteria et Collegia ex integro restituamur; quibus precibus promissionem impleri, nos ea omnia quae gloriosae memoriae regiae Majestati spopondimus, daturos esse. Dominationi tuae illustrissimae apprecantes etc.

Datum Erfordiae $\frac{15}{25}$ februarii anno 1633.

Johannes Hemingius, Abbas Ste Petri; Frater Johannes Arnoldi, prior Carthusiae; Frater Michael Mathi Wolckringer, prior Augustin. Johannes Colinus, sacerdos societatis Jesu. —) Le traducteur a sans doute encore un peu abrégé. —

f. 212. Has ce supplices preces excellentissimus Dominus cancellarius coram Duci-bus Saxoniae in mensa quidem legit, sed altero mane praefectus, responsum nullum dedit.

9a Martii (1633), confrater noster pater Philippus Hinckel inter 7am et 8vam matutinam apud socios me conveniens, propositum suum mihi aperuit significando quod senatus ipsum omnino instituere intendat pro procuratore Carthusiae, seque paratum acceptare conditionem, ut hac ratione et occasione melius et nobis et monasterii utilitatibus invigilare et spirituali potuisset, utrum consultum, mihi videatur ne? Audivi, horruit animus ad hujus oblatum propositum, jam enim rem plenam, pericula animo agnovi eram, et anguem latitantem sub herba latitantem, haud equidem male suspicatus fueram: eventus probavit. Ego praesente patre Johanne Weltzio procuratore in cancellari captivitatis meae in hec formalia verba ad eum breviter respondi: (Pater, non possum hoc tibi suadere, neque modo; nec volo nec possum huic consentire, sed perpendo rotam tuam, prosperitatem, et quae Deo et ordini promiscuid), nec cum corpus servare propter escam velitis, animam prodatis in Gehennam. Istum
f. 213. hunc sensum plura repetitis vicibus, et specialiter, (Quod si mihi senatus sapientissimus officia talia offerret, valde in animo penitarem), sed surdo singulariter cecini more solito.

His dictis abiit, et altero sequenti mane, quod fuit 10a Martii, reversus, nomi-

-ne senatus

-ne senatus hactenus nobis nondum praesentatas exhibuit Reversales subscribendas, si
viis placet, et hoc copia earum. —

Reversus: — (Nos infrascripti contestamur, consulem et magistratum civitatis
Dominum nostrum benignissimum, claustro carthusiae a regia Suedorum Majestate
elapso mense octobris ipsis donato, eo qui in donationis libello contentus est modo, uti
licere; eos etiam paratos esse, ut nos hujus ordinis nunc praesentes personas in exercitio
religionis imperturbatos relinquant et sufficienti sustentatione, quantum pro tempore
et statu praesenti carthusiae possibile est, provideant, dummodo nos erga eos et civita-
-tem obligatos agnoscamus hocque beneficium grato animo aestimemus et juram-
p.214. -enti loco manu oreque spondeamus: 1°. — nos erga H.H. Magistratum et communem
-civitatem semper fidos ac devotos permansuros, neque permissuros, ut vel a nobis
ipsis vel ab aliis in claustro vel extra claustrum excogitetur vel agatur quid, quod
damnum vel nocumentum quovis modo afferre possit; — 2°. — Benigne nobis conces-
-sum habitationem et alimentationem in claustro nullo modo interpretaturos nos
esse, ac si magistratus vel minimum de donatione cedere nobisque iterum de
proprietatis ac possessionis jure aliquid concedere intendisset; nosque nec clam nec
publice aliquid machinaturos vel facturos, quod in damnum et nocumentum praedictae
donationis gratiosissimae quovis modo cedere possit; — 3°. — Nos praefectum in claustro
a magistratu institutum nullo modo in sua administratione ac procuratione, quam
vi officii exercet, impedituros esse, neque rem aliquam ex claustri bonis et redditibus
nobis vindicaturos vel sine speciali scientia et permissione magistratus aliquid exac-
-turos, nullum contractum inituros, multo minus aliquid alienaturos vel e claustro
ablaturos, et sigillum hucusque usitatum quam primum tradituros nos esse in
p.215 civitatis custodiam; — 4°. — Spondemus nos quantum in nobis est, operam auxilium-
-que daturos, ut inventarium de claustri bonis mobilibus et immobilibus et scriptis
tabulisque publicis integrum completumque reddatur et in claustri et communis
civitatis emolumentum conservetur; — 5°. — Adeo intentos nos fore, ut propter alim-
-entationem accipiendam et emolumentum majus claustri superior ejusdem bona claus-
-tri conservet in statu debito ac integro, et si quid defectus appareat, magistratui ins-
-pectionis gratia statim indicet, ut ne minimum quidem negligatur, sed omnia cum
ratione et emolumento administrentur. — Quae omnia nos fideliter impleturos
esse,

p. 216. esse, manu fide data coram dominis ad hoc deputatis commissariis magistratus juramus atque simul profitemur, nos si contra hoec scienter vel dolose quid ageremus, eo ipso habitationis et sustentationis emolumento privatos esse. In fidem hujus subscripsimus has litteras reversales. Datum Erfordii 11a febr. 1633. cette pièce traduite de l'allemand a du être aussi un peu abrégée. —).—

Acceptis autem hujusmodi Reversalibus, iisdemque diligenter et attente perlectis, in scriptis sequens 14a Martii (1633), reddidimus senatui responsum: — trad. — (Ex litteris reversalibus a h. h. senatu hujus civitatis Erfordiensis ad priorem et conventuales Ordinis carthusiensis transmissis perspeximus, quomodo

p. 217. h. h. senatus vi praetentae donationis dominium sibi ascicat supra claustrum carthusiae simulque paratus sit ad admittendos conventuales in idem claustrum sub certis tamen conditionibus, quibus supradicti Ordinis conventuales assentire atque litteras reversales subscribere debeant. Conventuales supradicti ad obsequia erga senatum parati non reticent, se puncta in reversalibus contenta perpendisse et maximi momenti gravissimoeque consequentiae agnovisse. Ast aliud omnino jure exspectarunt, restitutionem nimirum in statum pristinum ante omnia eventuram secundum promissionem regiae suae Majestatis gratiosissimam imo et juxta ipsius senatus multoties datam spem restitutionis. Sed etiamsi puncta supradicta talia non essent, ad quae conventuales utpote meri administratores claustri decisam resolutionem definitumque responsum

p. 218. dare nequeant, sed quae ad ordinis sui superiores determinatim referre debeant; necessarium sane ante omnia est, ut ad debitam informationem praedictae regiae donationis copia publica auctoritate confirmata simul transmittatur. Cum h. h. senatus ipse non tantum aequum et necessarium judicaverit, ut supradictae donationis exemplar tanquam unicum praetentae occupationis fundamentum conventualibus ordinis exhibeatur, sed etiam ad originale donationis scriptum ostendendum paratum se dixerit: preces instantes eo diriguntur, ut hoc exemplar nunc ad supradictum finem benigniter exhibeatur, ut debitae notificationes fieri, et conventuales in claustrum suum restituti officium divinum iterum peragere possint. Ad omnia erga senatum obsequia parati. . . Sign. Erfordii 14a Martii Anno 1633. —) traduit de l'allemand. —

Hoc eodem

Hoc eodem die confrater noster Philippus Hunckel a senatu assumptus est et insti-
p. 219. tutus in carthusiae scribam | sub administratore ejusdem Domino Rudolpho Grauman
patricio civitatis, amandatis et dimissis veteribus famulis, Urbano Hochhaus Eis-
-feldiaco, hortulano Johanne Goldt et pistore christophoro Gatzert Erfordiensi: cum
jam praedecessor hujus in administratione, D. Johannes Hauweissen 4 hujus diem
suum obiisset 17 martii. Christianissimi regis Franciae praenobilem legatum
altero jam die ab Electore Saxoniae Duce feliciter reversum juxta condictum et
petitionem ipsius in primo digressu denuo adivi, quem cum in area sive portica
hospitii sui ad lilium dictum excelsum (quo quidem plurimi tam ex magna-
-tibus, civibus et externis, quam ex communi plebe confluxerant), eo enim usque
Rev.dis admodum Patres Petrenses, scilicet Abbatem et priorem expeditis suis abe-
-untes honoris ergo comitatus fuerat, cum, inquam, offendissem, salutatione facta,
et causa adventus mei eidem in memoriam revocata, et sequens scriptum seu
memoriale cum Reversalibus senatus legendum obtulissem, vultu ille protinus
immutato et contracto torve me aspiciens oblata respuit ac confestim omnibus
audientibus alta aspera et severa voce sic intonuit: Vos carthusiani rei estis
criminis laesae Majestatis regiae, vos estis perfidi, vos proditores estis; nihil mihi
vobiscum commercii sit: non possum, imo non volo vos audire, non enim ausim,
nec possum vestram causam suscipere. - - - -

p. 220. - Hoc ego insperato tanti viri verborum tonitru, ac si tota illa domus cervicibus
meis inclinata incumberet, exhorrui; Attamen conscientiae rectitudinis muro
aheneo et scuto fretus subnixusque, animo resumpto, et nos vitamque nostram
tum S. ordinis nostri honorem in summo jam discrimine versari animadvertens
non sane qua decuisset modestia religiosa, sed qua necessitas, impetus et
dolor animi intimus impulit, verborum respondi audacia. Deum testor, dixi,
generosissime comes, et sanctos ejus, quod immerito haec nobis affiguntur
imponunturque, nam facinus hoc grande nemini nostrum nunquam in cor
suum ascendit, taceo quod scripto, consilio, aut actu quicquam contra praestitam
regiae Majestati fidem attentaverimus. - Tum legatus eadem austeritate sev-
-eritateque: Non scripsistis vos carthusiani? Ego, non scripsimus nos. - Ille,
non? et non communicastis cum adversariis et tractastis consilia? - Ego, non
generos-

generosissime comes, non: Nos hic carthusiani Erfordienses non scripsimus, nec cum quoquam communicavimus, sive consultavimus; sed est alius sub Duce Electore Bavariae, qui scripsit, et hic regiae Majestatis minime est obligatus devotioni. His placatior effectus ait, si vos Pater non scripsistis, nec contra regiam fidem quicquam attentastis, ut dicitis et constanter affirmatis, quis
p.221. igitur ille est qui scripsit, et quomodo se res habet cum literis interceptis? referte nobis candide? His dictis conversus Dominus legatus ad hospitem Dominum Todocum, qui inter coeteros qui convenerant, non longe astabat, et avidius attentiusque invectionem hanc amplissimi legati excipiebat (erat autem unus ex primariis senatoribus), hunc ergo cum proprius pius? accedere jussisset, ut simul summam hujus tragediae nostrae auscultaret, ego sic exorsus sum:

Ego rem aliter quam ab ipso Domino Residente cognovi, referre nescio. Provinciae nostrae Pater visitator Bruno Fleischman literas ab illustrissimo Domino Electore Duce Bavariae Maximiliano accepit (utrum vero ab ipso Duce personaliter, an vero per interpositam personam, hoc mihi prorsus non constat), generoso comiti Henrico Godefrido de Pappenheim, qui tunc in hisce partibus morabatur, transmittendas: Has litteras suis inclusas et mihi inscriptas, tradidit nuncio, rogando ut eas ad praedictum comitem per fidelem hominem denominata persona, dirigerem. Nuncius vero in itinere in oppido sex aut septem milliaribus hinc distante, Salveldiae interceptus est et tentus; literae vero directae sunt ad regem, inde ad ducem Saxoniae Wilhelmum,
p.222. qui tunc cum rege morabatur in castris prope Norinbergam; a duce Erfordiam ad Dominum Residentem; Residens autem acceptis literis quantocyius me ad se advocato, mihi illas ostendit atque legit, et proditionis protinus me arguit.

Ego vero cum innocentiam nostram demonstrassem, ac protestatus fuissem, ut revera innocentes sumus et ne alienam culpam in nobis innocentibus mulctaretur, supplex rogassem, nihilominus statim ad domum militum Melitensium olim, sub firma custodia militum amandatus et relegatus fui, ac deinde ob loci incommoditatem et corporis inde contractas infirmitates ad monasterium Scotorum translatus fui, ubi etiamnum captivus resideo. Literae autem Ducis Bavariae illegibiles fuerant

fuerant, quod ignotis et prorsus hyrogliphycis signis notisque et characteribus conscriptae erant praeter solam inscriptionem subscriptionemque, hae enim germanice sonabant. Tertio autem dée post meam relegationem captivitatemque, reliqui patres omnes inter ecclesiasticos distributi, omni necessaria sustentatione e monasterio tam a Domino Residente, quam modo sub senatu denegata sublataque, unde omnibus, opprobrio
p.223. et oneri existentes, miseram et deplorandam vitam ducimus.) His ita candide relatis attonitus et admirans legatus requirit utrum in veritate ita res sese habeat; et affirmante me, ait etiamne senatus alimoniam subtrahit? aio, neque micam panis, nec haustum frigidae (aquae?) hactenus subministravit. Tum ad Dominum hospitem amplissimus legatus, estne ita Domine? Sed hoc non debet fieri, debent necessario alimenta ministrari; et conversus dixit mihi: Bene Pater, si vos non accepistis literas, nec quicquam de iis scivistis, quid igitur vobis officere potest tertia persona? Nihil prorsus: similiter et hospes dicebat: (Quomodo essem ego in causâ, si quis mihi epistolam mittens me rogarem, ut alio mitterem, quin argumentum ejus scirem neque suspicarer; ego certo transmitterem.) traduit.

His ita gestis Dominus legatus bono animo me esse jussit asserens meras esse suspiciones, quae hoc tempore in cordibus hominum fortius vehementiusque invalescerent atque imprimerentur, ac inde difficilius iterum eximerentur, si praesertim aliquis catholicorum iis vel minimam occasionem praestitisset. Tunc ego, ut nihilominus amplissimus Dominus legatus etiam intelligat, quam me-
p.224 -rito et juste factum hoc superioris nostri detestemur, et vigore regulae) ac statuti nostri detestari omnino teneamur, quamque gravissima sub poena ejusmodi nobis literae interdicantur, simulque quam invalida Domini Residentis objectio sit et argumentum, quod nimirum omnino si hujusmodi literas accepissemus, promovere eas ex obedientiâ obligati fuissemus; ipsum statutum, quod penes me habui, nobilissimae Dominationi legendum protuli, singulariter nº 5. 6. cap. 25 partis 2dae.

« Nullus scienter vel opinanter, per se vel per alium, praesumat literas recipere portare vel mittere, aut denunciationes verbotenus facere, quae directe vel indirecte esse possent contra bonum pacis: et Principes, vel quoscunque alios magnates, aut Praelatos ad indignationem provocare. Si prior vel vicarius monialium

contra

contra fecerit, ab officiis absolvantur: si subditus, criminosorum poenam sustineant, donec per capitulum generale relaxetur. -»

Lecto hoc paragrapho, supradictum Memoriale cum Reversalibus senatus denuo eidem obtuli, et amanter accepit, videnque Reversales, statim intulit: Pater, suntne eoeden, cum patrum Petrensium? - Dixi, nobilissime Domine sunt. Ille: Reversales hasce vestri superiores non possunt subscribere, multo minus vos potestis subscri-
p.225.- bere. Placuit mihi supra modum amplissimi legati hoc judicium de Reversalibus senatus tum potissimum quod Calvinianae et non nostrae catholicae fuisset Religionis: tum etiam propter astantes ipsius Domini legati, Dominum Doct. secretarium et jam saepe dictum hospitem primarium senatorem; hi ipsi enim paulo antequam cum Domino legato locutus fuissem, in privato conclavi ejusdem hospitii omnibus modis mihi persuadere conati sunt, Reversales hujusmodi senatus legitime et absque illo nostro proejudicio subscribi a nobis posse et deberi, neque enim illo sensu intelligendas, quem verba sonarent, sed longe meliori favorabiliorique.

Post hoec nobilissimus legatus plura in commendationem S. ordinis nostri et personarum ejus, praesertim cujusdam Episcopi nostri ordinis professi postquam locutus fuisset, omnem suam possibilem operam ad adventum prudentissimi senatus spopondit, et optime confidere jussit, atque priorem austeritatem majore benevolentia obsequii promptitudine ac reverentiae honorisque exhibitione, etiam manuum violento quasi osculo, omnium qui frequentes aderant, stupore recompensavit, atque eodem vespere apud senatum promissam operam notabiliter praestitit. Sequitur Memoriale de quo supra Christianissimi Francorum regis nobilis legatus et amplis-
p.226.- simus Dominus, Maecenas ac fautor noster summa observantia colendus, sine dubio meminerit Patres Carthusianos, nuper scripto quodam suam innocentiam ratione objecti criminis sufficienter demonstrasse, et quando quidem senatui hujus urbis de ea satis superque constat, hinc factum ut restitutionem Carthusianis ad monasterium promiserit quidem, sed alio modo, quam qui caeteris Religiosis ab eo praescriptus est, nimirum ut posthac non alium quam senatum pro dominio no? monasteriorum agnoscant, utpote cui illa a serenissimo Saecorum rege donata sint, huic donationi se ne in minimo opponant, fidelitatem senatui promittant. Cum vero hoc conditiones non solum conscientiae, ut patet, e diametro repugnent, sed etiam senatus hactenus

hactenus literas assertæ donationis non exhibuerit, quas tamen proctans è hujus juris fundamentum, esse constat ima quas autem, ob id se exhibiturum ante hæc senatui promisit, non potuerunt Carthusiani petitioni ipsius annuere. Interea vero illi rebus omnibus expaliati, sine necessariis alimentis cum summo status sui dedecore, sine certa sede obærare coguntur, miseris modis indigne afflicti. Quod quando quidem pactis cum christianissimo Francorum rege initis, uti et promissis regis successoris quam maxime repugnet; ideo obnixe petunt, ut senatus literas assertæ donationis exhibeat, quas supplices
p. 227. oribus) suis mittant, et eorum responsum exspectabit. Interim illos in pristinum statum restituerat: si neutrum, quod absit, fiat, amplissimus Dominus legatus hoc saltem beneficii ipsis exhibeat, ut liceat illis ex suo ordine quempiam ad superiores suos mittere. Datum, 17a Martii Anno 1633.

Frater Johannes Arnoldi, prior Carthusiæ; frater Johannes Welty, procurator.

18a Martii, summo mane ab amplissimo legato Nuncio ad hospitium ejus revocati, quam primum una cum patre Johanne Welty ex procuratore eodem me contuli, quo jam Rdus Dominus Abbas Stæ Petri cum patre Sebastiano priore suo venerat. Vocati itaque et admissi intra conclave, ubi jam Dominus legatus cum primariis ex senatu erant congregati, senior nimirum consul Dominus Johannes Wilhelmus Förster, et Dominus Hemingius Kniphoff, syndicus et alii etc. Nobilis Francorum legatus in nostra præsentia denuo causam nostram agere cœpit, et apud senatum instare, pro nostra restitutione ad monasterium, alimentatione, copia vidimata (dimata?) literarum donationis regiæ et salvo conductu pro persona ordinis quæ dictam copiam superioribus nostris præsentare debeat.

p. 228. Hic etiam silere non debui, quam nimirum in carte amplissimus senatus in eos dementissimum suum aliquando emolumentum, laudem et commendationem, citra omnem sinum præjudicium, optimam de nobis bene merendi occasionem studiose sibi oblatam, dabi voluerit. Cum enim regius legatus omnibus modis et justissimis rationibus senatui nostram denuo ad monasteria nostra immissionem persuadere conatus fuisset; senatus autem quamquam satis promptum se ostendisset, regiæ tamen promissionis et donationis periculum, et præjudicium abtendit. Quare huic malo objici, et remorae quoque id cas crearet, et utriusque
indemnitati

indemnitati consuleretur, amplissimus regius legatus protestatione in scriptis consignata, et utrinque premissa (quod scilicet neutra pars nec amplissimus legatus donationi regiae, nec nos Ecclesiae et ordinis nostri juribus, privilegiis et aliis legitimis per hujusmodi immissionem nostram quomodolibet et quandoque praejudicatum velimus), nos iterum admittendos scribi et mandavit et voluit. —

Cum senior consul nimis coarctatus respondit, se nihil posse sine prolatione
p.229. Dominorum collegarum certi statuere, sed facturum de meum officium, ampla hac asseverationis formali: (Nos a h.h. senatu ita tractandos esse, ut nulla quidem-nouitas causa esset.). His dictis gratias egimus praenobili Domino legato, quod nomine christianissimi regis Francorum suam auctoritatem in gratiam nostri interponere dignatus fuisset, et valefecimus, rati Apicii culinam, protinus et stigia nostra subsecuturam, sed inani scilicet persuasione et spe. Quare morae dicturi jam tedio affecti!

25a Martii, Dominicum Todocum, Herold quondam praepositum, Albarum Dominarum ad curiam pro resolutione certa a senatu impetranda amandavimus, admissus is intra conclave consulum, senior Dominus Johannes Wilhelmus Förster ejus nomine senatui dixit responsum: a venerabili P. Priore Carthusiae scripsisse jam sufficienter instructi sint, carthusianos nam in claustrum restitutionem postulare, attamen quia transmissas litteras ex eo ales subscribere renuerint, h.h. senatus eos in claustrum redire permittere non potest. Hoc responso senatus merito quidem consternati debuissemus, quam ob eulpam alienam,
p.230. indidissemus, et poena multaremur insontes. Unde illud Apostoli nobis occinere potuissemus, spectaculum facti sumus mundo et angelis ac hominibus, adeo non solum senatui et magnatibus, et communi plebi caulae ludibrio, contemptui et odio exposiți fuimus: verum etiam ipsis catholicis scandalo et vituperationi, ac demum ipsis nobis Dominis hospitibus, ob multiplices et diuturnas molestias et impotentiam alimentationis (quamvis alias parcissimis) gravis, et nobis metipsis hoc ipso nomine longe amplius onerosi. ...

trad. (Quare necessitate jam extrema impellente, priore senatus quasi nihil moti repulsa, altero libello iterum intercludendum decrevimus formâ sequenti:
„Nobiles, honorificentissimi etc.: Dominii vestri ingressibus exponamus, statuta nostri ordinis

ministrandus

miserandus vobis, h.h. Domini, satis notus est. Jam recordari dignentur Domini, quomodo non tantum antea diversis vicibus, sed etiam nuper coram regiae Majes-
p.231. tatis Franciae legato nobis certam spem promissionemque dederint, omnia ita compositum iri, ut nulla conquerendi causa superesset: quapropter non potuimus non certissimo sperare promissionum effectuationem mox secuturam; At maximo cum animi dolore percepimus, h.h. senatum in executione litterarum reversalium omnino persistere; alioquin non tantum restitutio in claustrum sed etiam necessaria alimentatio nobis denegata foret, sicut jam antea scripto declaravimus, nos ex causis et motivis expositis nullo modo assentiri posse litteris reversalibus, quod a h.h. senatus delegatis intelligi voluit ipse Dominus legatus ante discessum suum, qui delegati quidem ad ejus intercessi-
p.232. onem declararunt, restitutionem in claustrum ad aliquod tempus adhuc dilatandam, interea vero nobis aptam habitationem et necessariam alimentationem nobis subministrandam esse, — ita et nunc a nostrâ resolutione recedere non possumus, iterumque in mentem revocamus, Regiam Suedorum Majestatem, 1° non tantum in occupatione hujus civitatis, sed etiam multo antea, cum pactum iniret cum Franciae regimine, solemniter promisisse, catholicam religionem omniaque ad eam pertinentia, absque discrimine pacificae vel violentae occupationis, in suo esse conservanda fore; — 2° Eun-
p.233. dem promissionem hic loci coram multis principibus et comitibus certe secundum eundem tenorem, qui in compactatis continetur, in bonum cleri hujus civitatis renovasse; — 3° Posthaec clerum in defensionem protectionemque suam suscepisse, idque ut ad omnium notitiam perveniret, in publicis tabulis promulgari curasse; — 4° — ad haec omnia clerum intuitu hujus regiae tutelae promissae ad belli sumptus satis magnam pecuniae partem, summam 30000 talerorum excedentem, contribuisse, ad quod etiam nostram partem debito tempore et modo dedimus; — 5° nos, ut satis notum est, nullo unquam facinore hac gratiosissimâ tutelâ indignos evasisse; ex quo solo conjiciendum, regiam suam Majestatem sane ne minimum quid praecepisse, quod huic suae notis-
p.234 simae fortitudini et datae semel promissioni quoquomodo adversaretur, praesertim in tanti momenti rebus religionis et conscientiae; quod ne cogitare quidem de

suâ

suâ regiâ Majestate liceret. Porro ipsi rapientissimi senatores patentium, litterarum, reversalium subscriptionem, solum in donatione a regiâ Majestate propriâ motu factâ fundari, ipsisque absque eâ nullum in hac re jus esse, atque originalis scripti de donatione exhibitionem, quam et necessariam esse ad eamque ostendendam, ipsi se paratos dicerent. Nam necesse est ante omnia, ut ex inspectione regii hujus diplomatis nos informaremus non tantum, super ipso facto donationis, sed etiam quo tendat, quidve ejus
p.235, sensus et consequentes, num et in quantum, juncta illa in reversalibus contenta a nobis exigi possint. Quales sane existimaremus, si (etiamsi Reversales hoc conscientiæ non contrairent) ad tam temerariam et dementem subscriptionem, dandam impelli nos sineremus, et consequenter ea, quæ inter regnum, nam, Majestatem, et Francicæ regimen in emolumentum religionis catholicæ in genere et in speciali in bonum cleri unius cuique hujus loci facta et ordinata sunt, tam facile, quantum in nobis est, dimittaremus et ita multis aliis nostræ conditionis, proque judicium cum
p.236, tamen, quale hæc præstanta donatio de facto sit, plane ignoremus et absque ostentione hujus documenti nullum de hoc judicium ferre possimus, quod eo minus a nobis exigi potest, cum ipsis senatoribus de haud ignorantibus consensus noster super aliis, utpote qui tanquam meri administratores ne minimum quid de ejusmodi ordinis cedere possimus, frustra daretur et ad acquisitionem alicujus juris super allatum pariter conduceret. Ad quæ iterum instanter petimus h.h. senatores, ut hæc omnia bene et mature considerare, a postulatione nostræ subscriptionis, quam officium, probitas et honor et fides, omnino desistere et tam, respectu jam expectatæ admissionem, in claustrum, nostrum tandem
p.237, concedere dignentur. Quod si non ero, quod non speramus, hæc admissio ad aliquod tempus adhuc differenda esset, volunt data sua promissionis memores esse, et ad nostram sustentationem et alimentationem necessaria prorsus ita. Nos etc. etc...

Datum Erfordiæ 30 martii, Anno 1633. —) (La traduction suit ou est abrégée. —

Fabet Johannes Arnoldi, prior carthusiæ, Pater Johannes Welz, procurator. —

Præsentato hoc libello supplici prædictissimos senatui prid. calendas Aprilis, dum ipsis calendis tale nobis redditum responsum. — (Senatus, multis negotiis occupatum

nam

rem perpensurum et resolutionem definitivam suo tempore ad nos transmissurum, nos vero propter hoc negotium ne accedamus senatum.) —

8 Aprilis (1633), Idem senatus per Dominum Johannem Tosser Archigrammatheum suum plenariam resolutionem nobis denunciari jussit taliter:

(Senatui placere, ut D. P. Leonardus Ebert (erat autem hic pater mente
p. 238. captus amplius viginti) in claustrum transferatur; rem cum administratore claustri Domino Rudolpho Graumann quoad victum et sustentationem jam esse compositam; posse nos eum in claustrum adducere, quandocunque placuerit; quod vero Reversales attinet, a nobis exponendum quid in his nobis displiceat; duo ex nobis ad curiam veniant, ut ipsis documentum originale regiae donationis ostendatur; quoad alimentationem vero, cum claustrum omnino sit spoliatum et nulli adsint reditus, senatum plane nescire unde nobis hanc subministrare possint.) — trad. —

categorica ergo hac senatus resolutione finali accepta, et spe omnimoda restitutionis alimentationisque plane desperata: supervacaneum autem duximus pro literis donationis regiae curiam adire, quando praesertim earum inspectio, seu etiam lectio parum aut nihil profuisset, sed eodem die 8a Aprilis, ne forte senatum restitutionis pro patre Leonardo ad monasterium poeniteret, adhuc sub crepusculum noctis eundem curru deferri ad id curavimus. —

Atque desperatis circa nos humanis auxiliis, divinum jam instantius et ferventius imploravimus, certo scientes fiduciam nostram apud eum
p. 239. minime | futuram inanem, ut etiam revera extitit. Nam nostram calamitatem, desolationem et extremam egestatem, miseriamque ex alto respiciens ac miserans pius Pater et Deus totius consolationis, mirabile dictu, omnium admiratione et extasi quasi, generosissimam Dominam Erdmundam Julianam, comitissam de Gleichen et Thoma, viduam (cum nescio quo referente nostram saepe dictam calamitatem et inopiam didicisset) religione licet a catholica alienam adeo potenter movit, et spiritum charitatis commiserationisque erga nos accendit, atque ad succurrendum efficaciter impulit, ut per diversos diversis vicibus, Dei et eleemosynae intuitu omnem nobis necessariam susten-
-tationem

-tationem ultronee obtulerit. Hac igitur oblata divinitus eximia benevolentia admodum laetificati, patrem Johannem procuratorem protinus ad ejusdem Dominum oeconomum jam olim notum, certumque cognituri ablegavi. Qui diffidentiae primum ab eodem et morae correptus, duplo et promissis et acceptis ditior omnium nostrum ingenti aggratulatione et gaudio rediit.

Quare ego quoque diuturnae captivitatis meae vinculo jam liber, communi cum animarum tum corporum nostrorum saluti et utilitati prospecturus tempestive, de confratribus meis per urbem dispersis, et quotidie passim per civitatem oberrantibus, (relevandae famis sitisque gratia et frequenter solo pane sicco, raro cali-
p. 240 dis refectis, neque ad sacietatem), congregandis omnino solicitus fui. Ergo fiducia plenus de R^do Domino Johanne Schodero, canonico ecclesiae primariae B^tae Virg^is Mariae et parocho ad S^tam Crucem, uti fuerat semper S. ordinis nostri observantissimus, et juvenis olim monasterii multo tempore fidelis famulus, eundem pro domo sua ecclesiastica ad caput porci contra scholam juris nobis assignanda interpellavimus, quam ipse promptissimo animo addixit, id solum rogitans, ut cum scitu et licentia amplissimi senatus fieret, ne ipse calumniam sustineret. Qua quoque per Dominum Jacobus Juneman monasterii nostri litis procuratorem apud senatum obtenta, migrationem et conventionem in unum maturandam censuimus. Itaque 17^a Aprilis, qui tunc in Dominicam Jubilate inciderat, R^do admodum colendoque et nunquam satis commendando patri hospiti et Moecenati nostro Domino Hugoni Wallasio, Abbati Scotorum, et toti conventui, qui me hactenus octo, et patrem procuratorem cum patre seniore Henrico Kirchoff quatuor integris mensibus divinissima prorsus charitate aluerat, foveratque, valediximus et ad dictam domum ecclesiasticam omnes, excepto patre Philippo Hunckel (cui id persuadere non potui, qui scilicet juxta nomen suum quotidie pejus et turpiter magis a via rectitudinis claudicare coepit), migravimus. —

Collectis igitur in unum, statim generosissima Domina Erdmunda Juliana, vidua,
p. 241. comitissa ultima hujus nobilissimi et pervetustissimi stemmatis comitum de Gleichen nata de Hohenloe, omnem necessariam annonam in frumento, vino, cerevisia et aliis esculentis subministrari jussit; cujus charitatem deinde plerique tam catholici, quam alii ex civibus etiam magnates aemulati, pro maquisque facultate devotione et commiserationis affectu, intuitu eleemosynae, certatim ut patet ex libro benefact.

benefactorum large suppeditarunt. Quibus omnibus opulentissimus et liberalissimus in omnes recompensator Deus; qui nec frigida haustum irremuneratum dimittit, hic et in futuro millesimo recompensationis foenore omnia cumulatissime restituere dignetur. —

22a Aprilis (1633), Coemiterium nostrum senex rebellavit contra Dominum suum, ut non esset sub jugo et abiit post Teroboam filium Nabal, qui peccare fecit Israel, ambulavitque in viis ejus. Contigit autem post haec, ut plerique etiam magnates, videntes et considerantes nobilissimae hujus foeminae divinam prope charitatem, benevolentiam, largam manum et singularem erga miseros, desolatos et afflictos nos fratres commiserationis affectum, indignati sint et invidia stimulati omnibus modis eam impedire et avertere sint conati: Verumtamen virtutis heroinae, quae Deum solum intendebat, et humanae commiserationis affectu agebatur, nedum his vituperiis oblocutionibusque segnior reddita, quinimo benefaciendi studio magis accensa, sua, aiebat, sese erogare, non aliena, suo se uti jure et potestate in dispensandis a Deo sibi collatis, sine cujusquam injuria, eleemosynas sine respectu personarum in indigentes faciendas, sua nihil interesse
p. 242. cujus religionis essent. | meminisse tamen se, suis officialibus multam frequenter humanitatem et benevolentiam a nobis exhibitam, unde juste ac merito gratam sese ostendebat, et beneficiorum in suos memorem. Hisce conatus eorum illusit, nec quamdiu supervixit, benefacere cessavit. Interim amplissimus senatus, sive in dedecus suum id fieri ratus, sive commiserationis sero ictus affectu, per Dominum Doctorem Georgium Thiell, syndicum, nobis significari curavit, quandoquidem in domo ecclesiastica habitaremus, et senatus protectione fruerentur, necesse fore ut eidem senatui autem fidelitatem promitteremus, nos nihil mali contra eundem molituros verbo, scripto, aut facto: qua praestita, necessariam nobis alimentationem ex monasterio nostro subministrandam et caetera requisita. Nos vero cum petitionem aliquamdiu suspendissemus, maturioris consultationis gratia, denuo ab eodem Domino syndico admoniti, sequentem senatui fidelitatis cautionem et promissionem per Dominum Jacobum Taneman litis procuratorem transmisimus:

Literae Fidelitatis nostrae senatui exhibitae. —

Nos

trad. (Nos infrascripti carthusiae Erfordiensis Prior, procurator caeterique conventuales contestamur, senatum, hujus civitatis honorificentissimum, postulationibus ac
p.243. solicitationibus verbo et scripto frustra adhibitis, nullo modo nobis concedere velle reditum in claustrum, eo quo ante dimidium jam annum, ad tempus discedere coacti eramus, nisi literis rescriptis aliquibus a nobis ratificatis; quod facere cum conscientia nobis prohibeat, restitutio nostra tam saepe expostulata hucusque in suspenso manet. Nec vero interim necessaria sustentatione privaremur, supradictus senatus non tantum domum ad monasterium B^tae V^is Mariae pertinentem, pro habitatione nobis assignavit, sed etiam necessariam, in eadem sustentationem, subministrationem promisit. Nos vero promittimus ac spondemus, eâ quae par est fidelitate semper civitati addictos fore ita, ut neque verbo neque opere, nec clam nec publice, nec per nostros nec per alios aliquid moliri vel agere velimus, quod in damnum et noxamentum civitatis hujus cedere possit. In testimonium hujus nos hasce literas propria manu subscripsimus. Datum Erfordiae 6^a maii 1633.
Fr. Johannes Arnoldi, prior carthusiae, fr. Johannes Weltz procurator, fr. Michael Dalcke sacrista, fr. Jacobus Gabell conventus. —) habuit. —

p.246. Ad haec ne miraris amice lector, quod pauciores subscripserimus, meminisse te velim illius salvatoris: Simon, Simon, ecce Sathanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum, Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Ita in angelum lucis se transfigurans, et in unum alterumque proximum artis suae exercens, pallacibus licet mis persuasionibus circumventos, jugum obedientiae detractare et pati dire facerit, res ipsi tamen divina misericordia diu errare et in finem perseverare non permisit. —

Reversalibus ergo hisce fidelitatis prudentissimo senatui praesentatis, eas de quo proinde omnem nostram expectationem ratas habuit, et eam ipsam ob causam confestim administratori domus nostrae Domino Rudolpho Gumman de nostris ad sustentationem nostram nobis procurandis subministrandisque serio demandavit.
Et ne quo mora intercederet longior (quae forte defectus in monasterio occurrebat propter antecedentem expoliationem), ipse Domini Doctoris Georgii Thyels syndici, officialis B^tae Mariae Virg^is Domini Henrici Wiedebolt, nomine senatus 83^a junii, duos florenos, et dimidium, mediam, mistae pecuniae 89^a ejusdem, nobis assignavit

assignavit; ac deinceps gubernator carthusiae supradictus alimentationem semel
p.245. coeptam, ut ex P. procuratoris computu patet, usque in praesens continuavit.

9a Maii (1633), Admodum Rdus Dominus Hugo Wallasius, Abbas Scotorum, profectus est Ratisbonam, futurus ibidem abbas.-

6a Julii, diem suum obiit generosissima et laudatissima Domina Erdmunda Juliana, Comitissa de Gleichen, insignis benefactrix nostra; et 25a ejusdem resipuit coemiterium nostrum a separatione.

10a Augusti, consultissimus Dominus Doctor Georgius Thyel, ex mandato senatus, nos ad locum capituli ecclesiae Btae Mariae Virgis citavit, apud quem die 11a ejusdem Pater Johannes Weltz procurator noster comparuit, cui isthoec proposuit:-

(Relatione fide digna senatui facta, patrem priorem carthusiae jam in adventu regiae suae Suedorum Majestatis ex bibliotheca optimum ornatum et imprimis duas res pretiosissimas, S. nomen Jesu nimirum margaritis adornatum et documenta manuscripta in terrâ defodisse vel alibi abscondisse: adeoque serio admonetur idem pater prior ut eas patefaciat res, nisi secundum leges secum agi velit.)

Inter colloquendum addidit haec verba: (juramentum a nobis deponendum fore,
p.246. adeoque prospiciendum esse saluti animarum nostrarum.-)

Ad haec in scriptis, ut alias, sub forma quidem sequenti respondere utcunque animus fuit, verumtamen ob certas rationes distulimus et retenus, prout infra videbitur, respondimus.- (Honorificentissimus ac eruditissimus Doctor Georgius Thiell nomine senatus priori carthusiae hujus heri intimavit, quomodo senatus resciverit ipsum priorem mox post adventum regiae suae Majestatis Suedorum laudatissimae memoriae, ex carthusiae bibliothecâ optimum ornatum, imprimis vero duas pretiosissimas res, nomen Jesu nimirum margaritis adornatum et monasterii documenta manuscripta in terrâ defodisse vel alibi abscondisse, simul admonitus fuit prior, ut vel indicaret locum, ubi haec omnia asservata sint, vel paratus esse adseveriora. Ad quae idem prior, ad obsequia ceteroquin paratissimus, haec respondet: cum senatus jam saepius sufficienterque informatus fuerit, quibus ex motivis et causis prior ejusque conventuales in monasterii sui occupationem tanquam in rem
p.247. juramentis Deo et ordini factis, simul et regiae suae Majestatis declarationibus directe adversantem nullo modo consentire possint-; cumque ipse senatus auditis nostrae

retractationis

retractationis causis a postulatione, ut litteras reversales supradicti subscriberent, debiterit, datâque ab ipsis promissione fidelitatis quietam habitationem et sustentationem, f.248. in loco ubi nunc commorantur, promiserit et concesserit, - cumque supplex postulatio et contradictionem cum datâ regiâ promissione et omnes possibiles consequentias importet, quibus omnibus consentire et ita conscientiae reos se facere nequeant ex officio et per Deum obtestantur, ut talibus postulationibus et praesertim talibus accusationibus in posterum non amplius exagitentur; simulque pro nunc et pro semper definitive declarant, potius ad extrema se paratos esse, quam ut vel minimum ab officio discedant, caeterum parati semper ad omnia obsequia conatui grata. Signat. etc...) trad. - sans doute un peu abrégée. -

Dimisso itaque hoc in scriptis redacto responso per procuratorem oretenus modo et forma requisitâ respondit: Promissis promittendis. (Quod insinuationem nomine senatus a sua excellentia patre priori nostro superrime factam attinet, cum f.249. nimirum duas pretiosissimas res, S. Nomen et eam margaritae ornatum et pictum et documenta manuscripta in terra defodisse vel alibi abscondisse, aliamve plane et minime ipsi hoc vel de re, neque se ullo modo in hoc puncto reum esse, senatum non secundum veritatem, sed false informatum fuisse; se omnino nescire quo res e bibliotheca deportarint, cum ipse ex improviso e claustro discedendum fuerit, se vel alle vel de re delatorem, cui rei gravatio incumbaret.)

Ad haec consultissimus Dominus Doctor Georgius Theill dixit: (Cum in eâ affirmatione, nihil nos hisce de rebus scire, persistamus, debere se hoc in nomine Dei Dominis suis nuntiare; se ex nullâ parte in hoc casu argumentum de minori ad ma- 250. jus ducisse; nam die Lapso Dominum Rudolphum Graumann sibi nuntiasse, aliquem e claustro cothurnos, alium vas culinum argenteum (in quo sacrum oleum conservabatur) quae res abscondita erant, secum abstulisse; - se inde conjecisse (certe non inanitas), rebus tam pauris abscondita eo majoris res magnas esse absconditas.)

15a Septembris. - Rdus Patres Ste Jacobi ad Scotos abierunt Ratisbonam, et Dilectus Pater Sylvanus Mainus, et Pater Kilianus noviteus, ambo nationis Scoti, quos comitatus fuit Pater Bertholdus Held, ordinis praemonstratensium, cum aliquando in hic ad Sanctum Martinum, in Puleto parochi officio functus fuisset. -

30 Septembris, Clarus Erfurtensis amplissimi senatus revers ales ob dientiae, fidelitatis

-atis et subjectionis subscripsit hoc tenore:

trad. (Nos infrascripti monasteriorum Dominae Nostrae ac Stae Severini conventuales, quibus amplissimus ac sapientissimus hujus loci senatus promisit libertatem, et exercitium Religionis simul et tutionem, protectionem, nostraque habitationis perceptiones, prabendas, beneficia respective parochialesque ritus in sua immunitate relicturos se ac conservaturos esse, spondemus atque juramus
f. 251 coram Deo, nos almae hujusce urbis coronae ejusque in hoc bello confoederatis regni statibus, imprimis civitati Erfordiensi addictos et fideles hujusque loci senatui obedientes semper permansuros, eorumque emolumentum, et praeventum prosse promoturos, et contra omne nocumentum, damnum, periculum praspecturos, nunquam contra ipsos, multo minus contra hujusce urbis coronam ejusque confoederatos consilio, pacto vel facto aliquid molituros neque alios, ut tale quid faciant, adjuvaturos; Porro omnia suspecta et contra supradictas Dominationes directa conventicula atque attentata detecturos; et siquid tale ad aures nostras pervenerit, statim hac de re senatum admonituros, auctores vero a talibus abducturos, simul vero impense collaboraturos ut almae hujusce urbis coronae ejusque confoederatis, senatui atque civitati huic per nos neque
f. 252 directe neque indirecte aliquod periculum, nocumentum vel molestia causetur, multo minus talia molimina argumentis ex jure canonico vel civili allatis excussaturos, neque defensuros asserturum, quod clerici juramento civili auctoritati vel iis, qui alterius sint religionis, facto, non obligentur; Sic Deus nos adjuvet atque sancta ejus Evangelia etc signat.) tradit —

14a octobris (1633). — hostes Torbonam, vineas atque sub peccatis, mobis insalutatis abiit Herbipolim cum ibidem futuro superintendente.

20a Novembris, solemni processu universorum per aggeres et fortalitia urbis arcisque majorum ac minorum, prostantium, tormentorum exoneratione, grandi horrisona que fragore et terribili boatu, festivoque cultu triumphum de capta Ratisbona ab illustrissimo Duce Saxoniae Bernardo, aggratulabunda civitas Erfordia celebravit, die 12a ab ejus occupatione. —

30 Decembris, Ex mandato senatus Erfordiae relegati profectique sunt admodum Rdi ac religiosi Patres Stae Trinitatis, ordinis Stae Benedicti, Augustiniani et societatis

societatis Jesu. — Ex Monte Sti Petri:

Rdus Dominus Johannes Hemmingius, Abbas. Pater Sebastianus Lang, Prior.

Pater Petrus Patz, supprior. — P. Oswaldus Albini, senior.

P. Johannes Bachman. — P. Martinus Hemminck, sacristae.

p. 253. P. Johannes Kircher, culinarius. P. Placidus Neust, diaconus.

Frater Lambertus Brauer, professus monasterii in Geroda. — Frater Conradus Schletzberg, conversus.

E societate Jesu:

Rdus Pater Johannes Colinus, postea quam continuis 30 amplius annis hac in urbe concionibus; confessionibus et institutioni juventutis maximo cum fructu praefuisset, omnium deploratione et luctu emigrare compulsus, cum fratre Gallo Reusser, adjutore laico.

Ex Augustinianis:

Rdus Pater Michael Wolckringer, prior. Pater Ferdinandus Will.

Pater Ambrosius Vomelius. — Frater Nicolaus Rudter, laicus. —

Anno 1634, 25a Martii, ipso Annunciationis beatissimae Virginis Mariae festo, Dominus cancellarius regiis Axelius Erfordiam hora 4a vespertina venit, et altero, qui tunc inciderat in diem dominicum laetare, stylo utroque tum novo tum veteri, post concionem hora 11a pomeridiana victoriam de Caesarianis in Alsatia partam 66 majorum tormentorum horribili duplicique reboatu Erfordienses aggratulabundi, ingenti tripudio exceperunt.

10a Aprilis, fuit feria 2a post Dominicam Palmarum, Domini Duumviri more veteri lustrata civitate ad prandium in carthusia diversuri, mandato jussuque

p. 254. senatus, nominatim | primarii consulis et syndici perpetui, Domini Doctoris Hieronymi Brickners impransi amandati sunt, haud leviuscula eorumdem offensa et querimonia, ne similiter hoc exemplo monachi aliquando restituti monasterio, edocti idem factitarent. —

5a et 6a Maii, jussu senatus demolitum est altare parochiale ecclesiae collegiatae Sti Severi, post 164 annos a fundatione et consecratione sua. —

NB. — 17a Maii (1634), obiit piissime in Domino venerabilis et religiosus Pater Johannes Weltzius, natione Franco, patria Herbipolensis, professus et procurator plurimis annis et vicarius domus nostrae et aliarum hujus provinciae; sepultus 19a ejusdem in peristiliis primariae ecclesiae Btae Vis Mariae (quia senatus locum sepulturae

in cart.

in carthusia nolebat concedere) prope capellam Sti Clementis, juxta Patres Societatis Jesu, versus coemiterium interius, aetatis suae anno 54° postquam in ordine vixisset annis 34 diebus 6.

25a Maii (1634), consueta denuo solennitate et majorum tormentorum duplici explosione victoriam de caesarianis a Duce Saxoniae Electore obtentam celebrarunt Erfordienses. — 2a Julii, a prudentissimo senatu ad curiam invitatus Rdus Dominus Martinus Lotzius, parochus ad S. Laurentium, ibidem detentus fuit usque ad 9 ejus-
p.255. dem mensis) diem, eo quod noluisset subscribere cum aliis reversalibus senatus. —

NB. — 16a Julii, A serenissimo Rege Hungariae et Bohemiae Domino Ernesto Ferdinando, caesaris filio, recuperata est Ratisbona.

15a Augusti, Libri nostri universi residui e carthusia jussu senatus ad monasterium Augustinianorum vetus translati sunt. —

6a Septembris, Obtenta fuit divinitus omnium hactenus gloriosissima victoria a caesareanis, de caesis fugatisque tam regiis quam confoederatorum exercitibus tribus fortissimis prope Nortlingam civitatem imperialem Suevioo, et suam in potestatem redactis ultra 4.000 commeatuum quadrigis et curribus cum universa artolleria, tormentis et coeteris appertinentibus: capti sunt vivi de exercitu Suecorum primarius dux exercitus Dominus Gustavus Horn et alii 26 duces, tormenta majora 70, caesi in acie 12.000, a parte vero caesaris 600 gregarii milites, colonelli sive duces quinque. —

28a Augusti, Noster Jeroboam rediit Herbipoli Erfordiam vesperi circa 6, et 18a novembris denuo abiit cum quodam Sueco praefecto equitum ad suum quartirium, hoffmeisteri officio apud eundem facturus, cum hactenus aliquamdiu pro famulo
p.256. in hospitio communi) ad S. Christophorum meruisset. —

25a Decembris, Reverendissimus Episcopus Herbipolensis simul et Bambergensis, civitatem suam Herbipolim recuperavit, ibidemque sacrum solemne celebravit.

Anno 1635, 18a Januarii, idem Reverendissimus arcemquoque per accordam recepit, et Reverendissimus Episcopus Ratisbonensis hactenus eadem captivus liber evasit.

NB. 4a Februarii, infirmatus est venerabilis Pater noster senior, Henricus Kirchoff et decima ejusdem mensis die pientissime in Domino obiit, sepultus in peristiliis primariae ecclesiae Btae Vis Mariae prope capellam Sti Clementis, paululum infra sepulchrum patris Johannis

Tobiamis Waltzii procuratoris contra meridiem, quorum amborum animae requiescant in pace: Amen. —

17a Februarii (1635), Dominus Rudolphus Graumon, gubernator carthusiae perfratrem Jacobum Gabell conversum, alimentationem recusavit. —

18a Februarii, hora 3a vespertina Pater Philippus Hunckel, deo et ordini hactenus dubius amplius amicis inobediens, rebellis et propriae salutis prodigus, sed castigatus divinitus, meliora et saniora sapere incipiens, eager admodum, qua mente, qua corpore facillo imiscues, famosus et exutus omnibus, admos sese (preperans, quae hactenus gesserat emendaturus) recepit. —

f.257. 19a Februarii, supradictus Dominus gubernator carthusiae praemonitus de adventu confratris nostri patris Philippi eundem visum venit, et in recessu infra portam, dominus ad caput porci requisitus a me super causa denegationis alimentorum, respondit: (Rem ita se habere uti jam fratri Jacobo dixit, nimirum se non amplius posse nobis alimentationem praestare, cum additus omnino deficiant; imo se jam de proprio plus quam 400 florenos expendisse, ut evidenter ex calculis confectis videndum; me requaquam in malam rem, ipsis interpretari posse, si dehinc non amplius de suo solvat impensas. Ad quae respondi, me nullo modo ab ipso hoc requirere posse, neque me rem ingendi modum in malam partem accipere; sed velle me totam rem, scriptis exponere ab ipso que responsum expectare, quid in hoc casu faciendum. Ad quae respondens, rogavit, ut rem ad aliquot adhuc dies transferem, se hodie jam carisam ad illa rationem deprosituros et ob nuptias Domini Joachim Gerstenberger tubicinis militum, nihil potuisse conficere, sed jussum se finitis nuptiis iterum comparere; se tunc optimae nostri memorem, fore et responsum nobis daturum. —) traduct. —

f.258.

23a Februarii, Pater Philippus coram notario publico Domino Jacobo Tuneman, praesentia me et patre Michaele tanquam testibus, revocavit, annullavit quaecumque contra professionem suam, cuicumque magistratui sive magnati vel aliis quibuscumque aliquando promisit, alienavit aut resignavit.

1a Martii, Reconciliatus est dictus confrater noster pater Philippus in foro ecclesiae et habitum, reinduit ad formam statuti.

5a Martii, Dominus gubernator carthusiae plenarie et perfecte denuo obiit per confratrem

confratrem nostrum Jacobum Gabell conversum recusavit alimenta obtendendo impossibilitatem: (Nam cum frater ille nonnullas res necessarias, ut instrumentum et farinam pro hostiis conficiendis et paululum saponis postulaturus Carthusiam adiisset, gubernator Carthusiae ipsi respondit, se nihil amplius dare posse, cum nihil plane adsit: duo dolia cum cerevisia adhuc superesse, nihil vero aliud; nos tantummodo apud senatum conqueramus, quo citius eo melius. Et ita frater absque rebus quaesitis rediit. —

p.259. 6ª Martii, D. M. Hieronymi Proetorii, annis proeteritis 1633 et 1634 Herbipolensis superintendentis constituti ab illustrissimo Duce Domino Ernesto, Saxoniae, lineae Vinariensis, uxor in carthusia, in cellariae hypocausto puerperium suum celebravit. O tempora! o mores! —

7ª Martii, Amplissimo senatui sequentem libellum supplicem per Dominum Jacobum Juneman litis domus nostrae procuratorem obtulimus: —

trad. (P. I. Domini precibus meis commendatissimi etc. . . .

Ante duos annos (ut P. I. Dominis satis notum est) ego et subditi mei conventuales absque omni culpâ nostrâ e carthusia nostrâ expulsi fuimus, dato quidem nobis solatio futurae mox restitutionis, si letteras reversales a senatu nobis exhibitas

p.260. subscripserimus. Ex causis gravissimis nullo modo potuimus nos religiosi subscriptionem dare, sed placuit P. I. senatui in subscriptionis postulatione persistere, nobisque datâ a vobis fidelitatis promissione domicilium quoddam ad monasterium Bᵗᵃᵉ Vᵉ Mariae pertinens ad habitandum concedere et alimentationem necessariam promittere. Nos vero frustra adhibitis reclamationibus hâc concessione contenti esse debuimus, quâ etiam hucusque ita frui potuimus, ut accedente benefactorum aliorum liberalitate sustentationem nostram necessariam inveniremus. Ast miramur, quod administrator carthusiae a senatu institutus dehinc ex praetextâ impossibilitate alimentationem nobis exhibere renuat. Quod datae nobis pro-

p.261. missioni plane contrarium est. Et perpendat, quaeso, P. I. senatus, nos per occupationem carthusiae contra regias protectorales litteras omni penu vini et frumenti omnibusque aliis ad sustentationem necessariis rebus, insuper, redditibus per illos annos ad alios usus adhibitis, omnino spoliatos esse, ita ut factâ etiam repentinâ restitutione, tamen deficientibus omnibus rebus ad sustentandam

vitam

vitam, necessariis, modo de nobis agerentur, si promissa alimentatio nobis nunc subtraheretur; quod injustum eo magis foret, cum P.P. senatus reddit[ibus] monasterii
p.262 sui eosque publica auctoritate etiri tuto exigere poterit. Adeoque certo speramus a senatu aliam omnino resolutionem dandam fore, quam quod administratori placuit; quod officialitas etiam exspectamus, cum periculum in mora sit, et interim P.P. senatus hospitalitatem, Deo enixe commendatam, habemus. Datum Erfordiæ $\frac{6}{24}$ Martii Anno 1635. Frater Johannes Arnoldi, prior Carthusiæ, Fr. Michael Dulke, sacrista, fr. Jacobus Gabell, conversus.)

Eodem die, scilicet 7ª Martii, in Carthusia Montis Stæ Salvatoris in hypocausto hospitium, in ipso priorato, recens natus filius Domini M. Hieronymi Proctorii, superintendentis olim Herbipolensis baptizatus fuit, patrini dilecti fuere tres, primus presbyter quidam, evangelicus, alter gubernator olim collegii patrum
p.263. societatis Jesu Herbipoli, tertius gubernator modernus carthusiæ nostræ Dominus Rudolphus Graumann, infanti nomen inditum Johannes Hieronymus, duo priores contulere nomen, tertius bursam. Nobis non defuturi sumus, si staturi sumus, hæreditas nostra versa est ad alienos, domus nostra ad extraneos. Recordare obsecro Domine quid acciderit nobis, intuere et respice opprobrium nostrum, et ubi gloriæ tuæ accordare, ne irritum facias fœdus tuum nobiscum; converte nos Domine ad te et convertemur, innova dies nostros sicut a principio.

12ª Martii, Amplissimus senatus (cum jam præcedentibus diebus administratori carthusiæ accito ad curiam, querelam nostram significasset eundemque serio de alimentatione nostra prosequenda admonuisset, at ipse proprio ore nobis est confessus), urgente nomine nostro Domino Jacobo Tumeman resolutionem super oblato libello supplici, per Dominum Johannem Dossart senatus primarium archigrammateum tandem responsi dedit, quod d. senatus jam Domino administratori carthusiæ super querela nostra respondisset; ex hac itaque die administrator iterum alimenta subministrare cœpit, sed gravate admodum et coacte magis.

18ª Martii, Confrater noster pater Philippus Hunckel Deo et Ordini in foro quoque pœnitentiæ reconciliatus et sacramentalibus absolutus est, ac sacra communione
p.264. refectus, quem Deus, cujus natura bonitas, in sancto proposito in finem confirmet stabilitatque. Quare gaudere nos et gestari oportuit et congratulari invicem, in

Domino

Domino, quia frater hic noster mortuus fuerat et revixit, periverat amisso quasi tribus et inventus est. Unde autem a congratulationibus hic lusus votivus natus est:

2. Da pacem, extirpatricas, Tu scis Christe Custos. Frater Johannes Arnoldi Prior
1. Da pacem, gratis ora tuis roseo. Dominus Johannes Drusianus, J. V. D.

Gieb Herr zu unser zeit, uns Menschen freudt
zu ewigkeit. — Dominus Johannes Damer, Archimandritus. —
Gross, gross al daran Engel freudt,
Wan sünder büssen üb en rau. Frater Michael Dulcke, sacrista. —

23a Martii, Dominus administrator Carthusiae denuo renuit alimentationem prosequi, mihique in hoc formalia per confratrem nostrum Jacobum conversum denunciari fecit: (se nihil amplius nobis dare posse, nos iterum conqueramur,)

29 ejusdem, eadem repetivit, vacuo dimisso confratre atque eadem tertio 31a ejusdem confirmavit et per eundem confratrem nostrum mihi significari mandavit, (se nihil aliud nobis dare posse, nisi cervisiam, et panem, quousque ads.) p. 265. - vit.

et rejecta prosecutus. —

Quare super hac ejus restrictione alimentorum quid senatus nominatis primariis hujus ami consules, videlicet nobilem Dominum Johannem Millwitz et Dominum Johannem Knipkoff, quibus superioribus diebus supplicationem autographam obtuleramus, orationes per Dominum Jacobum Tunemann conquisitas sumus. Verum quum rem et querelam nostram ad commissarios ecclesiasticorum devolvendam indicassent, aliud praeter spem, nil responsi accepimus. Unde cum administratorem ideo accitum, accepissemus, eundem super statu rei requirendum putavimus, qui quidem commissarios se adhuc fassus est, sed responsum et resolutionem eorundem nobis per Dominum Florianum Muller, scribam senatus, deferendam insinuavit. Resolutionis ergo cupidi et moras pertosi, Dominum Florianum per Dominum Jacobum Tunemann requirendum petivimus, qui petita complens hujus eam dicti responsum retulit, Dominum administratorem dixisse (se sufficienter ad manducandum et bibendum nobis dedisse, si vero quid largiatur, nos hospites invitare et epulas facere.)

Stupui cum audivi, et pudit me hominis invereundiae ac impudentiae, cum antehac saepius alibi passim, et nobis autem in facie dixerit: (se pateri

se debere, nos nullo modo sustentari posse ex iis, quae ipse nobis subministrat, nisi etiam alii homines ad hoc conferrent.)

p. 266. Pro diluenda ergo hac impostura die 6a Aprilis, cum pridie hoc responsum accepissemus, summam totius victus vestitusque, quoeque sigillatim specificata et calculata ab integro anno et in charta descriptam per eundem Dominum Florianum senatui offerendam tradidi, ejusque censurae et judicio subjeci. Quam tamen hactenus ob nimia et gravissima negotia senatus uti praetendebat, minime tradidit, parcendo singulariter administratori, sed ut aiebat, nostrae egestati consuleret, postridie sabbatho sancto paschae florenos duos, quos clanculum et inscio Domino administratore ab hortulano Germano Schmidt suscepisset, nobis obtulit. Interea autem cum hic quoque juxta condictum et promissum non reverteretur, et administrator similiter in sua sententia perseveraret, nihilque praeter potum et panem largiretur, praedictos Dominos Consules iterato interpellavimus per Dominum Jacobum Tuneman; sed singulariter praeter patientiam habendam aliud nihil reportavimus, resolutio enim in crastinum impertienda disparuerat. Quapropter cum dies interim laberentur et menses, amplissimum senatum sequenti libello supplici denuo fatigandum putavimus pro certa tandem resolutione. —

p. 267. (P. I. Senatores etc... Nostras quaerelas de subtractâ nobis licet promissâ alimentatione amplissimus senatus ex supplicatione nostrâ de dato 6a Martii perspicere potuit. Cum vero post toties iteratas promissiones, post varias a nobis factas sollicitationes ac preces nullam hucusque definitivam resolutionem, imo ne insinuationem quidem causae, cur ita male de nobis agatur, neque quid senatus agere cogitet, rescire potuerimus, quamvis alimentationis negotium moram non patiatur: Jam nunc certo speramus, P. I. senatum dehinc non amplius in contradictione cum sua datâ promissione nos derelicturum, sed post tantam exhibitam patientiam tandem aliquando maturatam et benignam resolutionem nobis submissurum. Interim nos etc... Datum Erfordii die 14a maii Anno 1635. Frater Johannes Arnoldi prior carthusiae. Fr. Michael Dulcke sacrista. Fr. Jacobus Gabelle conversus. —) traduit. —

p. 268. Oblata itaque praecedenti supplicatione senatui 14a maii per consultum procuraret.

procuratorem nostrum, Dominum Iacobum Tunemann, senior consul Dominus Iohannes Wilhelmus Forster eodem? die? eodem, his ce nomine senatus responsum dedit: (Dominos magistratus litteras nostras supplicas perlegisse, sequenti die iterum compareamus, auditum, nobis fore.) Nec mora, promissa sequitur effectus, neglecta enim hactenus sustentationis et alimentationis acriter reprehensus administrator, 15ta Maii, altero summo mane per scribam suum, 5 flor. transmisit: nec segnior in commissione sua Dominus Florianus Mullar, senatus amanuensis die 18a ejusdem alios thaler philippicos dalaros tulit patientiam, nostram, tantisper potius? auli? consolaturi jussa; donec differentia inter senatum et administratorem transigatur. Addidit praecedentibus idem administrator alios 10 flor. quibus tamen postremis pene in lapidem offensionis et petram scandali incurrisse offendissemus: ejus aetate hujusce precis et familiae, subtus amini[illegible] plus cupidi et ostiatores, cum recognitionem hujus annui pecuniola apud senatum petenda, ab administratore carthusiae scriptam, subscriptamque subsequentis temporis: (Cameram, amplissimi et [illegible] senatus pro ejus et civitatis carthusia 10 flo-
p.269- renos ex redditibus in ratione ponendos solvisse, testatur infrascriptus, de dato 19/9 Maii Anno 1635. A senatu decisa prorogatus, Rudolphus Graeman.)

Per confratrem nostrum, Iacobum Gabell conversum, Domino Georgio Gabler primario hujus ejus camerae senatus praefecto (sic enim petierat dictus Dominus praefectus, ut fraudem, quam, prius administrator in accepta ab eadem pro nobis pecunia, sed minime tradita commiserat, recompensaret.), pudet confessionem: quidam etiam senatorii ordinis nos tacite cujusdam admissi quasi consentes senatui circa jura monasterii perperam arguere et suggillare conati sunt. Quare huic pessimae impostorae exterminandae gratia ab hebdomadi per nos quitantiis et recognitionibus tradendis posthac non solum, prorsus abstinemus, sed insuper autem cum amplissimus senatus 8va Maii per unum officialem Dominum Florianum Mullar novi administratoris instituendi querelam, et petitionem, de patre nostro Leonardo Eberlin mutatio hactenus in carthusia commorante ad nos transferendo significassat, simulque ut quod nobis in hac parte consultum, et decretum, altero mane materiae per Dominum Iacobum Tunemann senatui renuntiaremus: eadem occasione cum deprecatione oneris hujus, impostorae
p.270 hanc autem, mox[illegible] diluendam quae ad eam mandavimus, | qui jam dias paratus

fuerimus

fueramus d. Cn. prostare in scriptis sub hac sequenti formula, nisi ob certas causas adhuc differendam, magis arrisisset.

hab.(P. P. Senatores etc ... His ce dictus per Florianum Müller curialem scribam nobis intimatum fuit, Senatum, in animo habere novum administratorem pro nostra Carthusia instituendo, et quia huic molestum foret, patrem Leonardum necessariis alimentis providere, velle, ut eundem pro cura et sustentatione iterum admos recipiremus. Iam vero satis notum est et demonstratione non indiget, quomodo P. P. Senatus sub protestatione donationis monasterii nostri possessionem sibi vindicaverit et regressum, in id non nisi sub ea tantum conditione, ut litteras supra memoratas reversales subscriberemus, concedere voluerit; et quomodo nos de facere officio nostro prohibiti hucusque paucis a Senatu nobis suministratis alimentis contenti esse debuerimus, et quomodo ad haec omnia confratem nostrum ex monasterio nunc iterum ad nos recipere cogamur. Utinam, P. P. Senatores aequitatis memores per restitutionem nostram
p. 271. tot precibus expetitam etiam ab onere alimentationis sic libi erassent! Quod si non fiat, mutare quidem non possumus, sed periculo futurae purgationis committemus, si alique omni culpa post tot miserias diutius adhuc, prout deus voluerit, pati cogeremur. Et quemadmodum hucusque in hoc gravi negotio nil nisi officium Deo et ordini nostro debitum, quantum humano licuerit modo, intenderimus et nihil quod in damnum nostri ordinis cedere quocunque modo possit, egerimus vel neglexerimus: ita etiam nunc aequo nos obligatos profitemur ad fortiter in coepta hac resolutione persistendum. Et P. P. Domini non in malam partem nobis interpretabuntur, si ex variis circumstantiis consideratis supradictos actus, ad creationem
p. 272 administratoris pro nostra Carthusia et exclusionem patris Leonardi suspectos periculosos judicamus et declarationem, nos omnia pro conservando jure nostro necessaria excipere et reservare nihilque quod vel tacite vel expresse huic contrarium esse possit, concedere vel probare, imagis officialiter rogamus, ut benigne deservatur, ne in posterum similibus actibus in damnum nostrum vergentibus turbemur. P. P. Dominos etc... Datum etc...) hab. o. v. ita in pleno abrégé. —

24a Julii, Senatus Esfordiensis Caesareae Majestatis conditionas pacis acceptavit magno civium plurimorumque gaudio. —

14a Augusti, Pater Philippus Hunckel ad V. en. patrem vicitatorem pro vicaria Domi-
nam

-num Brunonem Fleischman, priorem Pontis Btae Mariae cum meâ voluntate abiit, apud eundem poenas delicti sui et disciplinam ordinis soluturus, qui illum ad novam
p.273. domum Waldicensem in Bohemiam) misit, in qua autem postliminio obiit anno 1637, 10 septembris. Eodem die senatus, per Dominum Florianum Muller scribam ejusdem computum administratoris carthusiae per nos revisendum examinandumque praesentavit, quem respui, eidem tamen pro instructione meliori totius hactenus acceptae alimentationis summulam diariam per Dominum Jacobum Juneman 16a augusti submisi.-

31a Augusti, sub vesperum a praefato Domino Jacobo Juneman litis procuratore admonitus de praenobilis Domini Ernesti Ludovici a Marschalck, supremi inspectoris Electoris Saxoniae in comitatu Hennebergensi commissione, de restituendis bonis ecclesiasticis, et quomodo idem Dominus paratus esset commissioni et mandato suo satisfacere, modo forent qui restitutionem peterent. Ego ne officio et muneri meo quoque modo defuissem, communicato negotio cum clarissimo Domino Johanne Dresano doctore et syndico carthusiae, eundem Dominum commissarium pro restitutione nostra oretenus per supradictum Dominum Jacobum Juneman interpellavi. Verum cum id in scriptis fieri petiisset, 2a septembris per dictum Dominum Jacobum notarium sequenti libello supplici adipsum praestitimus, qui fuit hujusmodi:

trad.- (Praenobilis Domine etc. ... Dominationem tuam precibus Deo commen-
p.274. damus nos ad obsequia paratissimi. Triennium jam elapsum est ex quo sub praetextu habitae familiaris correspondentiae e nostra carthusia discedendum fuit, et frustra adhibitis quaerelis et sollicitationibus hucusque in domicilio ad monasterium Btae Mariae Vis pertinente nobis commorandum est. Cum vero ex lege pacis factae a Celsissimo principe Saxoniae Domino nostro benignissimo, praenobili Dominationi vestrae monasteriorum hujus civitatis cum omnibus pertinentiis restitutio demandata ac commissa fuerit, mandato ad hoc a superioribus nostris (a quibus solis dependemus) facto, omni sollicitudine appellationem restitutionem nostram concernentem ad praenobilem Dominationem vestram deponimus, humiliter deprecantes ut nobis (cum periculum in mora sit ob defectum debitae sustentationis) terminus et dies pro hac causâ benignissime assignetur. Facta hac acceptatione nostra obligat

obligationis nostræ memores erimus, et D. T. Dei protectioni commendamus etc.
p. 275. Datum 2 sept. 1635. D. T. ad obsequia paratiss.mi. —

Frater Johannes Arnoldi, prior carthusiæ; Fr. Michael Dulcke; fr. Jacobus Gabell conversus. —)

Copia mandati V.en. Patris Brunonis Fleischmanni, visitatoris, de reposcenda domo et ejusdem bonis, juribus ac privilegiis. —

Venerabilis et dilectissime Domine Pater Prior etc ... Insuper cum non dubitem, senatum, Ersordiamen, sese pacis causas ac electoris sæcularisationem etiam accommodaturum, verum erit, omnia bona hoc interregno quovis modo locata aut alienata sibi mox cursus vindicare, et cum non dubitem, interea autem, novas introductas ac bonis vestris impositas difficultates, omnia et gravamina, ea omnia pro viribus suo prorsus abrogare, imo omnem movere operam, ut in pristinam libertatem omnia redigatis, donec ipse cum ad vos veniam et disponam, quod brevi futurum spero: et quia de desertitate vestra nullatenus addubito, deo succurrente. Raptim, Asbachii, 19 augusti, Anno 1635. Vester in Christo confrater ac servus, fr. Bruno. —

7a Septembris, a præmodo Domino Commissario, Dominus Jacobus Tunemann hujus cenobii resolutionem, nobis intimandam, accepit, nimirum: (nobis iterum dicat,
p. 276. si non posse nos restituere, sed hoc a senatu nos postulare debere. —)

9a Septembris, senatus initæ pacis conditiones per omnes suas ditiones parochias publico programmate demuntiari publicarique fecit, quæ deinde 16a ejusdem mensis solemni ritu festis acclamationibus et gratiarum actione triduo per omnes ejusdem senatus parœcias intra et extra urbem celebratæ sunt. Eodem die omnes regii reliqui milites huc, licet exigue admodum, circa 6am vespertinam civitatem excessere.

21 Septembris, Mane intra 7 et 8 horas admodum, Dominus M. Urbanus Heun, canonicus et vicarius S.tæ Mariæ Virginis Rev.mi Archiepiscopi Moguntini sigillifer, mihi convenit significando, quod proxima sequenti feria 3a restituendi essemus, prius tamen prænobilem Dominum, judicem commissarium, per nos ea de causa allegandum. Ea propter Dominum, Jacobum Tunemann notarium, publicum, (quia lecto infirmus decubui, et ipsemet cuidam adire negavi), cum patre Michaele amandavi ad eum audiendum, 24a Septembris, hora quasi 5a vespertina, ad quos admissos ita verba fecit:
(Cum die exoptata pace inter Romanam, Cæsaream, Majestatem, S.tæ enigmis inscium Dominum

p.277.-num nostrum et celsissum Saxoniae principem electorem jam compositâ decretum sit, ut quod a sua regiâ Suedorum Majestate uni alterive statui subtractum fuerit, nunc iterum restituatur ac tradatur; cumque ipsi utpote principis electoris Saxoniae consiliario legum pacis executio demandata sit: se in animo habere crastino die horâ 10a duo monasteria hujus civitatis personis religiosis iterum tradere, adeoque etiam R.P. priorem in Carthusiam reducere litterasque reversales reddere; quae omnia simul cum salutatione Patri Priori annuntientur, ut paratus sit ad acceptationem faciendam. Facta autem per clavium et reversalium traditionem restitutione monasteriorum de eâdem quamprimum se P.P. Senatum certiorem facturum.—

Ad haec D. Jacobus Tuneman replicando respondit: Percepisse nos, ad quem finem huc vocati fuerimus. PP. Carthusiani e suo monasterio expulsi desiderio
p.278. magno pacis foedus praestolati eo majori cum gaudio pacis nuntium accipiunt simulque obligatos se sentiunt ad maximas Deo omnipotenti et Christianis potentatibus pro pace factâ gratias agendas. R.P. Priorem ad restitutionis acceptationem paratum fore; tamen ante omnia opus esse, ut monasterii sigillum et urbarium uno actu simul tradantur, porro ut detentor, qui fructus pendentes in Carthusia horto sibi vindicat, removeatur atque ut ab omni deinceps invasione abstineat, hodie adhuc ordinatio edatur. Hic incidenter pater Michael mentionem fecit ablatae bibliothecae: Ad quae Dominus Marschalk nullam declarationem dare voluit, sed hoc petitum pro accessorio habens dixit, hac de re facta restitutione agendum.) His gratiis actis, discesserunt.—

25a Septembris, Restitutus est clerus, et pergulae in ecclesia Sti Severi pro concionibus excipiendis prioribus proximis annis aedificatae, iterum a senatu amotae
p.279. sunt, et praecones verbi ex ea amandati.

26a Septembris, Idem saepe dictus Dominus Jacobus Tuneman a me missus ad praenobilem Dominum commissarium, ab eo directus est ad senatum, nominatim ad Dominum M. Jacobum Beringer, qui nullam se habere commissionem aut mandatum a senatu nos restituendi edixit, alias omni hora se paratissimum.

27a Septembris, Venit prima vice praenobilis Dominus Johannes Christophorus ab Harstall, Reverendissimi Moguntini Vice-Dominus et commissarius ad senatum.

30a Septembris, Senatus restitutionem in crastinum fiendam insinuavit (per dictum Achtt-

Achtknecht), ideo altero die circa horam 9am matutinam in carthusia nos paratos sisteremus, in qua eodem tempore senatus commissarii essent conventuri. —

Prima itaque octobris Anno 1635, anniversario conversionis meae et ingressus ad carthusiam, quandoquidem hactenus lethali morbo eoque diuturno correptus et a medicis desperatus, lecto adfixus restitutioni personaliter adesse non poteram, patrem Michaelem Dulcke, comprofessum et sacristam, loco mei cum Domino M. Laurentio Geusner, procuratore et notario publico, Domino Andrea Roder de Gotzmanshausen studioso, et Domino Adamo Arand cive Erfurtensi, tanquam testibus ad hunc actum specialiter vocatis et rogatis, una cum sequenti in scriptis consignata
p. 280. acceptatione et reservatione) ad carthusiam iam? hora praesignata misi; quo autem a parte senatus hora undecima convenerunt ejusdem Domini commissarii, Dominus M. Jacobus Beringer, Dominus Johannes Dossert secretarius, Dominus Augustus Heidenreich. — Facta ergo resignatione et restitutione carthusiae, traditione clavium et sigillorum etc... a senatu, infra scriptam reservationis et acceptationis schedulam senatui pater Michael Dulcken eidem legendam tradidit, et aggratulatione utrimque facta abierunt remanentibus nostris. —

trad. (Cum ex mandato dignissimi ac sapientissimi senatus praesentibus Dominis delegatis restitutio facienda hujus carthusiae commissa sit; comparat in nomine R. P. Johannis Arnoldi, hujus domus legitimi prioris (qui aegritudine correptus nunc praesens adesse prohibetur), Pater Michael Dulcke eo fine et ea intentione, ut hocce monasterium cum omnibus ad id pertinentibus infra et extra urbem, cum ecclesia,
p. 281 juribus et competentiis, privilegiis, legitimis praetensionibus, registris, libris, documentis, sigillo, clavibus omnibusque mobilibus et in summa cum omnibus iis, quae monasterium anno 1631 tempore occupationis suedicae jure possidebat, nullo remisso vel excluso, accipiat et apprehendat persuasus, D. S. senatum ex suâ parte nihil quod praescriptum est, in hac restitutione faciendâ, praetermissurum. In casu vero contrario sed insperato praedictus P. Prior nomine sui ordinis omnes legitimos conatus adhibebit usque ad plenam traditionem et satisfactionem obtinendam, simulque omnia reservanda sibi expresse reservat et nulli ordinis juri vel minimum? derogari permittet. Sign. 1a octobris Anno 1635. —) traduction. —

Eodem die immediate post receptum monasterium, ad Dominum notarium ex capite

capite porci domo ecclesiastica sequens scriptum dedi: (Multum honorabilis ac docta Domine Notaria. cum in praesenti restitutionis negotio summopere necessa-
p.282. -rium sit, ut omnia et singula hoc negotium concernentia, tum etiam praesens sta-tus domus ejusque nunc exstantia mobilia diligentissime adnotentur et conscri-bantur: ad hoc Dominum notarium ratione sui officii requisitum volo, instanter rogans, ut specialiter scripto consignet, me ob ordinis nostri jura tuenda scriptae acceptationi ac reservationi hodiae senatus delegatis traditae semper inhaesisse, iterum iterumque eam replicasse, ne minimum vel consensisse vel cessisse, praesertim vero me factae a senatu institutioni administratoris contradixisse. Quod si contrarium quid vel factum vel dictum vel interpretatum fuerit, contra hoc omni diligentia solemniter protestor. Signatum, Erfordia 1a octobris Anno 1635. Frater Johannes Arnoldi, Prior. -) -trad.-

Capta itaque possessione, idem notarius praesente patre Michaele et testibus
p.283. supradictis omnium mobilium | quae reperta fuerant in hac domo et manus diripien-tium evaserant, descripsit inventarium, quod etiamnum extat. Et quia prae nimiâ imbecillitate ad carthusiam pedes ire non valebam, eodem die circa Sanctum vespertin-am rheda me eodem transferri curavi. Benedictus Deus, qui non confundit speran-tes in se, sed in nobis adimplevit misericordiam suam, confitemini illi quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia ejus. Dicant nunc qui redempti sunt a Domino, quos redemit de manu inimici, et de regionibus congregavit eos, qua-niam in saeculum, quoniam in aeternum misericordia ejus. - Hucusque diarium Venerabilis Patris Johannis Arnoldi. -

Anno 1635, 6a octobris, in die Sti Patris nostri Brunonis, hic idem Venerabilis Pater Prior Johan-nes Arnoldi sacrum solemniter cum vesperis insigni quae vocali qua instrumentali musica in gratiarum actionem liberationis ex captivitate et exilio et restitutionis nostrae ad carthusiam, cum cantico Te Deum laudamus in fine decantari curavit, praes-entibus insignioribus amicis et benefactoribus nostris. Summum sacrum cecinit Rdus Dominus M. Martinus Lotzius, parochus ad S. Laurentium, diaconum egit Rdus Dominus Johannes Schoderus, canonicus Btae Mariae Virgis parochus ad Stam Crucem, subdia-conum Rdus Dominus Cyriacus, parochus in Melchendorff et canonicus Btae Mariae,
p.284. ad hoc specialiter delecti, utpote qui actibus coeterorum in | subscriptione Reversalium

senatus

senatus reginam, consanguineam magis que cum populo Dei ad tempus maluerunt affligi, quam temporalis lucri sectari commoda.

8a octobris, Idem Pater Prior cum nonnihil convaluisset, apprehensurus quoque ceterorum bonorum domus possessionem; adscitis in illum finem et specialiter rogatis comitibus, Domino Jacobo Furneman notario publico, Caspare Melchiore Haas, scribe domus, et Degenhardo cive Erfordiensi, tanquam testibus, profectus est in Richeim pro curia ibidem et lignato: inde in Kircheim ad curiam liberam; post, 12a octobris, iterum abiit cum praedictis in Brembach minorem, inde reversus, 23a ejusdem, perrexit eodem Domino notario et Valentino Koch, cive Erfordiensi, comitibus, eadem de causa in Lomam, et praedium illud cum ceteris bonis a donatorio regio Domino Francisco Fulconsangt, ducis Vindocinensis secretario, qui illud anno 1632 cum omnibus fructibus a corona hucusque dono accepserat, recepit, et una bona ac rediit in Salza, procul haec omnia fusius et prolixius ab ipso Domino notario consignata sunt in singulari libello super hoc confecto.

Anno 1636, 3a Februarii, obiit pater Leonardus Elert, Erfordiensis, professus et sacerdos hujus domus, verumtamen annis 28 manto egressus, sepultus in coemeterio propemurum coemeterium terminantem contra orientem.

8a Februarii, Horreum nostrum in Lomna vi ventorum corruit.

f. 285. 11a Martii, Angelissimus senatus restituit duo plaustra librorum; 17a ejusdem, tertium; 18a similiter ejusdem mensis quartum, et deinde 21a quintum plaustrum.

11a Aprilis, Dominis Duumviris more solito lustrantibus civitatem per vicos, intra 11 et 12 eorundem famuli ad ostium monasterii convenere, requisiti autem a scriba de causa sui adventus, responderunt se ex vetusti jurisdictionem diversendi ad praedium Dominos suos expectantes convenisse. Domini Duumviri autem in mandatis habebant (quod postea recognovimus), in horto vicino subsistentes, ut non nisi invitati per nos intrarent. Contigit autem fortuito, ut dum haec agerentur, honorabilis Domini Johannis Christophori ab Hartstall, vicedomini Revmi Archiepiscopi Moguntini domesticus famulus, honestus vir Matthias, organista ad S. Laurentium ac civis Erfordiensis ad Carthusianos peteret, interrogatus autem a supradictis famulis quid negotii haberet in monasterio, respondit se habere commissionem ad patres Carthusienses, quare territi, verentes ne porta inhibitionem admissionis et

mandi

prandii portaret, protinus sese inde subduxere, nec ultra comparuere.—

11a Julii, Hactenus controversia inter senatum administratorem domus carthusiae et ipsam carthusiam, hoc est, inter nos recenter restitutos propter sumptus militares, retardata, et census currentes in villa Kirchcimb, post
p.286 multas concertationes tandem taliter | diremptae et compositae per senatus commissarios, syndicos singulariter illius fuit. Videlicet ut in recompensam sumptuum militarium 600 flor. et ultra, usque ad praesentem concordationem census omnes de annis 1635 et 1636 a festo Sti Michaelis inclusive solvendi (exceptis 80 Mld. frumenti, 20 Mld avenae et 4 hordei monasterio designatis) villico 40 Mld. cederent: retardata autem villicus solveret administratori.

Hactenus autem Pater Prior ob damnum incomparabile illatum documentis originalibus et triennali defossione in terram, mirum in modum afflictus, cum ea ab omnimodo interitu, priusquam tabe, quae superessent, prorsus absumerentur vindicata voluisset, diu noctuque indefesso studio et pertinaci conatu, haud tamen mediocri visus dispendio, cum privatim primum per se hujusmodi documenta originalia cum eorumdem copiis accurate invicem contulisset, et in omnibus concordantia reperisset, eadem deinde per notarium publicum Dominum Johannem Walterum, civem Erfordiensem denuo de verbo ad verbum diligenter collata, et per Reverend. nostri Domini Anselmi Wambolts, Archipraesulis Moguntini consiliarios et officiales ad hoc specialiter a clarissimo Domino Praetore designatos commissarios, clarissimum scilicet Dominum Georgium Glebe. J.V.D. ejusdem Reverendissimi consiliarium et judicii assessorem; Dominum Jacobum Juneman notarium publicum et procuratorem ejusdem ju-
p.287 dicii; Dominum Adamum | Arandt officialem et Martinum Schederi etc. nihilominus 26 sept. Anno 1636, tertio adamussim revisa et examinata, et ut dictum est, originalia copiis omnino et copias originalibus conformes et verbotenus correspondentes inventas, auctoritate ejusdem Reverendissimi Archipraesulis et Electoris Imperii, nobilis et carissimi viri Domini Johannis Dresani, J.V.D. consiliarii primarii, tunc temporis hic Erfordiae Praetoris, judicialiter in pleno consessu judicii, sigillo consueto ejusdem et propria manus subscriptione officialium consignari, confirmari et roborari fecit.—

4a oct.

4ª Octobris, Denuo peccatis nostris justissime Divino numine irato propter impœnitentiam in Saxonia prope civitatem Wiedtstock coesareano et electorali exercitu a Suecorum duce coeso fugatoque gravissima peditatus, tormentorum et commeatus jactura, generalis dux exercitus regis Suecæ, nobilis Dominus Johannes Bauier victoriam prosecutus, Erfordiam obsidione 23ª Decembris circumdedit, paucisque interjectis diebus oppugnando eandem mediante accordo (quo autem clerus universus et electorales Moguntini officiales ac subditi comprehendebantur), cum plenaria resignatione in eorum potestate
p.288. arcis Sti Cyriaci, | ad deditionem disposuit ipsis calendis januarii, stylo novo, Anno 1637.

Durante autem hac obsidione, cives, subditi, ruriculæ et alii conductitii auxiliares milites, ob saevissimum tunc frigus, quo affligebantur agendo vigilias, domum pistrinoe cum alia majore ad orientalem sita plagam (an dem hanenbach), (quo tempore minutionum Patres ex spatiamento divertere solebant), in molendino; item parietem ligneum cum ostio in horto vivarii sive hortulani, et in ipso monasterio posteriorem domum contra vallum contiguam stabulo equorum, nequicquam obstantibus nostris precibus et magistratus inhibitionibus subverterunt et igni combusserunt.

Post hæc 1ª Februarii, reliqua pars domus supradictæ in molendina, quæ hactenus remanserat, prævalente viventorum, circa 6am vespertinam quoque solo tenus corruit, cujus ligna et cætera collapsa ligna penuria equorum (jam jam militum spoliis et voluntati libere et impune cedentia) cum nec transferre nec conductitios currus ad subvectionem habere potuissemus, ob insidias Suecorum equis indigentium pro subvectione tormentorum, implorato amplissimo senatu pro custodia
p.289. militari, idem protinus proveteri in nos benevolentia, | præter præstitam fidam custodiam militum altero mane, quo nemo alius prodire audebat equestris, propria vectura et auxiliariis hominibus 8 suis sumptibus omnia ad monasterium deferri curavit, insigne hactenus illatorum perperam damnorum destantis animi et affectus symbolum et testimonium. —

11ª Februarii, Metu Coesareanorum Dominus gubernator regius Suecorum Christophorus Henricus a Goltz Erfordiæ ecclesiam in Dagoberstatt pago electoris Moguntini, civitati proximo, hactenus ex ædificiis ejusdem pagi superstitem, ne quoquomodo subsidio foret Coesareanis in pernicien civitatis, funditus everti per

suos

suos curavit.

Tandem cum venerabilis hic pater tam ob senium, quam propter immensas bello-
-rum tempore exantlatas miserias curasque sensim deficeret, ita ut dimidii anni
spatio lecto affixus, vix amplius jacere, sedere autem magna cum difficultate
posset, stare vel deambulare impotens, quoscunque nihilominus dolores magna
cum patientia animique resignatione tolerabat. Ast ubi mortem proe foribus
adesse sensit, ultimum vale Domini Brunoni Fleischman, visitatori provinciae
fieri fecit in hoec verba: Omni momento mortis ultimum conflictum et divin-
p.290- um judicium proestolans, quod lingua manuque nequeo propria, alienâ ulti-
-mam in terris salutem et vale exopto: Ego venerandam Paternitatem vestram
et quoscunque alios unquam a me quovismodo laesos seu offensos humillime
pro venia imploro: ignovi omnibus ex corde, iterum in Domino veniam repeto
cum benedictione, utque cursum meum in eodem beate consumam, vestris pre-
-cibus et sacrificiis adjuvate. - Post hoec debitis Ecclesiae sacramentis rite
munitus, 9a Aprilis Creatori spiritum corporeis reddidit nexibus absolutum,
Anno gratiae 1638. - Hic venerabilis Pater vero, quo advixit, afflictorum consola-
-tor, pauperum pater, omnibus affabilis fuit; cujus reprehensiones sale lenitatis
semper conditae, conversatio modesta non verbosa, mores humanitate cum humi-
-litate permixti, omnibus amabiles fuerunt. Ipse etiam Chronicon hoc pro
majori parte ex veteribus manuscriptis contexuit, et huccusque perduxit. -

Sed ecce, vix bonus Pater animam efflarat, rumorque mortis illius ad urbem
pervenerat, confestim adsunt Domini executores Moguntini, qui patrem Micha-
-elem Dulcken summe tristem ac perturbatum, solumque cum puero domi exis-
-tentem, verbis pacificis salutant in dolo, simulantes verbum secretum se habere
p.291. ad Dominum Jacobum Juneman notarium publicum ab ipsis ad carthusiam
paulo ante proemissum. Introducti ad aulam novae fabricae mox aliam sui
causam aperiunt: ubi quae inter illos et patrem Michaelem acta fuere, liquent ex
relatione sequenti notarii manu publica roborata.

Relatio (eorum, quae cum Reverendissimo Domino) Domino Urbano Heun,
decano Btae Vis Mariae, Eminentissimi Electoris Moguntini sigillifero etc. Domino
Nicolao Ebert, decano Sti Severi Erfordiae, et patre Michaele Dulcken, carthusiae Sti
Salvatoris

Salvatoris ibidem professo, coram Domino Jacobo Tuneman, notario publico: (In domo nova Carthusiae evenerunt 9a Aprilis anno 1638, elapsa hora 18a, postquam Ven. Pater Johannes Arnoldi, Prior ejusdem domus in Domino horâ 11a obdormierat.

Dominus Decanus Btae Mariae Virginis: Venerabilis Domine! Patre Priore pie in Deo defuncto, officio nostro obsequentes et jurisdictionem Celsissimo Domino nostro Electori Moguntino vindicantes, volumus, ut praesens hic Dominus Jacobus Tuneman, notarius publicus, omnium quae in claustro exstant inventarium conficiat ad inform-
p.292. -ationem celsissimo Principi Electori scripto faciendam. -

Pater Michael: Reverendissimi... Domini! quod venerabilem Patrem Priorem Deus de hoc mundo ad se vocavit, summo mihi dolori est; Ast Deo hoc relinquendum. Quod vero jurisdictionem celsissimi Principis Electoris Moguntini attinet, vi cujus praetentae jurisdictionis Domini inventarium per notarium publicum fieri postu-lant, ego de tali jurisdictione nihil scio, neque ullam in hac parte jurisdictio-nem Dominis concedo: sed meis superioribus et ordini meo non vero Dominis officialibus rationem reddere teneor.

Dominus Decanus Btae Mariae Virginis: Vos jurisdictionem, quam celsissimus Elector in aliis monasteriis habet, non debilitabitis! -

Pater Michael: Non intendo jurisdictionem Celsissimi Electoris, quam in aliis monas-teriis habet, debilitare; ego agnosco Celsissimum Dominum pro protectore domus, non vero pro superiore monasterii vel Ordinis. Imo, Domine Jacobe notarie, protestor
p.293. contra ea, quae Domini a me postulant, nullumque superioratum agnosco nisi Ordi-nem meum, neque vel minimum cedere vel ordini quid derogare volo. -

Dominus Decanus Btae Mariae: Non ita hoc intelligendum, sed vos unica tantum persona estis et nullum conficitis conventum, e vitâ etiam discedere potestis; omnia haec ad bonum monasterii fiunt. -

Pater Michael: Pro casu mortis meae jam ordinabo, ne Ordini meo aliquod praejudi-cium creetur, nullamque Dominis officialibus in hâc parte jurisdictionem attribuo; licet una sim persona et nullum constituam conventum, tamen mihi et non alii hoc monas-terium concreditum est. -

Dominus Decanus Btae Mariae: Salvo jure vestro, nolumus juribus et privilegiis vestris quid derogare, sed haec fiunt, ne senatus vel praefectus sibi monasterium arrogent.

Dominus

Dominus Decanus Ste Severi: Volui ssemus forte etiam Patri congratulari et Priori.

Pater Michael: Contra vim nihil possum: non sum Prior, cui gratulentur, neque
p.294. mea a Dominis prioren declarari permitto, sint absque curâ, a superioribus meis
jam est prior constitutus, cui professus obedientiam et ingressum dare promisit.

Dominus Decanus Btae Mariae: Vos per hoc celsissimo Electori contemptionem offertis, scriptis hoc consignabimus; vos Dominis officialibus obedientiam praestare debetis, atque, si accusati fueritis, coram ipsis vos praesentare et debitas poenas subire.

Pater Michael: Nullo modo in respectum celsissimi principis hac locutus sum, et citatis comparuimus, licet non semper, et non ex subjectione sed ad honorem celsissimi Electori praestandum. Proponam Dominis nostra privilegia; non Dominis officialibus sed ordini meo competit me punire.

Dominus Decanus Btae Mariae: Omnes priores et visitatores honorarunt officiales et occasione visitationis invitarunt; ego ipse in hac aula simul cum patre visitatore in actu visitationis consedi. -

Pater Michael: optime novi, Dominum sigillifernm simul cum patre visitatore
p.295. assedisse, ast non invitatum est officialem ad visitationem; sed vere, Pater Prior post memoratae, peractâ visitatione, consentiente vero patre visitatore, invitavit nonnullos Dominos: adeoque etiam vestram Dominationem, utpote per benignum amicum et officialem, invitavit ad prandium, sed non ad visitationem. Ego vero iterum contra protestor, afferant etiam atramentum, pennam et chartam, et Dominus Jacobus Tuneman, qui nostris publicus nunc acta et dicta scripto consignavit, testis.

Ad instantiam Reverendissimi patris, Domini Michaelis Dielcken, relationem ejus actus, cui praesens interfui, in fidei testimonium subscripsi. - Jacobus Tuneman notarius.

Hisce absentibus, nec intentam sum consecutus, vereor fuerint patres Priores in vis ei, quem praeter spem examinem inveherant, Reverendissimi Patres Johannes Dieffendorf collegii societatis Jesu Rector, Pater Bombsbergen ejusdem collegii minister, Pater
p.296. Hugolinus, ordinis Ste Francisci, et Dominus Stephanus Andreae, civis ac mercator hujus urbis: quos omnes Pater Michael coram praefato notario (qui singula quae - que confirmabat), in testes implorans, iis omnimodam supra gestorum seriem enarravit. -

10 Aprilis. Post missae sacrificium, ritu ordinis corpus patris Prioris in parvo claustro, juxta

juxta altare Stae Foelicitatis terrae mandatum fuit. —

44us D. Vitus Herbst. —

Hic Ven.lis Pater domus hujus professus ab anno 1631, 8 sept. ac olim procurator, ex priore domus Novae cellae in Grunau, prior hujus loci ordinatus per venerandum patrem Brunonem visitatorem auctoritate capituli generalis, obtenta a nobili Domino christophoro Henrico Goltzio, suecorum hac in urbe gubernatore, ad eandem se transferendi licentia, ibidem munus suum inchoavit 10a Augusti. (10a Augusti).

Vir fuit praeclaris naturae dotibus ornatus, eximia pollens gratia conversandi cum hominibus, unde Principibus, nobilibus ac diversorum statuum magnatibus mire gratus et amabilis fuit. Qui cum urbem Erfordiensem ab orthodoxae fidei adversariis occupatam, carthusiam quoque in eo obsitum defensioni urbis incommodum, devastationi proximam advertisset, quo illam a ruina protegeret, istorum benevolentiam captare summo studio sibi curae fuit. Accomodavit se itaque tempori ac hominibus non tamen absque scandalo multorum: imprimis amicos sibi fecit: suecicos belli duces, quos adeo habuit addictos, ut quodcumque peteret facillime obtineret: hinc factum, quod ab iisdem fere indies visitaretur, ut domum hanc suo tempore potius hospitium quam monasterium dixisses.

p. 297.

Septima die post prioris adventum id est 17a Augusti, Gubernator regius Dominus Goltz stipatus comitatu utriusque sexus venit ad monasterium eundem invisum: atque ab illo die et deinceps, quamdiu hic prior praefuit, fores mulieribus patuere, quae tamen si pro domo Dei zelatum fuisset, honeste et absque ulla offensa faciliter excludi potuissent.

Anno 1639, cum prior mediis vitae alendae necessariis destitueretur, obtenta licentia a venerando patre Domino Brunone visitatore, insignem vineam extra urbem an der bloffenbürgh, vendidit Domino Christophoro Aviano pretio 67 florenorum; quibus nummis brevi consumptis tempore, domum quoque ad grues nuncupatam (quam haec carthusia possederat in urbe, quatuor muris lapideis ab imo ad summum usque inclusam adversus ignium pericula probe munitam, ubi olim vina nostra promebantur, et provisio in frugibus ac vino asservabantur) Domino Guiacio mercatori pretio 400 dalerorum divendidit, cum duplo plus valuisset. Ea venditione graviter offendit Dominum sigilliferum caeterosque Dominos

p. 298.

Executores

executores ecclesiasticos, quod sine eorundem requisitione illam iniisset; imo ipse Archiproesul Moguntinus ab istis admonitus ubi rescivit, hanc inique tulit ceu legi suae contrariam, qua vetav erat, ne ulla clericorum hujus urbis bona, quocunque etiam titulo alienarentur, absque proescitu et assensu suorum officialium. Unde autem isti venditionem annullare nitebantur, ideo priorem per curiales et mandata saepius ad tribunal suum evocantes, sed ille privilegiis Ordinis firmiter innixus, quibus similes venditiones sola superiorum ordinis facultate distrahendi obtenta, conceduntur; horum mandatis parere, aut eorum judicio se sistere detrectabat. Ex quo illi adhuc gravius succensi, suspensa apud emptorem venditione, ipsum priorem apud ordinarium accusarunt crimine pessimo
p.299. ceu proevaricatorem suae legis et jurisdictionis, dilapidatoremque patrimonii christi, ut qui pretium haud in evidentius commodum, sed in commessationes et ebrietates expendisset. Ipse Archiproesul Moguntinus, ubi a suis male informatus, iis plus aequo fidem tribuisset, graviter priori succensus, illius depositionem visitatori praecepit in haec verba:

(Anselmus casimirus, Dei gratia Archiepiscopus Moguntinus et Princeps Elector.

Religiose, dilecte, devote: Ex adjectis documentorum copiis sub no 1 intelliges, quae et quam iniquae querelae a nostris officialibus nostrae civitatis Erfordiensis contra ordinis tui priorem vitum Herbst delatae sint, nimirum: eum pro suo libitu, absque nostro benignissimo consensu et permissu ausum fuisse, nostrae domus Dei sibi commissae bona praeclara et domos indigno pretio vendere et pecunias
p.300. exinde acceptas non in bonum monasterii convertere sed pro omnis furfuris hominibus infra et extra monasterium contra sui ordinis regulam modo scandaloso consummare et dissipare; eumque, ut ex no 2 patet, appellare ad mandatum a te acceptum, seseque eximere velle penitus a jurisdictione nostri ordinariatus; quemadmodum intelliges ex adjectis Nos 3 et 4 quomodo non obstante nostro mandato ad officiales nostros ecclesiasticos dato, eos eorumque benignas admonitiones nullo modo audire, nec citatus comparere voluerit. quamvis vero sufficientes causae adsint, ut inflictis poenis ipsi remonstremus, quousque ordinariatus noster se extendat, et quamvis jus habeamus contra eum procedendi ob scandalosum ejus modum vivendi et agendi: tamen quia civitas ista adhuc in manibus

inimicorum

inimicorum sit et alia inconvenientia exinde provenire possint, domusque Dei ab
p.301. imminente exitio et ruina, quantum fieri potest, conservari debeat, Te ut visitatorem rogamus, et de idoneis mediis sollicitus sis ad tempestive tanti malo occurrendum, utque dictus prior Vitus Herbst exauctoretur et in ejus locum aliud magis idoneum subjectum constituatur, ut defectus, qui irrepserunt, corrigantur, et monasterio omnia bona subtracta et domus venditae restituantur; nam omnibus hisce venditionibus a nostris officialibus coram emptore in debita forma contradictum fuit, ut patet ex adjectis sub nº 5, quibus documentis futurus prior bene utatur. Ceterum tibi in gratiâ addicti manemus. Datum in arce Sti Martini in urbe nostra Moguntina 6ª Martii Anno 1640.) Anselmus Casimirus Archiepiscopus Moguntinus.

p.302. (Religioso, Dilecto, Devoto fratri Brunoni Priori Carthusiae in Ostein in Franconia. Relatum sub nº 1 periit. Sub nº 2 Ego infrascriptus contestor, me secundum privilegia Ordinis jus et potestatem habere monasterii domicilium ad Kranichen vendendi absque speciali permissu et consensu Reverendissimi Archiepiscopi et Principis Electoris Moguntini; quod fiat absque ullo praejudicio Celsissimi Principis Electoris. Actum 2ª augusti Anno 1639. Frater Vitus Herbst, Prior.—

Idem pater Prior Visitatoris sui Patris Brunonis Fleischmann consensum tabellis emptionis hisce verbis inseri curavit:—)

Rdus Dominus Generalis plenariam mihi licentiam dedit, vestris pro mea prudentia subvenire necessitatibus, ideo si pecunias ex aedibus gruensibus accipiendas in meliorem domus utilitatem convertere velitis uti scribitis, lubens illarum venditionem annuo.—

Sub nº 3.—(Cum Reverentia vestra in particulari declaraverit, se non abnuere coram Electoris Moguntini judicio ecclesiastico comparere et Principem Electorem
p.303. ut loci ordinarium agnoscere: denuo vocatur, ut feria 5ª post Erium Regum, id est 19ª januarii Moguntii personaliter in ordinaria audientiae aulâ compareat, quod ad mandatum Principis Electoris benigne innuimus. Si vero Reverentia vestra, quod non speramus, iterum inobediens non compareat, nobis non poterit vitio verti, si de inobedientia hac ad Electoris Celsitudinem cum omni subjectione Sign. 18ª januarii anno 1640.— Electoris Moguntini sigillifer et Executores judicii eccles.

-cii ecclesiastici Erfordiae Venerabili D. Patri Vito Herbst, priori carthusiae Erfordiae.

Sub nº 4º Multum Reverende Domine sigillifer! — Ad dignitatis vestrae nomine suo et aliorum Dominorum Executorum citationem mihi submissam provoco ante omnia ad litteram meae declarationis a Dignitate vestra commemo-
p.304- ratae, cui denuo protestando insisto asseverans, mihi semper non minus quam praedecessoribus meis cordi fuisse Reverendissimi ac Clementissimi Principis Electoris Eminentiae profundissimam reverentiam exhibere, in quâ exhibendâ Deo juvante semper persistere volo. Neque vero Dignitati vestrae, cujus officium quidem pro merito veneror, vel minime cedere possum, et nonnisi ad honorem Principis Electoris Celsitudini praestandum compareo, optime sciens, Principem Electoris, quae sua est intelligentia a Deo alte illustrata, nullo modo privilegiis Ordinis nostri, quem haec omnia principaliter concernunt, vel minimum quid derogare velle. Et quia Dignitas vestra iterum provocat ad mandatum a Celsis-
p.305- simo Principe Electore contra me procul dubio ex narratis rumoribus datum, vi cujus mihi quaedam innuenda essent, vehementer rogo ut mihi in eo contenta saltem breviter communicentur, quo facto ego pro officio meo ita me geram, ut et Celsitudo Principis Electoris meam humillimam devotionem et superiores Ordinis mei diligentiam meam in tuendis ordinis privilegiis clare agnoscant. Ceterum nullo modo me reum agnosco illius inobedientiae vel renitentiae, de quâ me Dignitas vestra accusat: quod si vero per talem accusationem mihi apud Cels-issimum Principem detrahere auderet, non poterit mihi vitio vertere, si sub auxilio ordinis juxta illud « Audiatur et altera pars » meam defensionem coactus
p.306 susciperem et ageren. Haec scripta rogo ut fideliter actis inserantur et humillimae relationi de hoc negotio ad Celsissimum Principem Electorem forte faciendae adjungantur. Dei adjutoris commendans etc. Sign. 19 januarii 1640.

Item sub nº 4. — Reverendissimi, Doctissimi etc. DD. Executores! Citationem a vestra dignitate iterum ad me missam accepi. Valde desiderandum est, ut Dominus sigillifer verba et scripta alicujus ita interpretetur sicuti dicta vel scripta sunt. Ego non in genere sed cum distinctione declaravi et denuo declaro me, dummodo scripto mihi communicetur, quid citatio in se contineat, et si mihi in eâ nihil privilegiis ordinis mei repugnans appareat, qualibet horâ

paratum

paratum esse ad me presentandum; nam in iis rebus, ad quas Serenissimi Principis Electoris jurisdictio super nos se extendat, ad obediendum tam paratum, quam obligatum me profiteor. Quod si vero Dominus sigillifer Serenissimi Principis Electoris mandatum vel jus copiam communicare nolit, sicut petii, suspicandum est aliquid Ordinis mei juribus contrarium sit, cui consentire a me abest; et ipse Dominus sigillifer bene sciat, quod nullus religiosus exemptus sine licentia Summi Pontificis exemptioni renuntiare potest, quod etiam in nostris Statutis et ordinationibus sub poena excommunicationis prohibitum est. Quapropter Dominus sigillifer poterit in hoc puncto Serenissimo Principi Electori referre, quae voluerit. Debitum responsum non emanebit, nam in hac re Domino sigillifero negotium est non mecum sed cum toto Ordine meo etc. . .

Sub nº 5. — Praesentes hic ecclesiastici judices et executores Principis Electoris certiores vos faciunt, Dominum Vitum Herbst priorem carthusiae, quocum emptionis contractum seis-tis de domo ad Kranichen in urbe nova sita, non habere potestatem absque consensu speciali Serenissimi Principis Electoris Moguntini Domini nostri clementissimi ut loci Ordinarii hanc domum alienandi: ad eoque pro officio nostro vobis intimamus, hanc venditionem nullam esse, sicut etiam huic attentatae alienationi in optima forma contradicimus: Serenissimo Principi Electori almoque Archicollegio competentiam jurisdictionem in omnibus et singulis pro nunc et pro futuro expresse reservando. In hunc finem adversam instructionem, praesentem protestationem et contradictionem per judicialem cursorem nostrum vobis submittere voluimus. Sign. in judicio ecclesiastico aulae Archiepiscopi Moguntini. 18 januarii Anno 1640. Domino Cuiacio, Principis Electoris Moguntini sigillifer, judices et executores hujusmodi.). —

Hisce acceptis Visitator exterritus, qui optime semper de Priore senserat, ut tamen Archi-Episcopo moremgeraret, prudenter nihilominus metuens, ne, uti olim, incauta sua scriptione domum periculo exponeret, variis ambagibus priori persuadere studuit separationem a consortio fratrum; sed eandem tragoediam, quam nuper, iterum fere maximo domus damno auspicatus fuisset. Cum enim gubernator literas visitatoris intercepitas legisset, sinistram quid subesse ratus, parum abfuit, quin integram legionem militum nobis imposuisset, nisi Prior sua diserta probitate et dignitate omnem suspicionem, notam amoviss et originem causae referendo: quae cognita et ejusdem pariter innocentia perspecta, ipsi posthac amicissimi esse sit. Nihilominus prior

hisce

hisce minime contentus, anno postea 1643 Electorem accedens, illi de omnibus
p.309. exactam rationem dedit, quo factum ut Eminentissimus Elector omnem removendo aversionem, non solum in gratiam ipsum receperit, sed etiam hominis dexteritatem cognoscens, illius opera in commissionibus deinde usus fuerit. Unde Dominus sigillifer seminator primarius hujus discordiae, ubi prioris respectum apud Electorem cognovit, et ipse postliminio palinodiam recantans, eundem Domino Michaeli Bender, Priori in Eickelhausen et visitatori eximie recommendavit, tum singulari quoque rescripto cum illo in gratiam rediit. —

Anno 1640, 15a Januarii, Ludovicus 14us Rex Francorum domos ordinis quocunque locorum in Germania existentes, ad humiles preces Ven. Patris Gerhardi Villarii, professi et procuratoris domus Rutilanae in Lotharingia, in suam protectionem suscepit, mandavitque militiae tam sibi subjectae, quam foedere conjunctae, ne quovis modo illas turbarent.

Hoc ipso anno, cum hac in urbe fieret unio quatuor exercituum Suecicorum et equi aulae Moguntinae Archimagiri ac monialium novi operis armata manu requirerentur, Prior sua interpositione effecit, ne abducerentur: uti et medietatem omnium frugum dictarum monialium, militum sustentationi jam adjudicatam, apud generalem commissarium sua authoritate liberavit et in salvo constituit.

p.310. Hoc itidem anno et sequentibus, aliquot milites praesidiarii Erfurtenses Eichsfeldiam, Franconiam et totam prope Thuringiam suis excursionibus sub contributionem redegerunt, expilantes singula, villas, domosque comburentes, captivos abducentes omnemque violentiam inferentes nolentibus contribuere: unde et subditos Revmi et illustrissimi Principis Episcopi Herbipolensis, Francisci ab Hatzfeld, durissime tractarunt. Inaudiens autem Episcopus Priorem plurimum valere apud gubernatorem modo nobilem Dominum Casparum ab Hermes, eundem humaniter ad aulam suam invitavit; qui illuc profectus in Decembri, et benevole exceptus, rediit cum potestate plena contrahendi cum dicto Gubernatore, de certa oeris quota a subditis illius mensibus singulis contribuenda, quo ipsi securiores ab executione militari, tutius in suis casulis residere et agriculturae coeterisque operibus rusticationis liberius vacare possent: quin etiam lytro ab eodem accepto quosdam subditorum e captivitate Erfurtensi redemit. —

Anno 1641.

-1641.-

Anno 1641, 12a Maii, Prior iterum per proprium tubicinem evocatus Herbipolim, eodem cum venia gubernatoris profectus fuit 20 julii, reversus 3a augusti cum potestate nova conveniendi gubernatorem, praedictum propter exactas contributiones 4000 dalerorum.

p.311. 18a octobris, Prior contractum iniit cum D. Barbara Walterin, vidua Domini Ludolphi Preiss, ut loco 300 florenorum, quos maritus illius anno 1618, 18 augusti domui testamento legaverat, ipsa post obitum suum, quia modo propter continuos bellorum incursus solvendo ita non fuerat, nobis cederet duos agros ad se pertinentes ante portam Sti Thomae, additis 25 florenis.—

Anno 1642, in Maio, Prior rixas habuit cum Domino Dresano Proctore et praefectis aquarum. cum enim anno 1635, patribus a carthusia extorribus, ab administratore senatus (qui tum temporis monasterio cum omnibus proventibus ac commodis potiebatur), 15a augusti in molendino nostro trabs nova (germanice, ein Flachbaum) posita fuisset, eamque ex more Praetor et Assessores Scabinique Moguntini judicii (quod a Suecicis modo regebatur) cum baculo debitisque caeremoniis lustrassent, administrator omnia jura persolvit solo prandio excepto, quod quia infra 50 aut 60 flor. praestari non poterat, nec media quibus pararetur ad manus, Doctor Rennemann Suecorum Proctor et Magister Fridericus Schaderthall urbis praefectus, rati parum in commessatione situm esse, nec illam de substantia jurium, ultronee illi resignarunt. Sed accidit, ut reductis patribus in carthusiam, post acceptationem conclusae

p.312. pacis Pragensis, Dominus Johannes Henricus Freundt signifer urbis et aquarum praefectus, cum in decembri anno 1636 excubias egisset in hac domo, Patrem Arnoldum priorem occasione discursus hujus prandii commoneret, ejus ab illo responderetur, ut qui trabem posuisset, prandium quoque exhiberet, sicque hoc responso ipse et quotquot illud post hunc petissent repellerentur ita ut totum quasi aquis oblivionis immensum videretur, quoad defuncto eodem Patre illique substituto Patre Vito, famulus officii aquarum illud iterum expiscari niteretur, qui tamen eodem, quo praedecessores, responso elusus fuit: adeo ut successive novi praefecti aquarum electi et confirmati, hanc commestionem velut indebitam minime cupientes, nullitati ipsius quasi praescripsisse videbantur uti nec anno 1639, vel sequenti ulla ejus habita mentio, quoad anno 1641, Dominus Dresanus Proctor, hanc iterato per suum cursorem requirens, justo titulo a Patre Vito repudiaretur,

quia

quia nec patres nostri, quando trabs posita, usum fructum molendini habuissent, nec ipse Prator illo tempore in officio, et hoc a hi eorum judicibus ultro condanata fuisset. Excusavit quidem postea Prator suum hoc petitum, quasi ob nobile virum Franconicum

f. 313. quo Priorem scivisse et condonatum, attentatarum fuisset, quia vero officialem se probaret, cogi non posse, quod ipse fateretur, non priorem, sed senatum, ad prandium illud exhibendum, obligari, quare nec amplius ullam illius posthac futuram mentionem, sed non stetit verbis suis, siquidem, in cana Domini anno 1642, denuo minatum Priori fuit a famulo judicii, nisi prandium exhiberet, repagula (die Schutzbretter) in molendino a prosectis aquarum suffigenda forent, cui tamen ille respondit, se ad nihil teneri et audendi prosectorum excedere potestatem.

29 Aprilis, Rursus cursor aliis nunciavit priori, prosectos circa prandium, repagula affixuros, nec praetorem, cui istud factum iniquum, videretur, impedire ipsum posse: Ad quem prior, quod prosectis haec non licerent absque praescitu Praetoris cum supremi judicis ex parte Archi-Episcopi aquarum Domini: si tamen aliquid molirentur, se pro viribus impediturum. Vix hoc dictum, elapsum, et ecce decem ministri et molitores aliquot cum famulo curiae ad molendinum veniunt, omniaque repagula suffigunt, ita ut penitus nihil moli posset. Fuerat eadem hora Prior a Domino Lindenspremo Lutenantio rogatus coenam capere cum gubernatore, qui cum haec resci-

f. 314. visset, primo per famulum suum rogavit graphiarium civitatis, ut haec impedimenta tollerentur, sed ille protendebat, eadem ignorante senatu oppositum fuisse, et sequenti prosectos aquarum pro illis amovendis interpellasse, qui absque superioris judicis, et potissimum ipsius praetoris licentia haec refigi non posse respondissent: unde ipsum praetorem requirisset, sed nusquam inveniebatur, nec ubi, abi moraretur scire voluerant. Cum ergo prior aliud medium non videret hinc hausit temeratae resistendi, totam rei gestae seriem, et quale damnum exinde proveniret monasterio, quod ex solo molendino jam penitus alteretur, gubernatori recensuit, eundem una rogando, ut per nuncium quendam a praetore peteret repagula amovenda: hic cum ex officialibus suis unum ad eundem misisset, cum reverti non poterat, nisi cum alio, maritè nomine respondebat, praetorem haec non concernere, sed officium aquarum (das unter Wasseramt), cui hoc molitoris responso gubernator nimium exacerbatus, eadem officiato ex tempore mandavit vi militari repagula amoveri, quod etiam factum fuit.

Eodem

Exinde Praetor supra modum succensus priori, eundem passim traduxit in urbe, quasi
p.315. Electoris Moguntini jura et suprema regalia violasset ac gubernatorem adversus illum ejusque officiales et judices commoveret, una manum admovendo, quo jurisdictio ejusdem laederetur. Sed idem paulo post uti supra sigillifer, cognita prioris aestimatione apud Archi-Episcopum, palinodiam recantans, gavisus fuit se cum illo in gratiam redire potuisse. —

N. 19a Augusti, Pie obiit frater Jacobus Gabell, conversus professus hujus domus ab anno 1606 ipso Sti Michaelis.

Hoc ipso anno Generalis Caesareus Campi Marschallus Melchior comes ab Hatzfeldt cum aliquot legionibus equitum castra metatus fuit duabus abhinc leucis in pago Ichtershausen, olim coenobio monialium ordinis Sti Bernardi, nitebaturque obsidere Erfordiam, sed ob defectum peditum re infecta coactus fuit discedere. Hoc ausu temerario sueci provocati, ut de eo ultionem caperent, totam sylvam comitatus Gleichensis, qui Hatzfeldiis nuper ultimo stirpis Gleichianae defuncto, ab Electore Moguntino in feudum datus fuerat, succidi et devastari mandarunt, quod tamen excidium priore intercedente sublatum fuit; unde a dictis comitibus posthac magni habitus fuit, quorum nomine per triennium etiam strenue sollicitavit illustrissimum Ducem Saxo-Gothorum Ernestum (in cujus ditione hic comitatus) pro
p.316. plenaria horum vestitura, sed parum effecit, quia praeter arcem Gleichensem et pagum Wandersleben dux feudo Moguntino amplius nihil concedit, unde adhuc sub judice lis est. —

Anno 1643, 17a Januarii, Illustrissimus Princeps Melchior Otto, episcopus Bambergensis, priorem literis interpellavit, ut sui suorumque subditorum causam ageret apud gubernatorem Erfurtensem pro aequa contributione praestanda, pro quo triennio strenue laboravit. —

23a Februarii, Ernestus Dux Gothorum legationem ad Electorem Moguntinum Priori praesentavit, quam quia metuerat minus prospere successuram honeste recusavit.

28a Martii, Perillustris Baro de Firnemont, Generalis artolleriae Caesareae praefectus (qui cum mensibus aliquot Erfurti captivus detentus fuisset, ut sanitati suae rebusque domesticis prospiceret, sub bona fide licentiam obtinuerat per bimestrem suos invisendi), scriptis Vienna literis priorem rogavit, ut nomine suo transigeret cum

Gubernatore

Gubernatore pro obtinenda sua liberatione, quod etiam praestitit solutis pro ejusdem redemptione 10000 imperialibus.

1a Aprilis, Prior delegatos utriusq. Episcopi Herbipolensis et Bambergensis (quibus collaboraverat in pacis cond. de aequa contributione) Herbipolim usque deduxit, reversus

p.317. eodem, mense, referens ab utroque episcopo intercessionales ad Ducem Wilhelmum Saxo-Vinariensem, pro restitutione obtinenda censuum, super a camera Spirensi nobis adjudicatorum: quibus mediantibus Dux coepit transigere cum Priore, eoque negotium deductum fuit, ut ipse consensum Rdi Patris generalis et Visitatorum provinciae exhiberet, quod ordo fructibus a Duce hactenus praeceptis percipiendisque et sumptibus tot lustra in litem expensis renuntiasset, ac pro eatenus in camera sublatum ostenderet censibus imposterum pacifice fruendum: quo commente 8/15 aug. usti transactio sequens utrinque subscripta et subsignata fuit:

trad. (Nos Wilhelmus Dei gratia Dux de Saxonia, Juliach, Cleve et Berg, Landgravius in Thuringia, Marchio de Meissen, Comes de Mark et Ravensberg, Dominus de Ravenstein. Hisce litteris declaramus et contestamur nostro et hoeredum atque successorum nostrorum, haec quae sequuntur: Cum anno 1573 post obitum avi nostri clementissimi ac dilectissimi beati in Deo quiescentis Celsissimi Principis Domini Johannis Wilhelmi, Ducis de Saxonia etc. pia memoriae antecessore per Principem Electorem, tutelâ consuetudinem pecuniae, frumenti, anserum, gallinarum et cerae in nostro territorio stantes et ad proprietatem carthusiae Ste Salvatoris Erfordiae pertinentes subducti fuerint, ordo supradictus propterea quaerelam super restitutione cum omni causa ad Caesaream Cameram in urbe Spirensi? deduxit. Tandem, 13o decembris 1630 adjudicata restitutione nostri dilecti, venerabilis ac spectabilis Dominus Vitus Herbst, Prior carthusiae Ste Salvatoris Erfordiae, effectationem hujus restitutionis modo debito postulavit.

Nos et Celsissimi Principes dilectissimi Fratres nostri et Consobrini Dominus Albertus; Dominus Ernestus et Dominus Fridericus Wilhelmus, Duces de Saxonia, Juliach, Cleve et Berg etc... nostri in hac re compartiscipes juri nobis concessa revisione utipotissimum; adsumsimus potius cum pro dilecti nostri amicabiliter rem communicare communicare / eorumque exceptiones, judicia et mandata inquirere; qui quidem omnes de revisione desistere et amicam transactionem cum Priore ob. Stature[illegible] ad eoque commemoratus

p.319. prior hodie die 16a hujus mensis, ad factam prius scripto evocationem, non tantum ipse in

in p ersonâ comparuit, s d etiam, ad legitimationem, suae personae datam, a D.o Dilecto et Devoto Fratre Nic.o Schoele, carthusiae cellae s Salvatoris in Lichtelhausen priore et prov.ciae Allemaniae r. i. tatore s cripto pro testatem, transigendi, agendi, paciscendi cum clausulâ rati et grati exhibuit; quo facto per nostros delegatos cancellarios et consiliarios res tota et ex integro pro perpetuis temporibus transacta et compositata fuit eo quo sequitur tenore,

Nimirum: Supplex commemoratus Prior r. i. nae protestatis concessit, promisit et addixit, ut omnes et singuli usufructus perpetuorum, censuum, quir. el de facto jam collecti sunt r. el qui potuissent haberi, quae exigi, simul cum omnibus factis expensis, ex integro sint dimissi, ita et nec Nos nec nostri comparticeps, nec nostri eorumque dilecti hoc redes et successores hac de re unquam in jus r. o cariposterum. Et quoniam omnes, qui in
p.320. nostra ditione censues, quocunque nomine appellantur, possident iisque fruuntur, nobis ex tot territorii principis ut et alii status ordinaria r. extraordinaria pro debito reddunt et solvunt; ita et Prior quemadmodum ceteri clerici et religiosi, qui in nostro territorio census possident, promisit et se actuum. Immediate antea noster procurator in Brambach, Christophorus Schlichter, hos census ex conducto possidit, quorum aliquam partem, ex praeterito anno censitis adhuc reddere tenebatur. Cum vero in his malignis temporibus ut cunque facere impossibile sit, Prior se resolvit, ut salvâ suâ censuum exactione, in tantum cedere velit, ut quotiescunque ipse ab aliquo censito quicunque partes accipiat, supranominatus Schlichter sextam partem sibi assumat, quousque sibi satisfactum fuerit, neque eum in hoc conventus unquam impediat.
p.321. Tandem prior pro se et conventualibus carthusiae Ste Salvatoris Ecclesiae non tantum renuntiat omnibus juridicis processibus et reclamationibus cujuscunque nominis, sed etiam promisit se infratres menses pro hac transactione tam testimonium debitum a Caesarea Camera judiciaria, quam ratificationem a Provinciali et Generali ordinis Cartusiensis in optimâ juridicâ formâ, procuraturum cum renuntiatione omnium in hac re juridicum, revocatorium, et ecclesiasticorum, et accedentium, procuratorum, atque tractatorum. - Actum ut supra, et Nos et dilecti nostri Fratres et consocii nostri eorumque haeredes et successores volumus, ut supramemoratus Prior et ejus Herbst et ejus ordinis Cartusiae Ste Salvatoris Ecclesiae sint in r. ea possessione et usufructus sequentium censuum: Nimirum:

- 46 flor. 8 gr. 3 n. d. ex pecunia: (sec. g. em. signif.)

44 flor. 10 gr. 5 1/2 n. 2 adj Gross Brembach. — 15 gr 9 ₰ 1 hes. Klein Brembach.
1 flor. 3 gr. Vogelsberg. —

p. 322 uts. — 34 et 1/2 quadrans, Anseres, scilicet 9 et 2 1/2 quadrans, Gross Brembach;
24 1/2 anseres, Klein Brembach. —

uts. — 161 gallinae de Michaele dictae, scilicet: 104 et 1 1/2 quadrans, Gross Brembach
56 et 2 1/2 quadrans, Klein Brembach; 4 1/2 ℔ ceraae, Gross Brembach. —
34 Mald. 2 quadr. 2 quadrantis quadr. 1 Erford metz frumenti, scilicet:
23 maldr. 2 quadr. 1 quadrantis quadr. 1 Erford. metz, Gross Brembach;
10 Mald. 1 quadrantis quadr., Klein Brembach. — 1 Mald. Olbersleben.

uts. — 29 Mald. 3 quadr. 3 quadrantis quadr. hordei, scilicet: 21 mald. 1 quadr.
2 quadrantis quadr. Gross Brembach; 8 mald. 2 quadr. 1 quadrantis quadr. Klein Brembach.

uts. — 3 mald. 2 1/2 quadr. 3 Erford. metzen, 3 Weimari quadr. avenae, scilicet:
p. 323. 1 mald. 1/2 quadr. 3 Erford. Metzen, 3 Weim. quadr. — Gross Brembach.
1 1/2 maldr. — Klein Brembach. 1 mald. — Olbersleben. —

uts.

Quae omnia juxta censuum indicem et vi hujus restituta et constituta volumus in optima juridica forma; simul etiam per nostros officiales cartusianorum censitos assignari volumus et ex benignitate nos paratos profitemur ad eum et cartusiam, servatis nimirum pactis et concessis conditionibus, nostra auctori-
p. 324. -tate tuendum et defendendum. Quod si vero ipse adhaec adhuc quaedam jure invenerit, volumus ipsi ad ea obtinenda per officiales nostros quamprimum auxilium nostrum praestare. In publicum testimonium hujus etc...
Datum Weimarii die 15a Augusti, Anno 1643). — trad. —

Wilhelmus (L.S.) Frater Vitus Herbst, Prior Carthusiae (L.S.)

Hanc transactionem ratam habuit Ven. Pater Michael Bender, Prior in Eickelhausen et visitator sub tali schemate:

Illustrissime Princeps, Domine clementissime! — Transactionem perpetuis temporibus duraturam, quam Illustrissima sua Celsitudo cum venerabili Patre Vito Herbst, carthusiae Montis Sti Salvatoris Erfordiae priore, causa censuum in utroque Brembach et Olbersleben gratiosissime iniit, non modo ratam et gratam habeo, praesentique scripto, renuntiatis omnibus juris beneficiis in

contrarium

contrarium servientibus, in quantum possum et ex officio debeo, approbo ac confirmo, verum etiam Illustrissimae suae Celsitudini gratias humillime ago, redditorum oblationem donum magis, quam restitutionem arbitrans, quod divina bonitas Illustrissimis Celsitudinibus, Illustrissimis eorum liberis, fratribus pariter) et cognatis, omnibus Illustrissimis similiter Principibus larga benedictione cumulatissime refundere, nobisque illos diu incolumes et gratiosos servare dignetur. Eritque hoc illustr. Domus Saxoniae memoriale singulare et perenne in toto ordine carthusiano, omnium nostrum quamvis exilium vocibus praedicandum et precibus ac obsequiis demerendum. In cujus agnitionem, renuntiationis item ac ratificationis testimonium, praesentem paginam exaravi. Actum in carthusia Cellae salutis in Euckelhausen, 1a octobris, Anno 1643.

p.385.

(L.S) Fr. Michael, Prior, ut supra, et provinciae Alemaniae inferioris Visitator. —

Eandem confirmavit admodum Rdus Pater Leo Eixier, Generalis nostri ordinis, hoc tenore.

Illustrissimo Principi ac Domino Domino Wilhelmo, Saxoniae, Juliae, Cliviae et Montium Duci, Thuringiae Langravio, Marchioni Misniae etc. Fr. Leo humilis Prior domus Majoris Carthusiae totiusque ordinis carthusiensis Minister Generalis et coeteri Diffinitores capituli generalis, honorem et felicitatem.

Illustrme Princeps, Domine clementissime: Ex relatione dilecti confratris nostri Michaelis Prioris Cellae salutis in Euckelhausen, et domorum ordinis provinciae inferioris Alemaniae visitatoris, didicimus Illustrissimam suam Celsitudinem cum Ven. Fratre nostro Vito Herbst, carthusiae) Montis Sti Salvatoris Erfordiae Priore, ratione censuum in majore et minore Brembach et Oberleben sui territorii locis ab illustrissimis majoribus suis anno 1573 detentorum, transactionem iniisse restitutionemque 15a augusti Anno 1643, praeterito perpetuo (prout in litteris compositionis et restitutionis desuper confectis et roboratis fusius continetur), duraturam, de quibus debite regratiamur, gratiosissime fecisse: supplicatumque est nobis tam a parte visitatoris nominati, quam prioris dictae domus Sti Salvatoris, ut potestate ordinaria tractata confirmare dignaremus. Nos porro nihil magis quam quietem et profectum domorum nostrarum in utroque statu desiderantes et procurare cupientes, de omnibus legitime informati et certificati, petitioni eorum, uti aequitati consonae, libenter annuimus. Auctoritate itaque capituli nostri Generalis, cui actu praesidemus, tenore praesentium quicquid sua Illustrma Celsitudo cum praefato Priore Montis Sti Salvatoris sicut

p.386.

sicut praemittitur duraturum, egit et transegit, gratum et ratum habemus, ac in optima juris forma confirmatum volumus et confirmamus: renunciantes non solum omnibus jurium beneficiis in contrarium servientibus, sed etiam liti hucusque in camera imperiali Spirae propterea haerenti: ita quod neque per nos, nec nostros
p.327. officiales, vel quascumque alias interpositas personas, erga suam Illustrissimam Celsitudinem, Illustrissimos liberos et haeredes ullam quaerelam, causam et actionem, ratione horum censuum taliter in perpetuum restitutorum, fructuum insuper perceptorum et sumptuum impensorum, directe aut indirecte unquam habere velimus aut possimus. In cujus fidem et testimonium praesentem paginam exarari fecimus eique sigillum nostrum consuetum impressimus, manibusque propriis subscripsimus. Factum in Majori Carthusia 25a Aprilis, Anno 1644, Capitulo nostro generali ibidem sedente.

Fr. Leo Prior Carthusiae et Generalis Ordinis. – Fr. Simon de Bylli, Scriba Rdis Patris et capituli generalis. –

Porro restitutionis executio facta fuit in majori Brembach hoc ipso anno (1643) 31 augusti, sub formâ sequenti; S.V. a Domino Thoma Raspe, praefecto Brembacensi:
trad. – (Ad notitiam: Celsissimus Princeps et Dominus, Dominus Wilhelmus, Dux Saxoniae, Juliae, Cliviae et Montium, Thuringiae Landgravius, Marchio Misniae etc.. factâ communicatione et concessione cum et a Celsissimis Principibus et Dominis fratribus
p.328. et consobrinis, Dominis Albrechto, D. Ernesto et D. Friderico Wilhelmo, Ducibus Saxoniae etc. lineae de Eisenach, Gota et Altenburg, tanquam comparticipibus vi recessus facti in urbe Weimar 15a hujus mensis augusti transactionem iniit cum actuali Priore Cartusiae Sti Salvatoris Erfordiae et frumenti pecuniaeque censis et tributaria in gross Brembach, Klein Brembach, Olbersleben et Voilsberg, qui census cartusienses vocantur et anno 1573 subducti fuerunt, iterum restituit, mihique sub dato 16a hujus gratiosissime mandavit, ut supradicto Domino Priori vel ejus delegato certus dies constituatur, quo censitâ exhibitâ debitâ specificatione seu censuum indice de facto ipsi attribuantur. – Ad mandatum gratiosissimi Principis hodiernus dies assignatus
p.329. et constitutus fuit, quo Domini Prioris delegatus Dominus Adam Hahn, officialis publicus monasterii Sti Severi et Johannes Reuner cum plenâ potestate comparuerunt; et licet omnes et singuli censiti citati et convocati fuerint, tamen ex

Klein

Klein Brembach, Voilsberg et Olbersleben, forte quia censiti jam defuncti, et arva deserta, nemo, ex Gross Brembach vero quotquot superstites sunt, omnes citationi obedientes comparuerunt; et publicato Celsissimi Principis mandato, omnes et singuli censiti tum absentes tum praesentes, sicuti in indice assignati sunt, praedicto Domino Priori ejusque cartusiae Sti Salvatoris Erfordiae adscripti fuerunt, ita ut censiti ex suâ parte supradictae cartusiae quovis anno, statuto tempore, debitos census solvant, et quidem primâ vice sequenti die Sti Michaelis; eandemque cartusiam censuum Dominum agnoscant; et vicissim delegati loco sui Domini principalis juridice jurarunt, se supramemoratum Principem Celsissimum ob census praedictos ut Dominum territorialem suum agnoscere ac venerari, et eo quo alii status territorii et subditi faciunt, in futuro vectigalia omnia de talibus censibus se fideliter contributuros. In publicum testimonium hujus hic recessus scripto exaratus et supradictorum delegatorum et meo utpote hujus temporis ducalis saxonici praefecti in praefecturâ Brembach ordinario sigillo et subscriptione munitus et ad executionem traditus est. Actum in Gross Brembach 31a augusti, Anno 1643.)

f.330.

13a Octobris, cum prior fuisset Herbipoli, Dux Saxo Vinariensis eundem rogavit, ut nomine suo conveniret episcopum loci pro debito quodam utrimque permutando, missa eum in finem plenae instructione.

29a Decembris. — Invitatus fuit ad aulam ab Eminentissimo Electore Moguntino pro ejusdem consilio in causa quadam cognoscendo.

Anno 1644, 5a Octobris, iterato transegit cum Gubernatore Erfurtensi propter tributa pendenda a territorio Bambergensi, rogatus ab illius Episcopo, ut et ultima Decembris ex parte Episcopi Herbipolensis pro ejusdem ditione stravit. —

f.331. — Anno 1645, 22 Martii, Legatus missus fuit Herbipolim a Duce Vinariensi, ut cum Episcopo de mediis conveniret, quibus oppida Meinungen et Massfeldt in comitatu Hennenbergensi eximerentur a praesidio militari Caesareo, et posthac ab utraque parte libera forent: rediit in fine Maii. —

15a Maii, praesentis anni, obtinuerat ab admodum Rdo Patre Leone, ordinis Generali, licentiam vendendi agros in Salza et praedium in Graffentonna, quam paulo ante concesserat Ven. Pater Michael Bender, prior in Tuckelhausen et visitator; sed domui optime provisum fuit, similibus venditionibus successum non consecutis, quando nec

nec ipsa pecunia bene fuisset impensa.

1ª Septembris, Dux Saxo Vinariensis arcana quaedam consilia communicaturus cum priore, ejusdem presentiam desideravit, ad quem ipse cum rheda et tubicine veniens, denuo legationem suscepit primo ad episcopum Herbipolensem propter evacuationem Meinungen: exinde ad Seren.mum Archiducem Leopoldum, ut nobilissimam Thuringiae Balivian, ex obitu Alberti Ducis Saxo-Vinariensis vacantem, ejus filio solicitaret. —

14ª Septembris, Herbipoli discedens cum rheda et insigni comitatu abiit in Austriam conventurus Imperatorem, quem Lintzii interpellatus pro educendis praesidiis in Meinungen et Massfeldt ab eodem remissus fuit ad Serenissimum Archiducem, utpote cui tunc temporis commissa fuerat dispositio rei militaris
p.332. in Germania. Hac occasione cum caesari narrarentur beneficia suis captivis Erfurti a priore multoties exhibita, sequens rescriptum dedit:

trad: -(A Romanâ Caesareâ Majestate Clementissimo nostro Domino. - Fratri Vito Herbst Priori Carthusiae Erfordiensis indicandum, clementissimam suam Majestatem Caesaream edoctam et certiorem factam esse, quam officiosam voluntatem et fidelem operam ipse erga Caesareos milites ab hoste captos exhibuerit et adhuc cum multis expensis exhibeat. Quod cum suae Caesareae Majestati peraceptum sit, vult vicissim sua Majestas hanc officiosam fidelitatem non tantum cum Caesareâ gratia agnoscere, sed etiam statuere, ut ii militum praefecti, pro quibus expostulatam pensionem solvere debuit, impensas illas restituere teneantur. Quapropter supradictus prior ipse computos assignet, ut recompensatio fiat,
p.333. ipsique sua Caesarea Majestas in perpetuis gratiis addictus manet. Signatum Lincii sub secreto sigillo die 11ª octobris 1645.

Ferdinandus. Comes Kurtz (L.S.) Wilhelmus Schröder. -) trad.

Quia vero Prior minus aequum petierat, nihil impetravit. Expeditis quae sibi commissa fuerant apud Caesarem, Lintzio discessit. —

12ª Novembris; Iter arripiens versus Bohemiam in Taromirs, ubi Suecorum Generalis Torstensonius castra metaverat, cum quo posteaquam convenisset propter tributa pendenda ab utroque Episcopo Herbipolensi et Bambergensi; abiit 18ª nov. Pragam, inde 29ª ejusdem per Egram rediens Herbipolim, unde paulo post reversus

fuit

fuit Ephordiam, habens undique salvum conductum a Generalibus Campi-Mareschallis, Domino Rudolpho de Collaldo, regni Bohemiæ gubernatore, et Domino Leonardo Torstensonio. —

1a Decembris, Rdus Pater N. Gans, Societatis Jesu, Cæsari a confessionibus, Pioren pro Imperatore literis interpellavit, quatenus vellet tacite a Nobile Domino Alexandro Erskein, regni hujus consiliario bellico et hujusce Residente, amico suo speciali, explorare, quibus modis hujus pacem cuperent inire, et num sericis ejusdem dare dari tolerentur. —

Anno 1646, 24a Januarii, Ex commissione Episcopi Herbipolensis cum celebri comitatu vectus fuit Lipsiam, pro pacis condis contributionibus cum Generali Torstensonio, cui etiam nomine Episcopi aliquot plaustra vini præsentavit, et ab eodem eximie remuneratus, inter alia obtinuit, ut domus hæc nostra cum omnibus suis bonis speciali diplomate in protectionem coronæ suedicæ sub capta, et liberata fuerit ab omnibus exactionibus, contributionibus ac oneribus militaribus quocunque titulo prætensis. Redivit Hujusdem in Februario. Dum Lipsiæ moram ageret officiales quosdam bellicos e captivitate redemit, pro quo beneficio Generalis Hatzfeldius illi per epistolam gratias egit 10 Martii, paratus nummos ea de causa expositos restituere.

p.334.

In Maio, reversus Herbipoli cum tribus curribus vini omnes Generali Torstensonio offerendis abiit Lipsiam, quibus vice Episcopi præsentatis, cum ejusdem Generalis comitiva rediit. —

In Junio, Herum contrexit cum Gubernatore de tributis ab utroque Episcopo pendendis, usus amborum plena contrahendi facultate sibi concessa. Posthæc profectus Herbipolim, et exoptatus reversus in Augusto, iterum in octobri eodem præsertim, inde ab utroque Episcopo missus Augustam Vindelicorum ad excellentissimum hujus Generalem Wrangelium propter contributiones.

Anno 1647. — in Junio, altera vice ad hujusce profectum Generalem nomine utriusque Episcopi eandemque ob causam, reversus Hujusdem in Silesia Augustæ, in propria rheda Principis Herbipolensis totis langueus et deficiens: tandem in ipsis doloribus exoratus ab Episcopo rogatusque accelerare iter, cum moram haberet ob adversam valetudinem, Procul proficisci vetuere, sicque omnibus diuudantibus

p.335.

ipso

ipso etiam medico, in novembri ab üt Herbipolim, cumq; in aula Episcopi graviter decumbentem, magnos passionis assoris exureret, dum mixtum, phlegmate sanguinem, spueret, tandem in aula, inter aulicos expiravit anno 1647, 27 decembris, Posteraq; die honorifice sepultus in carthusia Horti Angelorum H. erbipoli. Ut ipso momento omnis recordatio laborum et beneficiorum diversis magnatibus ab ipso exhibitorum, mortua et consepulta fuit. Haec mercesmundi. - O quam difficile monachum esse, et aulae deservire! Undis erutus samus est piscis, non ut sibi vivat, sed ut alios pascat. Vocamur, allicimus, sed ut vivamus aliis, moriamur nobis. Vere hic venerabilis Pater vocatus, allectus ut aliis viveret, multis curarum tumultibus pressus, plurimis negotiorum saecularium perplexionibus innodatus, dies loquendo, commessando, noctes consiliando, dimidians, ipsum tandem destruxit et valetudinem lassit. Hic venerabilis Pater initio sui regiminis, cellarium mensas, sedilia, lectos et si quid vetusti aut detriti in iis repertisset, deplorare ignoranter exuri permisit; carcerem conversorum, in securi et deiecit, casulas et ornamenta eccles. margaritis unionibusque spoliavit; nulli spe his omnibus meliora ornatioraque procurandi: qui sane si profectui domus voluisset consultum, non his ea praestantiora tantum procurare, sed eandem tadem in statum reducere potuisset, ut ejus dem alter quasi fundator jam nominaretur; cum ab Episcopis, Ducibus, Principibus, Comitibus aliisque magnatibus, quorum, vel ad quos, legatione defunctus fuit facilitates quascunque libertates, privilegia, exemptiones, praeter donaria et offerta, quibus ipse remuneratus fuit, valuisset impetrare. -

p.336.

45us. - D. Franciscus Herbst. -

Defuncto Patre vito cum domus haec iterum praesentissimo versaretur in periculo nisi eidem talis Prior praefecitur qui haereticis et acatholicis hujus temporis dominantibus gratus existeret; venerabiles visitatores materias consilio praehabito, ven. Patrem Franciscum, praedecessoris fratrem uterinum, professum domus Pontis B.mae Mariae in Ostheim, et priorem in Grunaw, eodem allegavernnt; quem tamen haeresi negotiaquam admisissent, si absque commendatitiis Eminentissimi Electoris et Archi-Episcopi Moguntini, itaque Episcopi Herbipolensis advenisset. Hic ven. Pater quemadmodum antecessoris sui uterinus, ita moribus et gratia conversationis haud

dissimilis

46. 10 juillet 1638 – 1647, 27 dec. D. Vite Herbst. –

Herbipolensis, professus Erfordiæ 1621, 8 Sept., y fut procureur, puis procureur à Ilmbach 1630 et Rector jusqu'à 1635 ch. – puis prieur de Gruenau 1635-1638. – Arrive à Erfurt le 10 juillet 1638 et commença à gouverner le 16 Aout ch. 1639. D. Vitum Herbst super annum ex commissione R.di Patris a P. Visitatore in priorem P. Erfordiæ institutum confirmamus. – ch. 1640 D. Patrum Blattay professum P. Erfordiæ instituimus in Rectorem P. in Ilmbach. – obit Rector ch. 1665, ch. 1648. obiit D. Vitus Herbst profus et prior P. Erfordiæ (alias Rector P. in Ilmbach et prior P. in Gruenau). ch. 1652 ob. D. Vitus Herbst profus et prior P. Erfordiæ cujus obitus dictum fuit venantiatus, sed non missa de B.a M.a, quam habuit per totum ordinem. – La mort a eu 27 déc.: « D. Vitus Herbst profus et prior hujus P. – »

47. Janv. 1648 – 1650 ch. D. François Herbst. –

Frère du précédent, profès d'Asthaim et prieur de Gruenau depuis 1640. – D. Jean Lottay dit qu'il obtint un passe port pour Erfurt le 9 janv. 1648, par conséquent fut nommé peu après la mort de D. Vite. –

ch. 1648. D. Franciscus Herbst professum P. in Asthaim, in priorem P. Erfordiæ de speciali licentia R.di Patris a P. Visitatore institutum confirmamus, quem hortamur ut fortiter pro dec. pars et prudenter angustias P. huic subjectas meliorem et pacationem temporum, Deus det et donavet. – au chap. de 1650. D. François fut transféré à Waldsassen, où il est mort en 1663. –

ch. 1664. obiit D. Franciscus Herbst profus P. in Asthaim, prior P. Waldsassensis, alias prior P. Erfordiæ (et P. in Gruenau oublié).

48. ch. 1650 – 1653 ch. D. Laurent Wartenberger. –

« D. Laurentius Wartenberger per chartam capitularem 1650 institutus, venit ad demum 17 julii (D. Jean Lottay dit 10 juillet) ~~1650~~ et 1653 in priorem Carthusiæ in Ratisbona institutus. » Liste des religieux de la chron. de D. Jean Arnold.

ch. 1652. Priorem P. Erfordiæ in Domino hortamur ut suscepturn laborem restituendæ P., pro dec. et Ordinis honore, non remittat. D. Donavet. –

absimilis fuit, studuitque sequi vestigia fratris sui. —

p.337. Anno 1648, 9a Januarii, obtinuit salvum-conductum a Domino Casparo Ermes, gubernatore, quod cum ejusdem licentia posset venire Erfurtum, cum tubicine et satellitio Electoris Moguntini.

Anno 1649, 1a Februarii, 75 equites Suecorum una nocte hospitarunt in carthusia, quibus Prior alimenta necessaria praebere coactus fuit.

13a Augusti, Duces Vinariensis contra fidem datam iterum spoliarunt carthusiam censibus anno 1643 restitutis, praeferentes vi instrumenti pacis anno 1648, 24 octobris Monasterii Westphaliae publicati sibi illos competere: obtinuerat quidem prior ab Archipraesule Moguntino intercessionales ad Duces pro restitutione, sed nihil profuere.

Hoc ipso anno communitas Tonnensis coepit molestare domum nostram, exigendo contributiones ab anno 1644 praetensas, summam circiter 300 dalerorum, voluitque immitti in bona nostra Tonnensia, nisi praestaremus quod peteret: cui cum Prior strenue se opponeret, propter libertatem bonorum hactenus nunquam turbatam; haec eadem communitas quaerulando consiliariis comitum Waldecensium hoc tempore Tonnae existentibus, nobis minime auditis, illud impetravit, siquidem Tonnae receptum esset, rusticis octo grossos solventibus, liberi darent quinque, ut ad idem praestandum nos
p.338. cogeremur, quoad possessorium libertatis nostrae plenius probassemus. Sed opportune accidit eodem tempore hac in urbe praesentes fuisse spectabiles Caesaris et Electoris Moguntini delegatos, praecipue perillustrem Baronem Dominum Gerhardum a Waldenburg, aulae Moguntinae supremum praefectum, et Dominum Wernerum ab Emmerich, J.V.D. Imperialis cameae Spirensis fiscalem: horum siquidem Prior consilia sectando, ab ipso etiam Barone intercessionales ad dictos consiliarios impetravit, quibus mediantibus anno 1650, 23a Martii, eosdem conveniens, negotium hoc eo deduxit, ut executioni parcentes, ipsum singulari benevolentia fuerint complexati.

Anno 1650, 16 Martii, Prior rogatus Coenam sumere cum Domino Schlangenfeld in aedibus ad Bovem, aliis recedentibus cum ipse diutius mansisset, scriba noster Johannes Jacobus Kuchenmeister praestolans heri sui abitum, rixa suborta a Suecis duo lethalia vulnera innocens accepit, quibus ingravescentibus paulo post 31a Martii devote obiit.

Tandem cum Patrem Franciscum toederet hujus loci, ob omnium ferme rerum

in eo

ch. 1653. Priori d.s Erfordiae alibi instituto fit mia, et provideant visitatores de priore.. praeficimus in priorem dictae d.s (Ratisbonae) D. Laurentium Wartenberger propterea a prioratu d.s Erfordiae absolutum; et prior absolutus (D. Hugo Sticher, profes d'Astheim) eat ad domum Erfordiae. — Il n'eut pas le temps d'aller à Erfurt, car il est mort à Ratisbonne le 20 juin de la même année 1653. Le chap. avait eu lieu le 12 mais et jours suivants. —

ch. 1668. obiit D. Laurentius Wartenberger prof.us in Gemnico, alias prior domorum Waldicensis (1647 ou 8-1650), Erfordiae (1650-53.) Ratisbonae (1653-57.) et in Smals (1657-1659.) obiit 7 julii 1667. —

in co penuriam et indigentiam, instanter a R^do Patre Generali petiit absolvi et remitti fuit pro sua reverentia, jussus a Capitulo generali Prioris munere defungi in nova Carthusia Weldicensi prope Gitschinum in Bohemia, in qua olim procuratorem egisset: Discessit Erphordia 25^a Julii. —

p.339. 46us. — D. Laurentius Wartemberger. — (a)

Fuit hic venerabilis Pater, nigenus spectes, ex praenobili Bohemorum stirpe oriundus, quondam Cathedralis ecclesiae Halberstadiensis Canonicus et presbiter, si ingenium et cautheras animi dotes, vir fuit doctissimus, variarum linguarum adeptus peritiam ex peregrinatis diversis mundi partibus; moribus gravis, ergo divinum officium, zelosus, professus domus Gemnicensis in Austria: defuncto Patre Wilhelmo ab Ortenburg, majoris Carthusiae professo et priore domus Weldicensis in locum illius subrogatus anno 1648. Cum se nobilibus huic domui vicinis accommodare non posset, solicite institit pro absolutione: quare Visitatores utriusque Alemaniae, cum in Capitulo generali convenissent, communicatis inter se hujus et prioris Erfurtensis postulatis, suasere definitoribus vicissitudinariam officiorum commutationem. Itaque Ven. Pater Laurentius 10^a Julii Erphordiae appulsus, sedulam suscepit curam hujus domus, ante omnia indefesse laborando, ut census super ablatos iterum recuperare posset; utque certius sciret se in supero pacis instrumento fundatam, fictis nominibus statu causae nostrae proposito, collegii juridici universitatis Tehmensis, itemque
p.340. facultatis) juridicae Herbipolensis judicia expetivit, tum diversorum juris consultorum, quibus jus notissimum et pacis instrumentum propè cognitum erat, sententias indagatus fuit, qui omnes pro Carthusiâ definierunt. —

Anno 1656, 23^a Julii, Generalissimus Saxonum venit Erfordiam, pro evacuanda militiâ; qui a civibus ac militibus solemnissime excipitur. 3^a augusti hunc subsecutus fuit excellentissimus Comes de la Gron, missus a Caesare pro deducendis hucis.

4^a Augusti, Generalissimus valete celebravit in horto bliorum, et concertationem equitum, (das Ringelrennen) in nostro hypeleto, totaque nocte tormenta explosa fuere bina quaterna simul.

9^a Augusti, sub vesperum hucis emigrarunt Erphordiâ, duo ex rebellantibus suspensi

(a). – Lettre de Laurent Wartenberger demandant à être admis dans notre Ordre.

(adressée probablement au Prieur d'Ittingen.)

Salutem et incolumitatem perpetuam.

Multum venerabilis in Christo Pater ac Domine Prior, reliquumque religiosissimum collegium, Postquam placuit ei, qui me segregavit ab utero matris meae, spinetis haereticorum selectum, foecundissimae Matris Ecclesiae viridariis oleastrum olivae inserere; nihil hac cura antiquius habui, quam quonam pacto tanti beneficii muneri gratitudinis responderem argumento, perennesque tantae benignitati, quae taliter omni non facit nationi, pio vivendi genere, oblationes gratiarum referrem. Circumspicienti autem et partes omnes trutinanti, non obscurum amplius esse poterat, tale quid in contagioso pravorum secularium consortio, multiplicique fallacis mundi perversitate minime licere: (quomodo enim liceat, cum omnis inde pietas veluti publicae proscriptionis edicto exulare cogatur, et jam, proh dolor, in summo rerum turbine susque deque cuncta ferantur?) nil quicquam oportunius succurrebat, quam procellosam immundissimi mundi malignitatem declinare, et in portum tranquillitatis securissimum, Religiosorum nempe, et maxime Carthusiensium (quorum hae solae partes et munera sunt), contubernium me recipere. Quem piae mentis ardorem, quo praepotens ille Deus benigna sua secundaret et promoveret gratia, difficillimo sane tempore, quo ob nimii aestus vehementiam umbracula petere ceteri solent, in urbem ubi torrentissimus axis, divamque Lauretanam peregrinatione suscepta, votis ardentibus aeternum Numen sollicitavi. Non etenim me latebat, quam nullius sit felix conatus et utilis unquam, consilium si non detque juvetque. Et ecce, ô nunquam tarda ad pii cordis gemitum divina subsidia! Vix cursum terminare licuit, et ad vos, ô venerandi Patres, locum, quem nullis expetere ausus fuissem votis, nulla praesumere cogitatione; celestis indulgentia protraxit, et quod magis mirer, ad ejus ipsius, cujus olim baptismatis unda nomen contulerat sancti patrocinium. Ubi quidem benigna illa susceptio, liberalis hactenus de omnibus providentia, facilisque ad conversationem admissio, in eam spem animum excitant, fore, ut voto hic meo potiri, vobiscum subsistere et certaminis palaestram ingredi, continuare, consummareque quam felicissime liceat. – Accedit adhaec insignis

ille

-pensi, 60 bonis omnibus spoliati dimissi fuerunt. Postera die ad 4am vespertinam Generalissimus et Dux Wrangelius cum explosione tormentorum abierunt.

31a septembris, Perillustres, strenui et magnifici Domini, Dominus Gerhardus Baron de Waldenburg, dictus Schencken, supremus aulae Moguntinae praefectus, et Vice-Dominus Aschaffenburgensis Dominus Petrus Jacobi, consiliarius Bambergensis Dominus Johannes Albertus a Wolwarth, consiliarius Wirtenbergensis et director liberi equestris ordinis, itemque Dominus Philippus Wernerus ab Emmerich,

p. 341. J. V. D. fiscalis | generalis: a commissionibus suae Caesareae Majestatis et Eminentissimi Electoris Moguntini, compositis inter magistratum et cives dissensionibus, consumptisque anni spatio supra 3000 Imperialibus, cum explosione tormentorum discesserunt. —

29a Septembris, Pater Nicolaus Nother, natione Gallus, majoris carthusiae professus, pro officio procuratoris huc missus advenit.

18a Octobris, Ven. Patres D. Petrus Kalt, prior Buxiae, et D. Renatus Reich, prior Asthemii, visitatores provinciae, adventantes visitaturi hunc domum a 20 annis propter incommoda bellorum non visitatam, expeditis una die omnibus, postridie recesserunt, reducentes patrem Nicolaum, qui quod germanice parum sciret, ideo domui inutilis fuit judicatus. —

Hoc anno, in Octobri, Prior legatos Imperii ad punctum exsecutionis pacis, ex capite amnistiae et gravaminum Norimbergae congregatos solicitavit pro nostra restitutione; qui 5a novembris commissarios nominarunt illustrissimos Principes Dominum Joachimum Abbatem Fuldensem, et Dominum Fridericum Wilhelmum ducem Saxo-Altenburgicum, ut illi per suos delegatos statu causae cognito justoque deprehenso, carthusiae nostrae satisfacerent: sed dux Altenburgicus commissionem repudiavit, unde restitutio effectum sortita non fuit. —

p. 342. Anno 1651, 15a Aprilis, nova domus in villa nostra Kircheimensi |, quam antecessor pater Franciscus ordinaverat, erecta fuit, sumptuosa nimis pro afflicto hoc rerum statu et rusticorum casa, fabro lignario duntaxat pro suo opere numeratis 160 imperialibus. —

2a Augusti, Prior per epistolam repitiis a Clero Mariano 131 daleros et 6 grossos, quos anno 1626 haec domus clero Erfurtensi, et ille senatui cum aliis 2222 flor.

mutuav.

ille vestrae pietatis ardor, ad mutua charitatis officia promptitudo, ad obediendum sollicita cura, mansuetudo, patientia, in omnibus rebus jucunda medriocritas, quae publica quidem sunt (: quid autem secretum velabit?) et ut ardorem meum jam ante aestuantem vehementer accendunt, ad imitandumque efficaciter provocant; ita omnem nisi profecto lucis suavitatem injucundam, penitusque acerbam redderent, si a tam sanctorum virorum consortio abstractum vivere oporteret. Nostis autem, Venerandi Patres, et optime quidem, destinatos ad proelia milites, ubi praemissis velitationibus nonnullis, ludicrisque pugnarum umbratilium spectaculis, specimen aliquod futurae in hostem strenuitatis exhibuerunt, quo in lucem producti constituta acie expeditius proeliari, eâ interruptâ facilius colligi, dextras conjungere et ab adversariis discerni commodius queant, cingulum militare, arma imperatoris, ducis signa, tribuni tesseram accipere solere. Et mihi quidem vestrae facilitatis veluti velitationibus praemissis ad proeliandum contra valentissimos humanae salutis adversarios parato; licet arma vestrarum orationum nunquam defutura confidam; ut tamen promptius stadium ingrediar, stationem defendam, hostilesque impetus retundam, armaturam coelici mihi Imperatoris, vestri instituti tesseram, signa militiae vestrae, clypeos, galeam et hastam, perquam necessariam conspicor. Solet enim dispar armorum, habitus scilicet, ratio, dispar infirmare voluntatis studium, diversitatemque, sicut similitudo conjunctionem animorum. Neque unquam corvinae nigredini candentibus cygnorum plumulis recte convenire potest. Quod a Paternitatibus vestris ut impetrare valeam, omnium me humiliter advolutum pedibus prosterno, per Numen coelitesque et inprimis signiferum earum S. Brunonem obtestans, non velint meo me desiderio fraudatum, veluti militiae coelestis ineptum, aut tam egregia conversatione indignum, exautorare, quin potius armis instructum proelibatis tyrunculum, arctius sibi conjungere, ad salutis operosissimum negotium exercendum coeli (celloe voleban) deliciis perfrui benigne concedere: et ita armatum, si quando errare, quod humanum est, contigerit, humaniter paterneque corrigere, titubantem fulcire; cadentem, quod tamen Deus avertat, benignum erigere. Hoc mecum orat pietas, expostulat charitas, quas meae petitionis comites ad V. Paternitates vestras, una ablego, petituras audacius et enixius, impetraturas facilius, quod mihi soli petere arduum, obtinere difficillimum futurum fuisset. Quarum me devotissimis orationibus et benignae resolutioni humillime resigno: iisdem in aeternum, corpore, animo, benevalere officiosissime imprecans. Venerabilium Paternitatum vestrarum humillimus

mutuaverat ad redimendam a comite Merode vexam; sed clerus (11a Augusti) pariter in scriptis respondit, futilibus argumentis rationes prioris refutando, et aliquot millia florenorum allegando, quos ipse loco tributorum pro toto clero exposuisset, quorum pars a carthusia refundi deberet: verumtamen Prior (22a Augusti) firmioribus adhuc argumentis leves hasce rationes confutavit, torquendo scilicet omne damnum sub primis succorum motibus carthusiae huic illatum in Dominum sigilliferum ut qui patres extra illam apud exteros hospitando, illius praecipua ruinae causa extitisset. Tandem mediante Domino M. Jacobo Heun, scholastico Mariano et hoc tempore juristarum scholae decano, reddita nobis fuit pro nostro debito hypotheca, qua eidem scholae ab anno 1600 debebamus annuatim 5 flor. pro 100 florenis capitalibus.-

p.343. Anno 1652, Prior post frequentes instantias evocatus Vinariam, assumpto Domino Laurentio Henrici syndico nostro, ibidem comparuit 14a februarii, ubi Cancellarius et qui Duci a consiliis post varias cum priore concertationes, novissime praesentarunt restitutionem medietatis censuum inhibitorum, ita tamen, ut si futura comitia pro duce sententiam ferrent, census percepti redderentur, sin pro carthusia, transactio sub patre vito inita servaretur: quam inaequalitatem Prior noluit acceptare.-

Hoc anno, feria 2a post Dominicam Palmarum, Duumviri civitatis cum comitatu circiter 12 personarum venerunt ad monasterium exigentes prandium hac die veteri more iis debitum, quos Prior bonis verbis avertit. Paulo post, feria 2a Paschae, Domini Proconsules (qui alio nomine die Schlossherren vocantur), lustratis moeniis et vallo, cum comitatu prope 30 virorum venientes ad domum nostram, magna importunitate convivium quoddam, olim quidem ex gratia hoc die illis exhibitum, modo ceu debi postulaverunt, quod cum Prior, ne scilicet debitum concederet, dare recusasset, simul etiam domus inopiam praetendendo, quod non posset, ipsosque ad patientiam exhortatus fuisset, donec domus ad statum meliorem devenisset; illi hanc repulsam male ferentes ad hortum vicinum abiere, ibique bibendo, commessando diem nocte terminantes, postridie Priori renuntiarunt, siquidem transactionem praetensam denegasset, se ea quae consumpsissent, expensionibus a senatu huic domui

p.344. debitis subtracturos.-

24 dec.

Humillimus clientulus,

Laurentius Wartenberger Staffeldensis sacerdos. — (sans date) —

(Cette lettre est tirée d'un volumineux manuscrit petit in 4° conservé à Valsainte et venant de la chartreuse d'Ittingen. L'allusion faite au patron de cette dernière, St Laurent, donne à croire que cette lettre a été adressée au Prieur d'Ittingen. — Le msc. porte sur la 1ère page la date de 1628. Après un calendrier viennent 7 sermons de « D. Michael Friz Rottwilanus, professus Ittingae et Prior Cartusiae Ratisponensis » — il y a ensuite des sermons « D. Joannis Eckstain Villingani, prioris Ittingae » — etc. ...) —

49. 10 Juillet 1653 – 1667. ch. D. Jean Lottley.

Spirensis, fit profession à Cologne le 9 juin 1641, procureur de Fribourg en 1652. — Le catalogue des profes de la chronique de D. Jean Arnold dit : « D. Joan. Lottley 19 julii a° 1653 in Rectorem hujus d. institutus et a R^do Patre supra annum in priorem institutus et confirmatus. D. Jean dit lui même (p. 198) qu'il arriva à Erfurt le 10 juillet 1653. et dans la liste des religieux qui est à la suite de sa chronique il est dit « a R^do Patre a° 1653, 17 octobris institutus in priorem. » —

ch. 1654. D. Joanni Lottley in priorem d. Erfordiae super annum instituto non fit mia. ch. 1660. fr. Jacobus d'Affringues donatus ex Erfordia revertatur ad domum Raremundae, suae professionis, prout petit. ch. 1664. D. Henricus Hagen vicarius Erfordiae exerceat officium procuratoris, et D. Eberhardus Enger officium vicarii, et D. Stephanus ibidem professus vadat ad domum in Tuckelhausen. (par ch. 1665 D. Stephanus Kause est envoyé de Tuckelhausen vicaire à Grunau.) ch. 1665 D. Hugo Schoeneck prof^us d. Herbipolis vadat ad domum Erfordiae et ibi exerceat officium procuratoris (de Westphalie, né 1632, 22 nov. profès 1653, 1er Mai proc^r d'Erfurt ch. 1665 – 1675 ch. proc^r à Ilmbach 1675 – 84 et d'Erfurt 1684 – 1685, 26 janvier nécr. d'Erf. sa mort. l'abbé Ullrich dit 10, ou 20 janvier).

et D. Joannes (sic Henricus) Hagen vadat ex Erfordia ad domum Coloniae suae professionis. — ch. 1666. D. Martinus Büx prof^us d. Herbipolis vadat ad domum Erfordiae et exerceat officium vicarii (d'Oberlauer, né 6 oct. 1631, profès 1654, 17 janvier.

+ 24ª Decembris. — Inter 3am et 4am antelucanam obiit Ven. Pater Johannes Kirsch, ex dioecesi Trevirensi, Merovingiae oriundus, professus et senior hujus domus, pro officio sacristae e domo Snalsensi huc remissus anno 1650 21 novembris, olim eodem officio defunctus in domo Partis Dei: tumulatus hoc ipso die hora 2ª post meridiem sine habitu, vili tantum panno insutus, nec ritibus ordinis consuetis, haud absque scandalo. —

Anno 1653, 2ª Januarii, Prior Ratisbonam contendit ibidem in comitiis coram statibus Imperii causam restitutionis nostrae adversus ducem Vinariensem acturus; sed non fuit possibile negotium illud hisce comitiis expedire potuisse, cum nullum speciale gravamen discussum fuerit, sed omnia Francofurtum rejecta ad futurum conventum deputatorum.

23ª Martii, Accidit ut absente priore annosa quaedam mulier aliquot annis ab hortulano nostro alita, in domo nostra auf'm Deichgarten diem suum obiret, cujus substantiam relictam senatus, nobis insciis et contra domus privilegia, per notarium ac testes describi et subsignari fecit: sed pater Michael contra hunc actum protestatus, jussu nobilis Domini Ruperti a Wegman, Viceproctoris Moguntini, sigilla iterum abrasit. Dum prior Ratisbonae moram traheret et senatus interim Erfurtensis pluribus iniquis ansibus dom-
p.345.- um) nostram interturbaret, ipse Caesaris auxilium implorando, sequentem libellum supplicem eidem porrexit.

trad. (Celsissime, Magnifice, Invincibilis Imperator, Domine Clementissime!

Cartusia Erfordiensis jure merito certissime speravit fore, ut tam multis exantlatis gravibus infestationibus et persecutionibus a tempore pactae religionis-pacis, tandem post initam pacem communem Monasterii et in Osnabrück anno 1648, posset jam in eo statu, quo anno 1624 fuit, quiete et securitate frui, et ut non amplius in hoc suo statu turbaretur sed potius contra adversa protegeretur et custodiretur. Ast denuo proh dolor post conclusam dictam pacem ex parte consulis et magistratis civitatis Erfordiensis adversa tanta et attentata pati debuit, ut jure timendum sit, utrum etiam per instru-
p.346.- mentum pacis de conservando eo statu, in quo dicto anno fuit, secura et tuta esse possit. Quapropter his coacta Caesaream Majestatem summa cum submissione de actis et factis certiorem facit, et clementissimam protectionem ac subventionem humillime efflagitat. —

Et quidem primo in hebdomada SS. Martyrum anno 1652 accidit, ut Duumviri (qui consuli proximi in senatu sedent) cum comitatu circa 12 vel 15 personarum; et postea sequente feria secunda S. Paschatis sic dicti Schlossherren (qui etiam sunt de senatu) cum comitatu circa 30

remplacé à Erfurt avant le chap. de 1669, mort vicaire à Wurzbourg le 8 sept. 1684).
Item ch. 1666. D. Hugo Pfister (Phister, ex Euck.) ex Snals vadat ad domum Erfordiae et exerceat officium sacristae. ch. 1671. D. Hugo Pfister sacrista Erfordiae revertatur ad domum in Euckelhausen suae professionis (obiit 21 Mars 1693). —
ch. 1667. Priori d. Erfordiae ad suam magnam instantiam, fit mia ... et prior absolutus revertatur ad domum Coloniae suae professionis.
ch. 1687. obiit D. Joannes Lotley prof.us et prior d. Coloniae, visitator provae Rheni, alias prior d. Erfordiae, hab. plen. cum ps. mon. ach. et miss. de B.a M.a per tot. ord. et amiv. perp. scrib. sub 25 nov., le necr. de Cologne le dit aussi mort le 25 nov. 1686. — Le necr. d'Erf. met à tort 25 oct. Prieur de Cologne 1676-1686, 25 nov.

50. ch. 1667-1679. ch. D. Martin Schue. —
ch. 1667. Priori d. Erfordiae fit mia ... et praefecimus in priorem dictae d. D. Martinum Schue procuratorem d. in Grunau. ch. 1663. (In d.o Grunau) et D. Martinum Schue a P. Visitatore in procuram institutum confirmamus. — D. Martinus Schue, Neumagensis, prof.us d. Trevirensis. ch. 1668. et D. Christophorus Brackenheimer vadat ex Buxia ad domum Erfordiae. — ch. 1669. Priori d. Erfordiae non fit mia, et D. Christophorum Brackenheimer super annum a P. Priore in vicarium institutum confirmamus; et D. Andreas Rudinger vadat ad domum in Ilmbach. — ch. 1671. Priori d. Erfordiae non fit mia ... et D. Stephanus Kaus vadat ad domum Buxiae. — ch. 1673. D. Joannem Raskopff in vicarium d. Erfordiae institutum confirmamus. ch. 1675. Priori d. Erfordiae non fit mia; et D. Hugo Schoeneck procurator vadat ad domum in Ilmbach et exerceat idem officium; et D. Joannes Raskopff vicarius exerceat officium procuratoris (Profès de Ratisbonne mort procureur d'Erfurt le 9 aout 1684, ex necr. d.); et D. Stephanus Kaus hospes Buxiae revertatur ad domum Erfordiae suae professionis et exerceat officium vicarii. ch. 1679. Priori d. Erfordiae alibi instituto fit mia nommé prieur de Trèves, sa maison de profession où il est mort le 23 Dec. 1695. —
ch. 1696. obiit D. Martinus Schue prof.us et prior d. Trevirensis, visitator provinciae Rheni, alias prior d. Erfordiae, hab. plen. cum ps. mon. ach. et miss. de B.a M.a per tot. ord. et amiv. perpet. scrib. sub 23 Dec. — Voir plus loin page 198. —

circa 30 personarum ad cartusiam, venerunt omnia exposituri, pro se et suo comitatu tractationem sibi, ut dixerant, ex justitia debitam, patre vicario priore hoc denegante, neque tale onus anno 1626 in exercitio fuisse concedente, atque cum omni modestia rogante, ut patientiam haberent usque ad meliora tempora, in quibus pro facultate talia tractamenta hospitibus exhiberi potuerunt; prodicti dominici gradus,
f.347. precibus moveri, gesserunt, sed sic dicti Schlossherren cum suo comitatu sese in magistri civium hortum, ad vicinum lilium, prope cartusiam, recuperunt, ex dolario Venatorio et culina civitatis magnam vini et ciborum copiam, afferri atque lyristam adduci curarunt, et ita tempus a meridie usque primam noctis in commessionibus transigerunt; postea vero per unum ex Schlossherren, nomine Schweinfeldt, renuntiarunt impensas hujus commessationis, quam cartusia dare recusaverit, ex depositâ cartusiae apud cameram senatoriam summâ 2000 florenorum et ex annuis censibus solvendas esse; quod etiam factum est, et usque ad hanc horam annui hi census cartusiae subtrahuntur non obstante saepius iteratâ reclamatione; imo hoc anno scribae cartusiae domino Georgio Zehentmayer ad consulem et senatum pro reproscendis hisce censibus missio duris verbis incarceratione in dicta nigra camera, nisi statim abiret, comminati sunt.

f.348. Ad haec anno 1653, circa hebdomadam SS. Martyrum venerunt nomine consulis et senatus Domini Förster et Schwangfelder tractationem cum prandio in hebdomada SS. Martyrum, sibi debitam, exigentes simulque minantes, senatum dehinc quovis anno visitationem in cartusiâ instituturum, et mille res periculosae et nocivae in eâ asservarentur. Et licet pater Prior contra hanc violentiam et rem novam, nunquam in cartusia hucusque, multo minus anno 24to (1624) attentatam, protestatus fuerit, tamen paulo post consul et senatus domiciliorum, quod dam cartusiae in horto sitorum, per notarium et testes visitari, de invento supellectili inventarium conscribi resque sigillo communiri fecerunt; quod sigillum pater Prior conservandi sui juris causâ avelli curavit protestationemque suam contra hanc factam
f.349. visitationem iteravit.

Porro die 11a Aprilis consul et senatus Dominum Schwangfeldt ad cartusiam miserunt claves turris ad canalem sitae, cubi aquae in urbem fluunt, ejusque reserationem requisitum. Quae turris anno 1614 coram consule et senatu civitatis, facto

Lugitimâ

legitimâ transactione, cartusiae concessa et hucusque ab ipsa proeprimis anno 24 (1624) in quieta possessione retenta et pro domicilio incolarum adhibita fuit. Cum vero pater Procurator se excusaret, quod claves non haberet et pater Prior a domo abesset supradictus Schwengenfeldt curavit per fabrum ferrarium vi aperiri turrim simulque civem quendam jam proesentem hanc inhabitare jussit, qui de facto statim turrim adiit eamque usque ad hanc horam inhabitat in eâque a magistro civitatis et
p.350. senatu contra omnes protestationes cartusiae manutenetur et custoditur.

Insuper cartusia jure conqueritur, quod saepem tenuem, quam ad custodiam horti luporum in civitate prope claustrum siti et magnis expensis extructi fieri fecit, magister civium et senatus rem insolitam asserat, eamque utpote inscio senatu factam excidendam vel comburendam esse; cum tamen cuique ex lege naturae liceat rem suam a damno custodire, et hortus ipse totus seclusus sit, saepimentum nemini obstet vel noceat, imo ante tempora illa bellica viva saepes exstiterit; hoc totum vero perficere volunt sub eo praetextu, quod civibus omnibus per hortum transitus patere debeat, licet publica via nonnullis tantum passibus ab eo distet et per hanc servitutem plantatis lupis magnum nocumentum afferretur et via ad alias
p.351. magnas exorbitantias panderetur.

Tandem a cartusiâ persolutio omnium onerum civilium ex fructibus, vino, lupis, agris intra et extra urbem, et variarum vectigalium sicut a communibus civibus postulatur, licet nullam civilem artem et quaestum exerceat: e contra vero, neque id obtenere potuit, ut ad exitium claustri avertendum concederetur exstructio fossae inter novum fortificationis aggerem et murum claustri. Nam cum ante nonnullos annos urbs munitionibus firmaretur et cartusia antea extra urbem sita nunc intra moenia clauderetur, quarta pars cellarum tunc devastata et funditus ad aggerem conversus fuit, qui agger tam propinquus ad murum claustri et ambulacri constructus est, ut humus considens jam in pluribus locis murum infregerit et majus adhuc damnum illatu-
p.352. rus sit, quod periculum et damnum facile evitaretur, si cartusiae exstructio fossae concederetur.

Quoniam vero haec attentata notorie adversantur pacis pactionibus, imo et juribus vicinitatis canonicis et civilibus, omni submissione et obedientia Pater Prior dictae cartusiae supplicatur, ut Majestas Sua dignetur sub poena in instrumento pacis

pacis proescripta, nimirum fractoe pacis magistro civium et senatui urbis Erfordiensis gratiosissime praecipere: 1° Ut non amplius sibi tractationem in hebdomada SS. martyrum et diebus Paschatis faciendam arrogent; — 2° Ut neque sub tali neque sub alio praetextu pecuniam cartusiae in camerâ senatoria locatam ejusque census retineant, sed ut census jam solvendos nunc et in posterum accurate solvant; — 3° Ut visitationem vel inventarisationem instituere non amplius audeant;

p.353. 4° — Ut turrim ad Grimmig injusto incola evacuent, cartusiae restituant eamque in ejus possessione non amplius turbent; — 5° Ut constructionem sepimenti ad custodiendum luporum hortum non impediant; — 6° Ut concedant cartusiae excavationem fossae inter aggerem et murum claustralis ambulacri sic dicti „Crucis" ad evitandum imminens periculum, ne collabatur et totum aedificium corruat; neque enim hoc ad ullius aemulationem vel offensionem, neque ad nocumentum fortificationis erit, sed tantum ad praesens periculum et inevitabile damnum domus Dei praepediendum. — Caesareae Majestatis tuae judicium summum ac clementissimum humillime invocantes etc...

Caesareae Majestatis tuae omnium subjectissimus et obedientissimus. —) trad.

Frater Laurentius Wartemberger Prior. —

p.354. Ad haec supplices Imperator sequens mandatum dedit ad Erfurtenses. —

trad. (Ferdinandus 3us etc... Titul. ect... Ex adjectis percipietis, quomodo pater N. Prior cartusiae Erfordiensis apud Nos contra vos, utpote qui cartusiam in multis contra pacis pacta inquietetis et turbetis, conquestus et propterea Caesareum nostrum judicium et tutamen precatus sit. Jam cum regni principatum tenentes obligati ac studiosi simus ad prospiciendum, ut pacta pacis ab omnibus serventur: mandamus in gratia et sub poenâ 10 mark. auri, quarum dimidia pars nostrae Caesareae camerae, et dimidia pars cartusiae a vobis irremissibiliter exsolvenda sit, ut praedictam cartusiam in nullâ re contra pacis pacta aggravetis, sed in suâ possessione quietam et imperturbatam relinquatis, imprimis vero ut cartusiae suos census sub

p.355. supra allato praetextu non amplius denegetis. Quod si vero res aliter se habeant, vestram relationem in summâ obedientia infra sex hebdomadas ab intimatione hujus transmittere tenemini. Hoc est judicium et mandatum Nostrum etc...

Regensburgoe, 3a julii, Anno 1653. —) traduction

Aliam porro

Aliam parro gratiam obtinuit hic ven. pater Prior ab Imperatore, cujus causâ optime meritus de hac domo, aeternum sibi in illa nomen comparavit. Cum enim Clementissimus Caesar, uti superius memini, patri Vito Priori remunerationem aliquam promisisset, quae tamen ipso vivente effectum sortita non fuerat, hic Prior magnatum quarundam, qui apud Caesarem auctoritate pollerent et gratia, favorum nactus, iisdem patrocinantibus promissam gratiam Caesari ad memoriam revocari, simulque suggeri fecit, siquidem civitas Imperialis Mulhusina aliquot millium florenorum debito ex mensibus Romanis eidem esset obnoxia, si ex illis portio quaedam huic carthusiae obveniret, se cum dictâ civitate facile conventurum de solutione: nec inanis

p. 356. fuit haec suggestio: Benignissimus quippe | Caesar sponsionis suae clementissime recordatus, mox e summa praefata 8000 florenos Rhenenses domui dono obtulit, fuitque 15a februarii rescriptum ad Mulhusinos ea de causa expeditum. Sub hoc eodem Priore praetensia iniqua communitatis Tonnensis, quae sub praecedenti quasi sopita videbatur, recruduit. Videns enim communitas quod adversum nos nihil proficeret, clam cum Domino Zieglero satrapa istius loci contraxit, ut ipse pro debito, quo illi communitas fuerat obnoxia, hanc praetensionem acceptaret: dictum, factum; cumque anni, quibus satrapa bona nostra ibidem sita conduxerat, finirentur, ipse bonis cedere noluit, quoad sibi satisfactum fuisset; utque praetensioni suae firmius insistere posset, universitatis Tehnensis judicium expetiit, et juxta malam informationem suam Anno 1658, 10 martii, sententiam favorabilem obtinuit. Sed Prior Ratisbonae tum degens peroportune primo Cancellarii Comitum a Waldeck, quorum ipsoei Praefectus erat, tum Archipraesulis Moguntini adversus eundem patrocinium implorarit, tandem Priore

p. 357. alibi promoto, hae differentiae per subsequentem amicabiliter sublatae fuerunt. | Interim dum hic prior propter negotia domus Ratisbonae diutius detinetur, contigit Priorem loci gravi morbo conflictari, ut de sanitate ejusdem recuperanda spes omnis esset sublata; quocirca conventuales pro novo pastore solliciti, hunc sibi a visitatoribus praefici desiderant, qui eundem per chartam Capituli a regimine hujus domus absolutum, Priorem in dicta domo instituunt. —

47us D. Joannes Lottley. —

Fuit hic ven. pater professus domus Coloniensis Stae Barbarae ex mandato admodum Rdi Patris Generalis Friburgo, in qua domo per annum officium procuratoris obierat, avocatus et in

et in priorem hujus domus institutus, appulit hic Erfordiae sub v. asperam 10ª Julii 1653. Reperit unicum religiosum scilicet v. en. patrem Michaelem Dülcken hujus domus professum et procuratorem, alias sypellectilem v. alde exiguam, in pecunia, 16 mald. 12 Rhymi. 1 Mltr. 1 Vtl. hibernum, 3 schaffel hordeum, 1 mald. 6 metz hordeum, v. ini 6 urnas. - Hoc tota substantia hujus domus anno illo profato, profuit huic domui annis 16. v. in mitis ac manuetis ingenii, omnibus ob gratam eloquendi artem charus, v. varias adversitatum procellas sustinuit, assecta haereticorum contra Archiep-
p.358 - iscopum Moguntinensem rebellantium agitatus, afflictus, amissus, illas illorum temporum injurias forti invictoque animo exarsit, devoravit superavitque. Census in majori Brembach, Grossenbring, Vogelsberg et alibi huic aliquos in Kleinbrembach cum auxilio et consilio Domini doctoris Gerecomi Molitoris hujus domus intimi amici in Lipsiensi conferentia felicitar recuperavit, multis quippe ante annis a ducibus Vinariensibus ablati fuerant. Habemus autem protestimum aut gratias agamus profato Domino doctori qui fortissimis et verbis et rationibus ipsum ducem Vinariensem in dicta Lipsiensi conferentia aggressus animum ejus ita demollivit ut omnia nobis ablata restituturum se esse polliceretur, uti et factum docuit et in hodiernum usque diem, iisdem fruimur, initium recuperationis fuit anno 1666. Clementissimus Dominus Deus ut utrique secundum divitias bonitatis suae post hanc, vitam aeternam. Cum ergo 14 annis supra dictas v. en. pater Prior huic domui specialiter ejusset instantissime petiit a Reverendissimo Patre absolvi et remitti ad domum pro-
p.359. - fessionis Colonian, quod et factum est, et prosto quam aliquot mensibus in cella ejusset, institutus est in procuratorem istius dictae domus suae professionis. Compalavit hic Pater hortum majorem spatiamenti ab horaeadibus Hussiis en dicti pratio 600 florenorum Iuringensium, florenus computatus pro 21 grossis. Ut autem jugiter praeter immutationem horti sciant successores nostri ubinam terminus fuerit horti des Bocks gartens et terminum des Hussiis engarten declaro quod ista arborum series propa istum aquaeductum, qui est medius aliorum aquaeductum intersecat nostrum antiquum Bocksgarten ab altero Hussiis en horto, nam vinuto et complanato muro luteo qui ubique est horti, dis carnebat, loco illius muri luteo complantata est series illa arborum continua in longitudine incipiens ab aquaeductu directe per hortum fluente, finiturque inferius prope horreum nostrum propa viam qua Patres

51. ch. 1679 – 1683, 8, oct. – D. Christophe Brackenheimer. –

Profès de Buxheim, nommé vicaire à Erford en 1669 à 1672 et 73 et vicaire de sa maison de profession. ch. 1679 Priori d.s Erfordiae .. fit mici, et praefici-mus in priorem dictae d.s D. Christophorum Brackenheimer professum et vicarium d.s Buxiae. – ch. 1682 .. Fr. Franciscus Bell donatus Erfordiae ob tot inordinationes et inobedientias expellatur ab ordine. – Ex necr. d.s D. Christophe est mort en charge le 8 oct. 1683. – « 8 oct. D. Christophorus Brackenheimer prof.us d.s Buxiae, prior hujus d.s »

ch. 1684. ob. D. Christophorus Brackenhammer prof.us d.s Buxiae, prior d.s Erfordiae.

52. après oct. 1683 – 1690 – post ch. D. Nicolas Wirz. –

D. Nicolas Wirz (et Wurz et Wurtz), Trevirensis, fit profession à Erford le 2 juin 1669. – devait être vicaire quand les visiteurs le nommèrent Recteur après la mort de D. Christophe. – ch. 1684. D. Nicolaum Wurz a PP. Visitatoribus in Rectorem d.s Erfordiae institutum, praefici-mus in priorem dictae d.s; et D. Jacobus Heinen exerceat officium vicarii. ch. 1685 .. D. Henricus Leinen ex Grunau vadat ad domum in Ittingen (n'a pas été longtemps vicaire) .. et D. Franciscum Mezel professum d.s in Astheim in vicarium d.s Erfordiae institutum confirmamus. ch. 1688 .. visitetur quamprimum domus Erfordiae per visitatores ordinarios cum plena potestate absolvendi quoscumque officiales. – D. Nicolas a du obtenir miséricorde dans la visite de fin d'année 1690, car le recteur, son successeur, fait faire deux professions le 25 janvier 1691. – Est mort le 7 janv. 1694, le necr. le note ainsi: « 7 jan. D. Nicolaus Wirz professus, vicarius et alias prior hujus d.s 1694. »

ch. 1694. obiit D. Nicolaus Wirz prof.us, vicarus et alias prior d.s Erfordiae.

Voir la suite page 209.

ad specimentum tendunt: numerus arborum erat 1675. 83 (hoc pro informatione horti).

---

p.361.

Ordo Secundus

sive

Catalogus omnium Personarum Domûs hujus professarum quibus etiam hospites officiales admixti sunt. —

+ Dominus Henricus Rockell, 1us Prior, professus in Grunaw. — + 4 Jan. 1382?

D. Bertoldus Sue, 1us vicarius. — + 7 Sept. ex Necr.

D. Conradus Uffinger, 1us Procurator. — + 8 Dec. ex Necr. probat ex ch. 1391.

D. Hermannus, 1us senior et scholasticus. — + 4 Jan. probat ex ch. 1408.

1. D. Eberhardus, primus professus hujus domûs, postea missus pro inchoanda domo Stæ Elisabeth prope Isenacum, ubi etiam sepultus quiescit. — + 20 Dec. ex Necr.

2. D. Joannes Carola (Karola, l'auteur chron.) —

3. D. Hartungus de Rotenburg. — + 29 Jan. ex Necr.

4-7× D. Hartungus Schrecke, primo hujus, deinde Dⁿ Francofordiæ professus, obiit anno 1420, 5 martii. — (Hartungus ~~de Rotenburg~~ Schrecke obiit 1420 — vient plus haut, complément la chronique de Ste Anne (+ ex ch. 1420) —

5.+6. D. Henricus Puschart, postea Prior Isenacensis. — (+ 12 Feb. 1412, ex ch. 1412.)

6-5. D. Eckardus obiit in domo Isenacensi 26 dec. —

7.6. D. Fridericus Koditz de Salvedia. — + 16 Febr. ex Necr. 1418 ex ch. 1418.

4-7. D. Hartungus Schrecke (mis plus haut, vient ici) — (+ 5 Mart 1420, ex ch. 1420)

8. D. Conradus de Schaden, primo Isenacensis postea hujus Dⁿ professus. + 17 Mart. Necr.

9. D. Henricus Flick. + 29 Martii ex Necr.

10.+ D. Sifridus de Korbecke (Kurbecke, n°2) Prior. — + 16 Apr. Necr. ex ch. 1400.

p.362. 11. D. Joannes Korbech (Norbach n°2). — + 28 Mai ex Necr. 1407 ex ch. 1468

12. D. Hermannus Wolfhagen. (v. ci n°2)

13. D. Henricus de Maidenburg. + 7 Aug. ex Necr.

14. D. Joannes de Gosirstete (de Gösserstette n°2). + 5 Julii ex Necr.

15. D. Joannes Gruissen obiit a° 1414, 13 Augusti. –

16. D. Christianus de Franckenhusen. (ch. Franckenhausen n° 2). 1418. ex ch. 1409. – +14 Aug. ex Naer.

17. D. Joannes Halberstadt obiit 1411, 21 augusti. – +1410, ex ch. 1411 d'après Naer.

18. D. Joannes Schusen (Schehausen n° 2). – +29 Aug. ex Naer.

+19. D. Joannes Spangenberg, vicarius et prior. +29 Aug. D. Joan. Spangenberg vic. Naer.

20. D. Erhardus Gross obiit a° 1451. – +5 sept. ex Naer (4 sept. ex ch. 1451) 1449 ex ch. 1450.

21. D. Joannes Blide, sacrista. – +10 sept. ex naer.

22. D. Henricus Molhusen (Mulhausen n° 2) procurator. – (+ ex ch. 1407).

23. D. Joannes, obiit in noviciatu.

+24. D. Conradus Rinckleben, Prior. – +13 oct. ex Naer. fecit 1406 ex ch. 1407.

25. D. Joannes de Isenaco. +25 oct. ex naer.

26. D. Conradus de Gutteren (de Gyntraue, n° 2). – +13 nov. ex Naer. 1413, ex ch. 1414.

+27. D. Joannes de Hoyge (J. Hoige, n° 2) Rector nov. ex plantationis in Pomerania. (+16 Nov. ex Naer.

28. D. Henricus Eschewe, Hasso (Eschwege, n° 2). – (+29 nov. ex naer.

+29. D. Hermannus de Wolfhagen, Prior. – + ex ch. 1395.

30. D. Henricus de Ula. (+20 Dec. Naer. 1401. ex ch. 1402).

31. D. Hermannus de Grunauw (de Greunauw, n° 2). –

p. 363. 32. D. Joannes de Frimaria, stc ob violentam, etc.. v. ci-plus long. +19 Avr. ex Naer. 1426 ex ch. la chron. d'Arnold de. 1427.

33. D. Joannes Kraula. +9 Janv. ex Naer. 1424 ex ch. 1426.

34. D. Conradus Foszagel de Hohenberg (Fussjagell, n° 2). Huic patri architecturæ Henricus retulit: quam, lubenter alterius oculi jacturam, subiisse paratus fuisset, si iterum jam-aenea, qui initio apparuit, interisisset simul et allogia haussit. +30 Juillet ex Naer. 1424 ex ch. 1425. (n° 2 a quelques variantes).

35. D. Henricus Nören. (+10 Avril ex Naer. 1420, ex ch. 1421.)

36. D. Hermannus Brun (Brun, n° 2). – +6 Nov. ex naer. –

+ D. Alfardus de Holandia, Prior. ... hospes. – +14 Aug. 1424 ex ch. 1425. –

37. + D. Joannes Wida, Prior nov. ex plantationis Hasti X^ti et multo tempore vicarius hujus d., hic etiam, ex ore supradicti architecti, mira de pulchritudine et affabilitate juvenis, qui initio apparuit, referre patribus consuevit: obiit 10 octobris. 1443, ex ch. 1444 (voir n° 2.) –

p. 364. 38. D. Joannes Pfauwe, senior. +13 nov. 1444 (ex ch. 1445)

+39. D. Albertus de Suntria, Prior et visitator provinciæ obiit 1414, 21 februarii. (+1435 ex ch. 1435.) at Naer.

40. D. Joannes Smyre (Smürre, n° 2) obiit 1427, 15 aprilis. +1426 at naer. + ex ch. 1427

— Monachi. —

41. D. Joannes Molhusen (Mülhausen, n° 2) senior, obiit 1434, 29 nov. — (1433, 29 Nov. ex ch. 1434). n'est pas au Necr.

+42. D. Albertus Harhusen (Harhausen, n° 2) Prior Horti Xti, visitator provinciae et Procurator ordinis in synodis Constantiensi et Basiliensi. — (+15 Apr. 1446 ex ch. 1447).

+43. D. Henricus Frölich, procurator et Rector d. Passionis Christi prope Lechnitz, sic donavit hortum ante fores monasterii. obiit 1423, 16 februarii. et Necr. — (+ ex ch. 1423).

+44. D. Joannes Francoforde, Prior in Snals et Francofordiae ad oderam, obiit 1439, 28 febr. et Necr. — (moins complet dans n° 2). — (+ ex ch. 1439).

45. D. Henricus Arnstett. (+ ex ch. 1448.)

46. D. Petrus Rotenberg, senior et vicarius, cujus magister fuit 1us sacrista anno 1407. +7 dec. ex Necr. forte 1451 ex ch. 1452? —

p. 365. 47. D. Henricus Wimaria, infirmarius et sacrista etc... voir n° 2 ou chronique de S. Arnoldi (+ vic. Legnitz ex ch. 1453.

48. — D. Conradus Weissenburg obiit 1427, 17 octobris. — (+17 oct. 1426 Necr., ex ch. 1427.)

+49. D. Petrus Andernach, Prior d. Passionis Christi. — (+ ex ch. 1438).

50. — D. Conradus Schoneman, obiit 1421, 4 julii. et Necr. — (+4 Julii 1420, ex ch. 1421.)

+51. D. Joannes Rottlos de Neuenburg, Prior, obiit 1449. (+13 Nov. 1448. ex ch. 1449.)

52. D. Joannes Rynman, obiit 1439, 3 septembris. et Necr. — (+3 Sept. 1438, ex ch. 1439.)

53. D. Joannes Sachsa.

54. D. Conradus Wida, scriptor insignis. — (voir n° 2). (+10 oct. 1443, ex ch. 1444.) cit. Jean.

55. — D. Joannes Philippi. (+16 Janv. ex Necr.

+56. D. Alwardus de Hildesheim, Prior, obiit 1447, 1a Mai. 10 Mai Necr. (+1er Mai 1446 ex ch. 1447.) (v. n° 2).

57. D. Matthias de Embrica, vicarius, obiit 1433, 6 martii. et Necr. — (v. n° 2) (ex ch. 1433.)

58. D. Gumbertus Beigarten, qui plerosque libros medicinales dedit. obiit 1436. (+26 Avril 1435 — (+ ex ch. 1436.

59. D. Joannes Duderstatt (Euderstatt n. 2) procurator institutus anno 1420 aedificavit domum ad Grues in civitate. obiit 1438. — +7 Mars 1438, ex ch. 1438. (v. n° 2 moins complet). —

60. D. Albertus Ilmana D. Alb. de Ilmen procurator factus anno 1432. (+29 oct. 1458 ex ch. 1450.) (v. n° 2 moins complet).

NB. 61. D. Joannes Aldendorff, conscriptor primae Cronice, quae periit anno 1453, quam scripsit sub Priore D. Joanne Rottlos, et alterius, quae adhuc extat, unde

p. 366. potissimum nova transumpta est, quam jussu D. Hermani Reinboths prioris compilavit anno 1457. Religionem ingressus est 1419. obiit 1467. — (+26 oct. 1466, ex ch. 1467.) —

+62. D. Henricus Tryptis, Prior Isenacensis intravit ordinem anno 1420, obiit 1452. (+26 oct. 1452 ex ch. 1453)

+63. D. Joannes Ulrici, Prior Isenacensis. (n° 2 ne l'a pas) (+25 fevr. 1458. ex ch. 1458).

+64. D. Nicolaus Baldestete, procr. hujus, tum prior d. Passionis Christi. obiit 1481. (v. n° 2). forte 12 Mai 1479 ex ch. 1480 — voir Necr. (+ ex ch. 1480.)

65. D. Nicolaus Northausen, ob ut 1463, 2a Martii. — dtnae. (+ ex ch. 1463.)

66. D. Guntherus de Ilmen (de Ylmen, n.2) ob ut 1453, 26 martii. (+ ex ch. 1453).

67. D. Nicolaus Flewitz, ob ut Romae in hospitali Stae Spiritus. — (vois n.2 Chron. de J. Arnoldi)

68. + D. Conradus de Landoia, vicarius, dein Prior in Gunnen, ob ut 1439. (+ 17 Nov. 1438 ex ch. 1439 (vois n.2).)

69. + D. Joannes Osterauw, Prior hic, in Luckelhausen et Lechnitz, ob ut 1473 (29 Sept. ex ch. 1474 (vois n.2).)

70. D. Albertus Schaff (Schass, n.2). — + 18 oct. ex Necr.

71. D. Waltherus primus hujus, deinde Stae Joannis Bae in Hassia, denique Bae Mariae Virginis in Conradtsburg professus, ubi ob ut anno 1484, 2 augusti (ob ut peste, vt n.2). — + 29 Aug. 1484 ex ch. 1485

72. D. Thidericus Campstorff (Tydericus Kampffdorff, n.2. vide). — + 22 April, ex Necr.

p.367 73. D. Joannes de Westphalia, hic in die Stae Grisogoni etc. (vois n.2 Chronique d'Arnoldi — J. Lottley a vu (+ 14 janv. 1456 ex ch. 1456. (+ en abrege.

74. + D. Joannes Monasterii, sacrista, procurator et Prior cellae Bae Mariae Norimbergae et visitator prior indicae, leg ex. huic domui 300 flor. ob ut 1464, 22 januarii. — dtnae. (+ ex ch. 1464).

75. + D. Hermannus Monasterii, sacrista, procurator et Prior, ob ut 1474, die 11 februarii. ch. 1474.

76. D. Johannes Cappell alias Beyer, ob ut 1473, 28 martii. — 9a et nae. (+ ex ch. 1473. —

77. D. Henricus Molhusen (Mulhausen, n.2), ob ut 1484 (+ 29 Nov. 1484 ex ch. 1485) — (vois n.2 un mot entre 9 avant le suivant)

78. p.368 D. Jacobus Palma, de Paradiso alias Interbug, hujus eximii viri vitam, et res gestas prolixe conscripsit frater Jacobus Voltradé, quam hic sub compendio habes. Fuit natione saxo, ex dioecesi Magdeburgensi, patria oriundus Interbugae, adjuventute mire addictus litterarum studiis humanioribus, et cursu philosophicae absoluto, laureaque potitus, in florida aetate anno aetatis 20 a mundo valedicens, S. ordinem Cisterciensem, in monasterio quod Paradisus dicitur unde et nomen a quibusdam sortitus est, conscribus Poloniae complexus est, et deinde monachus in Universitate Cracoviensi studia prosequendo, theologiae summo honore decoratus, sacris deinde studiis jugiter et lucubrationibus vacans, paulo post in Abbatem ejusdem monasterii electus fuit. Verum de priori studio nihil remittens, et perturbationes molestiarumque, quibus eae dignitates plerumque abundare solent, pertaesus, sacram autem scripturarum lectionibus, meditationibus et lucubrationibus devotionis assuetus, in concilio Basiliensi a Legato Apostolico licentia impetrata transmigrandi ad alium religionem, S. ordinem Carthusiensem Erfordiae suscepit quadragenarius monachus Cisterciensis. In quo usque ad decrepitam aetatem, scilicet 86 annum deo fervidus totius monastici perfectionis aemulator extitit, ut laude divina quavoce cantando, quacorde

p.369 semper ruminando, quidquid etiam operis agere, nunquam animum remiserit, praestantissimum

-mum efficacissimumque remedium affirmans contra omnes diaboli, mundi et carnis tentationes jugem? Dei et beneficiorum ejus memoriam. Scripsit in utroque ordine multos et diversos tractatus insignes, obiitque plenus dierum et operibus fructuosis, anno 1465, 30 Aprilis, aetatis 84. (+ ex ch. 1466.) — 79. (D. Jacobus (de) Interlug +5 Mai 1461. + ex ch. 1462)

80 D. Andreas Syfridi de Cerbest. — (+ ex ch. 1477.)

81. + D. Johannes Forcheim, Prior d. Sti Joannis Btae 40 annis, ex procuratore hujus d. obiit anno 1490, 12 julii et Necr. (+ ex ch. 1491.)

82. D. Antonius N... + 27 Mars ex Necr.

83. D. Johannes Stauffmeet (Stauffeneel, n° 2), vicarius. — + 26 Mai ex Necr.

84. D. Johannes Pauli, 4 procurator, semel sacrista, obiit 1474, 30 maii et Necr. (+ ex ch. 1477.)

85. D. Johannes Körner (Kerner, n° 2) obiit 1469, 2 februarii et Necr. — (+ ex ch. 1469.)

86. ++ D. Johannes Hagen, alias de Indagine, Prior, obiit 1475, 19 Aprilis et Necr. — (+ ex ch. 1477)

87. + D. Tillemannus de Maidenburg, Westphalus, Prior. — (+ 19 Janv. 1459, ex ch. 1459).

88. D. Jacobus Volradi, hic pater plurima utilia collegit et scripsit manu optima, in quibus patris Jacobi de Paradiso vitam prolixe et accuratissime prosecutus est, testantur ejus indefessos et assiduos sudores manuscripta ex quibus primas sibi vindicat Dionysius et vetus index librariae. obiit 1498. (+ 9 Juillet 1498. ex ch. 1499.)

89. p. 370. + D. Henricus Cappell, Prior cellae salutis et Sti Joannis Btae in Hassia, ex procuratore hujus domus. — (+ 10 oct. ex Necr. 1450 ex ch. 1451.).

90. + D. Hermannus Wolfhagen, Prior. (+ 11 sept. 1464, ex 1465).

+ D. Hermannus Reinboth, profus d. Norembergae, Prior, obiit 1478, 7 dec. + 7 dec. 1477 ex ch. 1478.

91. D. Nicolaus Isenberg, procurator, obiit 1464. — (+ ex ch. 1464.)

92. + D. Lenfridus Baldewini, Prior hic et in Conradtsburg. (+ 20 Mai 1501. ex ch. 1502.)

93. D. Petrus Rotenburg ultimo professus in Conradtsburg, obiit 1484, 7 septembris et Necr. (ch. 1485)

94. D. Johannes Lechell (Leckell, n° 2) de Gisenheim, ultimo profus Herbipoli, obiit 1501, 12 sept. et Necr. (ex ch. 1502)

95. D. Jacobus Pusser de Gisenheim. — (voir n° 2). — (+ ex ch. 1494.)

96. D. Nicolaus Gaschot (Goschätt, n° 2) iste ob amentiam, quam contraxit, carceri inclusus fuit, qui eadem amentia agitatus, cellam X incendit. —

97. D. Conradus Ubelin, procurator, obiit miserabiliter Romae in hospitali Sti Spiritus apostata.

98 D. Conradus Ebern.

99. D. Johannes Seratoris. (+ 29 Juin. Necr. forte ch. 1496.

100. D. Rothgerus Lauwenburg de civitate Hervordia in Westphalia, qui annis 34 stetit in ordine canonicorum regularium reformatorum, obiit 1474. — (+ ex ch. 1474.)

101. D. Johannes Bischofshein, (Bischoffshein, n° 2) obiit 1519. — (+ ex ch. 1519.)

102. D. Henricus Walteri (Wutheri, n° 2) obiit 1483, 25 januarii. — (+ ex ch. 1483.)

103. + D. Jodocus Christen, Prior et inchoator novae d. in Misnia, obiit 1500, 1a julii. (+ n° 2). et necr. ex ch. 1501.

104 + D. Johannes Guirre, ex decano Halberstad. monachus hujus d., Prior et visitator provinciae. (+ ex ch. 1486)

105. D. Bartholomaeus, hic insignis et egregius fuit concionator, olim plebanus B^ta Mariae Virgo^is ingenii autem et pietatis, tum religionis praeclarum exhibet testimonium liber manuscriptus sub littera F. 34. obiit 1475. — + 22 Mai 1474. (+ ex ch. 1475.)

106. D. Henricus Scholle, prius monachus Benedictinus. — + 19 Aug. 1495. (+ ex ch. 1496.)

107. D. Johannes de Brunswig Alias Hartegast, de prosapia ducum Brunswicensium, sed a latere, novitius, qui anno 1471 delirare coepit, obiit 1472, 8 decembris. — Le necr. a un D. Joannes novitius au 26 sept. + 8 dec. 1471 ex ch. 1472. (+ ex ch. 1472.)

108. D. Ambrosius Brunigk de Legnitz, ultimo professus in Conradtsburg. — + 28 Aug. 1484. (+ ex ch. 1485.)

109. D. Michael Blagwitz (Blachwitz, n° 2) de Legnitz, procurator, vicarius, senior, obiit 1517. + 9 sept. 1516 ex ch. 1517.

110. D. Nicolaus Arnaw vir devotissimus etc... (voir n° 2. chronique de S. Arnoldi). — + 5 nov. 1486. ex ch. 1487.

111. D. Nicolaus Egra, procurator d. Annunciatae. (+ 23 Aug. 1484 ex ch. 1485.). —

112. + D. Christophorus Egra, praedicti uterinus frater, vicarius et sacrista, dein prior Hort. X^ti, ambo professionem fecerunt anno 1474. obiit hic 1509. + 29 Aug. 1529. (+ ex ch. 1530.)

113. p. 372. D. Matthias Slesita, sacrista, professus anno 1474, 21 sept. obiit 1506, 7 novembris. + 7 Nov. 1505 ex ch. 1506.

114. + D. Christophorus Vratislaviae, sacrista, procurator, vicarius hic, Prior in Illnbach, eodem cum praecedenti die professus. obiit 1512, 19 augusti. — + 19 Aug. 1511. (+ ex ch. 1512).

115. + D. Melchior Bruchatz, Slesita, Prior in Misnia, obiit 1486. — (ex ch. 1486.)

116. + D. Johannes Falcke, Dantiscanus, vestitus anno 1474, 21 sept. Prior hujus d. ultra 30 annos. Visitator provinciae. obiit 1511, 8 martii. — (+ ex ch. 1511.)

117. D. Laurentius de Stenavia (Steinnavia n° 2) Slesita, diaconus, obiit 1517, 9 oct. + 9 oct. 1516 ex ch. 1517.

118. + D. Nicolaus Hirschberg (Hirsberg, n° 2) Slesita, prior transfigurationis Jesu Christi, obiit 1513, 10 Maii. — + 10 Mai 1512 ex ch. 1513.

119. D. Nicolaus Hallis, bonus praedicator, scriba et cantor, obiit 1516, 28 junii. — + 28 Juin 1515, ex ch. 1516.

120. + D. Gerlacus Ordinis Teutonicorum, Prior in Misnia. Necr. a un Gerl. 26 oct. (ch. 1485.)

121. D. Georgius Suevus, hic egregius scriptor fuit, et plurima volumina pro choro eleganti charactere scripsit, professus anno 1479, vicarius fugitivus. (voir n° 2). — D. Nicol.

— Monachi —

122. D. Nicolaus Krimschauw, ex ordine canonicorum regularium, professus anno 1480, obiit 1494. — (+ ex ch. 1494.)

123. D. Thomas, ordinis Regularium, obiit 1503. — +30 Janv. 1504. (+ ex ch. 1504.)

p. 373. 124. D. Barwardus Willike de Hildesio, vicarius et magister novitiorum hic et in Conradtsburg. — an D. Bernardus qui + ex ch. 1529.

125. D. Nicolaus Ruen, ex partibus inferioribus, procurator. (+16 Mars 1507 ex ch. 1507.)

126. D. Otto Hacke, vicarius, obiit 1507, 10 Martii. — (+10 Mars 1507 ex ch. 1507.)

127. D. Udalricus Suevus obiit 1516, 21 junii (1515 dit n° 2). +21 Juin 1514 ex ch. 1515.

128. D. Gregorius (Georgius n° 2) Wasserfurer (Wasserfuerer, n° 2), Prutenus de Königsberg, procurator et vicarius. — D. Gregorius necr. + 19 Juin.

129. D. Mauritius de Esefeldt (de Sefelt, n° 2), vestitus anno 1487 (1485 n° 2), statim post professionem in phantasticum sensum lapsus, inutilis permansit quamdiu vixit, obiit 1517 (ex ch. 1517)

130. ++ D. Leonardus de Wetzlaria, intravit ordinem 1488, procurator et prior, obiit anno 1580, 12 febr. et Nov. — (+ ex ch. 1520).

131. D. Johannes de Erfordia, sacrista (indutus 1489 dit n° 2). — (+ ch. 1519?)

132. D. Theodoricus Saxo, vestitus cum priori anno 1499 (1489 n° 2) obiit 1512. (+ ex ch. 1512.)

133. D. Winoldus de Daventria, professus anno 1491, 21 oct. infatuatus et inutilis factus. + ch. 1532.

134. D. Johannes Screpfeler (Schreffeler, n° 2) Norimbergensis, professus anno 1492. (+31 Dec. 1505 ex ch. 1506)

135. D. Casparus Steinmetz profus a° 1497, 21 sept. obiit 1507. — (+ ex ch. 1507.)

136. D. Johannes Hachenburg (Hackenberg, n° 2) professus anno 1503, obiit 1520, 18 Januarii et Nov. sacrista. — (+ ex ch. 1520.)

137. D. Lucas Rasoris, confluentinus, profus anno 1503, 3 Maii, (adhuc 1525 p. 53.)

138. D. Nicolaus Claudicans, coburgensis, cantor, profus a° 1505. obiit 1517. (+ ex ch. 1517.)

139. + D. Marcellinus, vicarius, Prior, obiit 1545 (1542), 5 dec. (professionem fecit 1506, 2 januarii n° 2) ex ch. 1543.

140. D. Georgius Francke, vicarius et procurator, professus eodem tempore cum D. Marcellino Anno 1506, 2 januarii. obiit 1535. — (+ ex ch. 1535.)

141. p. 374. D. Amicus de Korn (de Kern, n° 2) professus A° 1506, 29 Aug. Vicarius et procurator, sed postmodum anno 1520 fugitivus ex cella T. — (voir n° 2). —

142. D. Matthias Euskirchen (Eisskirchen, n° 2), de terra Juliacensi, primo donatus anno 1504, postea monachus fecit professionem 1508, 13 dec. fuit bis procurator, ultimo sacrista et collector Chronicae posterioris quam scripsit anno 1519. — (+ ex ch. 1527.) D. Petrus

143. D. Petrus Franco, cantor et concionator bonus, professus a° 1569, 4 januarii.

144. D. Henricus Saxo, professus A° 1574, 29 sept.

145. D. Johannes Goltpach (Goldtpach, n° 2) profess A° 1576, feria 6ª post S. Valentinum, (obiit 1585 p. 53)

146. Job Isfordiensis profess A° 1520, 11 nov.

147. D. Theodoricus Jans.

148. D. Fridericus Conditz ob ciit 1518.

149. D. Antonius de Fraxino.

150. D. Stephanus Schinck.

\+ D. Conradus Prior.

\+ D. Henricus Lilburg, Rector hic et Prior in Misnia.

\+ D. Andreas, Prior et procurator S. Transfigurationis Jesu Christi et Visitator.

\+ D. Jodocus Hessus professus in Ottheim, Prior, ob ciit 1539. (+ 23 Sept 1539 ex ch. 1540.)

\+ D. Conradus de Lutzenburg (de Luttenburg, n° 2) Prior, ob ciit 1543. (+ 5 Aug. 1541 ex ch. 1542)

\+ D. Jacobus professus S. Hortí Christi, Prior, ob ciit 1544. — (+ ex ch. 1547.)

\+ D. Benignus Lampe, S. Theologiæ licentiatus, primus S. Westphaliæ, deinde hujus professus per chartam A° 1546 et Prior. — (+ 1 Jan. 1554 ex ch. 1574.)

p. 375. D. Johannes Ehren (Ehrem, n° 2), per ch. 1546 venant de Burhaim hujus et per chartam, similiter professus declaratus et professus de colonia + ex ch. 1549.

Professi et Officiales post primam Domûs recuperationem. —

\+ D. Hermannus Nesoman, Prior. (+ ex ch. 1555.)

D. Petrus Henicha, Misnensis.

D. Casparus Haner, de Gotha, vicarius et senior. + 23 Mai 1563. (+ ex ch. 1564.)

D. Andreas Reuter, professus Friburgi, vicarius et procurator, ob ciit 1574. 13 Junii ex Necr. et in vetusto codice Thauteriano legi in die Stæ Antonii circa horam 7 et 8 respertinam, obiit anno præd. (+ ex ch. 1555)

\+ D. Simon Kraus, professus Hildesii, procurator et Prior. — (+ 23 Mart. 1565 ex ch. 1565,

D. Johannes Mauritius alias Mohr, + 2 Junii 1585. Northusensis, canista et procurator, + ex ch. 1566 ob ciit 1598.

\+ D. Jacobus Urbes, professus 1° Moguntiæ, 2° in Luckelhausen, Prior. (+ 10 Nov. 1567 ex ch. 1568)

\+ D. Jacobus Hayll, Raisbergensis, procurator et Prior. (+ 23 Aug. 1574 ex ch. 1574.)

D. Mathias Baumeister, de Kalba.

\+ D. Henricus Kempt (Kempt. n° 2) profess 1° Bruxellis, 2° in Luckelhausen, Prior. (vivus n° 2) (+ ex ch. 1586)

– Monachi –

+ D. Thomas Breckaw (Berckaw, n° 2) Brandeburgensis, Prior, obiit 1566, 25 dec. (ch. 1567.)

D. Gerardus Agricola Lotaringus, professus d. Moguntiae, procurator. – (+ ch. 1591.)

D. Johannes Gerlac (Gerlach, n° 2) de Saltzungen.

+ (D. Georgius Zentgraff, Prior n° 2) (+ 19 Sept. 1575 ex ch. 1576.)

D. Johannes Kelner, Bambergensis. (+ ex ch. 1576.)

+ D. D. Johannes Rolandus, (Priorhoynes, n° 2). prof. Bruxellis, Vicarius et Prior. + 14 ou 16 nov. 1585

D. Johannes Lindtstatt (Rindstatt, n° 2) Tangermundensis in Marchia X (sic) (voir n° 2.)

+ D. Johannes Georgius Schöttel, professus Ratisbonae, Rector. – (+ ex ch. 1598.)

p. 376.

D. Adrianus Dorpius Flander, professus d. capellae, procurator. –

NB. D. Tithelmus Blarer Helvetius, Vicarius. Huic devoto Patri etc. (voir n° 2. Chron. de

p. 377. Jean Arnoldi.) obiit 1597, 9 sept. – (+ ex ch. 1598.)

D. Johannes Wolffius, Mulhusanus. – (voir n° 2). –

D. Jodocus Molitor, Heilingstadiensis. Vicarius, egregius et industrius tornator, specimen artis suae etiamnum, monstrantiam videlicet, nunc piorum eleemosynae auro argentoque

p. 378. fulgentem in ecclesia monumentum sui reliquit. – (+ 18 Janv. 1601, ex ch. 1601.)

+ D. Sebastianus Piscator, Saltzensis, professus in Tuckelhausen, Prior. – (10 Mai 1610 ex ch. 1610)

D. Marcus Marius, Suevus, professus Ratisbonae, Vicarius. (+ ex ch. 1614.)

D. Johannes Romanus, Rutilanus, professus confluentiae, Vicarius. X. (Apostata, dit n° 2)

D. Martinus Mohr professus Bruxellis, Vicarius. – (+ 10 Janv. 1597 ex ch. 1597.)

+ D. Johannes Duringius, professus in Tuckelhausen, Prior. (+ 15 Oct. 1607 ex ch. 1608.)

D. Johannes Piscator, superioris uterinus frater et comprofessus, procurator obiit 1598. + 16 Aug. 1597 ex ch. 1598

D. Bruno Tutelius, Suevus, professus Ratisbonae, procurator, obiit 1620. – (+ ex ch. 1611.)

D. Henricus Wolfius, Friburgi professus, olim Societatis Jesu, Vicarius.

D. Johannes Schauer, Rottingensis ad Tuberim. X. – (filius perditionis dit n° 2).

D. Leonardus Ebert, Erphordiensis, professus 1598, qui dein a° 1608, 2 januarii, in ipsa solemnitate SSmi nominis Jesu in delirium incidit, in eoque permansit annis 27. obiit Anno 1636, 2 februarii. – ailleurs est dit 3 fevr. (ch. 1636.)

D. Henricus Kirchoff, Brunswicensis, professus a° 1599, 2 febr. sacrista, procurator, senior, obiit in exilio suetico 1635, 31 januarii. D. J. Arnoldi dit 10 fevr. 1635. (ch. 1636.)

D. Simon Weisserus, professus Herbipolis, Procurator.

D. Henricus, dein Hugo Sommer, Francofordiensis ad oderam, prof. A° 1601. X. (Pictor et filius

et filius perditionis, dit n° 2). —

(D. Conradus Hundt, vicarius Aschaffenbergensis, vicarius professus Horti Angelorum n° 2) n° 2 vide plus bas

D. Johannes Weltzius, Herbipolensis, prof^us A° 1601, 1° Maii, sacrista, vicarius, procurator, obiit in exilio suetico 1634, 17° Maii. (in domo ad caput Porci contra scholam juris, dit n° 2). + ex ch. 1635.

p. 379. + D. Johannes Vogelius Fuldensis, professus Herbipolis, Prior. — (+ 4 Avril 1631 ex ch. 1631.

D. Conradus Hundt, prof^us Herbipolis, vicarius. — plus haut dans n° 2. —

+ D. Andreas Bertzius professus ibidem, procurator, Prior. — (+ 3 fevr. 1611. ex ch. 1611.)

D. Isaac Faber, Minostadianus, professus 1602, vicarius. X. (Apostata, patricida, dit n° 2). —

+ D. Johannes Arnoldi, Villinganus, professus sub D. Joanne Mullero, priore Herbipolensi et visitatore provinciae, Anno 1602, sub eodem sacro, quo infoelix et deplorandus patricida praefatus, infirmarius, vicarius, procurator, Prior. — (voir n° 2). — (+ 9 Avril 1638, ex ch. 1639.)

D. Philippus Hunckell, Trevirensis, professus A° 1606, 29 sept. procurator, obiit in domo Waldicensi A° 1637, 10 sept. — (+ 10 sept. 1636, ex ch. 1637.)

D. Philippus Pithan, patricius Francofordiensis ad Moenum, professus Herbipolis, vicarius.

D. Jacobus Bilagius, Osnabrugensis, professus A° 1608. Hic 2 oferme annis diligentissime laboravit in describendis et ad proelum aptandis operibus praecipuis Ven. patris Johannis de Indagine ex ipsis autographis; obiit in Waldicensi domo alias Kitschin A° 1634. + 19 dec. 1632 ex ch. 1633.

D. Johannes Naundorffius, Lotharingus, professus Rutilae, vicarius, Prior. — (+ ex ch. 1637.)

D. Bruno Fleischman, Gronacensis, professus in Asthein, vicarius hic institutus, A° 1611 Dominica Trinitatis Prior. obiit 1639, 6 octobris. et nocr. — (+ ch. 1640.)

D. Petrus Blatter, Riedlinganus Suevus, professus 1611, 22 januarii, sacrista, procurator. + ex ch. 1645.

D. Johannes Kirsch, Meringius, professus 1611, 6 oct. sacrista valde diligens. + 23 dec. 1652 (+ ex ch. 1653.)

p. 380. D. Michael Dülcken, Herbipolensis, professus 1615, 8 octobris, 8 dec. n° 2. sacrista, vicarius, procurator; Hic Pater plurimas sustinuit tribulationes et angustias, fuitque frequenter periculo mortis expositus, quia toto tempore belli Suecii solus cum priore remansit in urbe, reliquis patribus vel mortuis, vel alio translatis; quin etiam dum Ven. pater Johannes Arnoldi prior dura captivitate premeretur, unicus ipse eidem famelico ministravit, quicquid vili lacernula vestitus ostiatim ab amicis poterat emendicare; denique ejus providentiae casulas et caetera, quae supersunt ornamenta ecclesiae, retinemus, dum illa ne venirent in manus diripientium, ante expulsionem caute abscondebat. obiit A° 1658, 28 febr. + ch. 1658.

D. Sebastianus Boxberger, Franco Königshoffensis, professus Herbipolis, vicarius. — D. Vitus

D. Michael Bender, Franco, professus cellae salutis, vicarius. —

+ D. Vitus Herbst, Herbipolensis, professus 1621, 8 sept. procurator, Prior, obiit 1648. (27 dec. 1647.)

D. Kilianus Stengell, Herbipolensis, eodem cum praecedenti die professus. +ex ch. 1650)

p. 381. Professi et Officiales post secundam Domus recuperationem. —

+ D. Franciscus Herbst, professus in Ostheim, Prior

+ D. Laurentius Wartenberger, professus in Gemnico, Prior. —

+ D. Johannes Lotley, Spirensis, prof^us d^s coloniae, A^o 1653, 17 oct. a R^do Patre Generali institutus in Priorem ex procuratore d^s Friburgi. —

D. Stephanus Kaus, Wasaliensis, A^o 1653, 8 sept. Herbipoli professus pro hac domo, sacrista.

D. Philippus Schaumbergk, Spirensis, professus d^s Moguntiae per chartam capituli A^o 1657 institutus procurator, Apostatavit et uxorem duxit, cujus familia adhuc vivit.

D. Joannes Engers, Coloniensis, professus ibidem, vicarius et procurator.

D. N. Hagen, vicarius et procurator, professus d^s coloniae, Bonnensis. —

Anno 1669. —

D. Martinus Schue, Prior, professus d^s Trevirensis. —

D. Christophorus Brauenhenner (Brackenheimer), vicarius, professus Buxiae. —

Prior hujus d^s obiit 1683 peste. —

D. Hugo Schoneck, procurator, professus d^s Herbipolensis. — (obiit ex ch. 1685.)

D. Stephanus Kaus, professus hujus d^s. (déjà plus haut) — (obiit ex ch. 1682.)

D. Basilius Rodinger, professus d^s in Astheim.

D. Martinus Bux, professus Herbipolensis. —

D. Hugo Pfister, sacrista, professus d^s Tuckelhausen.

Fr. Cornelius Alf Trevirensis novitius professus A^o 1669, 4 junii. — (obiit ex ch. 1710.)

Fr. Nicolaus Würtz, Trevirensis novitius professus A^o 1669, 2 junii.

Fr. Joannes Kern Trevirensis novitius, professus 1669, 24 sept. —

Fr. Franciscus Donatus. Voir aux prieurs ch. 1682, et chassé de l'ordre.

Fr. Joannis (sic).

p. 382. Fr. Petrus Lorpher, Meringens. professus 1670, 17 sept. (obiit ex ch. 1699.)

Fr. Bruno Emmel, Trev. professus 1671, 1^a febr. — (obiit ex ch. 1685.)

53. fin 1690–1699, après le chap. — D. François Mezel.

Profès d'Asthaim, nommé vicaire d'Erford fin 1684 ou commencement de 1685, et institué Rector par les visiteurs dans la visite de fin 1690. — ch. 1691. D. Franciscum Mezel super annum a PP. Visitatoribus in Rectorem d'Erfordiæ institutum confirmamus; et D. Melchior Faber procurator revertatur ad domum in Luckelhausen sua professionis; et D. Hugo Rebhan vicarius exerceat officium procuratoris, et D. Hugo Koler vadat ad domum in Grunau (post modum D. Bruno Köler profes. d'in Luckelhausen + ao ch. 1702). — ch. 1692. Rector d'Erfordiæ super annum a R^do Patre in priorem instituto nonsit mia, et D. Cornelius Alff exerceat officium vicarii. (profes. d. voir en face). — ch. 1694. D. Brunonem Koller in vicarium d'Erfordiæ institutum confirmamus. ch. 1695. D. Michaelem Zeller in procuratorem d'Erfordiæ institutum confirmamus. (profes. Burisæ, mort ao ch. 1723) le chap. de 1698 le confirme vicaire à Grunau. ch. 1698. Dispositionem d'Erfordiæ committimus R^do Patri. — ch. 1699. Dispositionem d'Erfordiæ committimus R^do Patri; et D. Brunonem Burckard profes. d'in Asthaim in procuratorem d'Erfordiæ institutum confirmamus. Le chap. de 1698 l'avait confirmé sacristain à Grunau. — Après le chap. le Rév^me a fait mitérioration au prieuré et nommé le Recteur qui suivra. —

ch. 1711. obiit. D. Franciscus Mezel (Matzel, alii) profes. d'in Asthaim, alias prior d'Erfordia.

54. Après ch. 1699–1701. ch. — D. Bruno Burckard, Rector. —

ch. 1700. D. Brunonem Burckard profassum d'in Asthaim in Rectorem d'Erfordiæ instituto nonsit mia; et D. Ignatius Weickard ibidem, qui nullum emendationis indicium dat, firmis carceribus detinendus, ne nova ordini inferat scandala. ch. 1701. Rector d'Erfordiæ ad suam instantiam, sit mia ... et Rector absolutus exerceat officium procuratoris. Etant vicaire à Asthaim fut nommé prieur de Sualt par le chap. de 1709 à 1717 ch.

ch. 1733. obiit. D. Bruno Burckard profes. et antiquior d'in Asthaim, alias prior d'in Sualt (et Rector d'Erfordia oublié) qui ultra 57 annos laudabiliter vixit in ordine. —

— Monachi —

Fr. Anthonius Bratzer, Trevir. professus 1672. — (obiit ex ch. 1673.)

Fr. Jacobus Heunen Eisfeldiensis, professus 1674, 28 julii, anno 1716 fuit hic pater vicarius, prout inveni in libro cui titulus: Vitae Sanctorum. — (obiit ex ch. 1718).

Fr. Joannes Deist, Hagiopolensis, novitius per annum, dimissus est 1674 in sept^bri

D. Hugo Schreiber, Reinfeldensis Franco, professus Maii^sis 1688 coram Priore D. Nicolao Wirz. — (obiit ex ch. 1740.)

In praesentia D. Francisci Mezel Rectoris, professi in Astheim. —

D. Ignatius Weichler, Bambergensis, professus 25 januarii 1691. — (obiit ex ch. 1740.)

D. Josephus Burchhard, Bambergensis, vicarius, professus 25 janu. 1691 (obiit ex ch. 1742)

In praesentia D. Ambros. Kummer Prioris, professi Ratisbonae. —

D. Henricus Wagner, Hubstadianus, vicarius (natus?), 2 maii 1686, professus 6 oct. 1710 (obiit ex ch. 1759.)

D. Bruno Lowez Eichsfeldensis in Lengenfeld procurator, natus 13 maii 1688, professus 18 oct. 1711. — (obiit ex ch. 1738.)

In praesentia D. Leopoldi Wolgemuth Prioris, professi Herbipolensis.

D. Anthelmus Hain, Regiscurianus in arvis, natus 21 sept. 1693, professus 6 aug. 1719, procurator per 20 et plures annos obiit in procuratura 23 julii 1763. + ex ch. 1764.

D. Philippus Lumper, Erfurtensis, natus 1701, professus 7 oct. 1724, mente captus, vir doctissimus. — (obiit ex ch. 1752.)

D. Antonius Rausch Erfordiensis, natus 17 aprilis 1707, professus 29 sept. 1730.

Fr. Georgius Reichard, Moguntinensis, Donatus.
Fr. Joannes Steinbach, Franco, Donatus.
Fr. Michael Knopf, Suevus, Donatus. —
} on ne dit pas que ce soit sous le prieur précédent. Pas de date.

p. 383. Sub Priore D. Brunone Colmar, professo Ratisbonensi. —

D. Nicolaus Listermann, Heiligenstadianus, natus 1709, professus 21 dec. 1734, incarceratus obiit 1786. —

D. Christophorus Stinkleb, Hübstadianus, natus 1714, professus 1^a nov. 1735, obiit 1801, 2 aprilis hora 2da. — (+ ex ch. 1802, 67 annis laudabiliter vixit in ordine)

D. Bruno Löschel, Bavarus Pedepontanus prope Ratisbonam, natus 1716, 24 Aug. professus 24 junii 1739, sacrista et vicarius, obiit 1782, 17 nov. (+ ex ch. 1783.) —

D. Hugo Kisman, Neostadianus Franco, natus 1714, professus 25 julii 1740, sacrista. — (obiit ex ch. 1781.)

D. Stephanus

55. ch. 1701–1713, 10 Juin. – D. Ambroise Kummer.

ch. 1701. Rectori d.s Erfordiae... fit mia, et praefiximus in priorem dictae d.s D. Ambrosium Kummer professum et procuratorem d.s Ratisbonae. (D. Ambroise avait déjà été procureur de Grunau de 1675 à 1678 ou 79. –

ch. 1703. D. Hugo Screiber ex Erfordia vadat in Astheim, et D. Hugo Otto ex Astheim vadat ad Erfordiam. – ch. 1707. D. Henricum Donhosen in procuratorem d.s Erfordiae institutum confirmamus (profès d'Astheim, mort ex ch. 1731 qui écrit Donhosen). –

ch. 1711. D. Balthasar Grabenau in procuratorem d.s Erfordiae institutum confirmamus (profès de Tuckelhausen mort le 2 juillet 1715). – ch. 1712 D. Leopoldum Wolgemuth in procuratorem d.s Erfordiae institutum confirmamus (succède à D. Ambroise.) – Nur. d.s : « 10 Junii obiit D. Ambrosius Kummer prof.us d.s Ratisbonae, prior hujus d.s » 1713

ch. 1714. obiit D. Ambrosius Kummer prof.us d.s Ratisbonae, prior d.s Erfordiae. Est dit de lui page 254 : « Hic carthusiam nostram fere collapsam restituit : prioratum de novo extruxit et oeconomiam d.s nostrae optime instruxit. »

56. post Juin 1713–1732, 2 Mai. D. Léopold Wolgemuth. –

De Königshofen, né le 5 Sept. 1665, fit profession à Wurzbourg le 30 Sept. 1687. – Nommé procureur à Grunau après 1700 : ch. 1710. D. Leopoldus Wolgemuth procurator d.s in Grunau vadat ad domum in Ilmbach ad idem officium. Nous avons vu qu'il fut transféré procureur à Erfurt avant le chap. 1712.

ch. 1714. D. Leopoldo Wolgemuth professo d.s Herbipolis et procuratori d.s Erfordiae in priorem dictae d.s Erfordiae a R.do Patre super annum instituto non fit mia. et D. Michaelem Unrath in procuratorem a visitatoribus institutum confirmamus. ch. 1715. D. Michael Unrath procurator Erfordiae revertatur ad domum in Ilmbach suae professionis ut exerceat idem officium. Mort prieur d'Ilmbach ex ch. 1725. – ch. 1716. D. Christophorus Balney vicarius d.s Erfordiae institutus (c'est probablement D. Christophe Balling profès de Buxheim, mort ex ch. 1758, 61 an. l.r vixit). ch. 1717. D. Christophe Balling est renvoyé de Grunau à Buxheim, sa maison de profession. ch. 1718. D. Anthelmum Demmerath in vicarium d.s Erfordiae institutum confirmamus. (profès de Wurzbourg mort le 28 déc. 1755). – et D. Michael Staib ex Erfordia vadat ad

nommé vic. d'Erf. le 3 juillet 1717

- Monachi -

+? D. Stephanus Körbling, Gerlocurianus Franco, vicarius, natus 1720, professus 2a julii 1741, Prior, Herbipolensis, obiit 1772. -

+ D. Joannes Bta Schirmer natus 1717 Klingenber Moguntinensis, professus 8 dec. 1741 infirmus vicarius. Prior 1751, 12 martii, obiit 1768, 16 martii. -

+ D. Josephus Sigerst natus 1718 Volcac. Franco, professus 13 maii 1742, Prior in Grumau, obiit...

D. Bernardus Friderich Wolfmanshusanus Franco, natus 1717, professus 13 maii 1742 coadjutor obiit. (obiit ex ch. 1784.)

Sub Priore D. Joanne Bta Schirmer, professo hujus domus. -

+ D. Joannes Bta Christ Regiscurianus in arvis, natus die 5 oct. 1728, professus 8 sept. 1752, sacrista, vicarius, procurator ac Prior 1777, 22 mart.

D. Hieronymus Zeis, Alslebensis Franco natus die 10 junii 1719, professus 8 sept. 1752, procurator et Prior. obiit 1777, 21 febr.

Fr. Vitus Lutz Astheimensis Donatus.

Fr. Andreas Gros, Ecevirensis, Donatus obiit 1793. -

p. 384. Sub Priore D. Stephano Körbling, professo hujus d. -

D. Anthelmus Naugebauer, Hendung. Franco natus 1738, 8 sept. professus 1769, 15 aug. - sacrista 1774, 9 sept. ac procurator 1777... junii.

D. Nicolaus Albergatus Werner, Neostadianus Franco natus 1746, 1a Maii, professus 1769, 15 augusti. -

Sub Priore D. Hieronymo Zeis, professo hujus domus. -

D. Augustinus Stumpf, Herbipol. natus 1750, 1a Janu. professus 14 junii 1772, vicarius 1775, 19 febr. - 17 julii 1781 fugitivus apostatavit. Apostata obiit in apostasia 1798. -

+ D. Ambrosius Brunner Herbipolensis natus 1750, 8 aprilis, professus eodem anno et die praefato, Prior electus 1799, 20 sept. -

D. Gregorius Limbach Gerlaegetanius natus 1751, 4 oct., professus ut antefatus.

D. Hieronymus Frohn Glocan. in Silesia, natus 1751, 25 nov. obiit ut procurator 1799, professus ut antefati. (obiit ex ch. 1800)

Fr. Franciscus Müller Halberstadiensis Donatus 1776, obiit 1799. -

NB. - Specialem Epocham, quae contigit tempore quo sex praemissi sunt admissi

ad domum in Luckelhausen (qui avait été envoyé à Erfurt le 20 oct. 1515 profès de Ratisbonne mort en ch. 1742). Item ch. 1718. (m. de Ratisbona) et D. Henricus Wagner ex Erfordia ex Catator ad domum, Erfordiæ suæ professionis. — au chap. de 1720. D. Michel Stail et renvoyé de Luckelhausen à Ratisbonne d'une part. ch. 1728. D. Bruno Merz vicarius d'in Luckelhausen v adat ad domum Erfordiæ et exeat idem officium; D. Henricus Wagner ex Erfordia ex Catator in Luckelhausen, suæ professionis (ce doit être de Luckelhausen à Erfurt, car D. Henri est profès de cette dernière maison). — Il est dit de D. Léopold à la page 253: « Hic per annum ecclesiæ parochiales extrinsecus fecit optimis picturis ornari fecit et illustre portale ante fores ecclesiæ posuit, professus Harbipolis. » Le nécr. a: « 2 Maii, obiit D. Leopoldus Wolgemuth profes. d. Horti B. Augustorum, Harbipoli, Prior hujus d. 1732, alias 1714 (sic, doit avant 1710) procurator in Grunau, 1710 Elmbach, et hujus d. 1712, restaurator Ecclesiæ Gib. ch. 1733. obiit D. Leopoldus Wolgemuth (Wohlgemuth. Flores) profes et prior d. Erfurtensis. (Il y a erreur, il n'est pas profès d'Erfurt, mais de Wurzbourg.)

après 28 Juin Mai 1732 – 1741, 12 Juin. D. Bruno Vollmar. —

57. ch. 1733. D. Brunonis Wohlmar professus d. Ratisbonæ in priorem d. Erfordiæ electo, non fit mia. Flores, il devait être vicaire ou procureur à Erfurt. J'ignore la date de son élection, mais fut confirmé par le R. Père le 16 août 1732 (fut élu le 28 juin 1732. Voir Inventaire n° 715). — ch. 1735. D. Laudinum Herbst professum d. Ratisbonæ in vicarium d. Erfordiæ institutum confirmamus. ch. 1740. D. Hugonem Noth in vicarium d. Erfordiæ institutum (profès d'Elmbach vicaire de Grunau 1738, d'Erfurt 1740, chi prieur de Luckelhausen 15 avril 1744, mort prieur de Grunau en ch. 1758). — D. Bruno Volmar a dû être déposé par le R. Père en même temps qu'il nommait le suivant le 12 juin 1741. —

ch. 1745. obiit D. Bruno Vollmar profes et coadjutor d. Ratisbonæ, alias prior d. Erfordiæ. — Le nécr. d'Erf. a: « 25 nov. ob. D. Bruno Volmar profes et coadjutor d. Ratisbonæ, aliàs prior hujus d. 1744. 77 —

58. 12 Juin 1741 – 1751, 1er Janv. D. Laudwin Herbst —

Profès de Ratisbonne, vicaire d'Erfurt en 1735, et fut procureur de Ratisbonne quand le R. Père le nomma prieur d'Erfurt le 12 juin 1741. — ch. 1742. D. Laudinus Herbst professus et procurator d. Ratisbonæ in priorem d. Erfordiæ a R. Patre institutus (Natus monasterii vic. le 1er Août 1733 – disparu à Ratisb. le 26 déc. 1737, voir Inv.)

- Monachi. -

admissi videre licet in fine hujus opusculi notatu nonam (sic). -

Hospites. -

D. Melchior Faber professus in Zuckelhausen.

D. Joannes Hasskoph professus d. Ratisbonae, procurator.

D. Hugo Kebhan vicarius et procurator, professus d. Ratisbonae.

D. Hugo Sigler

D. Bruno Köler professus d. in Zuckelhausen.

D. Michael Zeller professus d. Buxiae, procurator.

+ D. Bruno Burchhardt professus d. in Astheim, Rector et procurator.

D. Henricus Donhofen Procurator.

D. Balthasar Grabenaw Procurator.

D. Michael Unreth Procurator.

Andreas Gros Donatus obiit. —

Nota. — Il est évident que ce qui précède depuis la page « 381, anno 1649 » a été ajouté à la chronique de D. Jean Lottley, qui avait laissé quelques pages blanches avant de commencer « Ordo tertius » — Le continuateur faute de place renvoie à la fin du volume pour la continuation de la liste des religieux. —

J. Pal. B. Valsainte 23 mars 1899.

Ordo tertius.

titulo non fit mia. ch. 1744. D. Augustinus Fleischmann prof.us S. in Aschaim vicarius S.te Erfordiæ institutus. Florat. — ch. 1749. D. Augustinus Fleischmann vicarius S. Erfordiæ revertatur ad Tonum in Aschaim, ne professionis exercendæ officium, conjatoris. ch. 1751. obiit D. Laudinus Harbst prof.us S.te Ratisbonæ, prior S. Erfordiæ. La nocrol a: « 1.a Febr. ob. D. Laudinus Harbst prof.us Ratisbonæ alias procurator ibidem, necnon vicarius et prior hujus S.te 1751. »

59. 12 Mars 1751 – 1768, 16 Mars. – D. Joan Bte Schirmer. –

Moguntinensis, ex Klingenbar, natus 1717, professus Erfordiæ 8 dec. 1741, infirmarius, vicarius, Prior 12 martii 1751, obiit 1768, 16 mars. – ætat. 51 ann.

ch. 1751. D. Joannis Bte Schirmer professo et vicario S.te Erfordiæ in priorem ibidem electo non fit mia. – Mon. nic. de chartreuse dit auttiquid qu'il fut élu le 12 Mars 1751. – ch. 1752. D. Stephanus Korbling prof.us Erfordiæ vicarius S. Ratisbonæ institutus. – ch. 1754. D. Joseph Sigart prof.us Erfordiæ in procuratorem in Grunau institutus. ch. 1755. D. Stephanus Korbling prof.us Erfordiæ vicarius S. in Aschaim institutus. ch. 1758. D. Joseph Sigart professum Erfordiæ procuratorem S. in Grunau, in Rectorem quidem S. institutum confirmamus; D. Stephanum Korbling professum Erfordiæ in procuratorem (Grunau) confirmamus. Item ch. 1758. Priore S. Erfordiæ non fit mia, cujus tamen inopiæ compatientes, exteris ejusdem provinciæ Prioribus commendamus, eosque enixe exhortamur, ut si paucerian patienti proximis succurrant. – ch. 1759 D. Joseph Sigart nominus prior de Grunau pendant l'année. – ch. 1764 (m.s de Grunau) D. Stephanus Korbling revertatur ad Tonum Erfordiæ suæ professionis. D. Joseph Sigart prior Grunau et mort en ch. 1766. –

ch. 1768. obiit D. Joannes Bte Schirmer prof.us et prior S.te Erfordiæ. –

La nec. « 16 Martii ob. D. Joan. Bte Schirmer prof.us et prior hujus S. » –

Voir la suite plus loin pag. 253.

p. 385.

Ordo Tertius

seu

Designatio perbrevis omnium bonorum immobilium, quibus Carthusia Erfordiensis hoc anno 1658, de jure et facto pacifice perfruitur.—.

1º Praedia.—

1.— Habet tria praedia: unum in pago Kircheim, senatui hujus urbis subdito, cum insigni domo, duobus horreis, hortulo, 29 mansis (quorum quilibet 30 agris constat), et 34 agris pratorium, cujus colonus ante motus bellicos, praeter vecturas et stramina dabat annue 58 Mldr. bladorum.—

Alterum in Graffentonna oppidulo comitis Waldecensis sub territorio Ducis Altenburgici, cum 7 mansis, 18 agris pratorum et sylvula 50 agrorum, cujus villa cum horreo et stabulis per succos flammis absumpta necdum est restaurata: villicus ejusdem meliori saeculo dabat absque vecturis et stramine 17 Mldr. bladorum.—

Tertium in pago Richeim comitibus de Reussen subjecto, cum domicilio, 20 agris arabilibus, 16 agris pratorum et amplissima sylva 200 circiter agrorum, quae olim singulis 20 annis succisa absque stipitibus et lignis grossioribus, quotannis 700 sexagenas fascium subministrabat.

p. 386.

2º Agri.—

2.— Possidet fundos aliquot liberos et beneficiarios, quos pro diversitate temporum elocare, vel ipsamet colere solet: utpote 4 mansos cum uno quartali in campo opidi Salzensis sub territorio Electoris Saxoniae, ex quibus olim annue censum 136 thaler percipiebat.

Item 22 agros ante portam Cerdonum in ascensu montis, vulgo auf dem Steiger, locator horum 1 Mld. avenae cum dimidio siliginis annuatim dare solet.—

Item 6 agros in campo Dagoberstatt territorii Moguntinensis praebentes olim censum 22 thaler.

Item 6 agros ante valvam Sti Johannis prope pagum Ilversgehofen, dantes aliquando censum 9 thaler vel maldrum siliginis.

Item 4 agros ante portam Sti Andreae, ex adverso agrorum curiae feudalis Moguntinae, quondam praebentes censum 16 thaler.—

Item

Item duos agros ante eandem portam bein Langenstein, dantes censum 10 flor. —

Item 5 agros exiles prope pagum Marpich civitatis Erphordiensis, aliquando tribuentes

p. 387. censum) unius quartalis avenae, modo steriles et incultis.

Item 3 agros prope Hochein pagum Electoris Moguntini, contribuentes antehac 4 Thaler.

Item 2 agros ante portam cerdonum, solventes 12 flor. —

3°. — Horti. —

3. — Obtinet 3 hortos; unum amplissimum ultra monasterium cum domo conductilia et duplici vivario duorum prope agrorum, in quibus? inquilinus? praeter servitia et legumina pacatiori tempore dabat 50 flor. nunc autem 20 propter servitia?

Alterum minorem e regione domus, qui quod olim nucibus, nunc lupulo consitus, hortus nucum vel lupuleti nuncupatur, in quo alias horreum fuit, quod intra motus bellicos collapsum.

Tertium juxta monasterium, hortus hirci vulgo dictus, estque pomarium, recreationi seu spatiamento Patrum deserviens. —

4°. Domus. —

4. — Stab et molendinum proprium passibus plus minus 30 a monasterio cum 4 rotis et horto contiguo, ejusdem molitor conductitius quondam praebebat 15 Mldr. tritici, totidem furfuris et ratione horti 10 flor. non erant de facto anno 1658, 4 rotae in molendino sed 3 tantum. —

p. 388. Item Pistrinum et torcular toti pago Brembach minoris? deserviens, unde alias 4 Mldr. tritici et duas urnas musti, vel unum imperialem habere solita. Sed non jam a° (1658.

5°. — Vineae. —

5. — Non fuere Anno 1658 nisi ad summum 5 vel 6 in cultura. Tenet vineas diversas, utpote 24 agros in duabus petiis an Walschberg. Item unum agrum ibidem prioribus 12 conterminum.

Item 13 agros in duabus partibus cum custodia am Kleinen Rothenberg, prope pagum Gispersleben. Anno 1658 non fuere nisi 4 agri in cultura uti etiamnum sunt.

Item 18 agros prope pagum Bugstett cum custodia.

Item 4 in Dagoberstatt, quas comparavit Ven. pater Nicolai.

Item tres cum dimidio an der Blosenburg, sub ditione Moguntinensi, ex pia donatione admodum R.di Domini Henrici Müller, canonici et cantoris B.tae Virginis Mariae. —

Anno 1658 nulla prorsus vinea inibi sic sint, sed antehac fuerat, redacta jam diu sunt ad agros

ad agros, scilicet sind zu Feldern gemacht worden. —

6°. Prata —

6. — Possidet prata nonnulla, veluti 16 agros prope Waschleben.

Item viridarium insigne proximum eidem pago, vulgo der Haun, sive Indago, cum aqua piscosa praeterfluente. —

Item 16 agros in terminis pratorum pagi Gebesch cum parte saliceti ad fluvium die Unstruth.

p. 389. Item 4 agros prope Rinkleben intra terminos praedictos, passim die Grummetwiesen nuncupatos.

Item 3 agros iisdem terminis, vulgo die Meerrettigwiesen.

7°. Census. —

7. — Habet diversos census hoereditarios sive perpetuos, tam in nummis quam frugibus, quos per diversos pagos et oppida magnis sumptibus colligere et propriis equis adducere debet, videlicet in Aroldihausen, pago Baronis de Wertheren, sub territorio Electoris Saxoniae, 1 Mldr. hordei et avenae simul. —

In Bischleben pago Ducis Gotho-Vinariensis, 3 Mldr. siliginis et hordei.

Burgthonna, pago comitum a Waldeck, 2 Mldr. tritici, 6 Mldr. hordei, 2 fl. 4 gr. 4 ₰, medietas periit per commutationem V. P. T. —

Biseleben, pago Erfordiensium, 2 flor. 12 gr. 4 pullos. —

Cimmeren, in monte Athereo, pago Erphordiensi ½ Mldr. siliginis et hordei.

Dachwich, pago Erphord. 13 Mldr. 2 scheffel siliginis, 13 Mldr. hordei, 2 scheffel avenae, 1 flor. 15 gr. 8 ₰, 1 aucam, 5 pullos. Nota in isto pago non fuerunt anno 1658 nisi ad summum 14 Mldr. frumenti curcus prin in principio rubricae quod 26 maldr. frumenti et 2 scheffel avenae, NB. intellige prustenae.

Elxleben, pago Erphordiensium, 25 gr. 10 pullos. —

Eichelborn, pago Ducis Vinariensis, 8 Mldr. 2 scheffel avenae.

p. 390. Erphordiae in urbe, 8 flor. 6 ₰. 4 pullos carnis privii, 3 pullos Mich. 2 stubas vini, (ventrem agni.

Echenberga, pago comitum a Waldeck, 1 fl. 7 gr. 6 pullos.

Frimariae, pago Ducis Gotha-Vinariensis, 13 fl. 18 gr. 4 ₰.

Gothae Kindtleben, in oppido et residentia Ducis praefati, 2 fl. 15 gr.

Gebesche, pago Electoris Saxoniae, 9 Mldr. 2 Wispel tritici et hordei, 2 fl. 2 gr. 2 ₰.

In G.

In Gottstedt, pago Erphordiensium, ½ Mldr. siliginis et hordei. -

Hopfgarten, pago Erphordiensium, 11 gr. 9 ₰.

Illeuben, pago comitum a Waldeck, 1 fl. 10 gr. 8 ₰. 1 fl. 2 aucas, 6 pullos. -

Kirchheim, pago Erphordiensium, 1 Mldr. tritici et hordei, 8 o gr. -

Möbisburg, pago Erphordiensium, 1 Wspl tritici, 5 Wspl. 1 scheffel siliginis: 1 Wspl. hordei, 5 Wspl. 1 schl. avenae, 11 fl. 12 gr. 10 ₰. 2 pullos. -

Mönichholtzhausen, pago Erphord. 1 Mldr. tritici, 4 gr. 2 pullos. -

f. 391. Brembach minori, pago ducis Vinariensis et Erphordiensium 4 Mldr. tritici, 13 Mldr. 3 Wspl. siliginis, 11 Mldr. 3 Wspl. hordei, 8 Mldr. avenae; 4 fl. 18 gr. 7 ₰. 1 ₰. 38 aucas, 103 (pullos.

Richeim, pago comitum de Reussen, 1 Wspl. Avenae.

Rudestett minori, pago ducis Vinariensis, 5 gr. 4 ₰.

Salzae in oppido ducis Saxo-Hallensis, 8 Mldr. siliginis et hordei; 8 fl. 1 gr. 6 ₰. 1 aucam, (2 pullos.

Stottenheim, pago Erphordiensium, 3 fl. 14 gr. 5 ₰.

Schlossvippach, pago Erphordiensium, 18 Mldr. siliginis et hordei.

Teutleben, pago ducis Gotha-Vinariensis, 4 Mldr. avenae, 2 fl. 8 gr. 8 ₰.

Tieffengruben, pago ducis Vinariensis, 14 gr. 4 ₰. 4 pullos. -

Udestatt, pago Erphordiensium, 1 Mldr. siliginis et hordei. -

Vippach forensi, pago ducis Vinariensis, 4 Mldr. 8 Wspl. siliginis; ½ Mldr. hordei; 8 Mldr. Avenae, 1 gr. 1 pullum.

Walschleben, pago Erfordiensium, 7 Mldr. 6 Metz tritici; 3 Mldr. 1 siliginis; 9 Mldr. 6 Metz hordei; 4 fl. 7 gr. 7 ₰. 1 aucam, 7 pullos. -

f. 392. Werningshausen, pago comitis de Hohenlohe, in territorio ducis Gothorum, 18 Mldr. 3 Wspl. siliginis, hordei et avenae simal. -

Weissensehe in oppido ducis Saxo-Hallensis, 4 gr. 1 aucam, 2 pullos. -

8°. Pensiones. -

8. - Sunt etiam illi census redimibiles sive pensiones, diversis summis capitalibus aliquando expositis, videlicet in Arnstatt oppido et residentia comitis a Schwarzenburg, 8 6 gr. 3 ₰. de summa capitali 85 fl. exposita superdomo quadam, quae anno 1581 combusta.

In Andisleben, pago Erphordiensium, 3 fl. 8 gr. 6 ₰. de capitali 75 fl. super 3 quartalibus unius mansi et domo ibidem. -

Cimmeren.

Cimmeren am Ettersberg, 6 gr. 8 d. de summa 8 fl. –

Elxleben, 15 gr. de capitali 16 fl. 12 gr. super domo, horto et 9 agris pratorum. –

Erphordiae in urbe apud senatum, 100 fl. de summa 2500 fl. –

p. 393. Item apud cives 16 fl. 14 gr. 8 d. de capitali } 345 fl. super 5 domibus.

Dachwich, 12 fl. 12 gr. 7 d. de summa 210 fl. super tribus quartalibus unius mansi et 2 agris ibidem.

Guttendorf, pago ducis Gotho-Vinariensis, 1 fl. 14 gr. 3 d. de capitali 42 fl. –

Gebesch, 2 fl. de capitali 44 fl. 6 gr. super uno manso et 12 agris pratorum. –

Hallis in urbe Saxoniae apud senatum, 51 fl. de capitali 1000 fl.

Hocheim, pago Electoris Moguntini, 12 gr. pro summa 12 fl. de domo ibidem. –

Ingersleben, 5 fl. de capitali 100 fl. super molendino ibidem. –

Kinhausen, pago Erphordiensium, 1 fl. 10 gr. 10 d. de capitali 37 fl. 3 gr. super 2 agris vineti am Kleinen Rothenberg et domo ibidem. –

Kircheim, 2 fl. 1 gr. de capitali 42 fl. super domo et 2 quartalibus mansi. –

Mobessburg, 19 gr. de capitali 18 fl. super domo et aliquot agris ibidem.

Salzae apud senatum, 76 fl. de summa 1900 flor. –

p. 394. Item apud cives, 6 fl. de capitali 130 fl. super domo et 3 quartalibus unius mansi ibidem.

Töttelstett, pago comitum de Waldeck, 2 fl. 3 gr. de capitali 43 fl. –

Waltersleben, pago Erphordiensium, 6 fl. de summa 100 fl. super domo et horto ibidem.

Welschleben, 2 fl. 11 gr. 7 d. de capitali 64 fl. 6 gr. super 3 quartalibus unius mansi, 4 agris pratorum et duabus domibus. –

p. 395. Sequentia bona, census, agri etc. jure propriissimo sunt hujus carthusiae, tametsi violenter et injustissime de facto ab aliis occupentur, videlicet:

Pagus Rinckleben ad Geram fluvium, cum pleno jure et dominio.

Item 2 villae liberae ibidem cum horreis, stabulis aliisque pertinentiis.

Item duplex molendinum, olei scilicet et frumentorum, unde quotannis habuimus 7 Mldr. tritici et 5 fl. in auro.

Item pistrinum ibidem

Item jus patronatus ecclesiae et piscationis in dicto fluvio usque ad terminos istius pagi.

Item pascua communia die Viehtrift pro quibus annue 9½ fl. accepimus. –

Item, Exactio ordinaria sive tributa, das Geschoss, per totum pagum.

Item, 13 mansi terrae arabilis minus dimidio quartali.

Item 4

Item 4 agri feudales ibidem. –

Item 13 agri salicum.

p. 396. Item pratum quoddam 40 agrorum dictum der Thiergarten.

Item aliud pratum die Winkelwiesen appellatum 8 agrorum. –

Item 6 agri pratorum. – Ex istis duabus villis, mansis, agris, pratis et salicetis praescriptis quandoque habuimus annue censum, 37 Mldr. 15 Metz tritici; 5 hordei; 12 pullorum, 2 aucarum, 3 fl. 11 solidi, 10 fl. –

Item census perpetuus ibidem, 20 Mldr. 3 Wisp. tritici et hordei; 12 fl. 16 gr. 6 d. 14 aucarum, 133 pullorum. –

Item census redimibilis annus, 17 fl. 2 gr. 3 d. de summa capitali 343 fl. 17 gr. partim communitati, partim rusticis vicibus diversis exposita.

In Brembach majori, pago Ducis Saxo-Vinariensis, census annuus perpetuus, 24 Mldr. minus 8 Metz siliginis; 21 Mldr. 18 Metz hordei; 1 Mldr. 9 Metz, 3 Weimarsche Wispl. avenae; 44 fl. 6 gr. 11 d. 104 pullorum, 9 aucarum, 5 ℔ cerae. Nota, hunc censum 1666 recepimus. –

p. 397. Item census redimibilis annuus, 2 fl. 5 gr. de summa capitali 22 fl. 7 gr. rusticis ibidem exposita.

In Brembach minori, census ibidem perpetuus 10 Mldr. 3 Metz siligilis; 3 Mldr. 2 Wispl. 3 metz hordei; 6 Wispl. avenae, 15 gr. 9 d. 1 s, 24 aucae, 56 pullorum.

In Obringen majori, pago ejusdem ducis, 1 Mldr. tritici, 6 Wispl. siliginis; 3 Mldr. hordei, ½ Maldr. lini, 2 pulli, 1 auca, 27 fl. 20 gr. 4 d. census perpetui. –

Item pensio annua ibidem 1 fl. 11 gr. de capitali 22 fl. 19 gr. –

In Ritnorthausen, pago ejusdem, 8 Mldr. siliginis et hordei census perpetui. –

Olbersleben, pago ejusdem, 2 Mldr. siliginis et avenae.

Voilsberg, pago ejusdem, 1 fl. 3 gr. 4 pulli [illegible]. –

Mittelhausen, pago ejusdem, 1 fl. 5 gr. 3 d. census perpetui. –

Item pensio annua ibidem 20 gr. de capitali 15 fl. 5 gr. –

Rudenstett minori, 19 solidi census perpetui.

p. 398. Harhausen, pago ejusdem, pensio annua 1 fl. de capitali 10 fl. –

Hoec omnia Dominus Wilhelmus Dux Saxo Vinariensis tenetusque in praesentem diem. –

Item in Goltpach, pago Ducis Gotho-Vinariensis, villa libera cum suis attinentiis, et 9 mansis

mansis terræ arabilis. -

Item, 3fl. 17 gr. 10 ₰. 1 auca, 6 pulli, census perpetui ibidem. -

Item pensio annua ibidem, 2fl. 10 gr. de summa capitali 47 fl. 11 gr. -

Leutleben, pago ejusdem Ducis, pensio annua, 1 sexagen. de capitali 20 sexagen.

Atque hæc, Dux Gotho-Winariensis Dominus Ernestus occupatusque in præsens. -

Item in Luntzenhausen, pago Electoris Saxoniæ, 46 agri arabiles liberi? literi, pro uno manso reputati, ex quibus annua habemus censum 3 Mldr. minus 1 quartali; hos non ita pridem, puta.

Anno 1646 superintendens Vorgaviensis invasit, tenetque nobis frustra reclamantibus usque in hodiernum diem.

NB. - Anno 1668 supplicavimus apud Ducem Saxoniensem pro immissione ad dictos agros qui reputavit commissarium, utramque partem, pro et contra audientem, quid decidendum, dies dabit. -

Lotlay n° 15

p. 399.

Prioratus Montis S^ti Salvatoris

Appendix Chronologica. —

In hac Appendice, serie annorum servata, recensentur fundi, census, agri et his similia, quae sub singulis prioribus titulo donationis vel emptionis huic domui obvenerunt, tum nonulla quoddam in chronico praecedenti praetermissa; sumtque ea potissimum ex magno copiali, registris censualibus et manualibus computorum desumpta. —

I. Henricus Röckel. 1us Prior. —

Primi census frumentarii hujus domus fuerunt illi, quos habemus in pago Wernings-hausen, scilicet 8 o maldra bladorum, dono data abb^is Rev^mo admodum Domino Herbordo de Spangenberg, alibi cognominato de Bischofsrode a confundatore, qui eadem, pro 180 marcis comparavit a Domino Bertoldo Abbate Hirsfeldensi, Anno 1370 uti patet ex literis desuper confectis in copiali, fol. 90. —

Anno 1377. —

p. 400. Absque his praefatus Prior Anno 1377, sabbata ante f^m Magdalenae, a Theodorico Munre, cive Erphordiense, emit censum 11 mldr. siliginis, 3 mldr. hordei, 35 solidorum et 36 pullorum super 6 domibus, molendino et 6 mansis in villa et campo Mark-Vippach, pro 235 talentis denariorum; quem censum, idem Theodoricus Munre anno 1363 a nobili Domino Letzel a Vippach armigero comparavit erat sub pacto eidem, suisque successoribus annue praebendi 7 solidos, a quo Prior, anno sequenti, feria 5^a ante f^m Laurentii, se exemit numeratis 11 talentis Domino Henrico a Salvefeldt in Eckstett, tunc temporis hoeredi dictorum bonorum. Ita copiale fol. 125. —

Eodem Anno, feria 4^a post Pentecosten, ab eodem Domino Henrico à Salvefeldt coemit census 10 mldr. siliginis et hordei simul super 5 mansis in campo Vippach Leonis pro 215 talentis: horum bonorum Domini feudales fuerunt Nobiles in Vippach, qui eadem totaliter libertarunt: Ita copiale fol. 127. —

Anno 1378. —

Feria 4^a Thomae, a Domino Henrico Presbytero, et Eckardo Steinbuche, fratribus de Mulhusio, comparavit 5 mansos in campo Gebesch, pro 240 talentis denariorum, Erfortens. consentientibus monialibus in Lilstetten, propter soroum, hoereditorum, inibi

profes-

professam, Istorum mansorum, D. Feudalis Abbas et Hirsfeldensis, cui datter annue 1 ℔ cere et 1 solidus pro censu perpetuo; ita copiale fol. 89.-

Anno 1379.-

25 Januarii,- Emit a Rev^mo Domino Bertoldo a Kalve de Salza, decano collegiate ecclesie Ste Severi, 3 mansos cum uno quartali in eodem campo Gebesch, unam curiam, ibidem, cum 4 agris salicetis, 7 agros terre arabilis, 50 agros pratorum et salicetis, itemque 6 Mldr. siliginis et hordei, simul census perpetui supra 2 mansis ibidem, pro 161 marcis argenti, consensum, praebente Domino Bertoldo Abbate Hirsfeldensi, eodem anno feria 2a ante Purificationem Ste Virginis, quo exinde pro recognitione feudi quotannis accipit 1 solidus et 1 ℔ libre. Hoec eadem bona idem Dominus Bertoldus et frater ejusdem, M. Eghardus dicte Virginis canonicus, anno 1343, assentiente Domino Ludovico Abbate emerant a nobile Domino Henrico de Gebesch armigero. Copiale fol. 82, 86 et sequentibus.-

p. 402. Feria 5a ante Dominicam Laetare,- Emit ab Ottone a Grutzen 5 mldr. siliginis, 4 mldr. hordei, 5 mldr. avene, 51 solidos, 7 pullos, 32 aucas, census perpetui super 8 mansis in campo Brambecha et curiis quibusdam, pro 195 talentis, Ottone comite Orlamundano hoec bona ab omni servitio et onere libera pronuntiante. Ibidem, fol. 134. 135.-

In vigilia Palmarum,- Ab Alberto, Friderico et Ottone, nobilibus de Vippach emit 4 mansos liberos in campo Leon-Vippach, pro 200 talentis denariorum. Copiale fol. 126.

Feria 4a ante Pascha,- A Theodorico de Sebelaiben armigero comparavit 8 mldr. tritici, 4 mldr. siliginis, 7 mldr. hordei, mensure Gothicae, 4 marcas argenti, 3 talenta denariorum Molhusensium, minus 1 solido, 17 aucas et pullos 57 annui census super 22 mansis et 13 agris, ac quibusdam curiis in Burgtonna, consentiente Domino Ernesto comite in Gleichen et Tonna, feria 6a post Pascha. Ita copiale fol. 64. 65.-

Feria 2a post Kiliani,- Emit ab Alberto de Wertirde, equite, 12 mansos, 16 agros pratorum, et salicetis cum curia in Gräffen-Tonna, quemlibet mansum pro 21 marcis, agrum pratorum et salicetis pro 2 marcis, curiam pro 12 talentis, p. 403. assensum praebente Domino Ernesto comite de Gleichen, a quo hoec bona immunitatem consecuta, quae postmodum ad Carthusianos Isenacenses devenere. Copiale fol. 72.-

22a Julii (1379). — Emit a dicto jam comite Ernesto 8 mansos, 50 agros ligneti, 18 agros pratorum, 12 agros saliceti in campo Gräffen-Tonna, quemlibet mansum pro 22 marcis argenti, agrum ligneti pro 1 marca, prati et saliceti pro 2 marcis, cum consensu Domini Friderici Balthasari Thuringiae Lantgravii. pag. 70.

Feria 2a ante festum Sti Matthaei Apostoli; — Emit ab Hartungo Stangen Armigero in Brembach minori, 1 mldr. siliginis, 2 quartali hordei et 2 pullos census perpetui super medio manso, curiis aliquot et salicetis ibidem pro 23 talentis, libertatem bonorum praestante Domino Ottone comite Orlamundensi, ipso anno et die. — fol. 132. —

Sabbatho ante Sti Thomae natalen, — Ab Henrico de Hetzstete armigero, mercatus fuit 18 Mldr. Erfurtens. et 6 Metz. siliginis et hordei simul, 7 fertones et 1 lotonem argenti, 15 pullos census perpetui, super 8 mansis et quibusdam
p. 404. curiis / Rindtleben pro 131 marcis puri argenti, assentientibus Dominis Friderico et Balthasaro, Landtgraviis Thuringiae, marchionibus Misniae, Oisterlandiae et Landespergae, comitibus Orlamund. datis desuper litteris ex Weissensch eodem anno Dominica ante circumcisionem. fol. 44. 46. —

Anno 1380. —

1a Februarii; — Bertholdus Abbas Airsfeldensis, consentit in venditionem praecedentem, et omni juri, quod suo religioso Fr. Ludovico de Hetzstete venditoris germano competere poterat, renunciavit. — fol. 46. —

Feria 6a ante Dominicam Julilate, — A Conrado de Rogstata cive Erfurtensi, 2 mldr. siliginis et hordei simul, et a Theodorico ac Bernardo a Schetzel fratribus, 2 mldr. siliginis super 2 mansis in campo Brembach minoris acquisivit, consentiente Domino Conrado Schobil Amptmano canonicorum Northusensium in Voilsberg. fol. 132. 135. —

29a Septembris, — Emit a Reinhardo Natgebe capitaneo in Mülhausen, 2 mldr. tritici, totidem siliginis et hordei, unum fertonem, 2 aucas et 4 pullos census perpetui super 2 mansis minus 1 quartali in campo Salzensi; itemque duabus curiis, quarum una in vico pecuario, altera prope hospitale, pro 45 marcis argenti. Hos census anno 1371 Dominus Bertholdus
p. 405. Kalwe / supra etiam memoratus possedit. copiale fol. 77. —

– Appendix –

D. Conradus de Rinckleben, 2us Prior. –

Hic 20 mansos cum 46 agris pratorum et saliceti, quos antecessor suus in campo Gräffentonna acquisierat, hereditarie vendidit, cuiusdam loci ibidem incolis ibidem, ut deque-
-libet manso donum quotannis inferrent 3 mldr. Erfurtens. tritici et hordei simul, de agro pra-
-torum, et saliceti 4 solidos. – fol. 72. –

D. Hermannus Wolfhagen, 3us Prior. –

Anno 1382. –

Feria 4a post Kiliani; – Iste emit a monasterio Stae Elisabeth Francisc canorum sub castro Wartberg prope Isenacum, 9 mldr. tritici et siliginis simul, super 3 mansis in campo Salzensi pro 68 marcis argenti, consentiente domino Balthasaro Wilhelmo Landgravio Thuringiae ex Aldenburgo. – fol. 76. –

Anno 1383. –

Feria 5a ante Stae Jacobi; – Emit a Rmo Domino Petro de Varila Abbate totaque conventu SS. Petri et Pauli Erfordiae, curiam cum 28 agris salicum, 18 mansos cum 16 agris terrae arabilis, 4 mansos cum 4 agris pratorum in campo Walschleben; item 3 agros salicum in Hoenstatt, item 13 agros et 1/4 vinearum am Walschberg, item 10 1/2
f. 486. agros vinearum prope Hochstett am Ramsberg, et 1 mldr. siliginis annui census perpe-
-tui de granario ejusdem monasterii, pro 639 marcis argenti. Possessionem, utorumbono-
-rum personaliter accepit anno sequenti ultima decembris Ven. Pater Spiridus de Kor-
-backa, procurator; sed et Dominus Adolphus Archiepiscopus Moguntinens

Anno 1385

18 Januarii, Heliopoli, itemque Dominus Philippus de Alenconio, Episcopus Ostiensis, Stae Rom. Eccleside Cardinalis, anno 1389, 30 decembris, Contractum, utrinque initum confirmarunt. – Ex copiale fol. 115 et sequenti. –

Anno 1386. –

In vigilia Corporis Xti, – a Johanne et Guntharo Griesenbergen fratribus, civibus Erphordiensibus, comparavit ligneatum, et pratum in Richeim, pro 100 talentis grossorum Misnienses; quae ipsi primo anno 1380 emerant a Guntharo comite in Keferenberg. fol. 153. –

Anno 1387. –

Sabbatho post Corpus Xti, – Johannes comes a Schwarzburg et Otto comes Orlamundensis Dominus in Lewenstein, libertarunt 1 mansum, et aliquot curias, ac salictum a nobili

Domino

Domino Hermanno Worm acquisita, unde quotannis 2 mldr. siliginis et 1 mldr. hordei usucapimus.—

In vigilia Sti Laurentii,— Emit abs Johanne, comite de Schwarzburg, pagum Brembach, dictum grofen Gehofen, cum omnibus juribus et pertinentiis, itemque 53 mldr. siliginis et hordei census perpetui super 18 mansis in campo ejusdem; item 6 mldr.
p. 407. siliginis et 16 solidos super clibano, item 38 solidos Weidengelt, 8 solidos, 10 pullos, 2 aucas super molendino ibidem, pro 1018 talentis: singula proescripta idem comes anno deinde 1396, feria 3a ante Purificationem Btae Virginis ab omni servitio libera pronunciavit. In copiale fol. 128.—

Anno 1388.—

Feria 3a ante Sti Marci natalem,— Ab Henrico Sack coemit censum 2 mldr. siliginis et hordei, ac 2 pullorum super medio manso et 2 curiis in Brembach minori pro 20 talentis. Copiale fol. 136.—

Eodem anno, 1a Novembris,— Rdus Dominus Christophorus N. decanus Btae Virginis Isanaci emit a Conrado Lontzenburg, ibidem cive, censum 22 solid. et 6 pullorum super 2 curiis Eschenbergae, pro 12 talentis, eumque nobis testamento legavit.— Ex copiale fol. 51.—

Anno 1389.—

8a Julii,— Abs Abbate et conventu Portensi, ordinis cisterciensis, prope Neumburgum comparavit census omnes quos habuimus in Brembach majori cum judicio temporali, itemque census in Obringen majori, pro 1347 talentis et 9 solidis, consentientibus Domino Johanne Abbate Walkenridensi, ceu loci visitatore, 23a julii, Domino Philippo de Alenconio cardinale 31a julii ejusdem anni, Bernardo Abbate Hirsfeldensi
p. 408 tanquam Domino feudali censuum quorumdam in Brembach, et Domino Baltasaro Landtgravio territorii principe anno sequenti Dominica post circumcisionem. fol. 138 et seq.

Ipso anno, 30a Decembris,— Soepius cum laude memoratus Cardinalis de Alenconio huic domui incorporavit parochiam in Brembach minori, cujus possessio anno sequenti 11a februarii a Rdo Domino Rudigero ab Hain, Proeposito Sti Severi, nobis tradita fuit. fol. 128 et 131.

Anno 1390.—

Feria 4a post Sti Marci,— Emit ab Henrico de Scharfenstein, nobili in Goltpach, censum 18 solidorum et 8 de de quibusdam villis et hortis in Friemaria pro 12 talentis denariorum.— fol. 55.—

Feria 6a

— Appendix —

Feria 6ª post Corpus Xti (1390), — Emit a Karsten Scharfenstein censum 22 solidorum et 8 d. super tribus villis ibidem, pro 14 talentis, 14 solidis et 8 d. — fol. 56. —

Ipso anno, 6ª Augusti, — Rdus Dominus Gelasius Abbas Scotorum, dedit nobis spatium in quo constructa est domus posterior lapidea, amodo consepulta sub vallo civitatis, pro censu annuo perpetuo 4 solidorum et 2 pullorum. — fol. 28. —

Anno 1393. —

Feria 5ª post Sti Michaelis, — Emit à Domino Johanne Luse presbytero, 3 mldr. tritici, siliginis et hordei simul, 1 aucam, 2 pullos census perpetui super 1 manso in campo
p.409. Salzensi, pro 22 sexagenas grossos Meysnienses, consentiente Nobili Domino Gunthero a Saltza feudatario. — fol. 78. —

Anno 1394. —

5ª Februarii, — Emit a nobili Domino Henrico de Loucha milite, 6 agros vineti prope Rinkleben, pro 40 sexagen. totidemque a fratre ejusdem, pro 18 sexagen. — fol. 98 et 105. —

Feria 3ª ante Sti Johannis Btae, — Emit ab Henrico Schonowe, cive Gothano, Hartungo et Henrico Leichberg fratribus, civibus Erphordiensibus, 8 mansos, 2 villas cum horto, 10 agros ligneti am Raanberg, et 15 solidos, 4 d. 7 pullos, 1 aucam census perpetui in Goltpach, pro 160 marcis argenti; hanc emptionem ratam habuit anno sequenti feria 4ª post Exaltationis Stae Crucis, Dominus Balthasar Landtgravius Thurengiae ex Gotha sub certis conditionibus, uti videre licet ex copiale fol. 48. —

Anno 1395. —

Feria 5ª post Bartholomaei, — Emit ab Henrico et Conrado Wormbt armigeris in Tuntzenhausen, 2 Mldr. tritici, 1 mldr. hordei census perpetui, quolibet maldro solutis 14 talentis, super 1 manso ibidem, quem Dominus Fridericus Comes in Beichlingen et Sachsenburg libertavit. Ita copiale fol. 122. —

D. Johannes Spangenber. 4us Prior. —

Ipse Anno eodem, 15ª Decembris, et Dominus Sifridus procurator 8 mansos in cam-
p.410. po Goltpach emphyteutice vendiderunt incolis ibidem, ut pro quolibet manso solutis 22 talentis, quotannis praeberent 2 mldr. tritici et siliginis pro censu hoereditario. fol. 49.

Anno 1396. —

28ª Maii, — Emit a Tutta vidua Domini Henrici de Witzleben armigeri 1/2 mansum et curiam, cum aliquot petiis graminum in campo Richein, pro 4 talentis, acceptante venditione

venditionem D. Sifrido procuratore; hoec bona una cum 1/2 mldr. avenae et 9 pullis census perpetui, Albertus Burggravius a Kirchberg, Dominus in Cranichfeldt anno sequenti sabbato post Sti Valentini perpetuo libertavit. — fol. 153. —

Anno 1398. —

14a Februarii, — a Johanne et Gebhardo fratribus, die Ungeretem nuncupatis, coemit clibanum in Obringen majori, pro 4 sexag. assentiente feudatario Domino Balthasaro Landtgravio feria 3a post Invocavit. fol. 131. 137. —

Ipso anno feria 6a post Ascensionem Domini, — Moniales novi operis spontanee remiserunt censum perpetuum 6 solidorum ex fundo domus nostrae ipsis debitum in gratiam Domini Sifridi procuratoris. —

Eodem Anno, — Ditherus a Paradiso Erphordiens. huic domui dono dedit 4 mansos
p. 411. et 22 solidos, 18 pullos | census perpetui super quibusdam villis in Rinkleben, consentiente Domino Balthasaro Landtgravio ex Weiffensch anno sequenti sabbato post Sti Georgii. — fol. 93. 97. —

Anno 1399. —

Feria 5a post Stae Gertrudis, — a Domino Friderico de Thunna equite comparavit 8 mldr. puri tritici census perpetui super 4 mansis in Burgtonna, pro 128 sexag., consensum praebente Domino Ernesto Comite de Gleichen. — fol. 63. 66. —

Eodem anno, — Emit a Theodorico Rost 4 metretas pagaveris census perpetui, quarum 8 faciunt modium Brambacensem, super molendino in Brambach minori, pro 5 talentis, assistente feudatario Rdo Patre Praeposito in Northausen. fol. 133. —

D. Aphardus de Hollandia, 6us Prior. —

Anno 1401. —

Feria 4a post Sti Thomae, — Domini Balthasar et Wilhelmus, Landtgravii Thuringiae, ac Palatini Saxoniae, huic domui pro anniversario suorum in ea servando quater in anno, donarunt 4 mldr. siliginis et hordei census perpetui super 2 mansis
p. 412. in Eichelborn am Kefernberg | traditis desuper litteris ex Dresda, quarum tenor copiale fol. 148. —

Anno 1402. —

13a Februarii, — Antedictus prior emit ab Henrico Schuneman de majori Obringen 1 mldr. siliginis et hordei census perpetui super 1 manso, ibidem nobis censu 10 solidorum

rum annue obstricto, pro 20 sexag., venditionem acceptante Ven. Patre Henrico de
x Molhusen procuratore. — fol. 138. —

24a Augusti (1402), — Maroldo Villano in Graffentonna curiam nostram ibidem ab Alberto de Wertirde emptam anno 1379 hoereditarie vendidit pro censu 1 fertonis 1 aucae et 2 pullorum. — fol. 73. —

Anno 1403. —

Feria 3a post Dominicam Palmarum, — Dominus Guntherus Abbas, totus conventus Montis SS. Petri et Pauli, nobis resignarunt censum 3 talentorum et 18 ß. super horto Domini Guntheri Bock ex adverso domus nostrae, pro aequivalenti sibi reddendo. — fol. 25. —

Ipso anno, feria 3a ante Sti Johannis Btae, — Praefatus Dominus Guntherus Bock civis Erphordiensis, hortum ante positum ultronee nobis cessit pro acceptatione census jam dicti. — fol. 27. —

p. 413. x Eodem Anno, Dominica post octavas Apostolorum Petri et Pauli, — Ven. Pater Henricus prior domus Isenaci, mutationis contractum iniit cum D. Alphardo, tribuendo nobis censum 4 mldr. siliginis et hordei super 3 mansis in Eichelborn, quem Domini Balthasar et Wilhelmus Landtgravii Thuringiae dictae domui anno praecedenti pro anniversario suorum celebrando obtulerant: pro censu 26 solidorum 22 pullorum in Isenaco et 5 mansis in campo Neunheiligen, quos idem D. Alphardus a monialibus in Lacu ordinis cisterciensis, una cum censu 9 solidorum denar. Molhusen: et 1 modio canapi emerat pro 60 marcis. fol. 147. —

Anno 1404. —

Feria 6a post Exaltationis Stae Crucis, — Ven. Patres Henricus et Johannes, Domorum Norimbergae et Horti Xti priores, provinciae visitatores, sub actu visitationis mutationem praedictam confirmarunt. —

Anno 1406. —

Dominus Hermannus Abbas Hirsfeldensis suo calculo ratum habuit, quod bona, de quibus annuatim accipit 1 # cerae et 1 solidum, possemus vendere pro censu hoereditario obtinendo. — fol. 88. —

Eodem Anno, 9a octobris, Dominus Henricus Frölich praesbyter, donavit hortum e regione monasterii, ubi nunc lupeletum, cum onere praebendi annue collegiatae ecclesiae

p.414. ecclesiae Sti Severi censum 2 talentorum 2 ds., donationem acceptantibus Ven. Patribus x Johanne de Halberstadt vicario et Alberto procuratore. fol. 31. —

Anno 1407. —

25a Februarii, — Petrus Zistorff aurifaber et civis Erphordiensis obtulit censum unius talenti super domo unter den Zigeunern ante valvam cerdonum, quem anno 1398 a Joanne Tucher cive emerat pro 15 talentis, oblationem acceptante D. Alberto procuratore. fol. 24. — NB. — Anno 1561, 4 oct. Ven. Patres in loco colloquii unanimiter renunciarunt huic censui propter omnimodam domus oppignoratae desolationem. —

Eodem anno et die, — Dominus Hartungus Gervode, scriba hujus urbis primarius 400 fl. Rhenens. senatui Isenacensi exposuit sub tali pacto, ut idem quotannis prima dominica quadragesimae, 4 tonnas halecum distribueret, quarum prima huic domui, 2 et 3 monialibus in Lacu prope Kregenberg et in Aldendorf 4 hospitali majori hujus urbis obveniret. fol. 156. — Relutus est hic census Ao 1497.

D. Albertus de Suntra, 7us Prior. —

Anno 1409. — Hoc anno incipit primus liber censualis eorum. —

p.415. Anno 1410. —

14a Februarii, — Dominus Ernestus comes de Gleichen et Tonna, 3 agros vinearum ander Wisenburg prope Weisensche, olim oblatos a Domino Johanne de Aschera, solventes annue comiti 3 solidos censuales, ab hoc onere liberat. Copiale fol. 124 et liber Benef. fol. 3. —

Ipso Anno, Feria 4a post Sti Bonifacii, — Prior ante dictus a Domino Conrado de Ultinrode armigero emit censum 9 et 1/2 talentorum, super quibusdam mansis, et curiis in Primaria, pro 152 sexag. grossis antiquis Mysniens., consentiente Domino Johanne Abbate Fuldensi feudatario, 6a junii ejusdem anni. fol. 58 et 60.

Anno 14 (sic) 1411? —

Feria 4a post Purificationis Btae Virgis, — Emit a nobili Domino Luca de Varinroda, villam cum molendino, vivario et horto, itemque 12 mansos cum una quartali terrae arabilis, 30 agros pratorum, 4 agros saliceti et censum 48 solidorum, 16 pullorum in pago et campo Rinkleben, pro 2100 flor. Rhenens., consentiente Domino Friderico Landtgravio Thuringiae et Palatino Saxoniae, Vinariae feria 4a post

Nativitatis

Nativitatis B^tae Virginis ac Henrico comite de Schwartzenburg. copiale fol. 93. 97. 99. 107.

p. 416.

Anno 1412. —

20^a Septembris, — Emit a Casparo de Bissingen duos mansos ibidem, solventes annue censum 1 solidi Bertoldo Frankenhausen, pro 200 flor. Rhenens. eosdemque concessit venditori pro censu annuo 5 mldr. tritici et hordei. — fol. 109. —

D. Johannes Rottlos, 8us Prior. —

Anno 1415. —

Hic ven. Pater, A^o 1415, 24 februarii, emit a nobili Domino Henrico Schetzel sesqui agros pratorum in Gebesch, pro 10 sexag. fol. 90. —

Eodem anno, Ipsa S^ti Erhardi Mart. — a supradicto Domino Casparo de Bissingen comparavit unum quartale terrae arabilis in Rinkleben cartusiae nostrae censu 3 dl. quotannis obnoxium, pro 26 flor. Rhenens. ipsumque venditorem fecit usufructuarium pro censu annuo 2 Wspl. tritici et hordei. — fol. 107. —

Feria 6^a post Corpus Christi, — Emit a monialibus in Ichtershausen censum 28 mldr. siliginis, 8 mldr. hordei, 20 ½ mldr. avenae, super 28 mansis in Kirchein pro 274 marcis argenti, consentiente Domino Friderico Juniore, Landtgravio

p. 417. et Palentino Numburgi | feria 2^a post S^ti Bonifacii. — fol. 150. 151. —

Anno 1416. —

25^a Aprilis, — Emit a Bernardo, ottone et Wernero fratribus a Frankenhausen, civibus Erphordiensibus, 10 agros pratorum et saliceti in Rinkleben, pro 53 flor. Rhenens., Assentiente Domino Gunthero comite a Schwarzenburg. Ex copiale fol. 96. 100.

Anno 1417. —

25^a Novembris, — Emit a Sifrido Unrowe ex Utenhusen, 12 agros terrae arabilis in Rinkleben censuales domui nostrae cum 5 dl. pro 44 flor. Rhenens. fol. 102.

Anno 1419. —

2^a Februarii, — Emit a Johanne Kerchberg ex Rinkleben, censum 10 modiorum siliginis et hordei, super 10 agris arabilibus ibidem itidem censualibus cum 3 dl. pro 29 flor. Rhenens. — fol. 103. —

2^a Julii, — Emit a Conrado Beerstorff, villano ejusdem pagi, censum 2 mldr. siliginis et hordei super 1 manso ibidem nobis similiter censuali cum 2 solidis et 2 pullis, pro 88 floren. Rhenens. — fol. 104. —

21^a Sept.

— Appendix —

p. 418. 26ª Septembris (1419). — a Casparo de Bissingen emit tria) quartalia unius mansi, ibidem Bertoldo Frankenhausen censu 5 ds. obnoxia, pro 44 flor. Rhenens. fecitque divenditorem usufructuarium pro censu 1 mldr. siliginis et hordei. — fol. 108. —

29ª Decembris, — Emit a monialibus in Ichtershausen 18 mansos, aream 9 agrorum, duos agros terrae arabilis et censum 25 solidorum, 5 pullorum, unius aulae in campo Dachwich, 25 agros ligneti am Eittersberg, quartale unius mansi in Herbsleben, 3 mansos in Rithworthausen, medium mansum in Aroldishausen, 29 mansos cum 7 agris in Kirchein, 12 agros pratorum et unam curiam liberam ibidem, pro 666 marcis, dimidio fertone ac 2 flor. Rhenens., consensum praestante Domino Friderico Landtgravio Gothae. fol. 146. 150.

Anno 1420. —

3ª Februarii, — Emit a Sibolto Langenheim, villano in Gisspersleben, censum 1 mldr. siliginis et hordei super medio manso in Rinkleben nobis censuali cum 5 ds., pro 45 flor. Rhenens. fol. 101. —

p. 419. Feria 6ª post Stae Dorotheae, — Emit a Theodoro) Wenige, rustico ibidem, censum 3 Wspl. siliginis et hordei, super 12 agris arabilibus in Rinkleben, nobis ibidem censualibus cum 4 ds. pro 33 flor. Rhenens. fol. 99. —

1ª Maii, — Emit a Rdo Domino Johanne Kramer, commendatore Hospitalis Sti Johannis in Weissensch, censum 2 mldr. siliginis et hordei super uno manso ibidem, pro 9 marcis argentis, veruntamen relutus est hic census anno 1532 sabbatho post Bartholomaei cum 68 flor. fol. 122. —

Anno 1421. —

31ª Octobris, — Johannes de Rengelderode, canonicus Hagiopolitanus, provisor Archiepiscopalis curiae Erfordiensis, donationem census 6 solidorum a monialibus Novi operis anno 1398 factam confirmavit. fol. 30. —

Anno 1424. —

5ª Februarii, — Emit ab Henrico Molstorff medium mansum in Obringen majori, pro 44 flor. fol. 137. —

Feria 6ª ante Stae Elisabeth, — Contractum mutationis fecit cum nobilibus in Vippach acceptando unum mansum in Olbersleben pro manso nostro in Markvippach, consentiente Domino Friderico Landtgravio. fol. 124. —

Anno 1425. —

Feria 6ª

p.420. Feria 6a post Cantate, (1425.) — emit abs Johanne Bock, cive Erphordiensi, 12 agros pratorum et 4 solidos census perpetui in Rinkleben, pro 200 sexagen. antiq. Ex vetusto copiale fol. (16.

Anno 1427. —

Feria 3a post Urbani, — Johannes Zysel, civis Erphordiensis, potestatem dedit exstruendi domum nostram lapideam ad Grues dictam in civitate juxta aedes ejusdem ad Zum Rebenstock, sub certis pactionibus. fol. 27. quam Ao postmodum 1639 prior 44us alienavit.

Anno 1428. —

5a Februarii, — Emit ab Apelio Molhausen in Goltpach censum duorum quartalium tritici et hordei super medio manso ibidem domui nostrae censu 6 ds. obstricto, pro 18 flor. Rhenens. fol. 47. —

Feria 2a post Reminiscere, — Emit a Conrado Bierstorff unum mansum in Rinkleben, pro 118 sexagen. — fol. 101. —

Feria 5a ante Sti Georgii, — Emit vineae cujusdam partem in Brembach minori a Cyriaco Hartangen, villano ibidem, cum consensu Conradi Worm ex Böttelstett, Domini hereditarii. (fol. 132.

Sabbatho post Ascensionem Domini, — Fridericus Landtgravius Thuringiae, filius Domini

p.421. Balthasari, publico diplomate testatus fuit, se jus forense in Brambach ex nostra concessione obtinere ex castro Gothensi. fol. 145. —

Feria 2a post Sti Jacobi, — Emit a Johanne de Molhausen, cive Erphordiensi, censum unius solidi et 2 pullorum super prato quodam in Brambach, prope dem Molhoff. (fol. 133.

Feria 5a post Assumptionem Bae Vis Mariae, — Vendidit Jacobo Eckelstet, civi Erphordiensi, domum posteriorem contiguam domui nostrae lapideae ad Grues pro annuo censu hereditario unius talenti sub certis conditionibus. fol. 25. —

Anno 1431. —

Feria 6a post Walpurgis, — Senatus Erphordiensis dedit nobis fossatum lapideum circa monasterium ad usus perpetuos. fol. 20. —

Anno 1432. —

22a Januarii, — Emit ab Huntero Hailssperg indigena ex Rinkeben, censum unius solidi super 2 agris arabilibus ibidem pro uno talento solidorum. fol. 103. —

Anno 1433. —

Feria 2a post Sti Laurentii, — Mansus dimidius et hortus quidam in Frimaria pro censibus multis annis existentibus, judicialiter nobis fuerunt appropriati praesente Ven. Patre Alberto de Ilmena

- Appendix -

de Ilmena procuratore. - fol. 59. -

p. 222. Eodem anno (1433.) - a Ditmaro Scheffer ex Gebesch emit 2 quartalia / unius mansi, pro 2 mldr. hordei. fol. 103. -

Anno 1434. -

Feria 4a post Ste Bonifacii, - Emit a Gotschalco de Paradiso, civi Erphordiensi, molendinum cum horto contiguo trans Goram (qui jam est sub vallo, dat atque Henrico de Sara 4 pullos annue pro censu) pro 33 marcis argenti. Ipso ummo vendum molendinum, dat annue Capitulo Bae Mariae Vis pro decimatione 3 modios siliginis, dat atque tempore empti-onis venditori quotannis censum hereditarium, 5 mldr. siliginis. - fol. 25. -

25a Junii, - Emit a Domino Friderico Landtgravio Thuringiae pagum Rinkleben cum omnibus juribus et pertinentiis, prout illum Landtgravii possederant, una cum jure patronatus, pro 160 marcis argenti. - fol. 91. 93. 97. -

Feria 2a post Ste Severi, - 3 mansos in campo Rinkleben, quos annis superioribus emphyteutice solum emerat a Domino Casparo de Bissingen, modo hereditarie ac-quisivit pro 894 flor. Rhenens., approbante toto judicio. - hic copiele fol. 109. -

Anno 1436. -

12a Maii, - Rdus Dominus Andreas Lesener, Plebanus ad S. Thomam, donavit Domui unum mansum, pistrinam, piscariam, 6 agros pratorum, 48 solidos, 23 pullos,
p. 223. et 2 aucas census perpetui in Rinkleben, coemerat pro 220 sexagen., consentiente Domino Friderico Landgravio. - fol. 92. 110. -

Eodem anno, feria 6a post Ste Jacobi, - Praetor ceteriique officiales judicii Moguntini adjudicationem molendini superius positi, et a Domino de Paradiso nobis divenditi, sua auctoritate confirmarunt. - fol. 26. -

Anno 1437. -

25a Julii, - Rdus dominus Theodoricus Lutenburg, parochus ad S. Martinum intra exposuit 4 oflor. Rhenens. Martino Wise, civi Erphordiensi, pro censu perpetuo 30 grossorum super domo ann, Sonnenberg, propa dictam ecclesiam, atque hunc censum nobis dona-vit pro anniversario perpetuo sibi servando post mortem. - fol. 32. -

NB. Hoc ipso Anno, tres fuerunt procuratores in hac domo, quorum primus D. Johannes Ulrici allodiorum, 2us D. Albertus de Ilmen exteriorum exteriorum, 3us D. Johannes Forcheim interiorem, sive domesticorum curam habuit. de Reg. -

A° 1443.

Ley n° 16

— Appendix —

— Appendix —

Anno 1443.—

Feria 3ª post Sti Matthoei,— 13 mansos et 8 agros vinearum in Walschleben hoereditarie concessit Nicolao Lumbern et Nicolao Bischofen, villanis ibidem, pro censu annuo 2 mldr. tritici et hordei.— fol. 126.—

Anno 1445.—

p.424. Dominica Reminiscere,— supranominatus Dominus Gotschalcus de Paradiso donavit nobis locum viae, per quam olim ibatur de horto nostro ad civitatem, eique quotannis censum unius pulli et 2 solidorum exinde porrigere tenebamur. fol. 25.

Anno 1446.—

25ª Maii,— Emit a Sifrido Kesselborn, cive Erphordiensi den Tiergarten prope Rinkleben habentem 42 agros pratorum et saliceti: itemque aliud pratum 9 agrorum et curiam ibidem, dando pro quolibet agro 7 sexagen. pro curia 70 sexag. grossorum antiq., consentiente Domino Wilhelmo Landtgravio, eundemque hortum a censu 6 ds. perpetuo liberante. fol. 94. 107. 112.—

Feria 2ª post SS. Gervasii et Prothasii,— Abs Johanne de Elchleben, advocato in Herbissleben, emit census quosdam pro 616 flor. Rhenens., quos idem hoc anno emerat ab Hartungo Herlinch, Abbate Sti Petri, alias jure proprietatis spectantes ad Abbatiam in Oldisleben, pro at Rdus Dominus Johannes Bernheim ejusdem loci Abbas hanc quoque venditionem ratam habuit. Sunt autem census isti, in
p.425. registris domorum ultimo loco positi sub titulo, novi census empti ab ~~videlicet in Elxleben~~ Oldeslebensibus, possuntque redimi, videlicet in Elxleben 5 metreta siliginis et hordei, 5 talenta, 17 solidi, 9 ds., 106 pulli, 8 aucae, 1/4 ℔ ceroe.— In Mittelhausen, 1 solidus 11 ds., 6 pulli, In Dagebich, 4 solidi 2 ds.; In campo Witterda, 7 solidi, 5 ds. 1 pullus. In Apfelstett, 1 talentum, 1 solidus; In Rettebich majori, 1 talentum, 5 ds.; In Rattebich minori et Molssleben, 9 talenta, 4 mldr. avenae; Item in Neilstett, Grevethunna, Riffenheim, diversi census frumentarii. In copiale fol. 28 et Registris.—

Adverte, quod census in Neilstett et Grevethunna anno 1484, reliqui vero anno 1519 ab Abbate Oldeslebensi reempti sunt.

Hoc ipso Anno,— ad alleviandum aliqualiter bona nostra in Gotha (scilicet 7 mansos in Kintleben ne manerent sine cultura, cum consilio amicorum et expertorum Prior permisit, quod censuales ibidem, concilio Gothensi consentiente et adjuvante

- Appendix -

-ante, de quolibet manso possent redimere 1 mldr. tritici et hordei pro 12 sexagen. pullorum, tamen et pecunia censu manente integro. Ex registris anni prosati.-

Anno 1447.-

p.426. 26a octobris,- Henricus de Gandra, Erphord., nobili Domino Theodorico ab Ingersleben mutuos dedit 100 flor. aureos pro censu 8 flor. super molendino ejusdem, ut antichrisis Domino Sigismundo Comite de Gleichen, fundatario; atque hunc censum anno 1462 nobis testamento legavit. fol. 54. 62.-

Anno 1448.-

Feria 6a post SS. Gervasii et Prothasii,- Villam nostram, in Kirchein, (olim emptam a monasterio in Ichtershausen et emphyteutice redditam) redemit a Matthia Kaiser villano ibidem, 66 sexagen. grossis antiquis Mysn. et pro censu hereditario unius talenti, quem Patronos de super habuerant, dedit censum aequalem super domo vicina ad Grues, comparatam Anno 1488. Ita copiale fol. 154 et Registra dicti anni.-

Eodem Anno, feria 6a post visitationis Bae Mariae,- Theodoricus Folcker, civis Erphordiensis, donavit censum 10 solidorum, super domo prope molendinum nostrum emptum a Gotschalco de Paradiso pro 10 sexagen. grossis Mysn. fol. 32.-

20a Decembris,- Emit ab Erhardo Kaiser partem horti pro meliori transitu ad nostrum molendinum. fol. 32.-

D. Johannes Osterow, 9us Prior.-

p.427.

Anno 1449.-

11a Octobris,- Obiit nobilis Dominus Sifridus Ziegler senior ad rubeum cervum, qui domui testamento legavit censum 6 flor. in Walterslaben. Ita liber Benefactorum, fol. 16. Registrum anni 1452.-

Anno 1451.-

NB. 30a Maii,- Pie in Domino obdormivit Theodoricus Folcker, praebendarius hujus domus, sepultus in choro laicorum; ex cujus testamento diversos census obtinuit, de quibus in registro anni 1452.

22a Sept.- Facta fuit depositio testamenti Rdi Domini Theodorici Luttenberg in quo census 8 flor. annuos a Patronis bus solvendos huic domui legatus fuit, executore nominato prosato Domino Priore. Ita copiale p. 158.- Census autem isto a Patronis bus reluto Anno 1458, idem anno sequenti expositus fuit Consula-

-tui

-tui Coburgensi, a quo similiter anno 1467 redemptus, sequenti anno divenditus fuit consulatui Romhildt et Schwartza.

Eodem Anno, (1451). - Prior vendidit 11 agros vinearum an Arnsberg Petro Rücking, quemlibet agrum pro 8 sexagen. Ex reg. -

p. 428. D. Tilmannus de Maideburg, 10us Prior. -

Anno 1453. -

Ad alleviandum bona nostra in Gebesch scilicet 10 mansos, qui suptuose satis et laboriose colebantur de allodio nostro Rinkleben, quia non habuimus curiam ibidem, sed tantum casam in coemiterio; cum consilio amicorum et conventus praedicti mansi villanis ibidem venditi fuerunt, quolibet pro uno Mldr. siliginis et hordei census perpetui, utque alterum Mldr. quod de jure debebant, redimerent intra triennium 30 sexag. Licet vero in veteribus registris fiat mentio de tribus Mldr. ex uno manso intelligendum est ita quod prata quoedam singulis adjuncta fuerint, quae modo sunt separata. (Ex Reg.

Hoc anno, et aliquot sequentibus, Domus supra modum fuit gravata censibus vitalitiis aliisque oneribus, pro quibus diluendis supra 140 flor. annue cogebatur exponere, praeter panes, ligna, cerevisiam etc... Ex Reg. -

Anno 1454. -

Feria 5a post Laetare, - Senatus Erphordiensis tulit sententiam, quod molitores novi operis der Tuchmacher und Kerstlacher teneantur nostrum irricare, quoties aquaeductus foret purgandus. Ex copiale fol. 33. -

p. 429. Anno 1455. -

Administrator Rdus Dominus Tilmannus Ziegler, Decretorum doctor, decanus Bae Virginis legavit censum 2 fl. pendendum a dicta ecclesia. Ex Reg. libro Benefactorum fol. 20. -

D. Joannes Hagen, 12us Prior. -

Anno 1457. -

Nicolaus Frost, civis Erphordiensis, habitans ad nigrum cornu prope sacrum fontem, legavit censum 20 flor. annue apud Senatum Salzensem. -

Circa hoec tempora, quidam nomine Mauritius venit ad hanc domum, factus Donatus, cui consulatus Lipsiensis quotannis donec viveret 100 flor. in auro debuit praestare, totidem senatus Islebiensis; ex hac pecunia Domus magnum sumpsit incrementum: exspirarunt eo mortuo anno 1486. - Ex Reg. -

Hoc ipso

Hoc ipso anno (1457,) 10ª Nov. — Sigismundus comes de Gleichen, propter participationem Ordinis et anniversarium perpetuum sibi suisque concessum, libertavit denuo bona nostra, et nos omnibus suis officialibus recommendavit pro tuitione nostra perpetua. Ex copiale fol. 73. —

Anno 1458. —

10ª Januarii, Prior 13 mansos et curiam nostram in Walschleben Nicolao et Henri-
p. 430 — co Schülern fratribus et villanis ibidem hoereditarie vendidit pro 490 sexag. semel dandis, et censu annuo 5 solidorum ac 13 mldr. siliginis et tritici. fol. 120. —

Eodem Anno, vendidit Johanni Tenstetten curiam nostram in Kirchheim cum 14 mansis pro 300 sexagen. et censu annuo perpetuo 7 mldr. tritici, totidem avenae et 16 solidorum. — Ex Reg. anni 1463. —

Feria 6ª post Corporis Xti, — Emit a Bertoldo et Henrico a Schetzel fratribus, pratum quoddam prope Rinkleben, dictum das Werth, cum censu perpetuo 57 solid. 6 dl. 33 pullorum, 3 aucarum, pro 154 sexagen., consentiente Domino Wilhelmo Landtgravio Thuringiae, feudi Domino. Ex copiale fol. 112. —

Anno 1459. —

Rdus Dominus Johannes Coci, vicarius Marianus, legavit 2 sexagen. quem duo rustici ex Emeleben solvere tenebantur ad reemptionem de curiis suis et uno manso. (Ex Reg.

D. Hermannus Wolfhagen, 13us Prior. —

Anno 1460. —

Dominica Trinitatis, — Johannes Kochenberg, civis Erphordiensis, donavit domui hortum suum prope nostrum molendinum, solventem annue senatui censum 30 grosso-
p. 431. — rum, quem emerat abs Johanne Gerardt pro 30 sexag. antiquis grossis Mysn. Ex copiale fol. 33.

Anno 1462. —

Sub hoc priore, D. Johanne Osterow vicario, D. Nicolao procuratore, 9ª Martii, humana reliquit Rdus Dominus Hermannus Brun licentiatus, vicarius Sti Severi, sepultus ante altare Stae Mariae Magdalenae, qui domui legavit 150 sexag. quae tunc temporis valebant 75 flor. in auro; his ee voluit emi census annuos, quorum medietas nobis, altera 30 pauperibus feria 6ª hebdomadae sanctae distribuenda obveniret. Ita registrum anni praefati et liber Benefactorum, fol. 22. —

NB. 14ª Augusti, — Obiit Johannes Stur, praebendarius hujus domus, qui 23 flor. in auro legavit, quibus emerentur census annui pro solatio Patrum, die anniversarii sui expendendi

- endi, pro ut factum fuit. - Loco citato. -

20a Sept. (1468.) - Prior emit a Domino Gunthero Bock, Vice-Domino, 1 mldr. 4 solidos, 8 pullos census perpetui super medio manso et 1 curia in Monichhaltzhausen; Item, 1 talentum, 8 pullos super dimidio manso in Beselebben (leber); item, 17 solidos, 1 pullum p. 432 super uno quartali et una curia ibidem; Item, 1 talentum, 6 pullos super 6 agros in campo Elxleben, pro 96 flor. Rhenens. - fol. 160. -

Sabbatho post Lucie, - Emit a nobili Domino Theodorico ab Hopfengarten, armigero in Molferstatt, curiam cum orili et libera pabulatione, 7 mansos, 88 agros pratorum et 1 alicete, in campo et villa Gebesch; item, 8 mldr. tritici et hordei, 8 talenta, 4 solidos, 8 anseres et 34 pullos census perpetui ibidem, pro 200 flor. Rhenens. ad receptionem quoc practita fuit anno 1537. Ex parvo copiale fol. 96. -

Anno 1463. -

Vendidit vineam, 7 agrorum, prope Weissensch, cuidam in majori Sommerden, pro 80 sexag. et censu perpetuo 3 solid. 8 anseribus, et 8 pullorum. Ex Reg. -

D. Hermannus de Monasterio, 14us Prior. -

Anno 1464. -

Hic Ven. Pater, feria 6a ante Conceptionem Bae Vis Mariae, emit a Johanne Pfefferkorn cive Salzensi, censum 1 sexag., 8 anserum, 6 pullorum, 4 modiorum Salzens. tritici, super 4 domibus ibidem, pro 80 sexag. ad receptionem. Ex parvo copiale fol. 39. -

p. 433. Anno 1465. -

Feria 4a post Reminiscere, - Emit a Johanne Beckers ex Elxleben, cive Erphordensi, 8 agros pratorum in Rinkleben, solventes annue censum 3 M. altaristis ibidem, pro 18 sexag. - Ex copiale fol. (116.

Sabbatho post Judica, - A Domino Gunthero Bock Vicedomino, emit pomarium, domunculam et hortum, juxta nostrum monasterium, in quo nunc est Patum, spatiamentum, pro 18 flor. Rhen. (Pol. 33.

Feria 6a post Dominicam Cantate, - Emit a Johanne Bock, cive et procurule Erphordiensi, 12 agros pratorum et censum 4 solidorum, in Rinkleben, pro 800 sexag. grossis antiquis. fol. 116. -

17a Augusti, - Johannes Bachstatte civis Donarii censum 4 sexag. super 5 agris vinearum prope Gispersleben. Ex parvo copiale.

Hoc ipso Anno, - Dominus Wernerus Baldewini obtulit censum perpetuum 8 sexag. 41 solidorum, 60 anserum, 8 pullorum, in Salza; itemque 8 solid. minus anser, 4 pullorum, in Ilversleben, nec non redimibilem 10 flor. 5 sexag. 27 gros. in Salza. Ita Reg istrum arnii prefati liberum (Pastorum, fol. 22.

— Appendix —

Anno 1466.—

x p.434. Circa hoc tempus quidam nobilis, Frater Ernestus a Grona, Donatus hujus domus, quos-dam census redimibiles in Walschleben, Elxleben, Erphordiae, Baldestett et Kinhausen nobis dono dedit signatos in Registro ejusdem anni et in copiale fol. 29. 74. 161.—

Anno 1467.—

28ª Octobris,— Emit a Johanne Bock, cive Erphordiensi, 7 quartalia siliginis, 1 quart. hordei, 1 quart. avenae, 2 talenta, 2 ds., 2 pullos census perpetui in Möbessburg, super 3 mansis et 1 quartali, pro 155 flor. Ex copiale fol. 33.—

Anno 1468.—

Feria 6ª post Urbani,— Emit a Conrado von Rode, villano in Rinkleben, petiam prati ibidem pro 5 sexag. grossis antiquis. fol. 114.—

D. Hermannus de Rudishein, 15us Prior.—

Anno 1469.—

Sub hujus regimine, in vigilia Pentecostes, Dominus Henricus de Reusse, Dominus in Kranichfeldt, propter Deum et ex gratia speciali, censum 5 talentorum et 4 ds. super 3 mansis in campo Möbessburg, emptum a Domino Johanne Bock, immunem reddidit ab onere unius solidi, quotannis sibi debito.— fol. 161.

p.435. D. Lentfridus Baldwini, 17us Prior.—

Anno 1476.—

Hic ex procuratore Prior electus, hoc anno in Junio, 6 mansos in campo Borgtonna, quos multis annis ipsi coluimus, 4 villanis ibidem vendidit hoereditarie pro 13 sexag. et censu 1 mldr. tritici, de quolibet manso quotannis proestando.— Ex Registr.—

D. Johannes Falcke, 19us Prior.—

Anno 1480.—

Iste de Dantisco oriundus, Feria 5ª post Sti Antonii, redemit duos mansos in Walsch-leben, olim pro censu hoereditario venditos Johanni Schülern a Nicolao Wissenborn villano ibidem, pretio 70 flor. Rhenens.— Ex copiale fol. 161.—

9ª Augusti,— redemit villam nostram in Kirchein, quondam hoereditarie divenditam pro censu 10 solid. a Conrado Matheisen, inquilino ibidem, pro pretio 120 flor. Rhen. in auro. (fol. 168.

Anno 1481.—

Assentiente conventu et D. Priore Boni lapidis visitatore principali, divendidit mo-lendinum

-lendinum nostrum in Vipach forensi Domicello Henrico a Vipach cum omni jure
p. 436. et libertate pro 40 flor. siquidem per piscinas, quas iste nobilis supra et infra fieri
fecerat, pene destructum fuerat, ita ut ob penuriam aquae vix moli posset: dedit alias
sesqui Mldr. tritici et hordei pro censu. — Ex Regist.

Anno 1482. —

Feria 3a post Exaltationem Stae Crucis, — Emit a nobili Domino Johanne Scharpffens-
-tein ex Goltpach 4 Mldr. avenae, 2 flor. 8 gr. 8 dc. census perpetui in Teutleben, pro
100 flor. Rhenens. quem censum idem Dominus in feudum habuerat a nobili Domino
Georgio a Stotternheim. fol. 79. —

Eodem anno, — Emit a Friderico de Gütteren censum 7 gr. 6 dl. de quibusdam vineis
bei der Burg, et 5 mansis in campo Kersgloben. Ex Regist.

Anno 1484. —

Feria 5a post Visitationis Btae Virginis, — Duos agros in Hochstett permutavit cum aliis
duobus infra vineam nostram sitis, consentiente Domino Gunthero Abbate SS. Petri et
Pauli feudatario. — fol. 114. —

Ipso Anno, 30 sept. — occubuit honestus vir Dominus Fridericus Regenpote, qui inter
coetera beneficia huic domui collata, novissime ante obitum suum censum redimibi-
-lem 60 sexagen. eidem legavit expressum in Reg.

Anno 1487. —

In Julio, Prior curavit fodi puteum in villa Richeimensi ex schediasmis. —

p. 437. Anno 1493. —

Feria 4a post Conversionis Sti Pauli, — Redemit 1 mansum in Walschleben, olim hoereditarie
venditum, a Margareta Beierin pro 49 sexag. grossis. Ex copiale fol. 162. —

In vigilia Corporis Xti, — Haeredes Johannis Bocks pro consulis, pro debito 370 flor. Rhen.
quibus huic domui fuerant obnoxii, resignarunt hortum e regione monasterii den
Teiggarten cum domo adjuncta, itemque 3 agros vinearum ante valvam Bruleti,
nobis censuales cum 6 dc. fol. 35. —

+ Feria 2a post omnium Sanctorum, — Venles Patres Georgius, Johannes et Lentfridus,
Priores domorum Norinbergae, Isenaci et Conradtsburg, concordiam inter senatum et
Priorem ratione fossati ac viae ad civitatem factam confirmarunt. Ex copiale fol. 37.

Anno 1494. —

24a Apr.

24a Aprilis (1494.) Alexander 6us Roman. Pontif. ad humilem instantiam Priorum Erphordiae, Norimbergae, Isenaci et Hassiae domorum, conservatores privilegiorum instituit Abbates Scotorum Erphordiae ac Norimbergae necnon decanum Halberstadiensem. fol. 34.

Anno 1495.-

p. 438. Feria 4a post Conceptionis Btae Virginis, - Lignetum nostrum 25 agrorum circa Vahnem, quod olim ad allodium in Dachwich pertinebat, vendidit communitati in Eulstett, pro 50 flor. Ex Regist.

Ipso Anno, Villa nostra in Rinkleben cum plerisque rusticorum casis combusta fuit. Ex Reg.

Anno 1496.-

3a octobris, - A Domino Gerlaco de Marthen, cive Erphordiensi, pro pretio 200 flor. Rhenens. comparavit 4 talenta, 3 pullos, unum ventrem agni, unam stubam vini census perpetui super domo ejusdem in foro frumentario; item 3 talenta, 10 d. super 2 mansis in campo Kerspleben, 12 solidos minus 2 d. 4 pullos super uno quartali prope Ilvershofen. Ex Regist. - Reluti autem sunt hi census per Dominum Henricum Nacken anno 1548 restituto priori pretio. Ex copiale parvo, fol. 61. -

Anno 1498.-

Feria 4a post Sti Jacobi, - A nobili Domino Johanne de Scharpfenstein seniore emit ad reemptionem unum mansum terrae arabilis in Goltpach, praebente consensum Domino Johanne de Wagenhein, milite et feudatario, pro 100 flor. Rhen. - Ab eodem reddidi! anno 1532 recepta hypotheca. Ex Reg. et parvo copiale fol. 62. -

p. 439. Sabbatho post Sti Andreae, - Emit a nobilibus ab Husen auf lotzen Sommeren piscaturam cum casa piscatoria, item 10 solid. unam aucam census perpetui in Rinkleben, pro 68 flor. Rhenens. et uno solido census perpetui quotannis praestando. Ex copiale (fol. 165.

Anno 1501.-

Sabbatho post Jubilate, - Contractus novus initus fuit cum senatu ratione exactionis et tributi, mediatoribus quibusdam intervenientibus, de quibus chronica et copiale f. 38.

Anno 1502.-

Feria 3a post SS. Gervasii et Prothasii, - Apud senatum Salzensem exposuit 1500 flor. pro censu annuo obtinendo 90 flor., accedente consensu Domini Georgii Ducis Saxoniae literis Erphordiae datis, feria 3a post Sti Viti ejusdem anni. fol. 81. -

Sabbatho post Sti Jacobi, - Emit a Johanne Becherer, cive Erphordiensi, 14 agros arabiles

arabiles aufm Steiger cum lapicidina pro 20 flor. Rhenens. debentes annue Domino Doctori von Allenblumen censum 15 solidorum et 2 pullorum, quem venditor 15 flor. Rhenens. redemit. Ex copiale fol. 38.

p. 440. Hoc ipso Anno (1502.), Raymundus Cardinalis Gurcensis | amicabiliter composuit differentias inter conventum et Rev. Dominum Marcum Becker doctorem decanum B^oe V^is Dominum hoereditarium agrorum supra positorum, quia noluit cedere juri suo, unde agri divisi, debuitque decanus propter medietatem illorum priori restituere 10 flor. et ille decano annuatim censum unius pulli praebere. fol. 39. —

Hoc eodem Anno, — E casis duabus, quas longo tempore habuimus in coemiterio Gebeseh, una quae major erat, prae vetustate corruit, villani quoque illius loci modis omnibus restiterunt, ne denuo reaedificaretur, quin etiam duobus annis convicinis inhibuerunt, ne quisquam eorum pro censu aliam minorem conduceret, Unde visum est Patribus et conventualiter conclusum, majorem casam minime fore restituendam, minorem vero Altermannis ibidem vendendam esse, quod factum fuit acceptis pro eadem 12 sexag. et 20 gross. — Ex regist. ejusdem anni. —

Anno 1503. —

24^a Martii, — Emit a Johanne Emchen in Viselbach unum Mldr. siliginis et hordei census perpetui super medio manso prope Rudestett (Udestett?) pro 30 flor. Rhen. Ex copiale (fol. 166.

Feria 2^a post S^ti Jacobi, — R^dus Dominus Johannes Kyll, canonicus B^oe V^is Mariae,

p. 441. huic domui numeravit 130 flor. in auro |, tali conditione, ut quoad viveret, annue 7 flor. acciperet, eoque defuncto, Domibus in Conradtsburg, Isenaci, in Hassia et Krimitschau singulis florenus quotannis ab hac domo pro anniversario ejusdem servando daretur, residuum nobis maneret. — Ex regist. —

Sabbatho post S^ti Jacobi, — A Domino Theodorico de Sachsa, Praetore Moguntino, emit census diversos hoereditarios pro 330 flor. Rhenens. scilicet 40 solid. 1 stubam vini, 1 fertonem et 4 pullos de domo ad nigrum ursum in hac civitate; Item 25 gros. et stubam vini de domo ad auream rosam; Item 3 solidos de altera parte dictae domus; Item 1 solidum super 4 agris vineti aufm Börnthal; Item 15 grossos, 2 pullos de duobus agris vorm Schmiedestetter Thor; Item 30 solidos, 4 pullos de 5 quartalibus agrorum in campo Elxleben; Item 57 solidos, 1 talentum in Stotternheim; Item 15 solidos de prato prope minus Rudenstett: 4 sol. de curia ibidem; Item 9 solidos 4 pullos de horto

de horto et curia in Hopffengarten; Item 14 sol. 4 pullos de medio manso in Tieffen-
-garten; Item 10 sol. 4 pullos de curia in Kerspleben; Item 23 solid. 6 ds. in Frienstett,
p.442. Item 4 sol. de 6 agris pratorum pro Mittelhausen. — Ex copiale fol. 41. —

11a Augusti, (1503.) — Emit a Johanne Schrote, cive Erphordiensi, 7 agros liberos
aufm Steiger, pro 13 flor. — fol. 39. —

Anno 1504. —

Feria 6a post Sti Udalrici, — Emit a Rdo Domino Sigismundo Thomae a Stockheim
Sti Thomae Licent. canonico B. Virg. 15 agros liberos aufm Steiger, (ex quibus septem
a Domino Paradeiss, octo a Nicolao Biereugen, prius empti fuerant), pro 28 flor.
Rhenens. — fol. 39. —

Feria 2a post Sti Michaelis, — Emit a Rdo Domino Melchiore Buttelstett, vic-
-ario B. Virgis duas domos censuales cum horreo et horto a regione monasterii,
pro 70 flor. solventes annue Balthasaro Kelner, civi Erphordiensi, censum 20
solidorum et 10 pullorum, quem Prior Anno 1506 redemit 30 flor. fol. 40. —

Anno 1505. —

24a Februarii, — Quinque agri liberi vinearum prope Gissperslebem am Kl-
-einen Rothenberg judicialiter nobis fuerunt adjudicati pro debito 50 flor. Rhen.
in auro, quo Johannes Tampacher nobis fuerat obnoxius. fol. 52. —

Feria 2a ante Sti Bonifacii, — alios duos agros vinearum ibidem emit a Titzel Büchener
p.443. villano in Gissperslebem, pro 13 sexagen. solventes Domino Hartungo a Millwitz cens-
-um 6 ds. fol. 52.

Hoc ipso Anno, — a Domino Doctore Conrado Morth 5 agros vinearum ibidem emit
pro 50 flor. Rhenens. — Ex schediasmis. —

Circa Pentecosten, — Emit a Johanne Hesse villano in Rinkleben 5 agros hortenses,
comparatos dimidio manso pro 75 sexag. 21 gros. antiquae monetae. Ex Reg. anni praecedtis

Anno 1507. —

Feria 3a post Trium Regum, — Emit a Balthasaro Groman, cive Erphordiensi, 2 Mldr. siligi-
-nis et hordei census perpetui super 3 quartalibus mansi in Bischofsleben pro 45 floren.
Rhenens. in auro. — Ex copiale fol. 166. —

Anno 1508. —

Sabbato post Purificationis Btae Virgis, — Emit ab Adelario Ziegler zum Bernkopff 5 Mldr. tritici

tritici et hordei, 15 pullos, 1 aucam, 1 flor. 15 gr. 6 d. census perpetui super 2 mansis et aliquot agris in campo Rinkleben. Ex Reg. anni superioris. —

Hoc eodem anno, — Curiam novam in Rinkleben construi fecit sumptibus circiter 220 sexag. antiquae monetae. Ex computo D. Leonardi procuratoris. —

p. 444. Quin etiam, hoc ipso anno et sequenti, — Patribus in Norimberga pro eleemosyna 3 ofl. aureos submisit. Ex eodem.

Anno 1509. —

12a Julii, — Permutavit censum perpetuum 10 solidorum, 4 pullorum in Kerspleben, 25 solidorum 6 obulorum in Frienstett, 1 solid. super 4 agris vinearum am Bornthal, cum vicario trium Regum in ecclesia Sti Severi, pro censu 36 solid. et 2 pullorum super 3 curiis, hortis et vinea infra monasterium. Ex registr. anno 1507. —

1a Sept. — Emit a nobili Domino Bernardo Schetzel ex Gebesch unum mldr. tritici et hordei census perpetui super medio manso in Viselpach ad reemptionem. Ex Registr. Expiravit autem iste census vacante monasterio, circa annum 1573. —

Anno 1510. —

Hoc Anno, Prior pro restauratione majoris carthusiae transmisit 16 florenos in auro. Ex computo supradicto.

D. Leonardus de Wetzflaria, 20us Prior. —

Sub hujus regiminis initio Domus in utroque statu optime floruit: quoad tempo-
p. 445. ralia, habuit in Goltpach curiam cum 9 mansis, in Graffentonna cum 7 mansis, in Gebesch cum 7 mansis; ~~similiter habuit vinearum~~ in Rinkleben cum 20 mansis, in Walschleben cum 5 mansis; similiter habuit vinearum 7 agros in Bischofsleben, 14 agros in Hochstett, 25 agros in Tieffenthal, 26 agros in Walschleben, 13 agros in Gispersleben, 3 agros in Bruleto, 4 agros in Stetten, item duos agros lupuleti in Hochstett.

Anno 1512. —

22a Januarii, — Emit hic Prior a nobili Domino Balthasaro Utisberg unum solidum census perpetui super 8 agris pratorum in Rinkleben. — Ex Reg. anno 1511. —

Feria 6a post Assumptionem Bae Virginis, — Emit a Balthasaro Groman 1 mldr. siliginis et hordei census perpetui super medio manso in Bischofsleben, pro 32 flor. in auro. Ex copiale fol. 166.

Feria 2a post omnium Sanctorum, — Emit a Johanne Ziegler in Linderbach 100 solidos census perpetui super 2 mansis in Möbessburg, pro 100 flor. Rhenens. — fol. 167. —

Hoc etiam Anno, et quinque subsequentibus, qualibet vice Prior misit pro restauratione majoris

majoris cartusiae 10 fl. in auro. Ex computo dictae. —

Anno 1514. —

p. 446. Feria 5a post SS. Viti et Modesti, — Allodium nostrum, quod habuimus in Walschleben, cum curia, 5 mansis et 4 agris vinearum vendidit Nicolao Landtgrafen villano ibidem pro censu hoereditario 5 mldr. tritici et hordei. — Ex eodem computo. —

Hoc eodem Anno, — Emit a nobilibus de Moringen ex Vogelstett 6 mansos, 37 agros pratorum, 5 agros salicum et 4 curias in Rinkleben; quae simul rusticis ibidem elocavit pro censu 6 mldr. tritici et hordei, 4 flor. 5 solidorum, 4 pullorum et unius aucae. Ex Reg. anni 1517.

Anno 1515. —

Feria 6a post Sti Marci, — Emit a Domino Jacobo de Sacha censum 17 solidorum et 4 pullorum super quibusdam agris salicum ibidem. — L. C.

Sabbato post Sti Laurentii, — Emit a Matthia Denstett, cive Erphordiensi, 10 solidos et 2 pullos census perpetui super 9 agris Rohwiesen zu Elxleben, pro 8 flor. Rhen. Ex copiale fol. 162.

Ipso Anno, — Agrum vineti contiguum nostris in Gispersleben comparavit pro 11 flor. Rhen. (Ex schediasmis.

Anno 1517. —

p. 447. Emit a Domino Francisco de Sachsa censum 2 mldr. siliginis et hordei et 4 pullorum super uno manso in campo Mittelhausen, pro 60 flor. ad reemptionem, cujus una medietas reluta fuit anno 1521, altera anno 1526. Ex Regist. anni 1518. —

D. Andreas, 23us Prior. —

Anno 1526. —

Feria 5a post Sti Barnaboe, — Emit a nobili Domino Henrico de Reusse, Domino in Kranichfeldt, 3 agros pratorum prope nostros in Richein una cum via ad lignetum, pro 12 flor. Ex copiale fol. 183. —

Hoc eodem Anno, — Communitas in Vaneren majori et Gerstett 600 flor. quos anno 1520 mutuos acceperat pro censu 30 flor. restituit, e quibus Domini de consulatu 500 flor. ad curiam transportarunt. — Ex Regist. —

Dominica post Sti Ægidii, — Dominus Johannes Bodewitz redemit censum 1 mldr. et 8 pullorum in Mittelhausen, emptum anno superiori 1517, 30 flor. in puris daleris Joachimicis, quos similiter provisores domus a Senatu subordinati ad praetorium detulerant. Ex eodem Reg.

D. Jodocus Hessus, 25us Prior. —

p. 448. Anno 1537. — Sub hujus regimine, Hermannus ab Höff, praefectus in Wassenburg authoritate

Lottery n° 17

- Appendix -

authoritate Ducis Gothorum publicavit edictum, ut quicumque vineas haberet in situ Bischofsleben, nihil musti vel uvarum inde deveheret, nisi prius decimas solvisset. Erphordienses igitur, ne novum onus in se susciperent, maluerunt uvas collectas sub dio perire, quam hoc mandato astringi; unde et nobis 18 urnae musti eodem anno ibidem perierunt. Ex computo ejus anni. —

Anno 1538. —

Census nostri et bona in Eichelborn (quae anno 1548 denuo restituta), Goltbach, Mittelhausen, obringen, olbersleben, Brambach majori et minori, Richein (anno 1568 reddita), Rinkleben, Rudestett et Voilsburg, a Ducibus Vinariensibus fuerunt ablata, cum prius ab anno 1525 usque 1534 bona Rinkleben; ab anno vero 1532 usque 1534 census in Brambach majori et Voilsburg abstulissent. Ex Registris. —

D. Simon Kraus, 29us Prior. —

Anno 1550. —

+ Ipso praeside, circa Sti Johannis Btae, hanc domum visitarunt Priores domorum Buxiae
p. 449. et Bonilapidis, cum quibus D. Hermannus Prior absolutus reversus Buxiam ad officium vicarii ibidem peragendum. Ex manuali.

9a Augusti, — Fatis excessit Rdus Dominus Melchior Rudet S. Theol. Doctor, canonicus Magdeburgensis, pro cujus testamenti executione Prior 13a decembris profectus in Seitz ad Dominum Julium Episcopum Nunabergensem, eodem suffragante praecipuos dicti doctoris libros obtinuit numero 194. Ex eodem et libro Benefactorum. —

Anno 1551. —

Prior fuit Augustae apud Imperatorem, et 29a Sept. Herbipoli apud Episcopum, cui primam commissionem contra Ducem Vinariensem obtulit pro nostra restitutione.

Anno 1553. —

18a Januarii, — Caemiterium nostrum fuit consecratum a Rdo Domino suffraganeo, quam ob causam, non exprimitur. Ex eodem. —

Ipso Anno, sequentes personae fuerunt in hac domo scilicet: D. Andreas ex Friburgo vi-
NB. — carius, D. Casparus senior, D. Johannes Mauritius, D. Jacobus Heyel, D. Matthias sacrista, duo laici, frater Valentinus, fr. Andreas, et quinque novitiis, e quibus frater
p. 450. Petrus in angariis post cineres Merseburgum missus fuit pro ordine subdiaconatus suscipiendo. — Ex eodem manuali. —

— Appendix —

Anno 1556. —

Dominica Jubilate, — Prior de censu hoereditario 12 solidorum super domo et curia in der Engegassen Salzae, medietatem permisit redimi cum 6 sexagen. et 16 gros. propter desolationem domus. — Ex Registris. —

D. Jacobus Erbes, 30us Prior. —

Anno 1557. —

Hoc Anno, conventum fecere sequentes: D. Casparus vicarius, D. Johannes Mauritius, D. Jacobus Heÿl sacristae, D. Matthias, fr. Thomas Brekou novitius, Frater Gregorius, fr. Andreas, fr. Valentinus, conversi. — Ex libro vestium. —

Anno 1558. —

In Augusto, — Prior abiit Viennam ad Imperatorem pro negotiis domus, licet parum effecerit. Ex manuali ejusdem. —

D. Henricus Kermpt, 31us Prior. —

Anno 1559. —

× Dominica ante Sti Dionysii, — D. Jacobum Heyl sacristam instituit procuratorem. Ex manuali ejusdem.

Anno 1562. —

Hoc Anno, D. Franciscus, Prior Herbipolensis, tanquam commissarius hanc domum p. 451. visitavit, cum? D. Jacobo Ubit seniore ejusdem domus. — Ex eodem. —

D. Jacobus Heyll, 33us Prior. —

Anno 1567. —

Ipso praesidente, census anno 1538 ablati, iterum restituti fuere, exceptis bonis et censibus in Goltpach, Mittelhausen, Rinkleben et Rudestett minori. — Ex Registris. —

Anno 1568. —

6a Aprilis, — Prior Domino Johanni Thimen syndico civitatis, quia plurimum nos juverat in censibus recuperandis, donavit poculum argenteum valoris 14 flor. 14 gros. — Ex manuali ejusdem.

Anno 1569. —

Pro subventione majoris Carthusiae transmisit 54 daleros, totidem anno 1572. —

Anno 1571. —

In Augusto, — Ivit Viennam ad Caesarem propter discrimina domus ibidem. —

Anno 1572. —

In vigilia Pentecostes, — Horreum nostrum e regione monasterii flammis absumptum fuerit. — D. Georg.

— Appendix —

D. Georgius Zentgraff, 34us Prior. —

p. 452. Anno 1573. —

Hic Ven. Pater ad suum ingressum sequentes invenit, videlicet: D. Johannem Rolandum + vicarium et procuratorem secundarium, D. Gerardum Agricolam procuratorem, D. Johannem Mohr sacristam, D. Johannes Kalletz, D. Michaelem, fratrem Georgium, qui obiit anno 1575 84a februarii et fr. Antonium, laicos. —

Ipse hoc eodem anno, pro reaedificatione ecclesiae domus in Illembach contribuit 20 flor. (Ex manuali ejusdem.

Anno 1574. —

Census in Brambach majori et minori, obringen, Voilsberg, olbersleben superius restituti, denuo fuerunt allati.

+ Eodem anno, — D. Gerhardus procurator, professus alias domus Moguntiae institutus prior in Illembach, 10 junii illuc perrexit, cui D. Johannes Mohr, sive Mauritius successit in officio procuratoris. Ex manuali. —

Ipso anno, — Prior novum aedificium curavit fieri in villa Kirchein. — Ex eodem manuali.

D. Johannes Rolandus, 35us Prior. —

Anno 1577. —

30 Novembris, — Iste vendidit 7 agros vinearum in Bischofsleben pro 280 flor. agrorum scilicet sic ad 40 flor. Ex manuali ejusdem. —

p. 453. Anno 1578. —

30a Nov. — Curavit fieri thuribulum argenteum pro ecclesia 16 uncias habens, solutis auri-fabro 18 flor. cum dimidio pro suo labore. — Ex eodem. —

Anno 1582. —

In octobri, — Haeredes Nicolai Caesaris, civis Erphordiensis, pro debito 200 flor. quo domui nostrae erant obnoxii, resignarunt hortum cum vivario vorm newen Thor. — Ex Registris.

Anno 1584. —

Prior emit a Christophoro Elephant, cive Erphordiensi, 6 agros arabiles unterm Steiger monasterio Regularium, quod Patres Societatis Jesu modo occupant censu 15 gr. obnoxios, pro 435 flor. et 14 gr. dando in solutionem hortum praecedentem cum vivario, superadditis 262 flor. — Ex copiali fol. 186. —

Eodem Anno, Alteram Domum ex adverso superioris curavit fieri novam in villa Kircheimensi. — Ex manuali. —

D. Sebastianus

— Appendix —

D. Sebastianus Piscator, 37us Prior. —

Anno 1586. —

Ipse Hoc ipso Anno et 1589, Domno Visitatori provinciae pro viatico, taxa capituli, et seminario in ostheim conservando, qualibet vice transmisit 40 flor. similiter pro subsidio majoris carthusiae 14 daleros. Ex manuali ejusdem. —

p. 454. Anno 1590. —

20a Junii, — Domus nostra posterior ad Grues in urbe, cum pluribus aliis civium, igne periit, eodemque anno noviter exstructa fuit.

Eodem Anno, Curavit fieri velamen acupictum ante Ven. Sacramentum, quod absque margaritis constitit 18 thr. Item expurgari majus vivarium sumptibus 43 flor. Ex eodem.

Anno 1591. —

6a Septembris, — 24 agros vinearum prope Dieffenthal cum beneplacito Rdi Patris Generalis et Visitatorum vendidit nobili D. ottoni a Kerstlingeroda, consiliario Moguntino, pro 1175 flor. — Ex Registris. —

11a Decembris, — A Ludolpho Preis, cive Erphordiensi, et scriba hujus domus emit 20 agros arabiles prope Egestett, pro 150 flor. — Ex copiale fol. 172. —

Anno 1592. —

21a Januarii, — A Johanne Lippolt, villano in Hochstett, emit medium agrum vineti nostris quatuor ibidem contiguum, pro 19 flor. fol. 169. —

Feria 2a post Dominicam Esto mihi, — Emit a filiabus Johannis Bechmans rustici ibidem medium agrum vineti superioribus proximum, pro 11 flor. — L. C.

4a Martii, Emit a Johanne Gebert, villano in ~~Hochstett~~ Atzmessdorf, unum agrum vineti ibidem pro 20 flor. fol. 171. —

p. 455. 14a Martii, — Emit a Margareta Bechmans, vidua in Hochstett, medium agrum arabilem ibidem pro 9 flor. — fol. 170. —

Feria 6a ante Walpurgis, — Exposuit Sibillae, viduae nobilis D. Christiani Zieglers, 40 flor. accipiens pro pignore et censu annuo, censum perpetuum 2 quartalium siliginis et hordei, super quartali unius in campo Gotstett. — Ex copiale fol. 168. —

Joannes Duringius, 38us Prior. —

Anno 1594. —

Hic Ven. Pater in Brambach minori domum torcularis superiori anno flammis absumptum restaurarit

restauravit sumptibus 186 flor. — Ex manuali. —

Anno 1595. —

15a Martii, — Duo agri vinearum prope Stetten judicialiter huic domui fuerunt ascripti pro debito 50 flor. et censibus 36 flor. quibus eidem obnoxius fuerat nobilis D. Balthasar a Denstett. Ex Registris et manuali. —

Hoc eodem Anno, Horreum nostrum cum parietibus lapideis exstruxit in villa Kirchei-mensi expensis 170 flor. — Ex manuali; — quinetiam 4 agros arabiles comparavit prope Marpich, pretio 31 flor. Ex eodem. —

Anno 1597. —

p. 456. 22a Junii, — Prior, Ludolphus sacrista, et forestarius noster cum villanis quibusdam ex Osthausen convenerunt in nostro ligneto prope Richein, et lapides terminales ex magna parte collapsos iterum erexerunt; insuper 3 magnas quercus, duas tilias et abietem unam quae in neutram partem deflectebant, amicabiliter per sortes diviserunt, cecidit que sors nostra super abietem et duas quercus. — Ex Registro. —

6a Augusti, — Casulam viridem holosericam cum suis pertinentiis mercatus fuit a Praedicante ex Gugeleben, pro 5 thr. Ex manuali. —

Anno 1598. —

Partem aquae piscabilis prope Walschleben am Haun comparavit pretio 24 flor. Ex eodem.

Anno 1599. —

Hoc et sequenti Anno, pro subsidio majoris Carthusiae qualibet vice transmisit 10 thr. ibidem similiter antipendium ex albo damascenum ad summum altare procuravit expositis 7 daleris. Ex eodem manuali. —

Hoc ipso Anno, — novum hypocaustum in pistrino Brambach fieri curavit expensis 32 flor. — Item molendinum in urbe temporum injuria collapsum, funditus novum restituit, cum nova trabe (Fachbaum), rotis, pavimento aliisque necessariis, sumptibus amplius 336 flor. — Item pro renovatione celloe sacristae exposuit 45 flor. —

p. 457. Anno 1602. —

Aliud novum antipendium ex rubro Damasceno pro summo altari curavit, quod valuit 34 fl. (ex eodem.

Anno 1603. —

16a Aprilis, — Nobilis Domina Magdalena Fensterin, vidua Domini Henrici a Denstatt, 4 agros vinearum an der Blosenburg titulo donationis perpetuae nobis resignavit. Ex copiale fol. 167. —

- Appendix -

Anno 1604. -

22a Februarii, - Vitam egressit nobilis Dominus Sifridus Kuch, Dominus in Istetten, sepultus in parva galilaea, qui 3 agros vinearum prope Hocheim, et 4 agros pratorum in Gebesch domui testamento legavit. - Ex schediasmis. -

D. Johannes Vogelius, 39us Prior. -

Iste pro omnibus huis antecessoribus rem domesticam pessime administravit, non solum capitalia diversa aeluta consumendo, sed etiam, debita varia contrahendo; accepit enim, mutuos 600 flor. a patribus societatis Jesu, 300 flor. a monialibus Albarum Dominarum, 200 flor. a R^o D. Cornero decano B^ae Virg^is, ex quibus omnibus quotannis censum 53 flor. debuit persolvere. Vineas nihilominus bene coluit, quarum
p. 458. plures tunc temporis domus habuit, scilicet 22 agros an Walschberg, 16 agros prope Augstett, 13 agros prope Gispersleben, 6 agros prope Stetten, 4 agros an der Blosenberg, 3 agros in Bruleto, 3 agros prope Hochein. -

Ad hujus ingressum sequentes fuerunt personae, scilicet D. Conradus Hundt vicarius, D. Simon Weisser procurator, D. Georgius a Gich senior, D. Henricus Kirchoff, D. Leonardus Ebert diaconus, D. Johannes Weltz sacrista, D. Hugo subdiaconus. -

Anno 1606. -

27a Martii, - a Martino Wünschen, judice in Gebesch, emit 3 agros pratorum ibidem, vulgo die Meerrettigwiesen, pro 90 flor. dant annuatim, census unum, 10 solidorum, stolapice ibidem, et 6 gros. pro exactione

Eodem Anno, Horreum novum in villa Graffentonna exstruxit sumptibus amplius 180 flor.; Item pro renovatione cubilium, prioratus et hospitum, cum pavimento laterticio calcato, et dealbatione parietum, in area et ante foras monasterii expressit circiter 90 flor. - Ex Manuali ejusdem. -

D. Andreas Bertzius, 40us Prior. -

Anno 1608. -

Circa 1am Michaelis, 300 flor. quae procedens ab Albis Dominabus mutuos acceperat restituit. Ex Manuali.

p. 459.

Anno 1609. -

18a Junii, a Conrado Lampreth villano in Kircheim emit domum ejusdem, cum horreo et horto retro villam, nostram, pro 206 flor. tenentur annuum census unum, 6 d. stolapicis in Schlotshaus cp. Ex Cop. fol. 95 -

Anno 1610, in Maio, Petrum in villa Richein, collapsum, restauravit 9 flor. -

D. Joannes.

- Appendix -

D. Joannes Naundorff, 41us Prior. -

Anno 1611. -

× Subisto, 22a Januarii, Frater Petrus Blatter professionem emisit, ex cujus testamento domus accepit 250 flor. - Ex manuali. -

Eodem Anno, Defunctus est Rdus Dominus Christophorus Buchert, canonicus et cantor ad S. Severum, qui testamento legavit 30 flor. - Ibidem. -

Anno 1612. -

7a Julii, - Conventio nova cum Christophoro Schröteren propter pascua in nostro ligneto Richeimensi facta fuit. Ex copiali fol. 155. -

Eodem tempore, - Prior novum furnum in pistrino Brambecensi curavit fieri sumptibus 40 flor. et uno quartali siliginis. Ex manuali. -

Circa idem tempus, 435 flor. quos antecessor D. Vogelius a Patribus Societatis Jesu mutuos acceperat, restituit. Ex eodem. -

p. 460. 15a Dec., - Rdus D. Johannes Bertzius, praecedentis uterinus frater, canonicus et scholasticus Aschaffenburgensis donavit casulam albam holosericam. Ex libro Benefactorum. -

Anno 1614. -

In vere, Pro horreo majori cum muris lapideis in villa Kircheimensi erigendo exposuit supra 550 flor. - Ex Manuali. -

Eodem Ao, in Julio, - postremus contractus inter monasterium et senatum, ratione muri in ambitu conservandi, exactionis mitigandae, armilustrii ex lupuleto abrogandi, necnon turris vicinae a nobis elocandae celebratus fuit. Ex copiali fol. 172. -

D. Bruno Fleischman, 42us Prior. -

Anno 1615. -

Rdus D. Pholianus Herckenrode, canonicus Bae Virginis, tres agros vinearum am Ringelberg in campo Witterdensi nobis testamento legavit, quos anno 1606, feria 2a post Sti Jacobi, ab Anna vidua Conradi Foemels civis Erphordiensis, comparaverat pro 120 flor.; ratione duorum agrorum hujus vineae tenemur annue D. Utzberger ad censum unius aucae, pro tertio Albis Dominabus ad unum solidum: insuper habuerunt annexum censum redimibilem 10 gros. quos Domino Georgio Wilde, canonico ejusdem Bae Vis dum viveret exsolvimus. Ex copiale fol. 182. -

p. 461. Hoc ipso anno, Solemnibus votis se obstrinxit Fr. Michael Dulcken, ex cujus testamento accepimus

accepimus 400 flor. Ex manuali. —

Eodem Anno, Prior pro restauratione pistrini in Brambach minori expendit 75 flor. - Ex eodem. —

Item, a Lietzel Sontag, villano in Walschleben, emit agrum arabilem, conterminum nostris 10 agris vinearum, an Walschberg, pro 28 flor. et alium agrum ibidem, pro consi-
-bus multorum amorum, reliquatis obtinuit abs Hermanno Nacken, quos in vineas convertit. — Ex Registris. —

Anno 1616. —

17a Aprilis, — 3 agros vinearum, antea arvum, Brulett, Philippo otten, civi Erphordensi, vendidit pro 600 flor. et reservatione census annui 9 gros. Ex copiale fol. 194. —

4a Augusti, — a Johanne Seltzeren censum, 8 sullorum, de nostris 6 agris arabilibus prope Marpach redemit, pretio 81 thlr. — Ex Reg. et Manuali. —

Anno 1617. —

Pro restauratione refectorii majoris, gl. idem, novam, fornacem ferream, mallerio, picturis aliisque propè 600 flor. expendit. — Ex Manuali. —

Eodem et Anno 1619, pro subsidio domus Lugdunensis misit 18 flor. — Idem. —

p. 462. ## Anno 1618. —

Vineam minus in horto ausm, Dieck fodi curavit, pro cujus agnoe subsidio parochianis ad S. Thomam, quotannis tenemur praestare censum, 10 gros. Ex eodem Manuali.

Ipso Anno, pro renovatione cellae A., D. Hirschbergero sic ordinante, supra 135 flor. expendit. Ex eodem.

Hoc item Anno, ecclesiam, dejectoreterii tholo annoque interstitio, sumptibus fornicis 576 flor. ampliorem reddidit, et picturis insigniter illustravit, proventibus devotis quibusdam, subsidium, propè 90 flor. — Item in villa Kirchheimensi novum, e fundamentis cellarium, excitavit impensis 39 flor. Ex eodem. —

Anno 1619. —

1a Januarii, — Domum, horreum et horti dimidium, retro villam, jam postam, ante decennium, simul empta a D. Bartzio Brück rursus rendidit Laurentio Gundermann pro 100 flor. Ex Cop. (fol. 90.

D. Joannes Arnoldi, 63us Prior. —

Anno 1621. —

16a Aprilis, — Rusticis quibusdam, in Häntzschleben emit partem, prati nostris prope Gebesee, per allevionem, adjecti, pro 93 flor. Ex copiale fol. 181. —

p. 463. Anno 1622, 3a Augusti, — Aquaeductum, in horto hirci seu spatiamento fodi curavit, acce-
-dente

-dente senatus communitatisque Stae Thomae consensu et approbatione. Ibidem, fol. 175. —

Anno 1633. —

Caveam minorem, culinae cum pavimento in area tesselato ex sectis lapidibus fieri curavit (impensis 30 flor. ex Manuali.

Anno 1638. —

19a Junii, — Pactum iniit cum domino Aviano propter fossam ducendam in vineis ad der Blosenberg. (arg. ex copiali fol. 179. —

Eodem Anno, Domina Ursula, vidua clarissimi domini Georgii Obendi propoculo argenteo deaurato 39 unciarum, a marito suo nobis legato, 100 daleros exsolvit, quibus sacrarium summi altaris cum suis pertinentiis curatum fuit. Ex Manuali. —

Anno 1639. —

13a Februarii, — a Nicolao Dorla villano in Walschleben, agrum vineti nostris conterminum in Walschberg, emit pro 28 flor. — Ex copiali fol. 181. —

Anno 1637. —

Rmus dominus Constantinus Ziegler, canonicus Sae Virginis, in obitu suo 3 flor. domui nostrae testamento legavit. — NB. — Il faudrait finir l'appendix de D. Jean Lottley, — ce qui suit a été ajouté plus tard. —

(1638-1647.) — (c'est moi qui ai ajouté après la date en rouge, un Rectores et tempora sont oubliés)
Vitus Herbst — 44us Prior, professus Herbipoli (sic) obiit 1648 - (i.e. c'est 1647) —
(1648-1650.) Franciscus Herbst — 45us Prior, professus Asbachii. —
(1650-1653.) Laurentius Wartenberger 46us Prior, professus Sr in Gemnico. (a été oublié)
p. 464. (1653-1667 ff.) Johannes Lottley Spirensis, 47us Prior, institutus 1653, professus Colon.ae. —
a. 1667-1679. D. Martinus Shue, 48us Prior, professus Ruremundensis. —
a. 1679-1683, 8 oct. D. Christophorus Brauenheimer, 49us Prior, profus de Buedea obiit 1683, 8 oct.
1683-1690, D. Nicolaus Wirz, 50us Prior.
1690-1699. D. Franciscus Mayr, 50us Rector (ou ad facie Prior). —
a. 1701-1713, 10 Jun. D. Ambrosius Kummer 51us Prior, obiit 1713 professus Ratisbonae. Hic coenobium nostrum, fere collapsum, restituit. Prioratum de novo exstruxit et oeconomiam domus nostrae optime constituit. —
1713-1732, 12 Maii D. Leopoldus Wolgemuth, 52us Prior, obiit 1732, 2a no Maii. — Hic fornicem eccles.-ae passim ruinosum et optimis picturis exornavit fecit et illustre portale ante fores eccles.-ae fecit, professus Herbipoli. —
1732-1741 D. Bruno Volkmar, 53us Prior, professus Ratisbonae, absolutus et reversus Ratisbonam.
12 Junii 1741-1751, quo pius. D. Laudiunus Herbst, 54us prior, professus Ratisbonae. —

D. Joannes Bx

60. Avril 1768 – 1771, 31 Août. D. Etienne Körbling.

« Gerlocurianus Franco, natus 1720, professus Erfordiae 2 julii 1741 » page 211
A été vicaire à Erfort et ce avant 1752 ou après 1764? — vicaire à Ratisbonne 1752 – 1755, à Astheim 1755 – 1758, procureur à Grunau 1758 – 1764, retourne à Erfurt. — Etait-il vicaire quand le visiteur le nomme Recteur rien ne le dit « Nommé Recteur Avril 1768 et prieur par le Rd Père le 14 mai 1768 » msc de chartr.
ch. 1768. Domui Erfordiae relinquimus electionem. — ch. 1769. D. Stephano Korbling in Rectorem d. Erfordiae a P. Visitatore instituto, et praefecto in priorem a Rdo Patre super annum, non fit mia. ch. 1771. D. Hieronimus Fürst professus d. Herbipolis vicarius d. Erfordiae institutus. — D'après le msc de chartreuse D. Etienne fut remplacé comme prieur le 31 Août 1771, et envoyé à Wurzbourg où il est mort peu après au commencement de 1772. —
ch. 1772. obiit. D. Stephanus Korbling profus et alias prior d. Erfordiae, hospes in d. Herbipolensi. — (Son nom n'est pas dans mon extrait de nécrologe). —

61. 31 Août 1771 – 1771, 4 oct. — D. Norbert Neeff. —

Profès de Mayence et vicaire de Coblentz nommé prieur d'Erford le 31 août 1771, mais fut élu prieur de sa maison de profession le 4 oct. et confirmé par le Rd Père le 23 nov. 1771, n'a fait que passer à Erford, si toutefois il a eu le temps d'y venir. Est le dernier prieur de Mayence 1771 – 1782, s'est retiré à Erford après la suppression de sa maison, et y est mort le 30 sept. 1801 (le nécr. dit 29 sept.) « D. Norb. Neef 2us coadjutor hujus d., quondam prior et professus d. Moguntiae, 1801, aetatis 86, professionis 64, sacerdotii 67. » nécrol. —
ch. 1802. obiit. D. Norbertus Neeff profus et alias prior d. Moguntiae, 2us coadjutor d. Erfordiae (alias prior dictae d.) qui 64 annis laudr vixit in ordine. —

62. févr. 1772 – 1777, 22 févr. — D. Térôme Zeis. —

« Alslebensis Franco, natus die 10 juin 1719, professus Erfordiae 8 sept. 1752, procurator et prior, obiit 1777, 21 févr (le nécrol. a 22 févr.) » Ita pag. 211. Le msc. de chartre dit que D. Térôme fut nommé Recteur par le visiteur en février 1772 et prieur par le Rd Père, le 30 Mai 1772. — ch. 1772 (17 Mai). D. Hieronimus Zeis professus et procurator d. Erfordiae

12 Mars 1751 – 1768 D. Joannes Bta Schirmer 55us Prior, electus et professus Erfordiae. Hic emit praedium in Alckersleben pro 1413 Imperialibus a D. Bertram. obiit 1768. –
16 Mars

Avr. 1768 – 1771, Aug. D. Stephanus Körbling 56us Prior, institutus, professus Erfordiae, absolutus, vir observantiae regularis rigidissimus. obiit 1772 Wirceburgi. –

p. 465. Fevr. 1772 – 1777, 22 Fevr. D. Hieronymus Zeis, 57us Prior institutus, professus Erfordiae, obiit 1777, continuis morbis affectus. Duas solemnes casulas cum antipendio ex auro et argento intertexto procuravit cum cortinulis ex eadem materia super pulpitum chori. –

22 Mars 1777 – 1788 D. Joannes Bta Christ, 58us Prior institutus, professus Erfordiae, iterum propter infirmitates absolutus, obiit 1792, 14 julii. –

3 Mai 1788 – 1799, 14 Aug. D. Henricus Braden 59us Prior electus, professus Moguntiae. obiit 1799, 14 Aug.

20 Sept. 1799 – 1803. D. Ambrosius Brunner 60us Prior, electus 20a Sept. 1799, professus Erfordiae. Sub hoc datum est molendinum nostrum in emphyteisin et sylva nostra 50 agrorum in Burgtonna vendita est 1800 Duci Gothano pro 3615 Imperialibus ob nimiam penuriam domus cum licentia Visitatorum ab Archiepiscopo. –

Borussi etiam occuparunt Erfordiam 1802, 21 augusti, et Archiepiscopus recessit Aschaffenburgam. Anno sequenti scilicet 1803 Rex Borussiae abrogavit cartusiam Erfordiensem 23a Martii et donavit aedificia ipsi mercatori Rothstein, excepta ecclesia, et Patres coacti sunt exire 1803, 10a julii, uno remanente Patre Melchiore in cella Donati ex privilegio. –

p. 466. Priori Zeis Hieronymo successit Joannes Bta Christ qui regnavit 11 annis et absolutus 1788, factus est coadjutor et obiit 1792. Hinc subrogatus est in prioratu per electionem Henricus Braden professus Moguntiae, vicarius olim Moguntiae et Erfordiae, qui locum prioratus tenuit 11 annis, post quem anno 1799, 20 sept. electus est in Priorem Ambrosius Brunner professus et vicarius domus Erfordiensis, qui recepit ad statum laicalem duos fratres scilicet p. Joannem Btam Wolff natum Monichstockhemii in Franconia, aetatis 34, et p. Joannem Petrum Bied natum in Sindlingen, diaecesis Moguntinae, aetatis 28. – Item p. Donatum Arnoldum Schürz ex Palatinatu Badensi. Sub ejus prioratu status domus talis erat: – (1799)

Vicarius P. Bruno Ehlen professus Moguntiae. – Senior P. Christophorus Rinkleb obiit 1801, 2. Apr. P. Norbertus Neef ex Prior Moguntiae, obiit 1801, 30 sept. P. Melchior Hagenstein professus Mogunt. P. Hophorus Neef profus Moguntiae, procurator Erfordiae, obiit 1801. –

p. Erfordiæ in Rectoram, a v. dictatore institutus confirmatur. ch. 1793. D. Hieronymo Zait Rectori p. Erfordiæ super annum in priorem a R.do P.tre Patera instituto, non fit mia. Le nécrol. a : « 22 febr. ob. D. Hieronymus Zait prof.us et prior hujus p. 1777, alias coadjutor et procurator gerdam. »

ch. 1777. ob. üt. D. Hieronymus Zait prof.us et prior p. Erfordiæ. —

63. 22 Mars 1777 - 1788, avant le D. Jean Bte Christ. —

On lit pag. 211 : « D. Joan. Bta Christ, Magis curianus in arvis, natus die 5, oct. 1728, professus (Erfordiæ) 8 sept. 1752, sacrista, vicarius, procurator et prior 1777, 22 Martii. » — Le nécrol. dit « prof.s et procureur de la maison nommé Recteur au mars 1777 par les confirmateurs et prieur au chap. »

ch. 1777. D. Joannes Bta Christ prof.us et procurator p. Erfordiæ a PP. confirmatoribus, post caducam electionem, in Rectoram ejus domus dictatorum, institutus confirmatur in priorem. — ch. 1788. (20 Apr.) Domui Erfordiæ Patera orbata relinquimus electionem juxta R.tas Patres intentionem, tum professis, tum hospitibus Moguntinis, per patentes litteras manifestatam. — D. Joan Bta Christ avait sans doute déposé un peu avant le chap. à cause de ses infirmités. — Le nécrol. a : « 14 Julii 1792 ob. üt. D. Joannes Bta Christ professus hujus p., ac alias prior, vicarius et procurator. » N'est point dans les cartes du chap.

64. 3 Mai, 1788 - 1799, 14 Aout. D. Henri Braden

Profès et dernier vicaire de Mayence, retiré à Erfort, où il devint vicaire, ex vicario prior electus 3 maii 1788 et confirmé en juin 1788 par le R.do Père. — ch. 1789. D. Henricus Braden professus p. Moguntiæ et vicarius p. Erfordiæ a conventualibus dictæ p. Erfordiæ in priorem hujus domus electus et a R.do Patre confirmatus non fit mia. — ch. 1793. 1794, 1795 et 1796. Prieur p. Erfordiæ non fit mia. — D. Henri est mort en charge le 14 août 1799. Le nécrol. a : « 14 Aug. 1799, ob. D. Henricus Braden prof.us et olim vicarius p. Moguntiæ, prior hujus p. 1799. »

ch. R. P. 1800. ob. üt. D. Henricus Braden prof.us p. Moguntiæ, prior p. Erfordiæ

P. Anthelmus Neugebauer professus Erfordiae, olim procurator.

P. Nicolaus Albergatus Werner profus Erfordiae. — P. Gregorius Limbach profus Erfordiae. —

Hospites Galli: = P. Benedictus Lechon Prior Duacensis. — 1801 obiit P. Clemens Clemencet profus et procr Ds Borboniensis. obiit P. Joannes Bta Bevière profus et vicarius Ds Mont Dieu.

p. 467. Sub Priore Ambrosio Brunner expurgatum est vivarium 1801 in horto ancillae nostrae pro pretio centum Imperialium sicut et ex parte vivarium in Alchersleben 30 Imperial. — Aedificatum etiam hoc anno in Alchersleben novum aedificium pro lignis et curribus reponendis, expensis 400 Imperialibus. Cum reparatione stabulorum pro 40 Imperialibus. In Walschleben reparatus et murus juxta pratum domus sicut et fundamenta stabuli et horrei 30 Imperialibus. — In Kirchhein pro reparatione furni collapsi, putei, fornacis, fenestrarum, tecti, muri in area et portae 50 Rthl. Expendit pro lite cum conductoribus in Alchersleben 100 Imperiales. — Pro 2 stabulis porcorum 24 Imper. — Pro casula excubiarum in Gispersleben 1802 recenter exstructa 18 Imper. — Pro 11 vasculis lapideis pro potu et pastu bubulorum in Kirchhein 12 Imperiales. — Pro reparatione in Klein Brembach 30 Imperiales. — Pro reparatione tectorum domus nostrae 80 Imperiales. —

Carthusiani Domus Erfordiensis 1771. —

Prior, V.P. Stephanus Körbling, Gerlocurianus. — Vicarius V.P. Hieronymus Fürst profus Herbipoli.

Senior V.P. Christophorus Rinkleb obiit 1801, 2 Apr. — V.P. Bruno Löschel Pedepontanus obiit 1782, 17 A.

Sacrista V.P. Hugo Kismann Neostadianus, obiit 1781, 27 Janu. —

coadjutor V.P. Bernardus Fridich Wolffmanshusanus, obiit 1783, 23 octobris. —

V.P. Joannes Bta Christ Regiscurianus, obiit 1792. —

V.P. Hieronymus Zeis procurator Alsleben postea Prior, obiit 1777, 22 februarii —

V.P. Anthelmus Neugebauer Hendungens. — V.P. Nicolaus Albergatus Werner Neostadianus. —

V.Fr. Augustinus Stumpf novitius Wirceburg. Apostata. — V.Fr. Ambrosius Brunner novitius Wirceburgensis.

V.Fr. Gregorius Limbach Gerlocuriensis novitius. — V.Fr. Hieronymus Frohn Glocauiensis novitius obiit 1799, 4 Junii.

Donati. — (traduit de l'allemand) —

trad. (Fr. Michael Knopf natus in Bricht 1697 in Bavaria, obiit 1774, 30 sept. —

Fr. Veit Lutz natus in Axthein in Franconia 1726. —

Fr. Andreas Gros natus in Ostrophey ad Rhenum inferiorem 1726, obiit 1793. —

Fr. Franciscus Müller ex Halberstadt natus 1746 obiit 179..

Fr. Joannes Wolff ex Mönichstockhein, natus 1777. —

20 sept. 1799 – 1803, 10 Juillet. – D. Ambroise Brunner. –

On lit pag. 211 : « D. Ambrosius Brunner Herbipolensis, natus 1750, 8 Aprilis, professus (Erfordiae) eodem anno et die praefato (14 junii 1772), Prior electus 1799, 20 sept. » Le Msc. de chartre dit aussi que D. Ambr. Brunner vicaire fut élu le 20 sept. et confirmé le 1er nov. 1799. –

Page 254 : « Borussi etiam occuparunt Erfordiam 1802, 21 Augusti, et Archiepiscopus recessit Aschaffenburgam. Anno sequenti scilicet 1803 Rex Borussiae abrogavit cartusiam Erfordiensem 23 martii, et donavit aedificia ipsi mercatori Rothstein, excepta ecclesia, et Patres eo acti sunt exire 1803, 10 julii, uno remanente patre Melchiore in cella Donati ex privilegio. »

ch. R.P. 1808. obiit D. Antonius (sic est Ambrosius) Brunner profus et prior Ds Erfordiae (Florence 9 oct. 1918. p. P.B.). –

Ad calcem ejusdem calendarii (Necr. voir les excerpta ailleurs) haec inveniuntur inscripta : « Anno Dni 1803, abrogata est carthusia Erfordiensis, 23, Martii, existentibus in eâ. »

1. – P. Ambrosio Brunner, professo ibidem, Priore + ex ch. 1808.
2. – P. Brunone Ehlen, professo Moguntiae, Vicario. (obiit 1er Avril 1804.) Necr.
3. – P. Melchiore Hagenstein, professo Moguntiae, Sacrista (obiit 28 sept. primus post abrogationem Ds) Necr. Jone 1803. –
4. – P. Benedicto Lechon, professo carthusiae Insularum, Priore Duacensi.
5. – P. Christophoro Neef, professo Moguntiae, Procuratore.
6. – P. Anthelmo Neugebauer, professo Erfordiae. (obiit 17 sept. 1807, hora 12 merid.) Necr.
7. – P. (Nic.) Albergato Werner, professo Erfordiae.
8. – P. Gregorio Limbach, professo Erfordiae.

1. Fr. Donato Vito Luz, promesso Erfordiae. (obiit 21 fevr. 1807, aetatis 82.) Necr.
2. Fr. Donato Joanne Wolff, promesso Erfordiae.
3. Fr. Donato Petro Ried, promesso Erfordiae.
4. Novitio Fr. Donato Arnoldo Schürz (p. 254 (!)) (Phürtz p. 256), dimisso. –

Fr. Petrus Bild ex Findlingen ad Flörsheim natus 1778.—

Fr. Arnoldus Phiirtz natus 1782, novitius. — (In scedulâ agglutinata interius ad libri operculum).—) ita traduction.— Ces soit-être les derniers Donnés.—

Venerabiles Patres Galli Emigrati 1796.—

R.P. Benedictus Lechon profus de Lille, Prior Duacensis.— V.P. Petrus Cabassel.—

V.P. Mathias Hinabel vicarius Lodiensis.— V.P. Philippus Dussault profus Vill.—

V.P. Bruno Barthelemy profus Montisdei.— V.P. Joannes Bevier (sic) vicarius Montisdei.—

V.P. Anthelmus Lanen vic. Dictensis.— V.P. Benedictus Carman profus Dictensis.—

V.P. clemens Clemente profus et procurator D. Borbonensis qui ultimus mortuus est in carthusia Erfordiensi 1801, et reliquit 600 Imperiales domui nostræ. Reliqui iterum abierunt in regionem suam, excepto Priore Duacensi, qui pensionatus est nobiscum.—

Aderant etiam duo patres de la Trappe 1798, p. Alexius Chibon, p. Petrus Pelletier abierunt 1800.—

In Carthusia Erfordiensi Carthusianâ:—

R.P. Benedictus Lechon Prior Duacensis.— V.P. Mathias Hinabel vic. Lodiensis.—

V.P. clemens clemente proc. Borbonensis.— V.P. Ambrosius de Garnier.—

V.P. Philippus Dussault.— V.P. Bruno Barthelemy.

V.P. Anthelmus Lanen vic. Dict. V.P. Petrus Cabassel.—

V.P. Benedictus Carman.— (Ita sans autre indication, cette dernière liste la même que la précédente pour le nombre a « V.P. Ambrosius de Garnier » qui n'est pas dans la 1ère, et n'a pas « V.P. Joannes Bevier vic. Montis Dei » qui est dans la 1ère)

Fin de la Chronique
de D. Jean Lottley.—

Valsainte 29 Mars 1899
sp. Pal. B.—

Part n° 18

1365, 26 février. — Bulle du Pape Urbain V, autorisant Jean Orton, prévot de Dorla, à disposer de ses biens en faveur d'oeuvres pies. —

(Archives d'Etat à Magdebourg. — Archives de la chartreuse d'Erfort n° 5. —). —

Urbanus Episcopus servus servorum Dei dilecto filio Johanni Ortonis prepósito ecclesie Dorlanensis, Maguntine diocesis, salutem et apostolicam benedictionem. Quia presentis vite conditio statum habet instabilem, et ea que insibilitar habent essentiam, tendunt insibiliter ad nonasse, tu hoc salubri meditatione premeditans diem tue peregrinationis extremum, dispositione testamentaria desideras pervenire, nos itaque tuis in hac parte supplicationibus inclinati, ut de bonis tuis undecunque non per ecclesiam, seu ecclesias tibi commissas seu alia beneficia ecclesiastica per te obtenta alias tamen licite acquisitis, que ad te pertinere omnimode dinoscuntur libere testari valeas ac de bonis mobilibus ecclesiasticis tue dispositioni seu administrationi commissis, que tamen non fuerint altaris seu altarium ecclesiarum, seu beneficiorum ipsorum ministerio seu alicui speciali corundem ecclesiarum et beneficiorum, divino cultui seu usui deputata necnon et de quibuscunque bonis mobilibus a te per ecclesiam, seu ecclesias aut beneficia hujusmodi licite acquisitis pro decentibus et honestis expensis tuis funeris ac pro remuneratione illorum qui tibi viventi servierint sive sint consanguinei sive alii juxta servitii meritum, moderate tamen disponere ac erogare, et alias in pios et hiis tuis usus convertere possis, prius tamen de omnibus predictis bonis ere alieno deducto et hiis que pro reparandis domibus seu edificiis consistentibus in locis ecclesiarum vel beneficiorum tuorum, culpa vel negligencia tua seu procuratorum tuorum, destructis seu deterioratis, necnon restaurandis aliis juribus earundem ecclesiarum vel beneficiorum, deperditis ex culpa vel negligentia supradictis fuerint oportunis deductis, plenam et liberam, disactione tue auctoritate presentium concedimus facultatem. Volumus autem, ut in corundem ecclesiasticorum dispositione bonorum, juxta quantitatem rei debite ejus a quibus eadem percepisti te liberalem exhibeas pro ut conscientia tibi dictaverit et anime tue salutis videris expedire. — Datum Avinione IIII° kalendas martii, pontificatus nostri

nostri anno tercio. — Original en parchemin. Bulle de plomb du Pape fixée avec ficelle de chanvre. La date a été ajoutée après coup. Au verso se trouve la note « Henricus de Bulleren. ». —

1371, 30 nov. — Jean Archevêque de Mayence autorise la fondation de la chartreuse d'Erfort. —

(Archives d'Etat à Magdebourg. — Archives de la chartreuse d'Erfort, n° 6. —)

Johannes Dei et apostolice sedis gratia sancte Maguntine sedis archiepiscopus etc. cette lettre se trouve dans la chronique de D. Jean Lottley, où j'ai fait les corrections d'après la copie de l'original, voir pages 2 et suivantes. — A la fin de la copie il y a en allemand.

(Original en parchemin. Sceau arraché. Sur le bord replié en bas: De mandato...)

1372, 16 Avril. — Charte de fondation de la chartreuse. —

(Archives d'état à Magdebourg. — Archives de la chartreuse d'Erfort, n° 8. —)

In nomine Domini, amen. Per hoc presens publicum instrumentum cunctis pateat evidenter, quod anno a Nativitate Domini millesimo CCCLXXII° XVI die mensis apprilis hora primarum in curia habitacionis honorabilis Domini Johannis Orthonis . . . . . .) o estuario ejusdem domus pontificatus sanctissimi in christo patris ac domini domini Gregorii pape XI anno secundo indiccione (XIIIa in nostrorum notariorum Jacobi de Northusin et Johannis de Dorla publicorum et testium subscriptorum presencialiter constitutus venerabilis vir dominus Johannes Orthonis prepositus (ecclesie Dorlanensis Maguntine diocesis intendens) ac edificare cupiens ac de clemencia divina confisus firmiter proponens instituere, fundare, dotare ac de nova plantacione (edificare et instaurare) domum novam ac conventum Ordinis Carthusiensis cum oratorio cellaris et aliis edificiis cum bonis et certis redditibus juxta predicti ordinis exigenciam pro fratribus et ordine carthusiensibus perpetuo inibi collocandis et de (. . . . . .) in sumptibus necessariis

necessariis et oportunis in area quadam extra muros opidi Erfordie in par-
-rochia sancti Thome apostoli sita ante valvam cerdonum ad hoc per dictum
dominum Johannem suis sumptibus et expensis comparata et per eum
deputata ad laudem gloriam et honorem sancte et individue trinitatis et glo-
-riose semper virginis Marie tociusque curie supernorum pro sue ac prog-
-enitorum et beneficiorum suorum (anima)rum salute diligenti ac discreta
deliberacione ac devota sagacitate attendens, quod vitam religiosam eligen-
-tibus congrua sicud (sic) testatur beatus Gregorius consideracione pro...
...oendum est et providendum, ne aliqua necessitatis occasio tales desides in divina cont-
-emplatione Deique famulatu faciat vel remissos aut, quod absit, recte conversacionis
monastice et sacre religionis disciplina infringatur, ad quod nimirum fervencius
per ceteros qui monasteria et domus alias religiosas edificant et instituunt tam
sacrorum canonum quam legum civilium juribus auctoritatibus ast(. . . .
. . . prefatus dominus Johannes premissa considerans (m)eritu(m)que eterni
premii preponderans (et cum) opere desideranter affectans redditus annuos (. . .
. . . . .) singulis annis perpetue ministra (.
. . . . .) in vita
vel in morte donaret aut legaret, emit et comparavit de et super opidi North-
-us in pro mille et ducentis (marcis argenti puri li. . . . . opidanis dicti opidi
liberam concesserit cum valuerint recemendi facultatem pro precio mille ducenta-
-rum marcarum comparacione memorata, predicte domus fratribus Carthusiensibus
in ea perpetue collocandis pro dote competenti dedit et donavit assignavit et in eos-
-dem transtulit donacione et translacione prefata expressa et irrevocabiliter ad
congruam sustentacionem habendam et onera que ipsis fratribus juxta dicti ordinis
consuetudines et statuta incubuerint et necessarii fuerint supportandam, tradidit eciam
+ et liberius resignavit religiosis viris fratribus Johanni Maguncie et Johanni
orti angelorum Herbipolensis domorum prioribus dicti ordinis cartusiensis simili-
-ter tunc presentibus et pro dicta domo Erfordie ejusdem ordinis Carthusiensis
mancipantibus et recipientibus litteram sigillo opidi Northusin predicti nomine pro-
-consulibus et consulibus necnon universitatis sigillatam et continentem contractum
empcionis redditum predictorum absque omni (ipsius) domini Johannis dotatoris
revocacione

revocacione vel quorumcunque aliorum contradiccione vel impedimento, intendens dictam donacionem ratam gratam et firmam habere nec (contra) venire vel contra venienti aliqualiter consentire alia ... ingenio studio vel (ca)utela sed quod de cetero dicti fratres domus carthusiensis Erfordensis prefate actu et pro tempore existentes presentes et futuri sepe d(ictos redditus mille ducentarum marcarum et literarum desuper confectarum vel taxum precii ..... mille ducentarum marcarum argenti pro quibus et cujus quantitate dict. .....

.... sine contradiccione cujuscunque pro suis et sue domus (necessariis) commodis usibus et juribus uti et frui quiete pacifice (et) possess. .....

..... pleno jure. — Item dominus Johannes prepositus prescriptus protestatus fuit publice et expresse, si ipsum ab hoc seculo decedere contigerit ante .....

..... bus suis necessariis et commodis in edificiis libris calicibus ornamentis ecclesiasticis et aliis quibuscunque ad dictam domum juxta ord(inem ..... cantibus perficeretur quod testamentarii sui deberent complere totaliter intentum suum circa monasterium predictorum carthusiencium ibidem de b. ..... suis ubicunque clares cerent et ad hoc effectum in effectum in singulis prout melius possent exhibere et explere conaminime (sic) prout de ..... in) extremo judicio reddere vellent racionem. Item anno, mense, die, hora, loco, pontificatu (indiccione) quibus supra coram nobis notariis publicis ..... vir dominus Herbordus prepositus ecclesie sancti Severi Erfordensis dicte Maguntine dyo(cesis .....

..... l... itate et fervore quibus d. .....

..... rum domui prosequitur et prosequi intendit ..... mon)umentum d. ..... ex)presse dedit do .....

..... donacione libera et perfecta et irrevocabili ..... d)omus

..... quos .....

..... pacifice (possidend...) in vil ..... parro(chia ..... singul...

..... maldra cum dimidio ..... Erford...

..... perpetue possidendo cum l. ..... sigillatis pro tunc ..... tatis et resignatis ac pub(lice et ex)presse assignatis requirentes nos (notarios publicos) infrascriptos et quemlibet (nostrum

. . . . . sad omnibus et singulis premissis unum (vel plura) instrumentum vel confitcaemus instrumenta. —

Acta sunt hec anno mense die hora loco pontificatu et indictione quibus supra presentibus venerabilibus viris dominis Theodorico decano ecclesie sancte Marie Erfordensis, Nicolao de Hoym plebano in Graba, Ludewico de Hoenrade et Nicolao de . . . . . clericis Maguntine dyocesis ad premissa pro testibus vocatis specialiter et rogatis. In quorum omnium et singulorum premissorum testimonium . . . . . Dorlanensis ecclesie predicte Maguntine dyocesis sigillum nostrum presenti publico instrumento ad mandatum (nostrum . . . . . publicos) subscriptos conscriptum et signatum (sic) eorum signo atum presentibus duximus appendendum. —

(Note du greffier) — Et Ego Johannes Sander . . . . . clericus Maguntine dyocesis publicus imperiali auctoritate notarius quia dotacioni assignacioni resignacioni literarum presentacioni translacioni ac omnibus et singulis aliis premissis cum agerentur et fierent una cum prenotatis testibus et Johanne de Dorla clerico publico notario subscripto presens interfui eaque sic fieri vidi et audivi. Et quia pluribus prepositis negociis prime premissa scribere requisitus per dictum Johannem meum connotarium scribi feci meque huic presenti instrumento publico cum appensione sigilli supradicti Johannis prepositi Dorlanensis subscripsi signoque meo solito et nomine signavi in testimonium omnium et singulorum premissorum requisitus et rogatus.

(Note du notaire) — Et Ego Johannes de Dorla clericus (Maguntine dyocesis) publicus imperiali auctoritate notarius) omnibus et singulis premissis cum agerentur, ut per prefatum dominum Johannem Sander . . . publicum . . . . . subscriptum) pronarratum . . . . . prenominatis) testibus ac dicto notario presens interfui eaque sic fieri vidi et audivi) et singula manu . . . . . meum dicto notario prescripto subscribendo in (hanc) publicam redegi forman et cum appensione sigilli dicti) Johannis prepositi presentibus appendi et signoque (sic) meis solitis (signavi in testimonium omnium et singulorum premissorum requisitus et rogatus. —

Original sur parchemin sceau manque. Le parchemin collé sur papier et piqué par les

par les vers et taché. Les passages entre parenthèses reposent sur conjecture, appuyée dans la plupart des cas par certaines syllabes lisibles. La place destinée aux mots qui manquent ne peut être évaluée qu'approximativement, car, à cause des nombreuses abbréviations, il peut se faire qu'il faille intercaler plus ou moins de mots aux endroits illisibles ou percés. — (Note de l'archiviste en allemand, traduite par D. Bruno Klein). —

1375, 26 februarii. — Addition au testament de Jean Orthon, en faveur de la chartreuse. —

(Archives d'Etat à Magdebourg. — Archives de la chartreuse d'Erfort, n° 10. —)

In nomine Domini, Amen. Per hoc presens publicum instrumentum cunctis pateat evidenter, quod anno a nativitate M° CCC° LXXV°, IIII° Kalendas marcii, circa horam nonam vel quasi, indiccione XIII°, pontificatus sanctissimi in Christo patris domini ac domini Gregorii pape XI anno suo quinto, in domo habitacionis honorabilis viri domini Johannis Orthonis prepositi ecclesie Dorlanensis in opido Arnstete Moguntine dyocesis in mei notarii publici et testium subscriptorum presencia constitutus dictus dominus Johannes orthonis prepositus ecclesie Dorlanensis pro testatus fuit sane mentis et corporis publice et expresse, quod per infra scripta non intenderet testamentum suum prius factum et testamentarios et dicti testamenti executores quomodolibet revocare sed infra scripta dictum testamentum innovare et immutare secundum infra scripta. Ad exequenda presentavit mihi notario publico cedulam quandam papiream tenoris et continencie in hec verba:

In nomine Domini, Amen etc... Ego Johannes Orthonis prepositus ecclesie Dorlanensis, Moguntine diocesis, constituo testamentarios meos, qui antea fuerunt constituti per me, videlicet honorabiles dominos decanos sancte Marie Erfordensis et ecclesie Hunfeldensis, dominum Johannem scolasticum ... ecclesie Nuenburgensis, dominum Wernherum cantorem sancti Severi Erfordensis, dominum + Cunradum procuratorem domus Erfordensis, Moguntine dyocesis, et dominum priorem ordinis carthusiensis in Herbipoli, Herbipolensis dyocesis, et quemlibet eorum in solidum eciam cum clausula debita in hunc modum, quod predicte domui prius ante

ante longa tempora inter vivos dedi et presentavi literas centum marcarum annue pensionis in opido Northusen, insuper eciam dedi eis et assignavi omnia bona mea mobilia et immobilia et census meos ubicumque habeo vel habuero cum quibuscumque personis et assigno et do per presentes in hunc modum: ut predicti testamentarii debent ante omnia commissariis domini Moguntini dare et presentare nomine testamenti unum fertonem argenti puri; item debent predictis Carthusiensibus in Erfordia et conventui ibidem comparare et emere eis omnia que eis sunt necessaria in redditibus frumenti vineta in lignis et in multis ac pluribus aliis necessariis, que longum essent enarrare, et precipue et ante omnia debent instaurare unam vicariam de sexaginta marcis argenti puri ad altare sancti Sebastiani noviter erectum, quam Johannes de Dorla actu scolaris meus debet habere primo, postea testamentarii mei ad tempora vite. Item lego et assigno XL marcas argenti puri ad fenestras in ecclesia sancte Marie Erfordensis; item viginti marcas argenti puri lego et assigno ad ecclesiam Dorlanensem canonicis et vicariis equaliter pro presenciis comparandis dividendas pro anniversario meo et ordinando, quam pecuniam ad vicariam et ad alia legata debent recipere testamentarii mei supradicti a civibus Northusensibus, Molhusensibus, Erfordensibus, Nuenborgensibus, Cziczensibus et de totab altivia Thuringensi, de domibus Theutunicorum, de censibus qui evenerint post mortem meam, non tamen ab illis centum marcis in Northusen, qui census dudum et longo tempore Carthusiensibus datus et traditus est per me. Item census vicarie predicte instaurande debet levari per carthusienses quousque pecuniam habeant tantam quod possint emere et comparare dicto Johanni et predicte vicarie presencias. Et nihilominus ordino et dispono quod ordinatis et comparatis omnia (!) que pertinent ad necessitatem conventus Carthusiae in Erfordia extunc duplex conventus fieri ibidem, qui debent retinere centum marcas puri argenti annue pensionis de superfluis redditibus meis ultra prius legata, videlicet centum marcas in Northusen, cum quibus sunt primo dotati et alia que eciam eis comparantur de cetero. Illo ordinato et perfecto extunc debent procurare, si possibile est et in quantum possunt unum novum hospitale in Erfordia vel alibi erigere pro infirmis pauperibus, ad quod lego de redditibus meis ubicumque claraverint centum

marcas argenti puri annue pensionis. Si vero hospitale fieri non posset ex causis extunc
lego de predictis centum marcis pensionem ducentas marcas pauperibus in hospitali
in Aldindorf prope Sodin post primum annum centum marcas deinde secundum annum
iterum centum marcas argenti puri, et hoc peracto Carthusienses debent servare et
retinere predictos centum centum marcarum, tamen tali forma, quod omnimode debent
stipem facere pauperibus de supradicto censu tantum, quantum possunt, in hoc onere co-
-ram conscientias (sic) coram Deo et hominibus. Insuper apud eosdem Carthusienses debent
ordinare pitancias bonas in anniversario meo et in capitulum, anniversarium patris,
matris, fratris, sororum meam, materterae Hedwigis Goelen et Thomas Goelen ita
quod bene peragatur in premissis necnon in diligiis et missis. Item libros meos juris lego
et do Sancte Katherinam in Ysenache. Item assigno librum decimarum in
Hoheim vicariis sancte Marie Erfordensis. Et testamentarii mei debent jus adhuc
comparare XXX solidos denariorum annue pensionis et debent dividere inter omnes vi-
-carios majores et minores. Qui quidem quinquaginta solidi denariorum inter omnes
vicarios predicte ecclesie in anniversario meo equaliter dividantur pro pauperibus ut
est moris. Et hoc presens testamentum sigillo meo sigillari et cum sigillo prepositure
ecclesie Mee Mobilis. — Acta sunt hec anno, die, mense, hora, loco, indictione,
pontificatu quibus supra, presentibus honorabilibus et discretis viris dominis Gerhardo
Cantori ecclesie Ste Ser vri Erfordensis, Thoma de Lenbecke canonico sancte Marie
Erfordensis, Theodorico de Cassela, Jacobo de Northusen publico notario, Hen-
-rico de Ouerstete et Nicolao dicto Stog cum clerico Moguntine dyocesis pro testi-
-bus ad premissa vocatis et specialiter rogatis. —

(Note d'un notaire). — Et ego Thomas de Dorla clericus Moguntine dyocesis pu-
-blicus imperiali auctoritate notarius quia hujus protestationi et notificationi
presens interfui eaque sic fieri vidi et audivi, ideo presens publicum instrumentum
exinde confeci et in hanc publicam formam redegi signoque meo solito et consu-
-eto signavi in testimonium premissorum vocatus et rogatus.

(original en parchemin, le sceau de Thom orth a été et fixé par une bande de parchemin.) —

1375, 4 sept. — Codicille du testament de Jean Orthon. —
(Archives d'État à Magdebourg. — Archives de la chartreuse d'Erfort, n° 12 —)

In nomine Domini, Amen. Per hoc presens publicum instrumentum cunctis pateat evidenter, quod anno a nativitate Domini millesimo CCC° LXX° quinto, secundo nonas septembris circa horam vesperarum vel quasi, in opido Arnstete Moguntine dyocesis in domo domini Johannis Helwici vicarii perpetui in ecclesia Sti Bonifacii dicti opidi pontificatus sanctissimi in christo patris ac Domini domini Gregorii divina providentia pape undecimi anno quinto, indiccione XIII a, venerabilis vir Dominus Johannes Orthonis prepositus ecclesie Dorlanensis dicte Moguntine dyocesis eodem tempore morans in prefato opido Arnstete in nostrorum notariorum publicorum et testium subscriptorum presencia constitutus firmus sanus et incolumis mente et corpore omnes et singulos suos testamentarios fidecommissarios seu ultime sue voluntatis executores qualitercunque coram quibuscunque sive quacunque forma tenore vel literis ac instrumentis constitutos simpliciter et expresse revocavit et nichilominus in suos veros legittimos et certos fidecommissarios et testamentarios ac sue voluntatis ultime executores fecit + constituit et ordinavit religiosos viros fratres Dominum Johannem priorem Herbipolensem et Conradum procuratorem prope Erfordiam domorum carthusiensis ordinis et honorabilem virum dominum Johannem de Novoforo scolasticum ecclesie Nusinburgensis et quemlibet eorum in solidum, dans et concedens eisdem plenam meram et liberam potestatem de omnibus rebus suis mobilibus et immobilibus, presentibus et futuris ac per ipsum dominum Johannem testatorem relinquendi recipiendi exigendi disponendi defendendi faciendi exponendi et ordinandi facultatem, prout predictis fidecommissariis suis oretenus commisit vel committet vel in scriptis dederit suo subsigillo vel in alio scripto autentico. Et si, quod absit, dictus testator morte preveneretur quod in scriptis suam voluntatem non deret vel oretenus ipsis testamentariis vel alteri ipsorum non committeret, ex tunc dicti testamentarii et ultime sue voluntatis executores omni impedimento et contradiccione cessante cum omnibus et singulis rebus quibuscunque per ipsum testatorem relictis ordinare et disponere et ultimam suam voluntatem exequi valeant ea fidelitate

et confid.

et confidencia pro tue salute anime sue et heredum, progenitorum, et omnium fidelium animarum, expedire melius viderint debuerint et debeant, sicut de hoc Altissimo in extremo judicio voluerint reddere racionem. Et eciam, per prefatum dominum Johannem testatorem ordinatum, quod pres. scripte testamentarie possint in casu, quo ipsis contrauenire vel debitum, dominum Johannem de camera, ecclesie Hunfeldensis in heredem contestamentarium assumere et constituere et hic et prefatus assumptus et constitutus dem dominus ... de causis omnibus in premissis gaudere debet et potestate quam habent et habere possunt testamentarii prenotati.

Acta sunt hec anno, mense, die, hora, et loco, pontificatus et indiccione quibus supra, presentibus honorabilibus viris dominis Theoderico de Cassele, Stephano de Ysenaco sancte Marie et Henrico de Swartzbach sancte Sauerei ecclesiarum Elfardiensium vicariis pro testibus ad premissa vocatis pariter et rogatis. Et nos Johannes Octhonis prepositus predictus ad majorem et de cuncta omnium premissorum sigillum nostrum presenti instrumento per notarios publicos subscriptos de requisicionem nostram scripto et signato duximus appendendum. —

(Note du notaire). — Et ego Jacobus de Northusen, clericus Moguntinensis dyocesis publicus imperiali auctoritate notarius, quia requisicionem, constitucionem et ordinacionem ac omnibus aliis et singulis premissis cum agerentur et fierent una cum prenominatis testibus presens interfui eaque sic fieri vidi et audivi, de quo premissa per alium scribi aliis propositis negociis facio et hic me subscripsi et in hanc publicam formam redegi cum appensione sigilli venerabilis domini Johannis prenotati presentibus appensi ac subscriptione Johannis de Dorla publici notarii subscripti signoque et nomine meis solitis signavi in testimonium premissorum requisitus et rogatus. —

(Note du notaire) Et Ego Johannes de Dorla, clericus Moguntine dyocesis publicus imperiali auctoritate notarius, quia premissis omnibus et singulis una cum testibus et Jacobo publico notario supradictis cum agerentur presens interfui eaque sic fieri vidi et audivi me cum dicto notario prescripto subscribendo in hanc publicam redegi formam et cum appensione sigilli dicti domini Johannis prepositi presentibus appensi et signo et nomine meis solitis signavi in testimonium omnium et singulorum premissorum requisitus et rogatus. — (original sur parchemin. Sceau

du prévôt

du prévot Johannes fixé par une bande de parchemin.)

1375, 5e Sept. — Autre codicille du testament de Jean Orthon. —
(Archives d'état à Magdebourg. — Archives de la chartreuse d'Erfort n° 13. —)

In nomine Domini, Amen. — Per hoc publicum instrumentum cunctis pateat evidenter, quod anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo LXX quinto, nonas septembris circa horam vesperarum vel quasi, in opido Arnstete, Moguntine dyocesis, in domo domini Johannis Helwici vicarii perpetui in ecclesia Sti Bonifacii, pontificatus sanctissimi in christo patris ac domini domini Gregorii divina providencia pape undecimi anno quinto, indiccione XIIIa, venerabilis vir dominus Johannes orthanis prepositus ecclesie Dorlarensis dicte Moguntine dyocesis, tunc temporis moram faciens in prefato opido Arnstete presencialiter constitutus in nostrorum notariorum publicorum et testium subscriptorum presencia sanus mente et corpore Dei gracia publice et voluntarie ac expresse pure et simpliciter propter Deum et in salutem sue ac progenitorum suorum animarum dedit, assignavit et donavit donacione perfecta et irrevocabili inter vivos et presentibus donat, assignat et dat omnes et singulas res et literas ac bone quecunque depositas et deposita apud honorabilem virum dominum Johannem de novo foro scolasticum ecclesie Nuwinburgensis post mortem ipsius domini Johannis prepositi duntaxat religiosis viris fratribus carthusiensibus domus sancti salvatoris prope Erfordiam in usus suos utiles et pios ac sue domus predicte convertendos, impedimentis ac contradiccionibus quibuscunque non obstantibus, volens et intendens, quod propter premissa et beneficia dictis fratribus et eorum domui impensa et adhuc impendenda sue ac progenitorum suorum animarum omniumque fidelium defunctorum in Deo et propter Deum memoriam peragant ipsosque omnium bonorum operum per dictos fratres et totum adiuvem Carthusiensem peragendorum participes faciant salutarium et piorum, requirens nos notarios publicos subscriptos et quemlibet nostrum, ut sibi super premissis unum vel plura conjunctim vel divisim conficeremus publicum seu publica instrumenta.

— Acta sunt hec anno, mense, die, hora et loco, pontificatu et indiccione quibus supra, presentibus honestis viris dominis Theoderico de Cassele, Stephano de Ysenaco

sancte

sancte Marie et Heinrico de Ouwerstete sancti Severi ecclesiarum Erfordiensium vicariis pro testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis. Et nos Johannes prepositus predictus ad majorem premissorum evidenciam et robur sigillum nostrum presenti instrumento per subscriptos notarios publicos ad requisicionem nostram signato duximus appendendum. —

(Note du notaire) Et Ego Jacobus de Northusen clericus Moguntine diocesis publicus imperiali auctoritate notarius, quia predictis donacioni et assignacioni necnon omnibus et singulis premissis una cum prenominatis testibus et notario subscripto publico cum agerentur et fierent presens interfui, eaque sic fieri vidi et audivi, ideo premissa per alium scribi aliis prepeditus negociis feci et hic me subscripsi et in hanc publicam formam cum appensione sigilli venerabilis domini donatoris predicti ac subscriptione Johannis publici notarii subscripti signavi in testimonium premissorum requisitus et rogatus.

(Note du notaire) Et Ego Johannes de Dorla clericus Moguntine dyocesis publicus imperiali auctoritate notarius quia premissis omnibus et singulis una cum testibus et Jacobo publico notario supradictis cum agerentur et fierent presens interfui eaque sic fieri vidi et audivi ideo presenti publico instrumento per prefatum dominum Johannem donatorem sigillo suo signato ac predictum Jacobum notarium publicum signato me subscribendo hic me subscripsi in signum testimonii et veritatis premissorum requisitus et rogatus. —

(Original sur parchemin. Sceau du prévôt Jean Orthonis fixé par une bande de parchemin. —)

Les pièces précédentes ont été prises sur une copie faite aux archives d'État de Magdebourg. —

Valsainte 2 avril (Pâques) 1899

fr. Pal. B. —